

Institucija ombudsmena/ombudsmana  
za ljudska prava Bosne i Hercegovine



Институција омбудсмена/омбудсмана  
за људска права Босне и Херцеговине

# ***GODIŠNJE IZVJEŠĆE***

***O REZULTATIMA AKTIVNOSTI INSTITUCIJE  
OMBUDSMANA ZA LJUDSKA PRAVA  
BOSNE I HERCEGOVINE ZA 2014. GODINU***

***I***

# ***GODIŠNJE IZVJEŠĆE***

***O POJAVAMA DISKRIMINACIJE  
U BOSNI I HERCEGOVINI ZA 2014. GODINU***

*Banja Luka, ožujak 2015. godine*



# ***GODIŠNJE IZVJEŠĆE***

***O REZULTATIMA AKTIVNOSTI INSTITUCIJE  
OMBUDSMANA ZA LJUDSKA PRAVA  
BOSNE I HERCEGOVINE ZA 2014. GODINU***

***|***

# ***GODIŠNJE IZVJEŠĆE***

***O POJAVAMA DISKRIMINACIJE  
U BOSNI I HERCEGOVINI ZA 2014. GODINU***



**SADRŽAJ**

<b>UVOD</b> .....	<b>5</b>
<b>POGLAVLJE I. PRAVNI OKVIR I DJELOKRUG RADA OMBUDSMANA</b> .....	<b>7</b>
1.1. Pravni okvir za rad ombudsmana .....	7
1.2. Djelokrug rada ombudsmana .....	7
1.3. Potreba mijenjanja pravnog okvira za rad ombudsmana .....	8
<b>POGLAVLJE II. OBLICI AKTIVNOSTI OMBUDSMANA</b> .....	<b>10</b>
2.1. Neposredni kontakti sa građanima.....	10
2.2. Postupanja po žalbama građana .....	10
<b>POGLAVLJE III. STATISTIČKI POKAZATELJI O AKTIVNOSTIMA OMBUDSMANA</b> .....	<b>12</b>
3.1. Statistički pokazatelji o aktivnostima u 2014. godini.....	12
3.2. Preporuke upućene organima .....	16
3.3. Organi na koje su se žalbe odnosile .....	20
3.4. Žalbe prema teritorijalnoj pripadnosti podnositelja.....	21
3.5. Specijalna izvješća u 2014. godini.....	22
3.6. Inicijative za izmjene i dopune zakona .....	23
<b>POGLAVLJE IV. AKTIVNOSTI OMBUDSMANA U POJEDINIM OBLASTIMA LJUDSKIH PRAVA</b> .....	<b>24</b>
4.1. POLITIČKA I GRAĐANSKA PRAVA .....	24
4.1.1. Zapažanja i pojave u oblasti građanskih i političkih prava.....	24
4.1.2. Statistika žalbi građana.....	25
4.1.3. Ostvareni rezultati aktivnosti .....	25
4.1.4. Pravosuđe.....	26
4.1.5. Uprava .....	31
4.1.6. Pravo na imovinu.....	33
4.1.7. Policija .....	35
4.1.8. Javne isprave .....	36
4.1.9. Izborno pravo .....	37
4.1.10. Ministarska, vladina i druga imenovanja.....	38
4.1.11. Sloboda pristupa informacijama .....	39
4.2. EKONOMSKO, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA .....	42
4.2.1. Zapažanja i pojave u oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava.....	42
4.2.2. Statistika žalbi građana.....	43
4.2.3. Ostvareni rezultati aktivnosti .....	44
4.3. PRAVA DJECE .....	58
4.3.1. O značaju ostvarivanja prava djece u BiH.....	58
4.3.2. Zapažanja u ostvarivanju prava djece .....	59
4.3.3. Ostvareni rezultati u zaštiti prava djece .....	60
4.3.4. Zabrinutosti o ostvarivanju prava djece .....	61
4.4. PRAVA LICA SA INVALIDITETOM .....	62
4.4.1. Zapažanja i pojave u ostvarivanju prava lica sa invaliditetom.....	62
4.4.2. Statistika žalbi građana u ovoj oblasti .....	64
4.4.3. Ostvareni rezultati aktivnosti .....	65
4.5. PRAVA NACIONALNIH, VJERSKIH I DRUGIH MANJINA.....	67
4.5.1. Zapažanja i pojave u oblasti prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina.....	67
4.5.2. Statistika žalbi građana.....	68
4.5.3. Ostvareni rezultati aktivnosti .....	68
4.6. PRAVA PRITVORENIH/ZATVORENIH LICA .....	69
4.6.1. Značaj i razlozi za suzbijanje torture.....	69
4.6.2. Zapažanja i pojave u oblasti zaštite prava pritvorenika/zatvorenika.....	70
4.6.3. Statistika žalbi građana u oblasti zaštite prava pritvorenika/zatvorenika.....	76

4.6.4. Ostvareni rezultati aktivnosti .....	76
4.7.ELIMINACIJA SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE .....	77
4.7.1. Kraći osvrt na eliminaciju diskriminacije .....	77
<b>POGLAVLJE V. SURADNJA SA ORGANIMA I INSTITUCIJAMA .....</b>	<b>79</b>
5.1. Suradnja sa institucijama i organizacijama u BiH .....	79
5.2. Suradnja sa međunarodnim organizacijama i institucijama.....	80
5.3. Suradnja sa javnošću i medijima .....	83
5.4. Suradnja sa civilnim društvom.....	88
<b>POGLAVLJE VI. FUNKCIONISANJE INSTITUCIJE OMBUDSMANA .....</b>	<b>90</b>
6.1. Uvod .....	90
6.2. Osoblje.....	90
6.3. Smještaj i tehnička opremljenost Institucije .....	90
6.4. Proračun i financije.....	91
6.5. Status Institucije .....	91
<b>POGLAVLJE VII. TABELARNI PRIKAZ PREPORUKA .....</b>	<b>92</b>
<b>ANEKS I – PREGLED PRORAČUNA 2014. ....</b>	<b>118</b>
<b>ANEKS II. PREGLED OBVEZA PO ZAKONU O SLOBODI PRISTUPA INFORMACIJAMA .....</b>	<b>120</b>
<b>ANEKS III. TABELARNI PRIKAZ STATISTIČKIH PODATAKA.....</b>	<b>123</b>

## UVOD

*Izvešće o aktivnostima Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH za 2014. godinu sačinjeno je sukladno sa članom 34 i 35 Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH, a sadrži podatke o aktivnostima ove Institucije i obimu poštivanja ljudskih prava i sloboda, radi čijeg ostvarenja su se građani i pravna lica obraćali pred javnim organima, kao i privatnim ustanovama koje obavljaju javne dužnosti.*

*U izvješću su posebno istaknuti statistički pokazatelji o ukupnim aktivnostima Institucije ombudsmana, kao i aktivnostima u pojedinim oblastima ljudskih prava te rezultatima aktivnosti po žalbama građana i preporukama za otklanjanje kršenja ljudskih prava i građanskih sloboda, kao i zapažanja, konstatacije i preporuke.*

*Pored toga, sukladno sa Strategijom djelovanja, Institucija ombudsmana imala je značajne aktivnosti i na poduzimanju mjera što efikasnije zaštite i promocije ljudskih prava, jačanja suradnje s domaćim institucijama i organima, kao i s međunarodnim institucijama i organizacijama građanskog društva koji se bave zaštitom ljudskih prava.*

*Budući da se rad Institucije ombudsmana temelji prvenstveno na žalbama građana, provedenim istraživanjima po žalbama i neposrednim kontaktima sa građanima, došlo se do pokazatelja koji otkrivaju poteškoće u ostvarivanju i zaštiti prava građana i odnosu javnih organa prema njima u ostvarivanju i zaštiti tih prava. Kao što se iz izvješća može vidjeti, radi se, prije svega, o dugotrajnosti postupaka pred nadležnim državnim organima i organima lokalne samouprave, ali nije zanemariv ni broj žalbi građana u kojima se ukazuje na nepravilnost i na nezakonitost odluka koje su donijeli javni organi.*

*U 2014. godini, Instituciji ombudsmana za zaštitu ljudskih prava obratilo se 13.178 građana, a u radu je bilo 4.737 žalbi po kojima je vođen postupak utvrđivanja kršenja ljudskih prava.*

*Najveći broj žalbi i kršenja ljudskih prava bilo je u oblasti građanskih i političkih prava, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, te prava djece, osoba sa invaliditetom, prava manjina i osoba lišenih slobode.*

*Posebno se ističe aktivnost Institucije ombudsmana u sprječavanju svih oblika diskriminacije. U 2014. godini je bilo 230 žalbi građana na diskriminaciju što predstavlja povećanje broja obraćanja za 16,6%. Ombudsmani procjenjuju da ovo ne predstavlja stvarni prikaz obima diskriminacije jer postoji mnogo neprijavljenih slučajeva. Naime, za djelotvornu zaštitu od diskriminacije nije dovoljno samo usvojiti zakonska rješenja usklađena sa standardima ljudskih prava. Nužno je osigurati djelotvornu i pravilnu primjenu Zakona o zabrani diskriminacije u BiH kroz jačanje institucija koje pružaju zaštitu od diskriminacije što podrazumijeva stalnu podršku i osiguranje neophodnih uvjeta za zaštitu od diskriminacije.*

*Također, ombudsmani su analizirali ostvarivanja i zaštitu prava djece, nacionalnih manjina, posebno Roma, kao i prava osoba lišenih slobode, žena, žrtava rata, osoba sa invaliditetom. U*

2014. godini izvršena je analiza realizacije preporuka u ovim oblastima ljudskih prava na osnovi čega su izneseni nalazi i mišljenja, a, također, su predložene i nove mjere nadležnim i odgovornim organima koje bi trebale unaprijediti i povećati djelotvornost zaštite ljudskih prava ovih grupa.

U ovoj godini je posebno povećana aktivnost na podnošenju inicijativa za donošenje zakona ili njihovih izmjena i dopuna na osnovi analiza žalbi građana i rada na njima. Ovo je značajno za prevenciju kršenja prava.

Napominjemo da se u prilogu izvještaja nalazi tabelarni prikaz aktivnosti i preporuka Institucije ombudsmana, kao i pregled utrošenih proračunskih sredstava i izvršenih obaveza organa po Zakonu o slobodi pristupa informacijama.

Ožujak, 2015. godine

Ombudsmeni BiH

Ljubomir Sandić

Jasminka Džumhur

Nives Jukić

# POGLAVLJE I. PRAVNI OKVIR I DJELOKRUG RADA OMBUDSMANA

## 1.1. Pravni okvir za rad ombudsmana

Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Institucija ombudsmana) uspostavljena je 1996. godine u skladu s aneksima IV i VI Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao nezavisna institucija za promoviranje i zaštitu ljudskih prava.

Prema članu 1. Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH<sup>1</sup>, Institucija ombudsmana je nezavisna institucija uspostavljena s ciljem promoviranja dobre uprave i vladavine prava i sloboda fizičkih i pravnih lica, kako je garantirano Ustavom BiH i međunarodnim sporazumima koji se nalaze u dodatku tog Ustava i koja nadgleda aktivnosti institucija BiH, njenih entiteta i Brčko Distrikta BiH.

Institucija postupa u okviru Ustava, zakona, drugih propisa i općih akata, kao i ratificiranih međunarodnih ugovora i općeprihvaćenih pravila i standarda međunarodnog prava.

## 1.2. Djelokrug rada ombudsmana

Institucija ombudsmana nadležna je za razmatranje predmeta koji se odnose na slabo funkcioniranje ili povrede ljudskih prava i sloboda počinjenih od bilo kojeg organa u BiH. Može postupati po prijemu žalbe ili po službenoj dužnosti. Nakon provedene istrage može preporučiti odgovarajuće pojedinačne i opće mjere. Ne razmatra predmete koji se odnose na odluke, činjenice ili događaje koji su se desili prije 15. decembra 1995. godine.<sup>2</sup>

U djelokругu Institucije ombudsmana je da može provoditi istrage po žalbama o povredama ljudskih prava i sloboda počinjenih od vojnih vlasti<sup>3</sup> kao i da postupa u predmetima koji se odnose na slabo funkcioniranje sudskog sustava ili nepravilnog procesuiranja individualnih žalbi i da preporuči odgovarajuće opće ili pojedinačne mjere.

Pri tome je izričito regulirano da se ombudsman neće miješati u proces odlučivanja sudova, što znači da nema nadležnost preispitivanja sudskih odluka u svojstvu neke više instance.<sup>4</sup>

Ombudsman može proslijediti predmete o navodnim povredama ljudskih prava najvišim sudskim organima koji su nadležni za pitanja ljudskih prava, sukladno sa pravilima kojima se regulira ulaganje žalbe tim organima, kad ustanovi da je to neophodno za djelotvorno obavljanje svojih dužnosti.<sup>5</sup>

Institucija ombudsmana ima i posebna ovlaštenja i nadležnosti po Zakonu o zabrani diskriminacije BiH<sup>6</sup> u okviru koje nadležnosti zaprima žalbe fizičkih i pravnih lica zbog

<sup>1</sup> Zakon o ombudsmanu za ljudska prava BiH („Službeni glasnik BiH“, br.32/00,19/02,35/04,32/06,38/06)

<sup>2</sup> Idem, član 2.

<sup>3</sup> Idem, član 3.

<sup>4</sup> Idem, član 4.

<sup>5</sup> Idem, član 6.

<sup>6</sup> Zakon o zabrani diskriminacije BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 59/09)



diskriminacije, daje potrebne obavijesti o njihovim pravima, mogućnostima sudske i druge zaštite, odlučuje o pokretanju postupka po žalbama, predlaže medijaciju, prikuplja i analizira statističke podatke, podnosi godišnja izvješća o pojavama diskriminacije, daje mišljenja i preporuke s ciljem suzbijanja i sprječavanja diskriminacije, prati zakonodavstvo, unapređuje praksu koja ima za cilj da osigura jednako postupanje.

Institucija ombudsmana ima ovlaštenja po Zakonima o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima<sup>7</sup>, da poduzima mjere da se ispituju prigovori žalitelja na odluke o imenovanjima. Pri tome može pokretati pitanja vezana za postupak imenovanja, na koji se prigovori žalitelja odnose, može zahtijevati od odgovornog javnog službenika dokumenta i spise vezane za imenovanja.

Također, ima i posebna ovlaštenja po Zakonima o slobodnom pristupu informacijama<sup>8</sup> da razmatra sačinjavanje i dostavljanje informacija kao što su vodiči, pravilnici, opće preporuke koje se odnose na primjenu ovog Zakona, uključuje ove informacije u svoje godišnje izvješće koje sadrži aktivnosti ombudsmana o primjeni ovog Zakona, razmatra žalbe i poduzima mjere po zahtjevima i odlukama o pristupu informacijama, daje upute za osiguranje primjene ovog Zakona.

S ciljem zaštite prava građana, Institucija ombudsmana postupa po pojedinačnim i grupnim žalbama, poduzima mjere na zaštiti, obavještava fizička i pravna lica o poduzetim mjerama, o njihovim pravima i obvezama, upoznaje ih sa mogućnostima sudske i druge zaštite, predlaže pokretanje postupka medijacije i slično.

Institucija ombudsmana svake godine sačinjava godišnje izvješće o rezultatima svojih aktivnosti koje dostavlja Predsjedništvu BiH, Parlamentarnoj skupštini BiH, Narodnoj Skupštini Republike Srpske i Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine, u kome navodi broj i prirodu primljenih žalbi, o svojim nalazima u tim žalbama, sa isticanjem pojava kršenja ljudskih prava, preporukama koje su prihvaćene i koje nisu prihvaćene, kao i prikazanim troškovima proračuna Institucije u danom periodu.

### **1.3. Potreba mijenjanja pravnog okvira za rad ombudsmana**

Na osnovi iskustava u proteklih 6 godina primjene, uočeni su razlozi za dopune i izmjene Zakona o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine. Zakon je donesen 2000 godine i mijenjan je četiri puta, uglavnom, u dijelu koji se odnosio na organizaciju i transformaciju Institucije ombudsmana i nije sačinjen prečišćeni tekst Zakona što otežava njegovu primjenu, a određeni broj problema u vršenju zakonom utvrđenih ovlaštenja nastaje zbog činjenice da neka pitanja nisu uopće uređena ili se njihovom reguliranju nije pristupilo na odgovarajući način.

To se odnosi na promoviranje ljudskih prava, uključivanje promoviranja u mandat i ovlaštenja, pitanja pokretanja postupaka kod Ustavnog suda, sudova i drugih organa, financijske nezavisnosti kao dijela ukupne nezavisnosti Institucije, pitanje sudbine prijedloga ombudsmana

<sup>7</sup> Zakon o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima („Službeni glasnik BiH“, 37/03), Zakon o vladinim, ministarskim i drugim imenovanjima u FBiH (Službene novine FBiH“, br.12/03, 34/03), Zakon o vladinim, ministarskim i drugim imenovanjima Republike Srpske („Službeni glasnik RS“, br.41/03)

<sup>8</sup> Zakon o pristupu informacijama u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 28/00, 45/06, 102/09, 62/11), Zakon o slobodi pristupa informacijama Republike Srpske „Službeni glasnik RS“, br.20/01), Zakon o slobodi pristupa informacijama FBiH („Službene novine FBiH“, br.32/01)

za obustavu mjere upravnog organa, zbog sprječavanja nepopravljive štete, pitanje formalizacije suradnje sa organizacijama civilnog društva, pitanja reguliranja mandata i ovlaštenja ombudsmana utvrđena u drugim zakonima, zatim jedan broj neadekvatnih izraza i termina koji Zakon čine nejasnim i kompliciranim za primjenu i drugih pitanja koji bi doprinijeli djelotvornijem funkcioniranju i zaštiti ljudskih prava.

Imajući u vidu navedene potrebe Vijeće ministara BiH<sup>9</sup> je imenovalo radnu grupu koja je zadužena da pripremi prijedlog izmjena i dopuna zakona nakon čega će biti upućen na javnu raspravu i parlamentarnu proceduru usvajanja.

---

<sup>9</sup> Odluka Vijeća ministara BiH 01/2-02-936-3/14 od 15.7.2014.

## POGLAVLJE II. OBLICI AKTIVNOSTI OMBUDSMENA

### 2.1. Neposredni kontakti sa građanima

U Instituciji ombudsmana, u svim kancelarijama, svakim radnim danom omogućen je dolazak građana i neposredni kontakti sa građanima

U toku 2014. godine, u prostorijama Institucije ombudsmana, ombudsmeni su sa suradnicima imali su 13.178 obraćanja građana. Prilikom dolaska i neposrednih razgovora, građani su imali priliku da neposredno iznesu svoje probleme, činjenice vezane za neostvarivanje svojih prava i sve okolnosti vezane za njihove zahtjeve za zaštitu njihovih prava, a predstavnici Institucije ombudsmana su ih upoznali sa ljudskim pravima na koje se odnose njihovi zahtjevi, kao i sa nadležnostima i ovlaštenjima Institucije, mogućnostima podnošenja žalbe zbog povreda nekog svog prava ili obraćanja nekoj drugoj nadležnoj instituciji. Pri tome su se često i razjasnile određene situacije o postojanju kršenja ljudskih prava, o postupanju nadležnih organa, javnih službi i organizacija, a dolazilo se i do informacija o stanju ljudskih prava, dostignutim standardima zaštite i slično.

Omogućeni su i telefonski kontakti građana sa Institucijom ombudsmana pri čemu su građani ostvarivali direktne kontakte i iznosili svoje probleme i zahtjeve. Ovakvih kontakata je ostvareno u 2014. godini u 6.685.

Građani su u 29 slučajeva kontaktirali Instituciju i putem elektronske pošte, a ta obraćanja, uglavnom, su se odnosili na traženje informacija o problemima, mišljenja o pojedinim kršenjima njihovih ljudskih prava. Pri tome su direktno odgovorima na njihove adrese dobivali informacije, mišljenja i sugestije.

Ombudsmeni i suradnici su posjetili veći broj općina, pri čemu su vršili i neposredne razgovore sa građanima i primali njihove žalbe. Održavani su i sastanci sa predstavnicima općina kojom prilikom su upoznati sa nadležnostima i ovlaštenjima Institucije ombudsmana, kao i problemima i poteškoćama u ostvarivanju ljudskih prava i sloboda pred organima tih lokalnih zajednica na koje su građani ukazivali.

### 2.2. Postupci po žalbama građana

Najveći dio aktivnosti Institucije ombudsmana se odnosi na rad i postupanje po konkretnim pojedinačnim ili grupnim žalbama građana i pravnih lica upućene na kršenje njihovih ljudskih prava.

U toku 2014. godine ukupno je u radu bilo 4.672 žalbe, od kojih su 3.131 nove registrirane žalbe, po kojima su poduzimane brojne aktivnosti na istraživanju postojanja kršenja ljudskih prava.

U okviru postupanja po žalbama, poduzimano je mnogo raznih aktivnosti kao što su traženja izjašnjenja organa po žalbama, izjašnjenja po izdanim preporukama, razne vrste pismene komunikacije sa žaliteljima, praćenje sudskih i upravnih postupaka, obavještanja žalitelja o izjašnjenjima odgovornih strana po žalbama, slanje urgencija nadležnim organima, razni zahtjevi za objašnjenja i razjašnjenja raznih postupanja, aktivnosti prema žaliteljima na dopunjavanju žalbi, razjašnjavanju postupanja i slično, zatim, izdavanjem preporuka, aktivnosti

na realiziranju preporuka, zatim, donošenje obrazloženih odluka po žalbama u slučajevima neosnovanih žalbi, neblagovremenih žalbi, žalbi po kojima ne postoji nadležnost, prosljeđivanje žalbi nadležnim institucijama i slično.

Sve zaprimljene žalbe u Instituciji ombudsmana registriraju se po oblastima ljudskih prava. Žalbe mogu dostavljati fizička i pravna lica, bez obzira na nacionalnost, državljanstvo, mjesto boravka, spol, maloljetnost, etničko podrijetlo, religiju, pravnu sposobnost, boravak u zatvoru bilo koje vrste, drugim riječima, ne postoji ograničenje prava na podnošenje žalbe Instituciji ombudsmana.

Zaprimljene žalbe često su složene jer ukazuju na višestruke povrede prava koje se odnose na različite kategorije građana koji prema međunarodnim standardima uživaju posebnu zaštitu, kao što su osobe sa invaliditetom, žene, djeca, manjine, povratnici. Ova pojava je posebno prisutna u oblasti ekonomskih i socijalnih prava. Žalbe pored povrede određenih prava ukazuju i na diskriminaciju.

Jedan broj žalbi ukazuje na kršenja prava od strane dva i više organa pa se aktivnosti po jednoj takvoj žalbi usmjeravaju prema svim naznačenim organima. To znači da ima više aktivnosti koje se odnose na više organa nego što bi se moglo zaključiti iz broja žalbi. Tako je tijekom 2014. godine u odnosu na ukupan broj žalbi, a to je 4.672, Institucija imala 4.973 raznih aktivnosti kao što su traženja izjašnjenja, obrazloženja, informacija, dostavljanja dokumentacije i slično, prema organima u BiH.

## POGLAVLJE III. STATISTIČKI POKAZATELJI O AKTIVNOSTIMA OMBUDSMANA

### 3.1. Statistički pokazatelji o aktivnostima u 2014. godini

#### a) Ukupan broj obraćanja

U toku 2014. godini Instituciji ombudsmana obratilo se ukupno 13.178 građana.

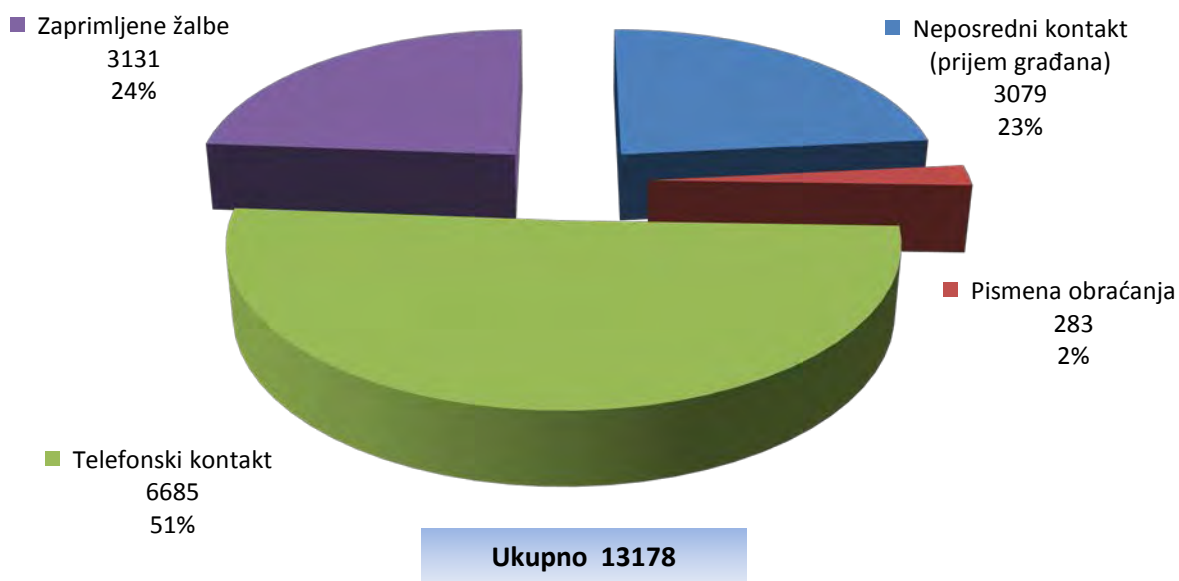
Od toga broja su 283 pismena podneska u kojima su građani tražili razne obavijesti, informacije i upute o njihovim problemima i pitanjima vezanim za ostvarivanje njihovih prava.

Neposredni kontakti građana u prijemnim uredima Institucije ombudsmana sa ombudsmanima i suradnicima ostvareni su u 3.079 slučajeva, u kojima su građani na neposredan način obavljali razgovore sa ombudsmanima i suradnicima ombudsmana radi obrazloženja i razjašnjenja pojedinih slučajeva, dobivanja stručnih informacija, uputa za dalja postupanja u zaštiti njihovih prava.

Ostvareno je 6.685 telefonskih kontakata u prijemnim kancelarijama, u kojima je građanima pružana pomoć, savjetom, podrškom, davanjem odgovarajućih savjeta, informacija, obavijesti.

Tijekom 2014. godine građani su podnijeli 3.131 žalbu. One su upućivale na povrede njihovih prava po kojima su vođeni postupci istraživanja kršenja ljudskih prava

Analizom načina i broja obraćanja građana Instituciji ombudsmana, uočljivo je da su najčešća obraćanja telefonom, zatim neposredno u prijemnim kancelarijama, a potom putem pismenih žalbi. To ukazuje na zaključak o težnji građana za što neposrednijim kontaktima sa ombudsmanima, kao i potrebi što veće prisnosti i bliskosti Institucije sa građanima. Jedan od stalnih strateških i planskih zadataka Institucije ombudsmana koji podrazumijeva razvijanje Institucije i u funkcionalnom i teritorijalnom smislu je postizanje što boljih uvjeta za što neposrednije kontakte i bliskost Institucije sa građanima.

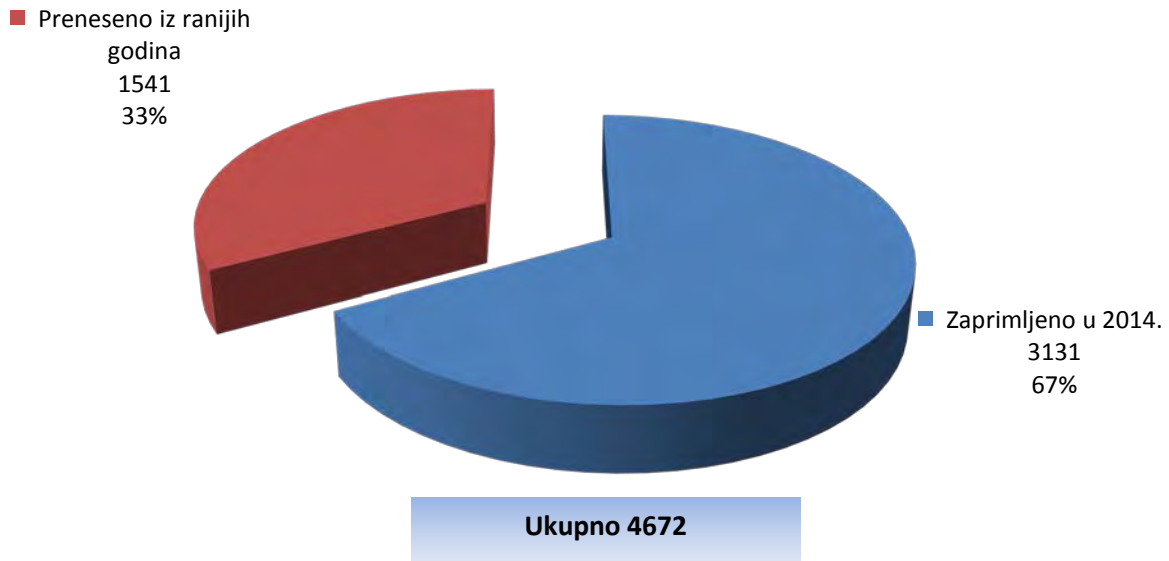


Dijagram 1. Obraćanje građana u 2014. godini

## b) Postupanje ombudsmana po žalbama

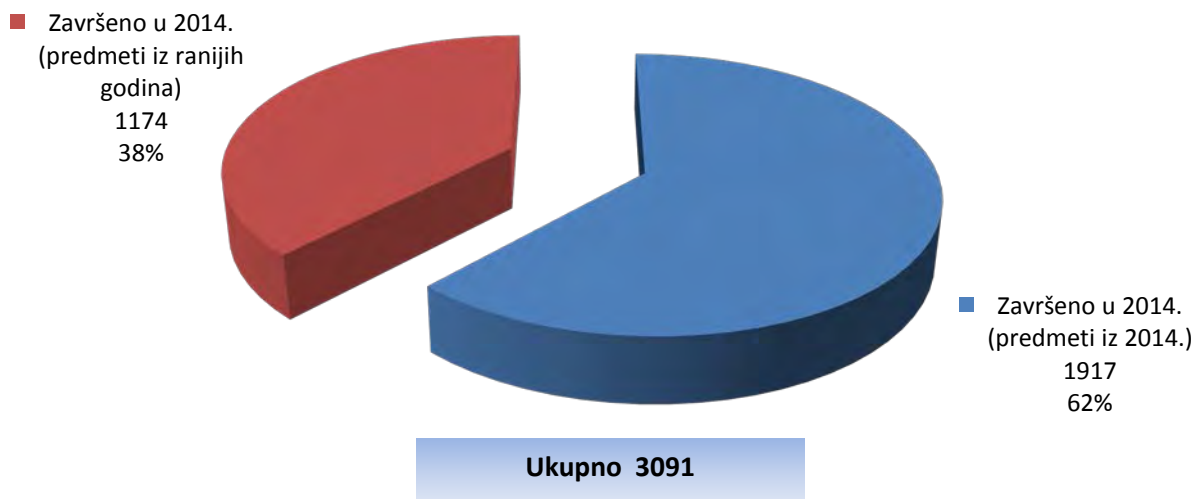
Svako fizičko ili pravno, domaće ili strano lice, koje smatra da su mu aktom, radnjom ili nečinjenjem organa vlasti povrijeđena prava, može podnijeti žalbu Instituciji ombudsmana. Institucija ombudsmana ima obvezu postupiti po svakoj žalbi, osim, ako nema osnove za postupanje. U tome slučaju žalbu odbija i o tome izvješćuje žalitelja, uz navođenje razloga za neosnovanost.

U 2014. godini Institucija ombudsmana imala je u radu 4.672 žalbe koje su ukazivale na kršenja ljudskih prava, od čega je 3.131 žalba zaprimljena u 2014. godini, a 1541 žalba prenesena u 2014. godinu iz ranijih godina .



**Dijagram 2. Žalbe zaprimljene u 2014 godini i prenesene iz ranijih godina**

Kao što je vidljivo iz sljedećeg dijagrama od ukupnog broja žalbi u radu, Institucija ombudsmana je završila 3.091 žalbu ili 66,20%, te je efikasnost u procesuiranju žalbi povećana za 1,20%. Značajno je istaći da je od ukupnog broja prenesenih žalbi iz prethodnih godina završeno 1.174 žalbe ili 76,20% što ukazuje da su ove žalbe bile obuhvaćene kontinuiranim postupanjem Institucije ombudsmana.



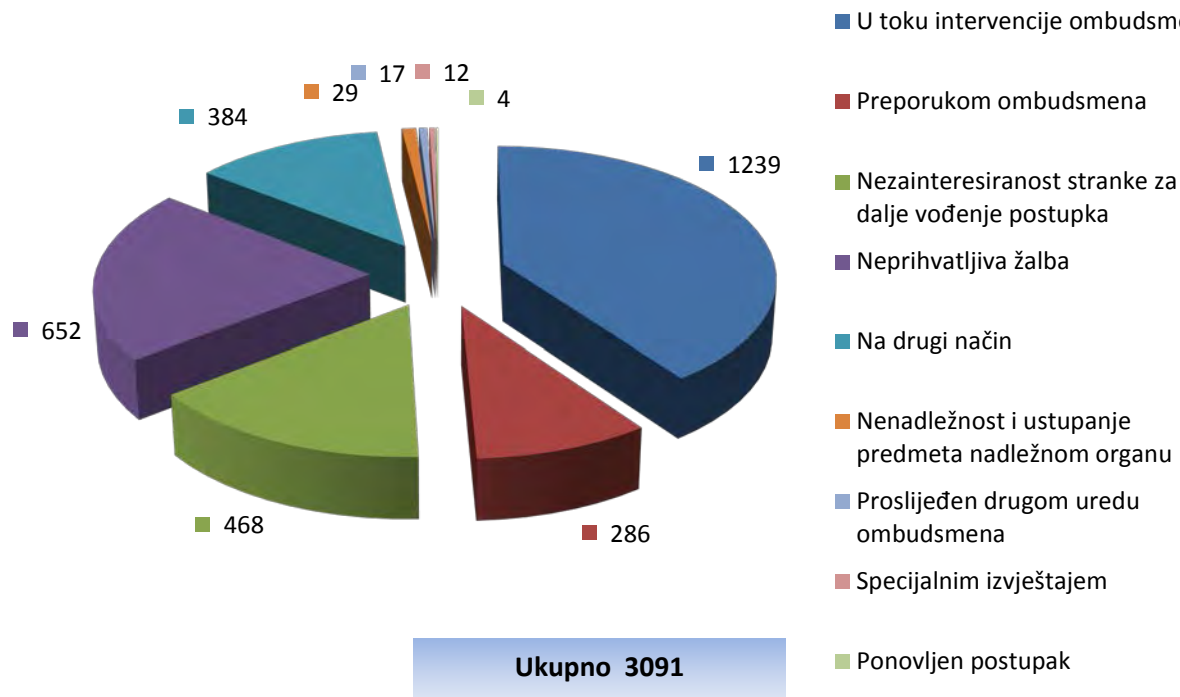
**Dijagram 3. Žalbe završene u toku 2014. godine**

### c) Rezultati postupanja ombudsmana po žalbama

Institucija ombudsmana vodi postupak po svakoj žalbi, osim po žalbama za koje nije nadležan, koje su neblagovremene, preuranjene, neuredne ili podnesene od neovlaštenih lica.

Institucija ombudsmana izvještava podnositelja žalbe o pokretanju i završetku postupka, kao i organ protiv koga je podnesena žalba. Organi imaju zakonsku obavezu da odgovore po zahtjevu ombudsmana kao i da dostave sve tražene informacije, spise i dokumentaciju, u roku od 15 do 60 dana.

Od završenih 3.091 žalbe, najveći broj je završen u toku postupka i intervencije ombudsmana, zatim završene kao neosnovane žalbe te preporukom i na druge načine.



Dijagram 4. Način završetka žalbi u 2014. godini

#### Okončanje postupka u toku intervencije

Po prijemu žalbe, obavještenju žalitelja o prijemu žalbe i organa na koje se žalba odnosi, od organa se traži odgovor po žalbi uz dostavu određenih informacija podataka iz spisa i odgovarajućih dokumenata. Tijekom ovog dijela postupka, organi imaju mogućnost da po dobivanju obavijesti o žalbi i zahtjevu ombudsmana za odgovore i informacije, da sami poduzmu mjere na otklanjanju kršenja prava žalitelja, obavijeste o tome Instituciju ombudsmana i žalitelja pri čemu se kod Institucije po dobivanju obavijesti da su otklonjena kršenja ukazana žalbom, završava postupak odlukom o zatvaranju predmeta i izvještavanjem žalitelja o izvršenom otklanjanju povreda prava.

U ovoj situaciji je u 2014. godini završeno 1.239 žalbi, od kojih je 706 zaprimljenih u 2014. godini i 533 žalbe iz ranijih godina, što je 40% završenih žalbi u toku intervencije u odnosu na ukupan broj završenih predmeta na druge načine.

Žalitelji su ostvarili svoja prava, bez posebnih mjera i preporuka. Ovo je jedan od najdjelotvornijih oblika otklanjanja kršenja ljudskih prava. Ovaj podatak ukazuje i na promjenu odnosa organa vlasti prema Instituciji ombudsmana u pravcu podizanja svijesti o ulozi i značaju ove Institucije, što pokazuju ova postupanja organa već nakon prvog obraćanja Institucije ombudsmana za odgovore i informacije po žalbama.

### **Okončanje preporukom**

Od ukupnog broja završenih žalbi, 355 ili 11,50% okončano je izdavanjem preporuka, kao mjera upućenih određenim tijelima i organima za poduzimanje istih radi otklanjanja kršenja ljudskih prava.

Po žalbi se završava postupak preporukom u slučajevima kada je preporuka izvršena i otklonjeno kršenje prava po žalbi. U ostalim slučajevima izdanih preporuka koje nisu izvršene ili su djelomično izvršene ili nema obavijesti o izvršenju, postupak po žalbi teče obraćanjem neposredno višim tijelima i organima do uvrščivanja u godišnje izvješće o aktivnostima Institucije ombudsmana koje se dostavlja nadležnim parlamentima na razmatranje.

### **Okončanje zbog neprihvatljivosti žalbe**

Od ukupnog broja završenih žalbi u 2014. g. u 652 ili 21,09% slučajeva žalbe nisu prihvaćene.

Razlozi neprihvatanja navedenih žalbi su uglavnom, neosnovane žalbe, neosnovane anonimne žalbe, zlonamjerne žalbe, žalbe koje ne sadrže nikakav zahtjev, žalbe koje su upućene na narušavanje legitimnih prava treće strane, neblagovremena žalba, preuranjena žalba, žalba nepotpuna ili nerazumljiva (nije naknadno dopunjena), podnositelj odustao od žalbe, žalbe sa već razmatranim činjenicama (dupliranje žalbe) i žalbe koje se odnose na činjenično stanje od prije 15. prosinca 1995. godine.

Najveći broj neprihvaćenih završenih žalbi u 2014. g. je njih 507 kao neosnovane, u kojima se uglavnom ističu činjenice i informacije za koje se tokom postupka ustvrdilo da nisu osnovane. Zatim 31 žalba koja je bila preuranjena jer nisu bila iscrpljena sva pravna sredstva za ostvarivanje prava, zatim 19 žalbi po kojima su već razmatrane činjenice te 64 žalbe okončane kao neosnovane iz raznih razloga obuhvaćenih ovom kategorizacijom.

### **Okončanje zbog nenadležnosti**

Institucija ombudsmana je okončala 29 predmeta zbog nenadležnosti za postupanje po ovim žalbama. Najveći broj se odnosi na rad sudova, rad organa uprave, službi i ustanova, u kojim slučajevima se radilo o poslovima nadzora koji su u nadležnosti drugih organa i tijela.

Na osnovi nadležnosti drugih ombudsmana ustupljeno je 17 žalbi koje su se odnosile na prava potrošača i na prava u susjednim državama.

Od Institucije ombudsmana u javnim istupima, kao i svojim pisanim saopćenjima nekoliko puta je ukazivano na nadležnost i mandat Institucije, posebno na postupanja pred određenim organima, na zastupanja pred organima, na nemogućnost učešća u odlučivanju i donošenju odluka određenih organa, posebno odlučivanja sudova. Institucija ombudsmana i dalje prima jedan veći broj žalbi, a posebno neposrednih obraćanja i kontakata građana, koji se odnose na rad i postupanje ovih organa, a posebno sudova. To ukazuje na još uvijek nedovoljnu informiranost građana o ovlaštenjima Institucije ombudsmana, ali i na činjenicu da o pitanju rada ovih organa postoje evidentni problemi na koje građani ukazuju u svojoj žalbama.

### **Okončanje na druge načine**

U odnosu na ukupno okončanje žalbi u 468 žalbi je okončan postupak radi neizjašnjavanja žalitelja po zahtjevu ombudsmana i nedostavljanja izjašnjenja o nastavku vođenja postupka u slučajevima kada su pribavljeni odgovori nadležnih organa, informacije i dokumenti dostave žalitelju na izjašnjenja po istim, koji uglavnom argumentirano ukazuju na neosnovanost nekih dijelova žalbe, pri čemu se ispolji nezainteresiranost žalitelja za daljnje postupanje.



Od ukupno okončanih, 384 žalbe su okončane na druge načine, a uglavnom se radi o žalbama koje se nisu mogle podvesti pod navedene kriterije i načine okončanja.

Specijalnim izvješćima je okončano 12 žalbi koje su se, uglavnom, odnosile na neka sistemska kršenja prava djece, gdje su aktualnost i hitnost zahtijevali i posebnu analizu stanja odnosa vezanih za određena prava.

Okončano je 4 predmeta otvaranjem ponovnih postupaka budući da u prethodnim postupcima mjere i aktivnosti nisu do kraja otklonile kršenja ljudskih prava u oblasti ekonomskih, socijalnih prava i prava invalida.

### 3.2. Preporuke upućene organima

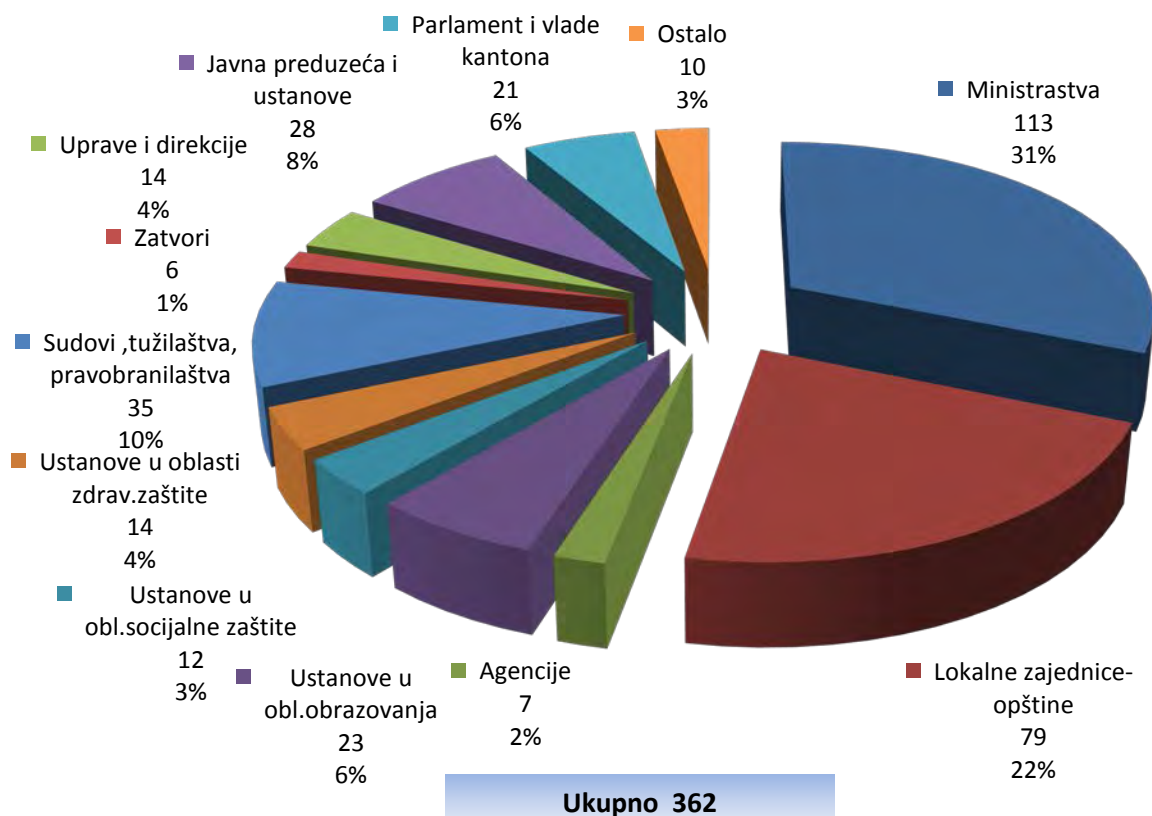
U 2014. godini ombudsmeni su uputili ukupno 326 preporuka iz postupanja u 355 žalbi (uključujući i žalbe iz prethodnih godina), koje su upućene u 362 organa kao odgovorne strane za kršenje ljudskih prava.

Izdane preporuke obuhvaćaju veći broj žalbi od broja preporuka budući da je u nekoliko slučajeva zbog jednakosti povreda prava i istog kršitelja prava jednom preporukom obuhvaćeno više žalbi.

U odnosu na prethodnu godinu, ombudsmeni su u 2014. godini izdali manji broj preporuka za 9 ili 2,76%, a preporuke su izdane i u manjem broju žalbi za 4 ili 1,10%, što su neznatni pokazatelji za davanje analize smanjenja preporuka i broja žalbi koje su izdane u 2014. godini u odnosu na prethodnu godinu.

Preporuke su izdane u 355 žalbi što je u 23% od ukupnog broja žalbi (1525) u kojima je utvrđeno kršenje ljudskih prava.

Organi kojima su upućene preporuke su, uglavnom ministarstva, javna poduzeća i ustanove, uprave i direkcije, organi pravosuđa, agencije, lokalne zajednice, ustanove u oblasti zdravstvene zaštite, socijalne zaštite, obrazovanja i drugi.



Dijagram 5. Organi kojima su upućene preporuke u 2014.g.

Iz naredne tabele je vidljivo da je najveći broj preporuka u žalbama iz 2014. godine u oblasti građanskih i političkih prava. To je 194 ili 59,50% od ukupnog broja žalbi sa preporukom.

Potom, u oblasti socijalnih, ekonomskih i kulturnih prava je izdano je 55 preporuka ili 16,80% od ukupnog broja žalbi sa preporukom.

U oblasti prava djece je izdano 20 preporuka ili 6,13% u odnosu na ukupan broj predmeta sa preporukom.

U oblasti prava lica sa invaliditetom je izdano 9 preporuka ili 2,80% u odnosu na ukupan broj izdanih preporuka.

U oblasti prava pritvorenika/zatvorenika izdana je 21 preporuka ili 6,40% u odnosu na ukupan broj preporuka.

U oblasti prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina izdane su u 2 preporuke ili 0,6% od ukupnog broja preporuka.

U oblasti eliminiranja svih oblika diskriminacije izdane su 44 preporuke ili 13,50% od ukupnog broja preporuka.

Tijekom postupka istraživanja i utvrđivanja kršenja prava bez preporuka završeno je 1.239 žalbi što je 81,20% završenih žalbi u odnosu na broj žalbi u kojima je utvrđeno kršenje ljudskih prava ili 6,50% više u odnosu na prethodnu godinu.

U oblasti političkih i građanskih prava se i dalje najviše krše prava građana zbog čega su ombudsmeni najveći broj preporuka izdali u ovoj oblasti, zatim u oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, u oblasti vladinih, ministarskih i drugih imenovanja, te u oblasti eliminiranja svih oblika diskriminacije.

ODJEL	Broj preporuka u 2014.g.
Oblast političkih i građanskih prava	194
Oblast ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava	55
Oblast prava osoba s invaliditetom	9
Oblast prava nacionalnih, vjerskih i dr. manjina	2
Oblast prava pritvorenika / zatvorenika	21
Oblast prava djece	20
Oblast za eliminiranje svih oblika diskriminacije	44
<b>UKUPNO</b>	<b>326</b>

**Tabela 1. Broj preporuka izdanih u 2014. g. po oblastima prava**

Promatrajući narednu tabelu broj preporuka po žalbama u 2014. g. prema pojedinim kategorijama prava je najveći u oblasti upravnih prava i to u 44 predmeta, u 42 predmeta vezana za diskriminaciju, u 28 predmeta iz oblasti slobode pristupa informacijama, u 24 predmeta iz oblasti vladinih, ministarskih i drugih imenovanja, u 21 predmetu iz oblasti radnih odnosa, u 13 predmeta iz oblasti prava na pravično i blagovremeno suđenje, u 11 predmeta iz oblasti prava djece, u 7 predmeta iz oblasti ostvarivanja prava kod policijskih organa, u 5 predmeta iz imovinsko-pravne oblasti, po 4 predmeta s preporukom imamo iz oblasti prava na penziju i prava osoba sa invaliditetom, 3 predmeta sa preporukom iz oblasti prava zatvorenika/pritvorenika, po 2 predmeta sa preporukom iz oblasti vjerskih i manjinskih sloboda, oblasti prava na obrazovanje i oblasti komunalnih usluga, te 1 predmet sa preporukom vezanom za prava iz ekologije i zaštite životnog okoliša.

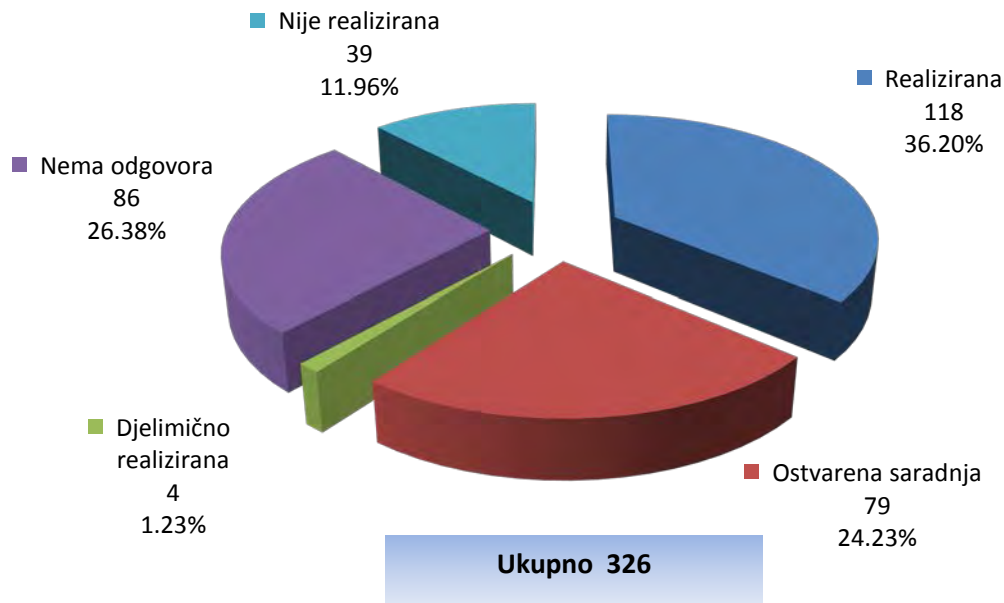
<b>Povreda prava</b>	<b>Broj predmeta iz 2014.g. sa izdanom preporukom</b>
01 – Diskriminacija	42
02 - Mediji i sloboda informiranja	0
03 - Pristup informacijama	28
04 - Vjerske slobode / religija	2
05 – Policija	7
06 - Javni prihodi	0
07 – Zatvori	3
08 - Ravnopravnost spolova	0
09 – Sudovi	13
10 - Radni odnosi	21
11 – Obrazovanje	2
12 - Osobe sa invaliditetom	4
13 - Prava djeteta	11
14 – Ekologija i zaštita okoliša	1
15 – Imovinsko- pravni	5
16 – Nasilje	0
17 - Javne isprave	0
18 – Manjine	0
19 – Uprava	44
20 - Ratne štete	0
21 - Komunalne usluge	2
22 - Vladina i ministarska imenovanja	24
23 – Zdravstvo	2
24 - Socijalna zaštita	0
25 – Mirovine	4
26 – Tužilaštva	2
27 - Pravobranilaštva	0
<b>UKUPNO</b>	<b>216</b>

**Tabela 2. Broj predmeta iz 2014.g. sa izdanom preporukom po pojedinim kategorijama prava**

Rokovi za postupanja i realiziranje preporuka koje su izdane u 2014. godini datiraju i poslije 31.12.2014 godine. Od ukupno 86 preporuka na koje nisu dostavljeni nikakvi odgovori, istekli su rokovi za 70 preporuka, a 16 preporuka je sa rokovima realiziranja u 2015. godini i analitički pokazatelji su vezani za rokove realiziranja preporuka

Od ukupnog broja preporuka u 2014. g. na dan 31.12.2014. godine realizirano je 118 preporuka ili 36,20%, djelomično je realizirano 4 ili 1,23%, ostvarena je suradnja u realiziranju po 79 preporuka ili 24,23%. Uzimajući u obzir realizirane, djelomično realizirane i preporuke po kojima je ostvarena suradnja, od organa je prihvaćena 201 preporuka ili 61,66% upućenih preporuka koje su se odnosile na kršenja ljudskih prava.

Od izdanih preporuka nije realizirano 39 preporuka ili 13,80% dok za 70 ili 21,47% nisu došli odgovori (istekli rokovi) što je zajedno 109 ili 33,44%. nerealiziranih preporuka.



**Dijagram 6. Načini realiziranja svih preporuka izdanih u 2014. godini.**

Iz sljedeće tabele se vidi koji organi nisu postupili po preporukama. Naime, sa 39 nerealiziranih preporuka, obuhvaćeno je 45 organa .

Odgovorne strane	Nije realizirano	Procent
Ministarstva	11	24,44
Lokalne zajednice -općine	11	24,44
Agencije	3	6,67
Ustanove u obl.obrazovanja	7	15,56
Ustanove u obl.socijalne skrbi	1	2,22
Ustanove u oblasti zdrav.skrbi	0	0,00
Sudovi, tužilaštva, pravobranilaštva	3	6,67
Zatvori	1	2,22
Uprave i direkcije	2	4,44
Javna poduzeća i ustanove	3	6,67
Parlament i vlade kantona	1	2,22
Ostalo	2	4,44
<b>Broj organa koji nisu realizirali preporuku</b>	<b>45</b>	<b>13,80</b>

**Tabela 3. Organi koji nisu postupili po preporukama**

Realizacija preporuka po Odjelima/oblastima ljudskih prava u kojima su preporuke izdane, vidljiva je iz sljedeće Tabele 4. po kojoj je u oblasti prava djece realizirano 54%, u oblasti prava lica sa invaliditetom 100%, u oblasti nacionalnih, vjerskih i drugih manjina 50%, u oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava sa 54%, u oblasti političkih i građanskih prava sa 64%, u oblasti eliminiranja diskriminacije sa 69% i iz oblasti prava pritvorenika/zatvorenika realizirano sa 100%.

Naziv odjela	Djelomično realizirana	Nema odgovora	Nije realizirana	Ostvarena suradnja	Realizirana	Ukupno
Odjel za praćenje prava djece	2	4	1	2	2	11
Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom	0	0	0	3	1	4
Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina	0	0	1	1	0	2
Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna pitanja	1	11	4	10	7	33
Odjel za praćenje političkih i građanskih prava	0	29	15	27	50	121
Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije	1	9	4	11	17	42
Odjel za praćenje prava pritvorenika / Zatvorenika	0	0	0	2	1	3
<b>Ukupno žalbi iz 2014.g. s preporukom</b>	<b>2</b>	<b>68</b>	<b>16</b>	<b>73</b>	<b>57</b>	<b>216</b>

**Tabela 4. Realizacija preporuka u predmeta iz 2014. g. po odjelima/oblastima prava**

Kada se promatra broj od 118 realiziranih preporuka i 1.239 žalbi u kojima su organi otklonili kršenja ljudskih prava u toku postupka interveniranja i istraživanja ombudsmana, vidljivo je da je otklonjeno 1.357 kršenja ljudskih prava i u odnosu na 1.525 žalbi u kojima su utvrđena kršenja, to je u 88,90%% žalbi otklonjeno kršenje ljudskih prava u 2014. godini.

### 3.3. Organi na koje su se žalbe odnosile

Pregled broja žalbi prema organima na koje su se žalbe odnosile značajno je veći zbog prevencije kršenja ljudskih prava, budući da se odnosi na organe vlasti koji su se u 2014. godini pojavljivali kao strana na koju je žalba upućena zbog kršenja ljudskih prava.

Ovo je značajno i zbog toga što organi odlučivanja, a prvenstveno zakonodavni i izvršni organi, koristeći svoje nadležnosti, mogu utjecati na faktore koji dovode do toga da navedeni organi ne krše prava građana.

Iz priloženog pregleda vidljivo je da su i dalje najčešći kršitelji ljudskih prava označeni kazneno-popravni zavodi, institucije mirovinski- invalidskih osiguranja, zatim, organi općinskih i gradskih vlasti.

Evidentan je veći broj žalbi koje se odnose na pravosudne organe (593 ili 19,80% u odnosu na ukupan broj žalbi) što je zabrinjavajuće, s obzirom na ulogu ovih institucija i obavezu njihovog efikasnog djelovanja u osiguravanju zaštite ljudskih prava kao jednog od stupova vlasti.

U sljedećim tabelama je dat prikaz institucija i pravosudnih organa koje su građani najčešće označavali kao kršitelje njihovih prava.

R.br.	Naziv organa	Broj predmeta
1	KPZ ZENICA	81
2	PIO/MIO FBIH TUZLA	68
3	FOND PIO REPUBLIKE SRPSKE BIJELJINA	32
4	MUP KANTONA SARAJEVO	25
5	MINISTARSTVO RADA I BORAČKO- INVALIDSKE ZAŠTITE REPUBLIKE SRPSKE	24
6	VLADA FEDERACIJE BIH	19
7	GRAD BANJALUKA	17
8	OPĆINA NOVI GRAD SARAJEVO	17
9	OPĆINA NOVO SARAJEVO	16
10	REPUBLIČKA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO- PRAVNE POSLOVE BANJA LUKA	16
11	OPĆINA STARI GRAD SARAJEVO	15
12	POLICIJSKA UPRAVA LIVNO	15
13	SKUPŠTINA TUZLANSKOG KANTONA	15
14	KPZ BANJA LUKA	14
15	KPZ POLUOTVORENOG TIPA TUZLA	14
16	VLADA REPUBLIKE SRPSKE	14
17	CENTAR ZA SOCIJALNI RAD SREBRENİK	13
18	FEDERALNO MINISTARSTVO ZA PITANJA BORACA I INVALIDA OOR FBIH	13
19	FOND PIO RS, FILIJALA BANJALUKA	13
20	MUP RS	13

**Tabela 5. 20 organa na koje su se građani najviše žalili**

R.br.	Naziv organa	Broj predmeta
1	OPĆINSKI SUD LIVNO	64
2	OSNOVNI SUD BANJA LUKA	59
3	OPĆINSKI SUD SARAJEVO	53
4	KANTONALNI SUD SARAJEVO	51
5	OPĆINSKI SUD MOSTAR	35
6	KANTONALNI SUD LIVNO	31
7	KANTONALNI SUD TUZLA	31
8	OKRUŽNI SUD BANJA LUKA	29
9	KANTONALNI/ŽUPANIJSKI SUD HNK/Ž	20
10	OPĆINSKI SUD TUZLA	19

**Tabela 6. 10 pravosudnih organa na koje su se građani najviše žalili**

### 3.4. Žalbe prema teritorijalnoj pripadnosti podnosioca

S obzirom na strukturu Bosne i Hercegovine koja je sastavljena od entiteta, Republika Srpska i Federacija Bosne i Hercegovine, unutar koje je 10 kantona i Brčko Distrikt, i budući da se na parlamentima BiH, RS, F BiH razmatra ovo godišnje izvješće o aktivnostima ombudsmana za ljudska prava BiH, značajno je prikazati pokazatelje o broju žalbi podnosioca žalbi po njihovoj teritorijalnoj pripadnosti, iako su ovi pokazatelji relativni, budući da građani mogu podnositi žalbe bilo kojem uredu, bez obzira na boravište i prebivalište, uključujući i obraćanja građana koja žive u inozemstvu.

Isticanje teritorijalne pripadnosti žalitelja je značajno, budući da je Institucija ombudsmana teritorijalno organizirana u jedan glavni (Banjaluka), tri područna (Sarajevo Mostar i Brčko) i jedan terenski (Livno) ured i s obzirom na teritorije i sjedišta ovih ureda.

Najčešće je opredjeljenje žalitelja da se obraćaju uredu kojem su najbliža tijela i organi protiv kojih upućuju žalbu, a potom uredu kojem su najbliži svojim boravištima i prebivalištima.<sup>10</sup>

U 2014. godini Instituciji ombudsmana obratilo se 774 građanina sa teritorije Republike Srpske. To je za 4 više u odnosu na prethodnu godinu.

Najčešća obraćanja po općinama i gradovima su: Grad Banja Luka 301, Bijeljina 56, Prijedor 45, Doboj 36, Gradiška 31, Prnjavor 17, Trebinje 16, Zvornik 17, Foča 18, Šipovo 15, Istočno Sarajevo 15, Mrkonjić Grad 14, Pale i Laktaši po 13, Kneževo i Kupres po 12 obraćanja itd, a što se vidi iz Aneksa I ovog izvješća.

U 2014. godini Instituciji ombudsmana obratilo se 2.068 građana sa teritorije F BiH, to je za 2 obraćanja više u odnosu na prethodnu godinu

Najčešća obraćanja po kantonima su: Kanton Sarajevo 591 obraćanje, Tuzlanski kanton 376, Kanton 10 obraćanja 337, Zeničko-dobojskog kantona 261, Hercegovačko-neretvanski kanton 225, Unsko-sanski kanton 139, Srednjobosanski kanton 89, Zapadnohercegovački kanton 27 obraćanja, Bosansko-podrinjski kanton 14 obraćanja.

Najčešća obraćanja po općinama u F BiH su Livno 189, Tuzla 181, Grad Mostar 177, Sarajevo Centar 175, Zenica 154, Sarajevo-Novo Sarajevo 120, Sarajevo-Novi Grad 110, Sarajevo-Stari grad 81, Tomislavgrad 57, Bihać 51, Lukavac 51, Drvar 40, Živinice 35, Vogošća 35, Glamoč 32, Travnik 20 obraćanja što je vidljivo iz Aneksa I ovog izvještaja.

U 2014. godini Instituciji ombudsmana obratilo se 93 građanina sa teritorije Brčko distrikta. To je jedan više u odnosu na prethodnu godinu.

### **3.5. Specijalna izvješća u 2014. godini.**

U 2014. godini sačinjeno Specijalno izvješće o realiziranju preporuka iz Specijalnog izvješća o ostvarivanju prava Roma u BiH<sup>11</sup>. Ovo izvješće sadrži sveobuhvatnu analizu izvršenja i realizacije preporuka o pravima Roma u BiH. Cilj je da pokaže dostignuti nivo ostvarivanja prava Roma po preporukama i mjerama iz preporuka, a koji se odnose na stanje prava Roma u oblastima zapošljavanja, obrazovanja, zdravstvene zaštite i stambenog zbrinjavanja. Ova analiza je prezentirana brojnim organima i institucijama koje imaju obvezu da provedu mjere i pred kojima se ostvaruju prava Roma. Iz analize su date ocjene o djelomičnoj implementaciji preporuka kao i djelomičnom unapređenju prava Roma i ovim specijalnim izvješćem utvrđene su dodatne preporuke sa dodatnim mjerama.

<sup>10</sup> Aneks III: Tabela: Broj žalbi po entitetima, kantonima i općinama podnosilaca žalbi u 2014. g  
Tabela: Raspored žalbi po entitetima, kantonima i općinama protivne strane u 2014. g.

<sup>11</sup> Vidi Specijalno izvješće o ostvarivanju prava Roma u BiH na WEB-stranici Institucije ombudsmana BiH; [www.ombudsmen.gov.ba](http://www.ombudsmen.gov.ba)

U ovoj godini izvršena je i sveobuhvatna analiza implementacije preporuka iz Specijalnih izvješća o ulozi centara za socijalni rad u zaštiti prava djece<sup>12</sup>, zatim Specijalnog izvješća: Djeca u konfliktnim brakovima<sup>13</sup> i Specijalnog izvješća: Djeca i slobodno vrijeme<sup>14</sup>. Ove analize su prezentirane institucijama koje se bave ostvarivanjem i zaštitom prava djece s ciljem da se u potpunosti implementiraju preporučene mjere i da se podsjetite organi i tijela na potrebu kontinuiranog procesa promocije prava djece i njihove zaštite.

Preporuke iz ovih izvješća i analiza upućene su nadležnim tijelima i organima radi poduzimanja mjera za sprječavanje kršenja prava i mjera za jačanje institucija u ostvarivanju i zaštiti prava ovih grupacija građana.

### 3.6. Inicijative za izmjene i dopune zakona

U okviru zakonodavnih aktivnosti, usmjerenih na unapređenje pravnih propisa na zaštiti ljudskih prava. Ispred Institucije ombudsmana upućene su inicijative nadležnim organima i tijelima za izmjene i dopune zakona u skladu sa članom 32 stav 4 Zakona o ombudsmenu za ljudska prava BiH:

1. Institucija ombudsmana podnijela je Parlamentu F BiH inicijativu<sup>15</sup> za izmjenu i dopunu Zakona o radu F BiH i Zakona o javnim poduzećima BiH upućene radi detaljnijeg uređivanja prijema u radni odnos uz reguliranje obveze za tijela i poduzeća kojima je vlasnik ili osnivač država, da prijem u radni odnos provodi uz javno oglašavanje. Ova inicijativa je u proceduri razmatranja.

2. Podnesena je Parlamentu F BiH inicijativa<sup>16</sup> za izmjene Zakona o inspekcijama F BiH, radi prava na djelotvoran pravni lijek i prava građana na osiguranje učešća u postupku. Ova inicijativa je u proceduri razmatranja.

3. Podnesena je Parlamentu F BiH inicijativa<sup>17</sup> za izmjene Zakona o prekršajima F BiH radi prava na blagovremeno dostavljanje prekršajnih odluka, prava na djelotvoran pravni lijek. Ova inicijativa je u proceduri razmatranja.

Upućeno je nadležnim organima 5 preporuka<sup>18</sup> za poduzimanje zakonodavnih aktivnosti u oblasti porodičnih odnosa, mirovinsko-invalidskih prava, predškolskog odgoja i obrazovanja, o policijskim službenicima, besplatnoj pravnoj pomoći.

---

<sup>12</sup> Vidi Specijalno izvješće o ulozi centara za socijalni rad u zaštiti prava djece na WEB- stranici Institucije ombudsmana BiH; [www.ombudsmen.gov.ba](http://www.ombudsmen.gov.ba)

<sup>13</sup> Specijalno izvješće: Djeca u konfliktnim razvodima na WEB- stranici Institucije ombudsmana BiH; [www.ombudsmen.gov.ba](http://www.ombudsmen.gov.ba)

<sup>14</sup> Specijalni izvještaj- Djeca i slobodno vrijeme na WEB stranici Institucije ombudsmena BiH; [www.ombudsmen.gov.ba](http://www.ombudsmen.gov.ba)

<sup>15</sup> Inicijativa u predmetu Ž-SA-05-269/14

<sup>16</sup> Inicijativa u predmetu Ž-SA-05-974/14

<sup>17</sup> Inicijativa u predmetu Ž-SA-05-190/14

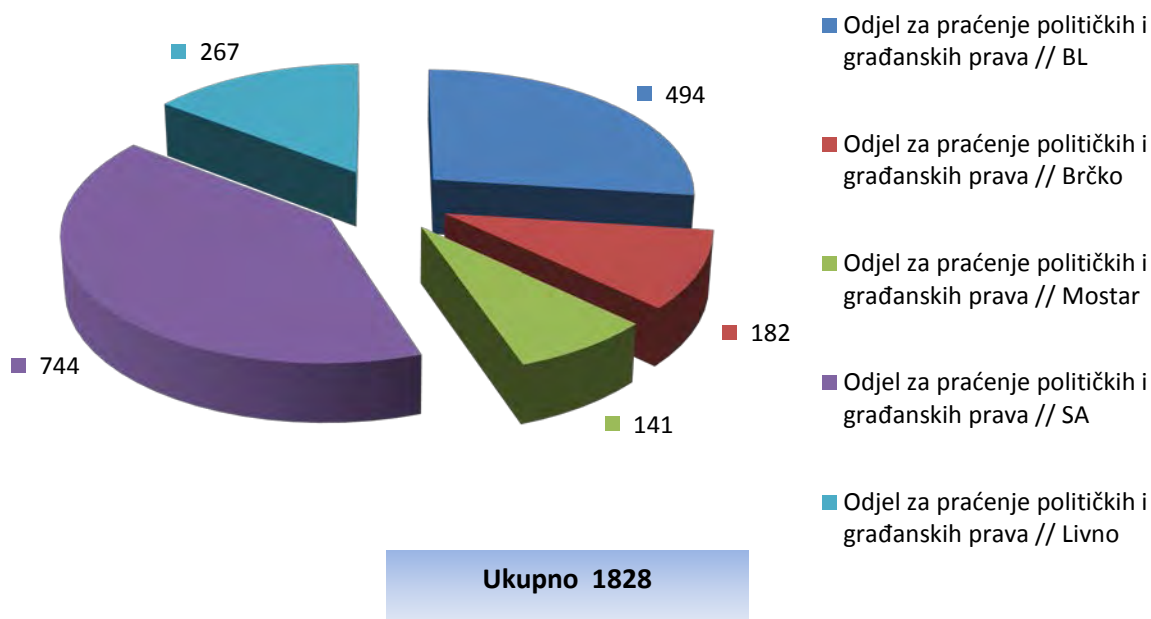
<sup>18</sup> Preporuke u predmetima Ž-BL-01-632/14, Ž-BL-04-68/14, Ž-SA-05-958/14, Ž-SA-06-487/14, Ž-SA-06-317/13



## POGLAVLJE IV. AKTIVNOSTI OMBUDSMANA U POJEDINIM OBLASTIMA LJUDSKIH PRAVA

### 4.1. POLITIČKA I GRAĐANSKA PRAVA

#### 4.1.1. Zapažanja i pojave u oblasti građanskih i političkih prava



**Dijagram 7. Pregled zaprimljenih žalbi u Odjelu za praćenje političkih i građanskih prava u 2014. godini po uredima**

U 2014. godini zaprimljene su i razmatrane žalbe, prema kategorijama povreda koje se odnose na: medije i slobodu informiranja, pristup informacijama, policiju, pravosuđe, predmete imovinsko-pravne prirode, javne isprave, funkcioniranje uprave, ratne štete, vladina i ministarska imenovanja, tužilaštva, pravobranilaštva, te prava u vezi sa izbornim pravima. Ne može se reći da je došlo do "uočljive" promjene statističkih pokazatelja. Značajan broj žalbi i dalje pristiže, kako od građana tako i pravnih lica.

Promatrano po kategorijama povreda prava, analiza broja zaprimljenih žalbi pokazuje, da je u odnosu na pojedine kategorije povreda došlo do pada broja zaprimljenih žalbi, a kod drugih, pak, do povećanja. Primjera radi, u odnosu na sudove primjetan je blagi pad broja zaprimljenih žalbi, dok je kod uprave došlo do povećanja. Ovakvo stanje uzrokovano je nizom faktora kao što su: neusklađenost domaćeg zakonodavstva sa međunarodnim standardima, neusklađenost zakonodavstva i stanja u praksi (sukob normativnog i stvarnog), a naročito složene administrativno-upravne strukture Bosne i Hercegovine, politički faktori (posljedice rata i ratnih razaranja) i ekonomsko-socijalni faktori (siromaštvo građana, nezaposlenost, štrajkovi, i dr.). U konačnici, navedeni faktori imaju za posljedicu odsustvo vladavine prava, a što je jedna od najvećih prepreka u ostvarivanju ljudskih prava.

I dalje je prisutan trend da se građani obraćaju Instituciji ombudsmana u vezi sa pitanjima koja, shodno Zakonu o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, su izvan nadležnosti

Institucije ombudsmana. Podnositelji žalbi od Institucije ombudsmana u konkretnim predmetima nerijetko traže meritorno odlučivanje, besplatnu pravnu pomoć, donošenje odluke u drugom stupnju, preuzimanje uloge parnične stranke u postupku, podnošenje tužbe, pokretanje postupka pred nadležnim sudovima (parničnog, prekršajnog i dr.).

Specifičnost koja je zapažena, između ostalog je, sistemsko kršenje ljudskih prava od strane iste javne ustanove, institucije, što ukazuje na uočene slabosti menadžmenta u rukovođenju ljudskim resursima javne ustanove, institucije.

Ombudsmeni BiH iskazuju zabrinutost zbog činjenice da pojedini predstavnici organa vlasti, sudovi, javne ustanove i dalje u pojedinačnim slučajevima krše odredbe Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH i druge relevantne zakone, uz potpuni izostanak suradnje pojedinih predstavnika vlasti u odnosu na donesene preporuke, nepoduzimanjem aktivnosti neposredno višeg organa u cilju pune implementacije preporuka što za posljedicu ima dalje kršenje ljudskih prava i osnovnih sloboda građana.

#### **4.1.2. Statistika žalbi građana**

U izvještajnom periodu najveći broj zaprimljenih žalbi registriran je u oblasti građanskih i političkih prava. Ukupno je zaprimljeno 1.828 žalbi, od toga u Uredu Sarajevo 744 žalbe, Uredu Banja Luka 494, Uredu Mostar 141, Uredu Brčko Distrikt BiH 182, te Uredu Livno 267. U odnosu na 2013. godinu (1880), u 2014. Godini, u oblasti građanskih i političkih prava, zaprimljen je manji broj žalbi za 2,77% (52 žalbe).

U radu je ukupno bilo 2.617 žalbi. Završeno je 1.812, a ostalo u radu iz ranijih godina, zajedno sa žalbama iz 2014. godine 805 žalbi.

Promatrano po kategorijama povreda prava, žalbe zaprimljene u 2014. godini su: mediji i sloboda informiranja 3, pristup informacijama 218, policija 145, sudovi 579, imovinsko-pravni odnosi 162, javne isprave 20, uprava 517, ratne štete 3, vladina i ministarska imenovanja 109, tužilaštva 73 i pravobranilaštvo 1.

Predmeti iz prethodnih godina kod kojih nije okončan postupak pred Institucijom ombudsmana i koji su preneseni u 2015. godinu (151), u najvećem broju slučajeva su predmeti koji se po svom karakteru mogu kvalificirati kao složeni predmeti i, uglavnom, se odnose na duljinu postupka pred sudovima i organima uprave u Bosni i Hercegovini. Problematika ovih predmeta, u najvećem broju slučajeva, u vezi je sa neriješenim imovinsko-pravnim odnosima. U konkretnim slučajevima postupci traju niz godina, kako pred organima uprave tako i pred sudovima (upravni sporovi ili parnični postupak). Osim toga, u ovim predmetima primjetno je da podnositelji žalbe na određeni način stalnim podnescima, obraćanjima, posebno u postupcima pred organima uprave, doprinose neprimjerenoj duljini postupka.

#### **4.1.3. Ostvareni rezultati aktivnosti**

Od ukupnog broja 2.617 žalbi u radu (2014. i ranije godine), u ovoj oblasti prava završeno je 1.812 ili 69,23% ukupnog broja žalbi. U 2014. godini je pristiglo 1828 žalbi, a završeno je 1174 ili 64,22% dok je iz ranijih godina u radu od 789 žalbi riješeno 638 ili 80,86%.

Potrebno je posebno istaći prisustvo dobre suradnje u nekim od organa vlasti u Bosni i Hercegovini sa Institucijom ombudsmana, posebno u nekim pojedinačnim predmetima u kojima

je povreda prava otklonjena odmah nakon preliminarnog akta upućenog odgovornoj strani. Primjeri pojedinačnih slučajeva gdje su u cijelosti ispoštovane preporuke ombudsmana nisu rijetki. Koristeći zakonom propisana ovlaštenja ombudsmeni BiH su u rješavanju pojedinačnih žalbi primjenjivali medijaciju, gdje je u prisustvu predstavnika Institucije ombudsmana, predstavnik vlasti pokazao interes da se predmet odmah riješi. Nerijetko u predmetima vezanim za rad sudova prisustvo predstavnika Institucije ombudsmana na ročištu doprinijelo je otklanjanju povreda po osnovu člana 6 Europske konvencije. Institucija ombudsmana često zaprima obavijesti podnositelja žalbi o otklonjenoj povredi. Sudovi, organi uprave u pojedinačnim slučajevima pokazali su revnost i djelotvornost u postupanju po zahtjevu i traženjima Institucije ombudsmana. Pojedini predmeti nakon akta upućenog od strane Institucije ombudsmana bez odlaganja su riješeni.

#### **4.1.4. Pravosuđe**

##### **Opis problema i zapažanja stanja ljudskih prava u oblasti pravosuđa**

Kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda zaštićenih članom 6. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda u postupcima pred sudovima primarno karakteriziraju izvještajni period 2014. godine. Sudovi su i dalje jedna od odgovornih strana koja je od građana vrlo često bila označena kao potencijalni kršitelj ljudskih prava. U najvećem broju slučajeva, žalbe građana vezane za funkcioniranje pravosuđa, odnose se na neprimjerenu duljinu trajanja sudskih postupaka pred sudovima, nedjelotvorno provođenje sudskih odluka, žalbe na rad sudaca radi povreda odredbi procesnih zakona, a posebno načela nepristranosti, nedonošenja sudskih odluka na način, i u zato zakonom propisanim rokovima, neujednačenosti sudske prakse. Pored gore navedenog, građani u žalbama iskazuju svoje nezadovoljstvo radom prvostupanjskih sudova radi odugovlačenja postupka prosljeđivanja žalbe na rad drugostupanjskom sudu (žalba izjavljena na prvostupanjsku presudu drugostupanjskom sudu podnosi se putem prvostupanjskog suda). Stanje neažurnosti sudova i dugo trajanje sudskih postupaka, stvara nepovjerenje građana u sudove te ozbiljno otežava građanima pristup sudu. Ovakvo stanje za posljedicu ima pravnu nesigurnost i predstavlja uzrok brojnih kršenja prava građana na djelotvornu sudsku zaštitu.

Sporost u postupcima i odgađanje u primjeni propisa predstavlja „negaciju pravednosti i posebnu vrstu nezakonitosti“. Ovakvo stanje u sudovima uzrokovano je mnogobrojnim faktorima kao što su nedovoljna informatiziranost sistema, neadekvatna stručna i kadrovska popunjenost sudova, naslijedeni (nagomilani) spisi ili, nažalost, u nekim slučajevima neodgovornost u radu. Iako je uspostavljen CMS (Central Management System) kojim je osigurano jedinstvo vođenja svih predmeta u pravosudnom sistemu što omogućava kronološko procesuiranje predmeta i dalje, iz neposrednog obraćanja građana proizlazi da građani imaju visok stupanj nepovjerenja prema sudovima zbog čega izbjegavaju tražiti zaštitu prava u sudskom postupku, čak i u slučajevima kada su sudovi jedini nadležni za rješavanje tih prava.

Žalbe zaprimljene u Instituciji ombudsmana na rad sudova mogu se podijeliti u dvije grupe i to:

-Žalbe koje se odnose na rad prvostupanjskih sudova u postupanju po pojedinačnim predmetima radi neuzimanja predmeta u rad postupajućeg suca, nezakazivanje ročišta, odugovlačenje postupka donošenja i dostavljanja presude te žalbe na rad drugostupanjskih sudova u postupku odlučivanja po pravnim lijekovima (neprimjerena duljina trajanja postupka).. U pisanoj korespondenciji sa sudovima, neprimjereno trajanje sudskog postupka u najvećem

broju slučajeva, sudovi opravdavaju činjenicom da sudovi rade i predmete rješavaju prema Planu rada i rješavanja zaostalih predmeta dostavljenom od VSTV BiH, da imaju veliki broj naslijeđenih predmeta, novih zaprimljenih predmeta, da imaju nedostatak sudačkog kadra, da je prisutna pojava čestog odsustva sudaca zbog bolovanja. Zaprimljene odgovore sudova, na naprijed navedeni način, Institucija ombudsmana u pojedinačnim predmetima cijenila je u odnosu na standarde člana 6. Europske konvencije. Ombudsmeni BiH u ovakvim slučajevima donosili su preporuke, iste dostavljali sudovima na postupanje. Međutim, problem pojedinačnog slučaja i bude riješen, ali i dalje ostaje neriješeno pitanje sustavnog otklanjanja kršenja standarda razumnog roka. Posebnu zabrinutost kod ombudsmana BiH stvaraju žalbe na rad sudova u predmetima upravnog spora u postupcima povrata imovine, odnosno, provedbe Aneksa VII. Neprimjerena duljina trajanja postupaka, izbjegavanje donošenja meritornih odluka od strane kantonalnih sudova, kontinuirano vraćanje predmeta u rad prvostupajskim organima (općinskim i kantonalnim službama za stambena pitanja i imovinsko- pravne poslove), primjenjujući princip "ping-pong" ukazuje i na moguću diskriminaciju podnositelja žalbe jer se najvećem broju slučajeva radi se o interno raseljenim licima ili povratnicima.

Žalbe zbog duljine postupka pred Vrhovnim sudom Federacije BiH i Vrhovnim sudom Republike Srpske u najvećem broju slučajeva okončane su u fazi preliminarnog ispitivanja navoda žalbe. U komunikaciji sa Institucijom ombudsmana Vrhovni sudovi F BiH i RS su odgovarali na način da je preliminarno bio određen rok u kojem će biti riješen predmet interesiranja podnositelja žalbe.

Žalbe koje se odnose na nedjelotvornost izvršenja sudskih odluka mogu se razdvojiti u više podgrupa. Prvu grupu čine žalbe koje se odnose na nemogućnost izvršenja presuda gdje je izvršenik općina, kanton ili entitet. Ovo izvršenje sudskih odluka zasnovano je na zakonskoj osnovi, jer je, prema odredbama Zakona o izvršnom postupku, izvršenje moguće samo na sredstvima koja su predviđena za tu namjenu. Kako postoje stalne restrikcije u korištenju proračunskih sredstava, to se izdvajanja za ovu namjenu u proračunima stalno smanjuju, što dovodi u pitanje pravnu sigurnost građana. Drugu grupu čine žalbe građana koji su ostvarili pravo na sudovima protiv Republike Srpske i Federacije BiH, a način isplate obveza reguliran je Zakonom o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjih obveza F BiH i Zakonom o utvrđivanju i načinu izmirenja unutaršnjeg duga RS. Građani u svojim obraćanjima vrlo često su izražavali nezadovoljstvo načinom plaćanja obveznicama navodeći nezadovoljstvo rokovima i drugim okolnostima. Treću grupu čine žalbe gdje građani ne mogu ostvariti svoje potraživanje zbog nelikvidnosti poduzeća u kojima su radili. Četvrtu grupu čine žalbe u vezi s izvršenjem sudskih odluka gdje podnositelji žalbi pripadaju posebno ranjivim grupama, a to su prvenstveno roditelji koji se obraćaju zbog nemogućnosti izvršenja potraživanja na osnovu neplaćanja održavanja od strane drugog roditelja.

U slučajevima žalbi na rad sudaca radi kršenja odredbi procesnih zakona od suca, posebno načelo nepristranosti u vođenju postupaka i donošenju sudačkih odluka Institucija ombudsmana podnositelje žalbi upućivala je na obraćanje Uredu disciplinskog tužioca koji djeluje pri Visokom sudskom i tužilačkom vijeću BiH, kako bi ispitaio navode žalbe. Postupajući u vezi sa žalbama građana radi kršenja načela nepristranosti u vođenju postupka, Institucija ombudsmana u okvirima svoje nadležnosti, a i redovnih aktivnosti vršila je monitoring u pojedinačnim predmetima. U najvećem broju slučajeva monitoring je vršen u postupcima uređenim Zakonom o parničnom postupku F BiH i RS (pravo na rad, na imovinu, prava djeteta, prekršajni postupak i dr.). Navodi žalbi građana u pojedinačnim predmetima monitoringa, odnosili su se na pristranost sudaca na način davanja povlaštenog položaja tuženom ili tužitelju

u postupku iznošenja dokaza, omalovažavanja digniteta tužitelja ili tužene na štetu jedne ili druge strane, neodgovornog ponašanja sudaca, odugovlačenja postupka.

Žalbe vezane za kršenja odredbi Zakona o Krivičnim postupcima odnose se na pravo obvezne obrane. Podnositelji u žalbama isticali su da odvjetnici po službenoj dužnosti ne zastupaju njihove interese adekvatno, da postupak traje neprimjereno dugo.

Institucija ombudsmana i u ovom izvještajnom periodu zaprimala je žalbe na rad Ustavnog suda Bosne i Hercegovine. Ustavni sud Bosne i Hercegovine nije dio redovnog sudskog sistema. Utemeljen je članom IV Ustava Bosne i Hercegovine. Kao i u drugim zemljama u kojima postoji institucija Ustavnog suda, Ustavni sud BiH djeluje kao institucionalni garant za zaštitu ljudskih prava i sloboda ustanovljenih članom II Ustava i međunarodnim instrumentima navedenim u Aneksu I Ustava Bosne i Hercegovine. Ombudsmeni BiH poduzimali su niz aktivnosti u pojedinačnim žalbama građana gdje je odgovorna strana Ustavni sud BiH.

I dalje postoji značajan broj presuda Ustavnog suda Bosne i Hercegovine za koje nije osigurana primjena, a radi se o presudama u kojima su utvrđene povrede ljudskih prava. Neizvršavanje odluka Ustavnog suda BiH sankcionirano je članom 239. Krivičnog zakona BiH<sup>19</sup>.

Ombudsmeni ukazuju da je upravo najveći broj predmeta protiv Bosne i Hercegovine pred Europskim sudom za ljudska prava, između ostalog, u vezi sa kršenjem člana 6. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Institucija ombudsmana, postupajući u pojedinačnim žalbama građana koje su u vezi sa radom sudova (povrede standarda razumnog roka), ispitala je i navode žalbi građana u vezi sa radom glavnog disciplinskog tužioca VSTS. Žalbe građana na rad glavnog disciplinskog tužioca su u vezi sa neprimjereno dugim trajanjem postupaka odlučivanja po predstavkama građana na rad sudaca u pojedinačnim predmetima. U žalbama građani ističu da ni nakon brojnih urgencija u duljem vremenskom periodu nisu zaprimili bilo kakvu obavijest ili informaciju o toku postupka po prigovoru podnesenom glavnom disciplinskom tužitelju na rad suca. Odgovori dostavljeni građanima te Instituciji ombudsmana od glavnog disciplinskog tužioca su tipskog sadržaja (obrazac). Ne ulazeći ni na koji način u meritum donesenih odluka glavnog disciplinskog tužioca, u vezi provođenjem zakonitih procedura, ombudsmeni BiH izražavaju zabrinutost u vezi sa metodologijom i formom donošenja odluka glavnog disciplinskog tužitelja u korespondenciji sa građanima.

### **Statistika žalbi građana**

U 2014. godini ukupno je registrirano 579 žalbi koje se odnose na rad sudova. U Uredu Sarajevo 200 žalbi, Uredu Banja Luka 138, Uredu Brčko Distrikt BiH 80, Uredu Mostar 46, Uredu Livno 115.

U odnosu na 2013. godinu u kojoj je zaprimljeno 606 žalbi, znači 27 manje, odnosno za 4,46% smanjen je broj registriranih žalbi u ovoj oblasti.

<sup>19</sup> „Službeni glasnik BiH“ broj: 3/03, član 239. „Službena osoba u instituciji BiH, entiteta ili Brčko Distrikta, koja odbije da izvrši konačnu i izvršnu odluku Ustavnog suda BiH, ili sprječava njezino izvršenje, kaznit će se zatvorom od šest mjeseci do pet godina. „

Analizirajući podnesene žalbe na rad sudova najveći broj žalbi se odnosi na duljinu trajanja sudskog postupka 155, žalbe zbog neizvršenja statistički pokazatelji ukazuju na činjenicu da i dalje presuda 72, žalbe na rad sudaca 36, te ostale žalbe na rad sudova 316 (povrede procesnih prava, nedonošenje presuda, povrede pravila o dostavljanju, žalbe na rad VSTV-a, glavnog disciplinskog tužioca i dr.).

U vezi sa postupanjem sudova donesena je ukupno 23 preporuke koje su uključivale i predmete iz ranijih godina. Završeno je ukupno 593 žalbe, a od toga žalbi iz 2014. godine 408, a žalbi iz ranijih godina 185.

### **Ostvareni rezultati aktivnosti**

Pravo na postupak pred sudom u razumnom roku je neodvojivi dio prava na pravično suđenje, onako kako je ono definirano Međunarodnim paktom o građanskim i političkim pravima. Da bi se osiguralo pravo na pravično suđenje, na državi je da svoje pravosuđe organizira na takav način koji će osigurati osobama koje se nalaze pod jurisdikcijom te zemlje, bez obzira na njihovu finansijsku situaciju ili nivo obrazovanja, predvidive rezultate suđenja (uključujući tu i vrijeme potrebno za donošenje odluke) i djelotvorne pravne lijekove.

Suradnja Institucije ombudsmana sa sudovima u Bosni i Hercegovini može se ocijeniti pozitivnom. Međutim, u odgovorima sudova dostavljenih Instituciji ombudsmana i dalje se kao razlog neažurnosti navode činjenice kao što su kontinuirani nedostatak stručnog osoblja, neujednačenost logističke podrške za pojedine sudove u BiH, i dalje prisutan veći broj neriješenih komunalnih predmeta, neažurirani zaostali predmeti, pristigli novi predmeti, što u konačnici za posljedicu ima nerazumno odugovlačenje sudskog postupka.

Svakako, da je uzrok ovakvom stanju i ljudski faktor. Međutim, dužnost države je da osigura sudovima preduvjete da ispune zahtjeve koje im nameće član 6. stav 1. Konvencije. Sudovi su dio vlasti, a suci su ti koji, u ime države, vrše sudsku vlast. Iako je sudstvo neovisno, upravo zbog toga što sudski organi obavljaju jedan važan dio vlasti, neophodno je da i oni budu predmetom kontrole. Poseban vid odgovornosti leži na Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine čiji se spektar nadležnosti odnosi na popravljavanje sveukupnog stanja u pravosuđu. Predsjednici sudova, kao prvi među jednakim, u skladu sa zakonom imaju dio odgovornosti u cjelokupnom sistemu rada i funkcioniranja sudova.

S obzirom na predmete koje je razmatrala ili razmatra Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, ne može se zaključiti da pravosuđe Bosne i Hercegovine ispunjava na zadovoljavajući način kriterije i standarde razumnog roka iz člana 6. Europske konvencije.

Podijeljenost proračuna u BiH utječe na neovisnost i djelotvornost rada pravosuđa. Vlasti Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske odgovorne su, prije svega, za stvaranje materijalnih i finansijskih preduvjeta (kao i drugih obveza sukladno sa svojim nadležnostima) kojima će u cijelosti podržati djelotvoran rad sudskog sustava. Usvajanjem novih procesnih zakona u BiH (krivičnih i građanskih), kako na nivou države, tako i na nivou entiteta uvelike su skraćeni rokovi za poduzimanje određenih radnji u postupku. Potrebno je naglasiti da je u svjetlu precedenta Europskog suda, Sud koji vodi postupak, odgovoran za kašnjenja prouzrokovana radnjama sudionika u postupku, imajući u vidu da spomenuti zakoni predviđaju određene vrste kazni za sudionike u postupku, ukoliko se ne pridržavaju naredbi suda.

Pojedinačni predmeti koji su bili predmetom rada pred Institucijom ombudsmana u najvećem broju slučajeva odnosili su se na eventualna kršenja odredbi entitetskih Zakona o parničnom postupku. Ispitujući navode žalbe, vršeći monitoring, ombudsmeni BiH uočili su da, nerijetko jedna od strana u postupku, a i sud odugovlače postupak. Stranka izostancima sa ročišta za koja je upitno da li su opravdana, svakodnevnim podnescima na način dostavljanja nebitnih činjenica, nedostavljanjem nalaza vještaka u roku određenom od suda, nepoduzimanjem adekvatnih mjera od suda prema strankama u postupku propisanim zakonom, ležernim, pristranim odnosom suca sa jednom stranom u postupku ili vještakom, nepoduzimanjem adekvatnih mjera prema vještacima radi nepoštivanja rokova i dr. radnjama. U ovakvim situacijama ombudsmeni BiH su tražili eliminiranje kršenja ovih prava, a u krajnjem donosili su preporuke koje od strane suda su bile ispoštovane na način da je povreda bila otklonjena.

U Bosni i Hercegovini, u oblasti reforme pravosuđa može se reći da je ostvaren ograničen napredak. Strukturalni dijalog o pravosuđu prema ocjeni ombudsmana BiH pozitivno se reflektira na provedbu Strategije za reformu sektora pravde. Institucija ombudsmana zaprimala je žalbe kandidata za izbor sudaca i tužitelja. Navodi žalbi podnosioca bili su u vezi sa povredama člana 6. i 13. Europske konvencije, odnosno prava na pristup sudu i prava na pravni lijek. U žalbi podnosioca ističu da, Zakonom o VSTV-u BiH nije propisana mogućnost podnošenja žalbe, niti pokretanja sudskog postupka protiv odluke VSTV BiH u procesu izbora kandidata za upražnjena mjesta sudaca i tužitelja. Nakon što su okončani postupci istrage u predmetu žalbe, ombudsmeni BiH donijeli su preporuku. Pravna nemogućnost podnošenja žalbe na odluku VSTV BiH u vezi sa izborom/neizborom kandidata na mjesto suca ili tužitelja, prema ocjeni ombudsmana BiH, predstavlja kršenje osnovnih ljudskih prava kandidata. U vezi s tim, Institucija ombudsmana uputila je preporuku Ministarstvu pravde BiH. U svom odgovoru Ministarstvo pravde BiH obavijestilo je Instituciju ombudsmana da su urađeni prijedlozi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o VSTV BiH te Zakona o sudovima na teritoriji BiH, da nova zakonska rješenja predviđaju otklanjanje navedenih i drugih uočenih zakonskih rješenja koja predstavljaju izvor kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda, a što je u duhu strukturiranog dijaloga o pravosuđu.

### **Besplatna pravna pomoć**

Određeni napredak postignut je u oblasti pristupa pravdi (besplatna pravna pomoć) u građanskim i upravnim postupcima. Sa radom su otpočele i nove agencije (zavodi, centri.) za pružanje besplatne pravne pomoći. Međutim, sistem besplatne pravne pomoći i dalje nije u potpunosti reguliran.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine ovom prilikom ističu, kao pozitivan primjer, jedan broj organa vlasti, koji su donijeli Zakone o besplatnoj pravnoj pomoći i napore istih na uspostavi institucija i mreže davaoca besplatne pravne pomoći putem kojih će građani ostvarivati pravo na besplatnu pravnu pomoć.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine podsjećaju organe vlasti u Bosni i Hercegovini (Institucije Bosne i Hercegovine, kantone) koji ni do danas nisu donijeli Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći "na obaveze utvrđene Ustavom Bosne i Hercegovine kao i članom 6. Europske konvencije i traže da u što kraćem roku Institucije vlasti na nivou Bosne i Hercegovine kao i na drugim nivoima vlasti koji nisu ispoštovali obvezu donesu Zakon o pružanju besplatne pravne pomoći, na koji način otklanjaju diskriminaciju u ostvarivanju i zaštiti prava građana."

## Tužilaštvo

### Zapažanja i pojave kršenja ljudskih prava u oblasti tužilaštva

Najveći broj zaprimljenih žalbi na rad tužilaštva odnosi se na nepoduzimanje aktivnosti u vezi sa podnesenim krivičnim prijavama od građana i pravnih lica. Postupajući u pojedinačnim predmetima, Institucija ombudsmana vršila je provjere navoda žalbi. Predmetne žalbe u najvećem broju slučajeva odnose se na upravne postupke pokrenute od građana radi ostvarivanja i zaštite imovinskih prava. Građani, radi neažurnosti, opstrukcije, i drugih eventualno nezakonitih radnji podnosili su krivične prijave protiv ovlaštenih službenih lica. Osim toga, žalbe su sadržavale i navode vezane za podnošenje krivičnih prijava podnesenih radi neizvršenja sudskih odluka, te neujednačenosti krivičnog zakonodavstva. Institucija ombudsmana nakon zaprimljene žalbe poduzimala je aktivnosti.

### Statistika žalbi građana

Institucija ombudsmana u 2014. godini zaprimila je ukupno 73 žalbe na rad tužilaštava. Ured Sarajevo zaprimio je 25 žalbi građana, Ured Banja Luka 17, Ured Brčko Distrikt BiH 9, Ured Mostar 5, Kancelarija Livno 17. U 2013. godini zaprimljeno je 68 žalbi, u 2014. godini 73, odnosno 5 ili 7,35% žalbi više u 2014. godini.

### Ostvareni rezultati aktivnosti

Od svih prispjelih žalbi u ovoj oblasti građanskih i političkih prava izdane su dvije preporuke.

Po jednoj žalbi je izdana preporuka<sup>20</sup> prema kojoj je odgovorna strana bila tužilaštvo, a preporuka se odnosila na pokretanje krivičnog postupka zbog krivičnog djela izbjegavanja obaveznog izdržavanja djeteta i neizvršavanja sudske odluke.

U oblasti slobode pristupa informacijama, preporuka je izdana po žalbi<sup>21</sup> zbog nedonošenja odluke o zahtjevu u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacija.

Određeni broj žalbi je ukazivao na potrebu bržeg donošenja odluka javnog tužitelja po kojima su tužilaštva postupila bez izdavanja posebnih preporuka.

## 4.1.5. Uprava

### Zapažanja i pojave u ostvarivanju ljudskih prava u oblasti uprave

Analiza žalbi zaprimljenih u Instituciji ombudsmana, u kojima građani kao kršitelje prava označavaju javnu upravu (administraciju), primarno ukazuje na činjenicu da zbog sporosti i nedjelotvornosti javne uprave, građani otežano ostvaruju pravo na jednak pristup javnim službama. Zbog ovakvog stanja, građani putem žalbi podnesenih Instituciji ombudsmana, izražavaju nezadovoljstvo radom javne uprave te ističu da su „nejednaki pred zakonom.“

Nedjelotvornost inspeksijskih službi, selektiranje žalbi građana od strane inspekcija prema rodbinskim, prijateljski, stranačkim i drugim vezama. Ovakvo stanje posebno je izraženo u

---

<sup>20</sup> Preporuka P-108/14

<sup>21</sup> Ž-SA-05-729/14



predmetima upravnog postupka u kojem se rješava o imovinskom pravu, postupku legalizacije, izdavanju dozvola za gradnju objekata kako za potrebe obavljanja privrednih djelatnosti, tako i privatnih stambenih objekata.

Obveza javne uprave u izvršavanju vlastitih obveza prema građanima podrazumijeva da se što više približi građanima, da garantira poboljšanje kvaliteta rada i to tako što će voditi računa da odluke koje utječu na prava ili interese pojedinaca budu zasnovane na zakonu, da sadržaj takvih odluka bude u skladu sa zakonom, da u svom radu poštvaju princip jednakog tretmana, da izbjegavaju diskriminaciju utemeljenu na nacionalnosti, polu, etničkom porijeklu, religiji, hendikepiranosti i drugo, da se prema građanima ponašaju uslužno, korektno i pristupačno, da se odluke po zahtjevu ili žalbi donose u razumnom roku, bez odlaganja sa obrazloženjem i pravnim osnovom odluke, da odluke koje mogu negativno utjecati na prava ili interese građana obvezatno sadrže upute o pravnim lijekovima.

Žalbe građana na rad javne uprave odnose se na ispoljavanje neljubaznosti, neodgovarajuće radno vrijeme, upućivanje stranaka od jednog do drugog organa, pretjeranom formalizmu, nedjelotvornosti u radu, na kršenje procesnih odredbi kojim je reguliran upravni postupak. U žalbama građani iskazuju nezadovoljstvo činjenicom da upravni postupci pokrenuti po zahtjevima građana pred organima uprave se vode suprotno odredbama Zakona o upravnom postupku, na način nedonošenja odluka u zakonskim rokovima, inzistiranjem na dostavi velikog broja nepotrebne dokumentacije, šutnja administracije, kršenja načela pružanja pomoći neukoj stranci, nedonošenjem odluka po žalbi, dugotrajnim postupcima odlučivanja u drugom stupnju, čestim i po nekoliko puta (princip ping-pong loptice) vraćanjem predmeta prvostupanjskim organima na ponovno odlučivanje, pogrešnoj primjeni materijalnih zakona itd.

Pravna zaštita od "šutnje administracije" zakonom je uređena. Analiza žalbi zaprimljenih u Instituciji ombudsmana u kojima kao kršitelje prava građani označavaju administraciju, ukazuje da se oni osjećaju nejednaki pred zakonom, da ne mogu da ostvare pravičnu raspravu u razumnom roku, da uslijed sporosti administracije otežano ostvaruju pravo na imovinu, dom, jednak pristup javnim službama, pravo na rad i druga prava. U konkretnim slučajevima u postupcima istrage koji se provode na osnovu žalbi ili ex officio, Institucija zaprima odgovore, izjašnjenja, uglavnom u blagovremenom roku. Međutim, ta suradnja nerijetko svodi se na puku formu, nepoštivanje procedura propisanih Zakonom o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine i Pravila postupka Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH što ni na koji način ne doprinosi djelotvornoj zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda niti generalno doprinosi otklanjanju povrede.

Osobito je zabrinjavajuća činjenica da pojedine institucije ispoljavaju ignorantski odnos prema Instituciji ombudsmana. Najveći broj preporuka o nesuradnji sa Institucijom ombudsmana donesen je u slučajevima gdje je odgovorna strana javna uprava. Reforma javne uprave prema ocjeni ombudsmana do sada nije dala željene rezultate. Rascjepkanost i politiziranje i dalje otežavaju stvaranje profesionalne, odgovorne, transparentne i djelotvorne državne službe, utemeljene na zaslugama i kompetentnosti.

### **Statistika žalbi građana**

Prema statističkim pokazateljima u ovoj oblasti građanskih i političkih prava ukupno je registrirano 517 žalbi, koje se odnose na rad uprave. U Uredu Sarajevo registrirano je 220 žalbi, Uredu Banja Luka 162, Uredu Brčko Distrikt BiH 39, Uredu Mostar 7 i Uredu Livno 89 žalbi.

U odnosu na 2013. godinu kada je registrirano 484 žalbe, u 2014. godini je podneseno 517 žalbi na rad uprave što predstavlja 33 žalbe više, odnosno 6,82% povećanja broja žalbi.

### **Ostvareni rezultati aktivnosti**

Završena je 491 žalba, od toga iz 2014. godine je završeno 320, a iz ranijih godina završeno je 171 žalba. U 44 predmeta iz 2014. g. iz oblasti uprave donesena je preporuka. U izvještajnom periodu je donesena ukupno 71 preporuka iz ove oblasti koja se odnosila na sve predmete uključujući i predmete prenesene iz prethodnih godina.

Treba istaći značajniji broj pojedinačnih slučajeva dobre suradnje organa vlasti u Bosni i Hercegovini sa Institucijom ombudsmana, odnosno u pojedinačnim predmetima u kojima povreda prava bude otklonjena odmah nakon preliminarnog akta upućenog odgovornoj strani, zatim, uspješnih intervencija u toku samog postupka, pa čak i nakon telefonske intervencije bez formalno i pravno registrirane žalbe u Instituciji ombudsmana (prvi kontakt), zatim, izvršenjem pojedinih preporuka u punom kapacitetu, zatim, učinjenih napora izvršne i zakonodavne vlasti na donošenju Zakona u skladu sa standardima ljudskih prava i osnovnih sloboda, ratifikaciji međunarodnih dokumenata kojim se osigurava zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Institucija ombudsmana vršila je monitoring i u predmetima koji se vode pred organima uprave. Ishod u ovim slučajevima bio je pozitivan i to na način da eventualna kršenja ljudskih prava tijekom monitoringa bivaju otklonjena odnosno postupak se nastavlja na način propisan zakonom. Zapažena su određena ponašanja „teških stranaka“ koji postavljaju zahtjeve pred organe uprave tako da traže zaštitu svojih prava na štetu trećih osoba, traže prioritarno postupanje mimo rokova utvrđenih zakonom, dostavljaju i traže postupanje po „neosnovanim podnescima“. Institucija ombudsmana u predmetnim slučajevima donosila je odluke kojim su žalbe odbačene kao neutemeljene.

#### **4.1.6. Pravo na imovinu**

Pravo na imovinu zaštićeno članom 1. Protokola broj 1. uz Konvenciju i dalje je vrlo aktualno u žalbama podnositelja žalbi u ovoj oblasti građanskih i političkih prava koje su zaprimljene bilo na osnovi kršenja Aneksa VII ili se radi o povredama drugih imovinskih prava.

#### **Zapažanja i pojave u ostvarivanju ljudskih prava u vezi sa implementacijom Aneksa VII**

Ustavom BiH i ustavima entiteta izbjeglim i raseljenim licima zagantirano je pravo na slobodan povratak u svoje prijeratne domove. U svom dosadašnjem radu kao i svim ranijim izvješćima, Institucija ombudsmana veliku pažnju posvetila je ostvarivanju prava na povratak i održivi povratak. I dalje građani ulažu žalbe koje su u vezi sa Aneksom VII iz razloga što strane potpisnice ni nakon proteklog vremena, nisu na svojim teritorijima u punom kapacitetu „osigurale političke, ekonomske i socijalne uvjete koji će pridonijeti dobrovoljnom povratku i skladnoj reintegraciji izbjeglica i raseljenih lica“.

Broj žalbi u vezi sa zaštitom imovinskih prava na osnovi Aneksa VII, značajno je smanjen u odnosu na prethodne godine, međutim, Povjerenstvo za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica (CRPC) nije nastavilo rad na preostalim predmetima nakon isteka mandata 2009. godine. Iz tog razloga još uvijek se nalazi veliki broj neriješenih predmeta pred Povjerenstvom i Sudom Bosne i Hercegovine u postupcima upravnih sporova u kojima je podnesene tužbe protiv

CRPC-a. Još uvijek nema pouzdane baze podataka o neriješenim predmetima i registrima imovine.

I dalje su prisutni skupni centri u kojima je zbrinut određeni broj interno raseljenih lica. Ne može se zaključiti da je od strane vlasti uloženi dodatni napor na rješavanju pristupa drugim pravima povratničkoj populaciji kao što su socijalna zaštita, obrazovanje i upošljavanje. I dalje je prisutna diskriminacija u pogledu pristupa upošljavanju, prava u vezi sa zdravstvenom zaštitom i mirovinskim pravima. Navedena prava i dalje ne prate povratak. Interno raseljena lica i povratnici i dalje podnose žalbe vezane za netransparentno dodjeljivanje i odabir korisnika sredstava za obnovu i rekonstrukciju ratom porušenih i devastiranih objekata. Još uvijek nije uspostavljen mehanizam koordinacije politika za rješavanje zakonskih praznina koje predstavljaju prepreku održivom povratku i lokalnoj reintegraciji. Ovakva pojava naročito je zastupljena kod povratničke populacije u ruralnim (seoskim) područjima. Nerijetko, problematika se rješava pojedinačno i ad hoc, a što sigurno nije u duhu Aneksa VII Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH.

### **Zapažanja i pojave u ostvarivanju ljudskih prava u vezi sa zaštitom drugih imovinskih prava**

Žalbe imovinsko-pravne prirode koje su bile i/ili su razmatrane u Instituciji ombudsmana karakterizira kršenje standarda člana 6. Europske konvencije, a u vezi sa članom 1. Protokola broj 1 uz Konvenciju. U konkretnim slučajevima žalbeni navodi građana odnosili su se na neprimjerenu duljinu postupka gdje se, u pojedinim slučajevima, i po više godina odluke organa uprave i sudova ne donose, neprimjerene zahtjeve za dostavom dodatne dokumentacije na koji način se građani izlažu nepotrebnom trošku, kršenje procesnih i materijalnih zakona, pristranosti u donošenju odluka, neodgovorno ponašanje postupajućeg službenika u predmetu, nezakazivanje ročišta, izbjegavanje rješavanja predmeta u meritumu i na osnovi stanja u spisu, kršenja odredbi o pravu na pravni lijek, nedjelotvorne reakcije inspeksijskih službi, nepostupanja po predstavkama građana i dr. Primjeri ovakvog postupanja osobito su vidljivi u predmetima iz oblasti stambene politike, premjera i katastra nekretnina, izgradnje nekretnina, legalizacije, bespravne gradnje, nadogradnje, ostvarivanja prava služnosti, prava pristupa javnom putu, uzurpacije vlasništva.

Reforma zakonodavstva u oblasti imovinsko-pravnih odnosa jedan od značajnih uvjeta za zadovoljavanje standarda iz člana 1 Protokola br 1. uz Europsku konvenciju o ljudskim pravima. Značajan je broj pritužbi građana na rad katastarskih i zemljišno- knjižnih ureda, a uglavnom se odnose na netočne i pogrešne podatke o nekretninama i ova pojava je zapažena kod povratničke populacije.

### **Statistika žalbi građana**

Institucija ombudsmana u 2014. godini zaprimila je ukupno 162 žalbe koje se odnose na imovinsko-pravna pitanja (70 Ured Sarajevo, 24 Ured Banjaluka, 13 Ured Brčko, 53 Ured Mostar, 2 Ured Livno).

U odnosu na 2013. godinu u kojoj su zaprimljene 154 žalbe došlo je do povećanja za 5,19 %.

Izdane su preporuke u 5 predmeta iz 2014. g., odnosno izdano je ukupno 16 preporuka koje se odnose na imovinsko- pravne odnose, a koje obuhvaćaju i predmete iz ranijih godina.

U 2014. godini riješene su 162 žalbe. Od toga broja zaprimljenih u 2014. godini, riješeno je 80 žalbi, a iz ranijih godina je riješeno 82 žalbe.

## Ostvareni rezultati aktivnosti

U provođenju Aneksa VII Institucija ombudsmana poduzimala je niz aktivnosti koje su imale za rezultat da su podnositelji žalbi ostvarivali pravo na dodjelu traženih nekretnina, pravo na dozvole za gradnju kuća i pratećih objekata, došli do potrebne dokumentacije za otkup stanova, došlo je do većeg stupnja transparentnosti provođenja procedura odabira korisnika donatorskih sredstava, te kvalitetnog korištenja sredstava obnove i rekonstrukcije, te kvaliteta izvedenih radova od strane raznih izvođača, kao i ubrzanja procesa izdavanja razne dokumentacije, a posebno urbanističkih i građevinskih dozvola.

Česte su žalbe građana na rad inspeksijskih službi zbog nepoduzimanja zakonom propisanih aktivnosti i mjera. Nakon intervencije Institucije ombudsmana, podnositelji žalbi su dobivali obavijesti inspeksijskih službi o poduzetim aktivnostima i mjerama u pojedinačnim slučajevima. Izvješća o poduzetim aktivnostima ovih službi su bila argumentirana, sa dostavljenim informacijama u pojedinačnim slučajevima, podnesenim prekršajnim prijavama protiv odgovornih lica zbog neizvršenja inspeksijskih rješenja.

U 2014. godini zaprimljen je i jedan broj žalbi građana na rad javnih upravitelja (održavanje zgrada etažnih vlasnika) i nakon izdanih preporuka, kršenja prava ovih građana su otklonjena. Zapaža se da ove žalbe osnovano ukazuju na nedovoljnu brigu održavanja zgrada etažnih vlasnika, a uglavnom iz razloga neodgovornog odnosa u provođenju postojeće zakonske i druge regulative u ovoj oblasti.

### 4.1.7. Policija

#### Zapažanja i pojave

Policija građanima pruža zaštitu njihovih osnovnih ljudskih prava i sloboda i zaštitu drugih ustavom zaštićenih vrijednosti, izvršavajući osnovne dužnosti na zaštiti života, osobne sigurnosti i imovine građana, a u sklopu ukupne sigurnosti osigurava i javni red i mir.

Institucija ombudsmana je i u ovom izvještajnom periodu, od građana zaprimila žalbe na rad policije. Broj žalbi u odnosu na prethodnu godinu se povećao. Statusna prava policijskih službenika, provođenje natječajnih procedura vezanih za nova zapošljavanja u policiji, prekomjerna upotreba sile, rad i postupanje policije su karakteristična obraćanja građana.

U 2014. godini, kao i prethodne godine, pokazuje se da mehanizmi unutarnje kontrole nisu dali željene rezultate. Građani, radi zaštite svojih prava, u slučajevima kada postoji sumnja da su ta prava narušena od policije, koriste mehanizme unutrašnje kontrole i najčešće se obraćaju Jedinicama za profesionalne standarde i Odborima unutrašnje kontrole, sa kojima nisu zadovoljni.

U 2014. godini zaprimljen je veći broj žalbi koje se odnose na neprimjenjivanje svih zakonskih mjera iz Zakona o nasilju u porodici. Žalbe ukazuju na propuste policije za blagovremeno interveniranje, za nepoduzimanje odgovarajućih mjera na sprječavanju nasilja kao i na nalaze policije o nepostojanju nasilja.

#### Statistika žalbi građana

U 2014. godini u Instituciji ombudsmana za ljudska prava BiH zaprimljeno je 145 žalbi koje se odnose na rad policije. Od toga 49 žalbi je primljeno u Uredu u Sarajevu, 37 Ured u Banja Luci, 23 Ured u Brčkom, 10 Ured u Mostaru, 26 Ured u Livnu. U odnosu na 2013. godinu u kojoj je primljeno 138 žalbi došlo je do povećanja za 5.07%.

Završene su 144 žalbe.

## Ostvareni rezultati aktivnosti

Za žalbe na rad policije bitno je navesti da su policijski organi jedni od organa sa kojima Institucija ima dobru suradnju. Na akte Institucije većinom odgovaraju u ostavljenom roku i to sa detaljnim i iscrpnim odgovorima.

Ukazano je da organi unutarnje kontrole u veoma malom broju slučajeva, nakon provedenih postupaka, ustvrde odgovornost policijskih službenika. Najveći broj odluka ovih organa je da nisu mogli utvrditi osnovanost niti neosnovanost žalbi građana. U tim slučajevima, faktički, nije ništa utvrđeno niti poduzeto i ostaju otvorena pitanja i navodi žalbi građana. Pri tome je ukazano na potrebu djelotvornijeg postupanja ovih organa i mijenjanja akata po kojima vode postupke, što je prihvaćeno i pristupilo se normativnom uređivanju unutarnje kontrole i revnosnijem radu unutarnje kontrole, poslije čega je za očekivati rezultate.

Istražujući i radeći prema pojedinačnim žalbama građana, vidljivi su brojni slučajevi u kojima policija adekvatno poduzima mjere iz svoje nadležnosti, a posebno, kada od policije budu zatražena izvješća i obavijesti o konkretnim mjerama na rješavanju određenih slučajeva u kojima se ispoljava narušavanje javnog reda i mira i zaštita lica.

Međutim, predstavnici policije su ukazivali na sporost u radu nadležnih organa, posebno, tužilaštava po podnesenim izvještajima o počinjenim krivičnim djelima, sporom procesuiranju i slično.

Značajno je mjesto policije u primjeni Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Institucija ombudsmana neprekidno ukazuje na potrebu sustavnog pristupa u sprječavanju i prevenciji učestalih i kontinuiranih prijetnji i zastrašivanja od počinitelja nasilja, što kod žrtava stvara stalni strah zbog koga i ne prijavljuju slučajeve nasilja. Teško se policija odlučuje na podnošenje zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera žrtvama nasilja i pored toga što žrtve to redovno traže. Aktivnost se često završava na prekršajnom nalogu ili izvješću protiv lica koje provodi nasilje, što često ne daje adekvatnu zaštitu. Preporuke u ovim slučajevima su ispoštovane i pokazuju djelotvornost mjera.

Žalbe koje podnose uposleni u policijskim organima, zbog kršenja njihovih prava, po osnovi rada, odnose se na prava na razne naknade, pitanja dodjele činova, napredovanja u službi, zasnivanja radnog odnosa u policijskoj službi, povrede natjecajnih procedura i sl. Nakon provjera navoda žalbi, u najvećem broju slučajeva su predmeti završavani zbog neosnovanosti žalbi ili zbog nezainteresiranosti žalitelja za daljnji rad po dostavi obavijesti traženih od ombudsmana.

Veći broj žalbi je riješen tijekom postupka istraživanja po žalbama građana, a u sedam izdanih preporuka je postupljeno u otklanjanju kršenja prava građana.

### 4.1.8. Javne isprave

#### Zapažanja i pojave

Državni ili drugi ovlašteni organi, u okviru svojih nadležnosti, u propisanoj formi izdaju javne isprave građanima (izvodi iz matične knjige rođenih, školske svjedodžbe, razna uvjerenja, izvodi iz trgovačkog registra, izvodi iz zemljišnih knjiga i druge isprave u vezi sa raznim evidencijama o rođenju, smrti, prebivalištu, boravištu, osobna dokumenta) radi ostvarivanja određenih građanskih i drugih prava.

Žalbe građana na neostvarivanje prava na javnu ispravu su prisutne, a uglavnom se odnose na dugotrajne i nejasne procedure izdavanja javnih isprava, na postupke stjecanja određenih prava i prava na javnu ispravu i sl.

## Statistika žalbi građana

U 2014. godini zaprimljeno je 20 žalbi koje se odnose na javne isprave (9 Uredu Sarajevo, 4 Uredu Banjaluka, 4 Uredu Brčko, 2 Uredu Mostar, 1 Uredu Livno).

Završeno je 16 žalbi u 2014. godini.

### Ostvareni rezultati aktivnosti

U radu na navedenim predmetima može se zaključiti da nadležni organi, uglavnom, nakon prvih zahtjeva Institucije otklanjaju nastali problem.

U određenim predmetima problem se riješi nakon izdavanja preporuke.

## 4.1.9. Izborna pravo

Političko pravo, pravo birati i biti biran (aktivno i pasivno biračko pravo), regulirano je Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine.

Izborni rezultati provedenih općih izbora 2014. godine nisu blagovremeno implementirani u entitetu FBiH i na nivou BiH što je usporilo rad zakonodavnih tijela i uspostavu izvršne vlasti.

U konačnici ovakvo stanje odražava se i na stanje pojedinačnih ljudskih prava i osnovnih sloboda u ovom dijelu BiH tako da su mnogi zakoni od životne važnosti za građane BiH u zakonodavnim tijelima stavljeni na „čekanje“.

U entitetu Republika Srpska, izborni rezultati su implementirani u zakonskim rokovima i blagovremeno se pristupilo potrebnom radu i aktivnostima zakonodavne i izvršne vlasti.

Izborni zakon Bosne i Hercegovine donesen je 2001. godine. Pretrpio je niz izmjena, međutim, nije odgovorio, u potpunosti, zahtjevima demokratskih načela i standarda ljudskih prava i osnovnih sloboda propisanih međunarodnim dokumentima za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda po kojim je Bosna i Hercegovina obvezna postupati. Izgradnja demokratskih struktura vlasti u Bosni i Hercegovini je garancija i preduvjet poštivanja ljudskih prava. Sigurno da je zakonodavna vlast, kao donositelj zakona, najodgovornija za ostvarivanje ljudskih prava tako što nedonošenjem ili donošenjem diskriminirajućih i neprovedivih zakona, proizvodi kršenja ljudskih prava. U prilog toj tvrdnji ide i “spora implementacija” odluke Europskog suda za ljudska prava u slučaju “Sejdić-Finci”. Iz naprijed navedene odluke nesporno proizlazi da normativno-pravni okvir BiH u danim okolnostima “svakom građaninu nije pod jednakim uvjetima omogućio izborna pravo.”

Zbog neizvršenja presude Ustavnog suda BiH<sup>22</sup> koja se odnosi na ocjenu ustavnosti Statuta grada Mostara, građani Mostara ne učestvuju u izborima već niz godina zbog čega im je uskraćeno pravo na izbore.

Učešće žena u parlamentima na svim nivoima u BiH i dalje ne bilježi značajno povećanje u odnosu na prethodne izbore. Uzimajući u obzir relevantne pokazatelje, nužna je temeljita analiza izbornog zakonodavstva kako bi se napravila kvalitetna reforma ove oblasti, a koja bi prioritetno imala za cilj stvoriti pretpostavke za prosperitet zemlje i njenih građana, jačanje demokratskog društva a sve u cilju održavanja fer, slobodnih i poštenih izbora na čitavom teritoriju države Bosne i Hercegovine

---

<sup>22</sup> U-9/09 od 26.11.2010.godine

#### 4.1.10. Ministarska, vladina i druga imenovanja

Instituciji ombudsmana za ljudska prava BiH kao nezavisnom tijelu za zaštitu ljudskih prava, dano je ovlaštenje preispitivanja procesa imenovanja koji se provode u skladu sa odredbama Zakona o ministarskim imenovanjima, imenovanjima Vijeća ministara i drugim imenovanjima BiH, Zakonom o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima Federacije BiH i Zakonom o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima Republike Srpske<sup>23</sup> (u daljnjem tekstu: Zakon).

U vezi sa navedenim imenovanjima, Institucija ombudsmana je u 2014. godini zaprimila 109 žalbi, od kojih na proceduru imenovanja 79, a na propuste u postupku razrješenja 13 dok se u 17 slučajeva nije radilo o imenovanjima na koja se mogu primijeniti odredbe Zakona.

U proceduri preispitivanja postupaka imenovanja, ombudsmani su zapazili, da se najveći broj žalbi odnosi na imenovanja kandidata koji su na funkciji u političkoj stranci ili imaju neku drugu pripadnost političkoj stranci koji u smislu Zakona o sukobu interesa u organima vlasti ne bi mogli biti imenovani kandidati zbog toga što su na funkciji u političkoj stranci, zbog toga što imaju neke funkcionalne položaje u političkim strankama i slično.

Povećan je broj žalbi vezanih za pitanje vladinih i ministarskih imenovanja u slučaju kada je kandidat član političke stranke. To otvara prostor za različitu praksu s obzirom na činjenicu da, prema Zakonu, prepreka za imenovanja je samo u slučaju ako kandidat vrši neku funkciju u političkoj stranci.

Postupajući po prigovorima na imenovanja ravnatelja u organima u kojima vlada, kantonalni, gradski ili općinski organi vlasti imaju interes, ombudsmani su uočili da je i dalje prisutna praksa različitog postupanja u Federaciji BiH, u ovisnosti o tome u čijoj je nadležnosti regulirani organ. Tako, pojedini organi utvrđuju potrebu poštivanja procedure i principa utvrđenih Zakonom, dok u drugim to nije slučaj, uz obrazloženje da se kod imenovanja ravnatelja ne radi o reguliranom organu definiranom Zakonom, s obzirom da ravnatelje imenuje Upravni odbor, a ne organ vlasti koji samo daje svoju suglasnost na imenovanje.

Isti je slučaj i sa agencijama čije se rukovodstvo u određenim slučajevima bira u skladu sa odredbama Zakona, dok u drugim to nije slučaj, i ako konkretna pozicija ispunjava kumulativno određene uvjete iz Zakona.

Institucija ombudsmana je u izvještajnom periodu zaprimila žalbe na postupak razrješenja u organima imenovanim u skladu sa odredbama Zakona iako je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o ministarskim, vladinim i drugim imenovanjima Federacije BiH<sup>24</sup> odredba, koja regulira ovo pitanje, brisana uz obrazloženje da je nejasna i temporalnog karaktera zbog čega upućivanje žalbi na razrješenje shodno odredbama ovog Zakona više nije moguće.

I dalje je učestala praksa imenovanja na kraći period koje organi nazivaju *privremenim*, a za koje ne postoji obveza primjene principa propisanih Zakonom. Zbog toga se građani često obraćaju žalbama na imenovanje ovako izabраниh čija su ovlaštenja jednaka konačno imenovanim. Iako Zakonom utvrđeni rok na koji se imenovanje na kraći period vrši ne može biti produžen<sup>25</sup> u praksi se zakonsko određenje ne poštiva te se mandati „privremenih” tijela, u pravilu, produžavaju.

<sup>23</sup> “Službeni glasnik BiH”, broj 7/03, “Službene novine FBiH”, broj 34/03 i 65/13, “Službeni glasnik RS”, broj 25/03

<sup>24</sup> “Službene novine FBiH” broj 65/13

<sup>25</sup> Zakon BiH i RS određuje rok od najviše 2 mjeseca, dok Zakon FBiH određuje rok od najviše 3 mjeseca

Ombudsmeni dalje zapažaju da su kriteriji za imenovanje često uopćeni i ne odnose se na potrebe konkretnog organa pa se tako ne uzima u obzir dužina radnog iskustva na poslovima iz djelatnosti reguliranog organa i veći i odgovarajući stupanj stručne spreme srodnog zanimanja. Ombudsmeni su postupajući po jednom takvom prigovoru izrazili sumnju u vezi poštivanja načela kvalitete s obzirom da je u jedan Nadzorni odbor imenovan viši trener sportske rekreacije dok su podnositelji žalbi diplomirani ekonomisti i diplomirani pravници ukazivali na kršenja odredbi Zakona u vezi struke i kvalitete, a posebno imajući u vidu da sa kandidatima nije obavljen ni intervju niti je sačinjena bodovna lista<sup>26</sup>.

U izbornim procedurama, u kojima je intervju osnovni kriterij za bodovanje kandidata, ombudsmeni vrlo teško mogu ustvrditi povredu načela „kvaliteta“ koji nalaže da izabrani kandidat po svojim sposobnostima, iskustvu i kvalitetama mora odgovarati potrebama pozicije na koju se vrši imenovanje. Ombudsmeni nisu u mogućnosti valorizirati iskazane sposobnosti i opći utisak kandidata na intervjuu te mogu jedino konstatirati da izabrani kandidat ne posjeduje bolje kvalifikacije za konkretnu funkciju.

Ombudsmeni zaključuju da je i dalje prisutno nepovjerenje građana prema upravljačkim i nadzornim strukturama za koje smatraju da ne posjeduju potrebne kvalifikacije koje bi osigurale kvalitetan rad i upravljanje već su imenovani sa ciljem političke kontrole nad resursima javnih ustanova i poduzeća. Takvom stavu svakako doprinosi činjenica da političke stranke javno iznose svoje dogovore o podjeli mjesta u upravljačkim tijelima privrednih društava i agencija. Ombudsmeni ističu da dosljedna primjena Zakona može biti osnova kvalitetnog rada i upravljanja koji bi osigurao ekspeditivnost, racionalnije poslovanje i bolju kontrolu u reguliranim organima. Dosadašnja praksa imenovanja lica po političkoj pripadnosti, uz zanemarivanje njihove stručnosti, u organima koji su od posebnog društvenog značaja (u oblasti obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite), može imati nesagledive posljedice kada je u pitanju ostvarivanje prava građana.

#### **4.1.11. Sloboda pristupa informacijama**

Pravo na pristup informacijama predstavlja osnovno ljudsko pravo, izvedeno iz prava na slobodu izražavanja, utvrđeno članom 10. EKLJP<sup>27</sup>. Bosna i Hercegovina je 2000. godine dobila Zakon o slobodi pristupa informacijama (ZoSPI), prvo na državnom nivou, a zatim 2001. godine i u oba entiteta<sup>28</sup> kao važno sredstvo u osiguravanju vladavine prava i dobrog upravljanja. Ni nakon 14. godina od početka njegove primjene ne možemo govoriti o tome da smo osigurali transparentan rad i otvorenost rada organa vlasti niti o razvijenoj svijesti kako građana, tako i predstavnika vlasti o nužnosti funkcioniranja organa vlasti na način kako to Zakon propisuje.

U predmetu<sup>29</sup> u kojem podnositeljica žalbe pozivajući se na ZoSPI, a u kojem je tražila dostavljanje informacija neophodnih u ostvarivanju prava iz radnih odnosa, nakon mnogobrojnih usmenih i pismenih obraćanja Agenciji i Odboru državne službe za žalbe F BiH, tijekom postupka pred Institucijom ombudsmana dostavljene su joj tražene informacije. Ovakvo ponašanje organa u najvećem broju žalbi koje su razmatrane pokazuje nespremnost

<sup>26</sup> Ž-SA-05-76/14, Ž-SA-05-104/14

<sup>27</sup> Europska Konvencija o osnovnim ljudskim pravima i slobodama

<sup>28</sup> Zakon o slobodi pristupa informacijama BiH, Sl. glasnik BiH, broj: 28/2000; Zakon o izmjenama zakona o slobodi pristupa informacijama BiH, Sl. glasnik broj: 45/2006, 102/2009, 62/2011, 100/13; Zakon o slobodi pristupa informacijama FBiH, Sl. novine FBiH, broj: 32/2001, Zakon o izmjenama Zakon o slobodi pristupa informacijama FBiH, Sl. novine FBiH, broj: 48/11, Zakon o slobodi pristupa informacijama RS, Sl. glasnik RS, broj: 20/2001

<sup>29</sup> Ž-SA-05-151/14



organa vlasti da primjenjuju ZoSPI i da nisu spremni osigurati građanima tražene i neophodne **informacije kao i na nedostatak odgovornosti za obavljanje poslova iz osnovne djelatnosti.** Slična situacija je i u predmetima po žalbama<sup>30</sup> gdje na podnesene zahtjeve za pristup informacijama nije nikada odgovoreno, ali je nakon intervencije ombudsmana prema zahtjevima postupljeno.

Uočeno je, također, da javni organi prilikom postupanja po zahtjevima za pristup informacijama odluke donose suprotno propisanoj zakonskoj formi.<sup>31</sup> Naime, u navedenim predmetima odgovorni organ, Tužilaštvo kantona Sarajevo, je odluku donijelo u formi zaključka, a ne rješenja, kako to ZoSPI propisuje, pa je nakon donošenja preporuka i nalaganja otklanjanja nedostataka, postupljeno u skladu sa Zakonom i preporuka ispoštovana.

Drastičniji primjer nepoznavanja ZoSPI i neadekvatne primjene ZoSPI je žalba Instituciji<sup>32</sup> gdje je Centar za socijalni rad Tuzla, u slučaju kada je izjavljena redovna žalba na rješenje o odbijanju zahtjeva za pristup informacijama kompletan spis prosljedila Instituciji ombudsmana na odlučivanje pa je nakon izdate preporuke otklonjeno nezakonito postupanje i postupljeno u skladu sa odredbama Zakona.

U predmetu<sup>33</sup> u kome je podnositeljica žalbe od Pravnog fakulteta Sarajevo tražila uvid u test koji je radila tijekom ispita, zahtjev je odbijen samo zato što je bio određen datum kada se može vršiti uvid u pisane ispite što ukazuje na to da se fakultet, kao javni organ, nije upuštao u odlučivanje o meritumu predmeta, nije provodio ni test javnog interesa, niti ukazao na odlučne činjenice i razloge zbog kojih je pristup informacijama odbijen. Radi se o očiglednom nepoznavanju ZoSPI jer fakultet smatra da su objavljivanjem datuma kada je moguće izvršiti uvid u ispitne materijale ispoštovan član 56. stav 3. Zakona o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo

U žalbama koje su podnosile NVO<sup>34</sup> s ciljem prikupljanja informacija, a radi provođenja određenih istraživanja, odgovorni organ FPIO Republike Srpske nakon nepostupanja po zahtjevu i urgencija nije informacije dostavio u skladu sa članom 14. ZoSPI, odnosno u formi akta na koji se može izjaviti redovno pravno sredstvo – žalba nego je tek nakon izdane preporuke postupio u skladu sa Zakonom.

Primjeri koji ukazuju na nepoznavanje Zakona i nedosljednu primjenu ZoSPI su i slučajevi<sup>35</sup> gdje javni organi traže od podnosioca zahtjeva da navode razloge traženja informacije ili dokazuju pravni interes za dobivanje informacija što je izričito zabranjeno odredbama Zakona jer je namjera zakonodavca bila da svakome omogući pristup traženim informacijama, bez ograničenja, kao i da doprinese transparentnosti rada javnih organa i povećanju njihove odgovornosti prema građanima. U predmetima<sup>36</sup> koji su podneseni Instituciji ombudsmana se izričito traži da Institucija smanji troškove kopiranja ili visinu naknada propisanih posebnim zakonima za izdavanje izvoda ili dokumenata iz službenih evidencija što ukazuje na to da građani ili ne poznaju dovoljno ZoSPI ili zloupotrebljavaju zakon da bi besplatno dobili tražene informacije.

<sup>30</sup> Ž-BL-05-588/14, Ž-BL-05-693/14, Ž-LI-05-254/14,, Ž-LI-05-256/14, Ž-LI-05-32/14, Ž-LI-05-33/14, Ž-LI-05-299/14, Ž-MO-05-162/14, Ž-MO-05-40/14

<sup>31</sup> Ž-SA-05-718/14 i Ž-SA-05-729/14

<sup>32</sup> Ž-SA-05-193/14

<sup>33</sup> Ž-SA-05-481/14

<sup>34</sup> Ž-SA-05-612/14, Ž-SA-05-613/14

<sup>35</sup> Ž-BL-05-305/14, Ž-BL-05-89/14,

<sup>36</sup> Ž-LI-298/14,, Ž-MO-05-171/14

Drugačiji zaključak nije moguć jer onaj koji poznaje Zakon zna i da postoji obveza plaćanja naknada i troškova, ukoliko se traži veći broj stranica kopija informacije od broja propisanog Zakonom.

Tokom 2014. godine razmatrane su i žalbe<sup>37</sup> u kojima se traže informacije ili više njih, a između ostalog i informacije koje sadrže određene podatke koje javni organi tretiraju kao zaštićene i odbijaju davanje takvih podataka. Ponovno naglašavamo činjenice koje smo iznosili i u ranijim izvješćima vezanom za slobodu pristupa informacijama i pitanja pristupa informacijama ukoliko te informacije sadrže neki osobni podatak.

Zakon o slobodi pristupa informacijama kao izuzetak za odbijanje davanja informacije definira i zaštitu prava na privatnost, a ne zaštitu osobnog podatka, ali dozvoljava odbijanje zahtjeva tek nakon što se izvrši test javnog interesa. Naime, Zakon o slobodi pristupa informacijama utvrđuje: „da svaka osoba ima pravo pristupa informacijama u najvećoj mogućoj mjeri u skladu sa javnim interesom, te da javna tijela imaju odgovarajuću obvezu objavljivanja informacije“. Shodno tome, svi javni organi imaju obvezu da primjenjuju ZoSPI na način kako je propisano, sve dok se eventualno ne donesu izmjene Zakona koje će na drugačiji način regulirati postupanje javnih organa. Također, u BiH se primjenjuje i Zakon o zaštiti osobnih podataka zbog čega se svaki pojedinačni slučaj treba zasebno cijeliti jer ne postoji prioritet u primjeni određenog zakona. Pravo na pristup informacijama kao i pravo na privatnost su zaštićeni Europskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda tako da mora postojati ravnoteža između pristupa informacijama i prava na privatnost.

Analiza zaprimljenih žalbi ukazuje da su i dalje prisutne identične slabosti u primjeni ZoSPI na koje je Institucija ombudsmana ukazivala u svojim ranijim godišnjim izvješćima.

Od ukupno 218 žalbi, koje su primljene u Instituciji ombudsmana, najveći broj se odnosio na neodlučivanje u zakonskom roku (60 žalbi)<sup>38</sup>, odbijanje pristupa informacijama (35 žalbi)<sup>39</sup>, a preostali broj žalbi na sve ostale situacije (neprihvatljive i neosnovane žalbe, odluke donesene protivno zakonom propisanoj formi, odluke bez obrazloženja, bez pouke o pravnom lijeku i sl.)

Tijekom godine doneseno je 40 preporuka, od kojih je 20 realiziranih, 3 preporuke nisu realizirane, za 6 preporuka nije dostavljen odgovor o realizaciji, a u 11 slučajeva je sa organima ostvarena suradnja. Ove preporuke su se odnosile i na predmete iz ranijih godina koji su preneseni u rad u 2014. g.

Iako su i dalje prisutni uočeni problemi u primjeni Zakona o slobodi pristupa informacijama postoje i određeni pomaci koje treba istaći, a to je da najveći broj javnih organa odmah po prijemu zahtjeva za izjašnjenje Institucije ombudsmana dostavljaju izjašnjenja, da službenici za informiranje u slučaju nejasnoća kontaktiraju Instituciju i traže mišljenje/ savjet na koji način da postupe, ali generalna konstatacija za najveći broj javnih organa je da ne poznaju Zakon i ne znaju na koji način da ga primjene što ukazuje na potrebu permanentne obuke i edukacije javnih službenika na svim nivoima vlasti.

Ono što i dalje predstavlja problem je da javni organi ne daju tražene podatke i informacije te odbijaju zahtjeve da bi njihovim objavljivanjem došlo do kršenja i grubih povreda Zakona o zaštiti osobnih podataka.

<sup>37</sup> Ž-SA-05-592/14, Ž-BL-05-741/14, Ž-BL-05-742/14, Ž-BL-05-749/14, Ž-SA-05-592/14,

<sup>38</sup> Ž-BL-05-28/14, Ž-BL-05-115/14, Ž-BL-05-151/14,, Ž-SA-05-433/14,, Ž-MO-05-70/14,, Ž-SLI05-143/14,, Ž-BR-21405-1714,, etc.

<sup>39</sup> Ž-BL-05-260/14, Ž-BL-05-740/14,, Ž-MO-05/14,, Ž-MO-05-40/14,, , Ž-SA—05-1086/14, , Ž-SA-05-720/14,, etc.,,

Ponovno ukazujemo na okolnosti, iznesene i u ranijim izvješćima, da do donošenja Zakona o zaštiti osobnih podataka, u praksi nisu registrirani problemi vezani za primjenu ZoSPI, te ukoliko je informacija sadržavala neki osobni podatak, a koji bi mogao ugroziti privatnost građanina, javni organ je korištenjem testa javnog interesa mogao donijeti odluku o izuzetku.

Bez obzira na ovakve odredbe i test javnog interesa koji su javni organi dužni provoditi, a nakon razmatranja Izvješća o radu Agencije za zaštitu osobnih podataka BiH za 2011. godinu, na Predstavničkom domu, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, zadužila je Vijeće ministara BiH da donese zaključak o pokretanju postupka Izmjena i dopuna Zakona o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini s ciljem usuglašavanja sa Konvencijom Vijeća Europe o pristupu službenim dokumentima (CETS 205). Nakon formiranja radne grupe, Ministarstvo pravde BiH je sačinilo Nacrt izmjena i dopuna Zakona o slobodi pristupa informacijama na koji je dostavljeno više od 200 primjedbi nevladinih organizacija, ali i međunarodnih organizacija koje djeluju na području Bosne i Hercegovine. Rasprava o dostavljenim primjedbama nije provedena pa je Vijeće ministara BiH 06.11.2013. godine donijelo Odluku o formiranju interresorne radne grupe za izradu Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini, broj: 251/13, koju je objavila u Službenom glasniku BiH, broj 95 od 09.12.2013. godine.

Navedenom Odlukom je Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH imenovana u interresornu radnu grupu sa obavezom da sa ostalim imenovanim predstavnicima izvrši analizu Zakona i njegove usuglašenosti te predloži izmjene i dopune Zakona.

Svojim aktom, broj Oi-K-01/14 od 06.01.2014. godine ombudsmani BiH su izvijestili Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Ministarstvo pravde Bosne i Hercegovine, Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine i Agenciju za zaštitu osobnih podataka u BiH da Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH nije resor Vijeća ministara i da kao takva ne može biti imenovana u interresorne grupe za izradu i predlaganje Zakona nego da je nadležno, resorno ministarstvo za izradu navedenog Zakona, Ministarstvo pravde BiH.

Također su naveli da bi, Institucija ombudsmana mogla, u skladu sa Zakonom o ombudsmanu za ljudska prava i mandatom koji ima, samo davati mišljenja na utvrđene prijedloge Zakona, kada ocijeni da nisu uopće ili u dovoljnoj mjeri ugrađeni usvojeni standardi ljudskih prava. Ukazano je i na pitanje nespojivosti – inkompatibilnosti u slučajevima potrebe davanja mišljenja na prijedloge Zakona u čijoj bi izradi eventualno i sudjelovala Institucija.

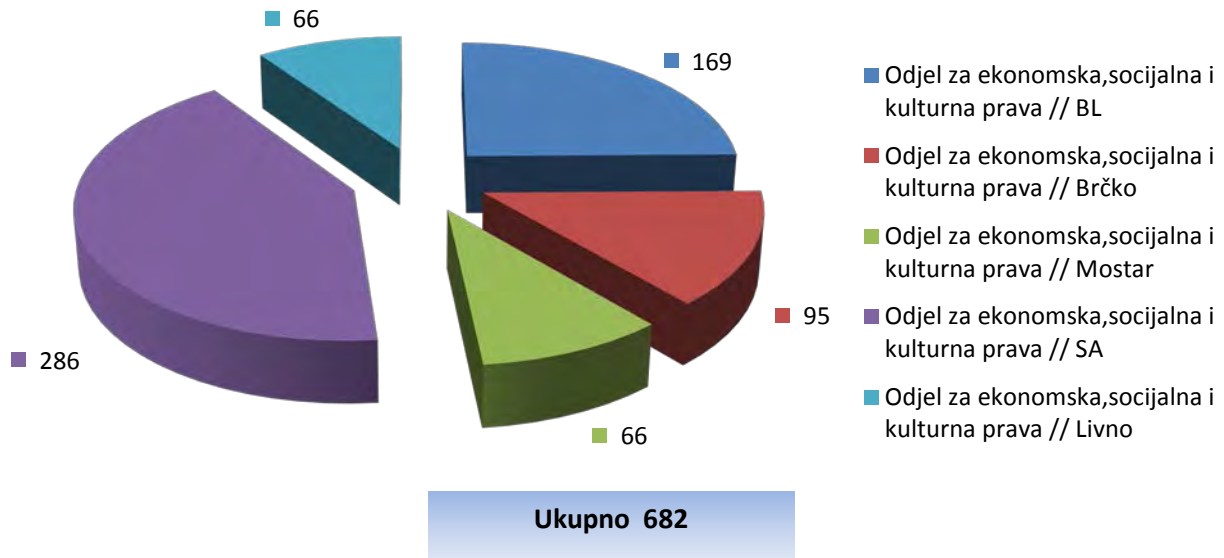
## **4.2.EKONOMSKO, SOCIJALNA I KULTURNA PRAVA**

### **4.2.1. Zapažanja i pojave u oblasti ekonomsko socijalnih i kulturnih prava**

Zapažanja su da je i u 2014. godini veliki broj žalbi u oblasti ekonomsko socijalnih prava odmah iza oblasti građanskih i političkih prava što je posljedica teškog ekonomskog stanja, visokog stupnja nezaposlenosti i ekonomskih teškoća u ostvarivanju socijalnih prava građana.

Neznatno je manji broj žalbi u odnosu na prethodnu godinu, a najveći broj se odnosi na oblast radnih odnosa i oblast ostvarivanja mirovinskih prava.

Vidan je porast žalbi i obraćanja građana vezanih za prava u obrazovanju, prava vezana za komunalne usluge i prava iz zdravstvene zaštite.



**Dijagram 8. Pregled zaprimljenih žalbi u Odjelu za ekonomska, socijalna i kulturna prava u 2014. godini po uredima**

#### 4.2.2. Statistika žalbi građana

Tijekom 2014. godine zaprimljeno je 682 žalbe, a iz prethodnih godina je preneseno 326 žalbi. Tako je ukupno u radu bilo 1008 žalbi. Od tog ukupnog broja riješene su 654 žalbe, a u radu je ostalo 354 žalbe. Riješeno je 415 žalbi iz 2014. godine, a u radu je ostalo još 267 žalbi, a iz ranijih godina je riješeno 239 žalbi i ostalo je 87 žalbi iz prethodnih godina.

S obzirom na kategoriju povreda prava ističemo da je po osnovu povrede prava iz radnih odnosa zaprimljena 291 žalba, pravo na mirovinu 155, komunalne usluge 70, socijalnu zaštitu 65, zdravstvo 58, obrazovanje 33, ekologija i zaštita okoliša 4, ratne štete 3, te 3 žalbe iz oblasti javnih prihoda.

Nakon analize statističkih podataka može se konstatirati da je u usporedbi sa prethodnim izvještajnim periodom (2013.g.), u 2014. godini zaprimljeno 16 žalbi manje ili 2,29%.

U odnosu na ukupan broj uloženi žalbi u ovoj oblasti prava, a promatrano po teritorijalnoj organizaciji Institucije, vidljivo je da je u područnom Uredu u Sarajevu zaprimljeno 286 žalbi, u glavnom Uredu u Banja Luci zaprimljeno je 169 žalbi, u područnom Uredu u Brčkom zaprimljeno je 95 žalbi, u područnom uredu u Mostaru 66 žalbi i u terenskom uredu u Livnu 66 žalbi.

Prema strukturi zaprimljenih žalbi, kao i u proteklim izvještajnim periodima gdje je situacija slična, najveći broj žalbi zaprimljenih tokom 2014. godine odnosi se na povrede prava iz oblasti radnih odnosa 291, ali u usporedbi sa 2013. godinom u ovoj godini zaprimljeno je 27 žalbi manje ili izraženo u procentima manje za 8,49 %. Broj žalbi kojima se ukazivalo na povrede prava na mirovinu iznosi 155, a tokom 2013. godine je zaprimljeno 176 žalbi. Dakle broj žalbi koji se odnosi na navedenu oblast se smanjio za 21 ili za 11,93 %. Međutim, u ovom izvještajnom periodu bilježi se porast žalbi na osnovi povrede prava na obrazovanje (33) u odnosu na prethodnu godinu (27). Također, može se istaći da je tijekom izvještajnog perioda došlo do povećanja žalbi koje se odnose na komunalne usluge (70) u odnosu na broj žalbi iz prethodne godine (66), te povrede prava iz oblasti zdravstvene zaštite koji je povećan za 34 ili

88 % odnosno zaprimljeno je 58 žalbi u odnosu na prethodnu godinu kada su zaprimljene 43 žalbe. Što se tiče ostalih povreda prava iz ove oblasti, u pogledu broja zaprimljenih žalbi, ne evidentiraju se značajnija odstupanja u usporedbi sa zaprimljenim žalbama u prethodnoj izvještajnoj godini.

Što se tiče žalbi podnesenih zbog povrede prava iz radnih odnosa kao najzastupljenije kategorije u strukturi povreda prava, riješeno je 157 žalbi, a 108 žalbi je riješeno iz ranijih godina, što ukupno predstavlja broj od 265 riješenih žalbi. Po osnovi povreda prava na mirovinu, kao druge kategorije po zastupljenosti u strukturi povreda prava iz ove oblasti, riješeno je 113 žalbi podnesenih u 2014. godini, te 58 žalbi iz ranijih godina što daje ukupnu brojku od 171 riješene žalbe.

Postupajući po žalbama iz 2014. godine izdana je preporuka u 33 predmeta. S obzirom na najveći broj žalbi koje se odnose na radne odnose može se konstatirati, da se i najveći broj predmeta sa preporukom odnosi na oblast iz radnih odnosa (21), zatim slijede predmeti iz oblasti povrede prava na mirovinu (4), oblast obrazovanja (2), zdravstvo (2), komunalne usluge (2) ekologija i zaštita okoliša (1).

Od 33 predmeta u kojima su izdane preporuke potpuno su realizirane preporuku u 7 predmeta, u 9 predmeta je ostvarena suradnja na realizaciji preporuke, dok preporuka u 1 predmetu nije realizirana, a u 16 predmeta sa izdanom preporukom još nije dostavljen odgovor o njihovoj realizaciji.

U ovoj oblasti u 2014. godini uključujući i predmete prenesene iz ranijih godina bilo je izdano 55 preporuka (radni odnosi 29, obrazovanje 3, ekologija i zaštita okoliša 1, komunalne usluge 2, zdravstvo 6, socijalna zaštita 2, mirovine 8 i ostalo 4).

Realizirano je 17, ostvarena suradnja u 11, nema odgovora organa o realizaciji u 21 i nije realizirano 6 preporuka.

### 4.2.3. Ostvareni rezultati aktivnosti

#### A) Pravo na rad

U oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava najveći broj žalbi odnosi se na kršenja prava iz radnih odnosa. U 2014. godini u Instituciji ombudsmana zaprimljena je 291 žalba. U ovom izvještajnom periodu broj žalbi je smanjen u odnosu na 2013. godinu<sup>40</sup> za 27 predmeta ili 8,49 %.

Pravo na rad i prava radnika imaju odlučujuću ulogu u ostvarenju ljudske sigurnosti. Ovisi o društvenim i ekonomskim predispozicijama države. Pravo na rad ide mnogo dalje od pukog preživljavanja zbog toga što zadovoljenje osnovnih potreba nije dovoljno za povećanje ekonomske sigurnosti ljudi. Prava radnika podrazumijevaju osiguranje dostojnih i pristojnih uvjeta rada, treba da štite od izrabljivanja radnika i svakog oblika diskriminiranja na radnom mjestu.

Kao i prethodnih godina, razlozi zbog kojih se građani BiH obraćaju Instituciji ombudsmana su, uglavnom, istovjetni i odnose se na povrede pozitivnih zakonskih propisa te se očituju na

<sup>40</sup> 318 žalbi iz radnih odnosa

sljedeći način: izostanak prijavljivanja radnika na zavode/fondove za mirovinsko i invalidsko osiguranje, a samim tim neuplaćivanje doprinosa za mirovinsko, socijalno osiguranje, zdravstveno osiguranje i osiguranje za slučaj nezaposlenosti; neuplaćivanje prekovremenog rada; nemogućnost izmirenja potraživanja radnika nakon okončanja stečajnih postupaka, a radi nedovoljne stečajne mase; nemogućnost realizacije prava na mirovinu radi neizmirenih potraživanja i dugovanja koje poslodavci imaju prema radnicima; nemogućnost izvršenja pravosnažnih sudskih odluka u radnim sporovima (isplate zaostalih plaća i potraživanja, povrat na posao) radi likvidacije poduzeća.

Neke od žalbi<sup>41</sup> zaprimljenih u Instituciji ombudsmana i dalje ukazuju na problem upošljavanja bez natječajnih procedura na osnovi ugovora o radu na određeno vrijeme. Također, navedeni slučajevi ukazuju i dalje na praksu poslodavaca da izbjegavaju zaključivanje ugovora o radu na neodređeno vrijeme već prekidaju radni odnos u trajanju od dvije sedmice kako bi izbjegli upošljavanje na neodređeno vrijeme. U predmetima, a nakon provođenja istražnih radnji i utvrđivanja činjeničnog stanja može se primijetiti da podzakonski akti poslodavaca u rijetkim slučajevima propisuju obvezu raspisivanja natječaja. Navedeno poslodavci pravdaju činjenicom da Zakon o radu F BiH<sup>42</sup> poznaje ugovor na određeno i neodređeno vrijeme dok decidno ne propisuje način i proceduru zasnivanja radnog odnosa u formi obveznog raspisivanja javnih oglasa. Ombudsmani BiH primijetili su da je upošljavanje bez raspisivanja natječaja često u javnim ustanovama te je u vezi sa navedenim tijekom 2014. godine. Institucija ombudsmana uputila je dvije inicijative Parlamentu Federacije BiH po žalbi<sup>43</sup> koja se odnosila na reguliranje upošljavanja, odnosno, davanja jednake mogućnosti svim građanima da apliciraju na radna mjesta u javnim službama.

Tako je u inicijativi<sup>44</sup> predložena izmjena Zakona o radu Federacije BiH na način da se ubuduće radni odnos na neodređeno vrijeme u privrednim društvima, javnim poduzećima i javnim ustanovama čiji je osnivač Federacija BiH, kantoni, gradovi i općine, može zasnovati samo u slučaju kada je za navedeno radno mjesto objavljen javni oglas. Na taj način Institucija ombudsmana željela je postići veću transparentnost pri upošljavanju, a u svjetlu Deklaracije Međunarodne organizacije rada (u daljem tekstu: MOR) iz 1998. godine prema kojoj sve države članice imaju obvezu da poštvaju, promoviraju i ostvaruju načela ukidanja diskriminacije na uposlenje i zanimanje. Ta načela razrađena su u konvencijama MOR-a broj 100 i 101 koje od država članica, između ostalog, traže da osiguraju da se politika jednakosti primjenjuje na rad pod vladinom kontrolom, posebno u građanskoj službi i javnim poduzećima. Navedena inicijativa nalazi se pred Odborom za rad i socijalnu zaštitu Predstavničkog doma Parlamenta F BiH.

U okviru inicijative<sup>45</sup> koju je izdala Institucija ombudsmana predložena je izmjena Zakona o javnim poduzećima u Federaciji Bosne i Hercegovine na način da se u nedopuštene aktivnosti uvrsti prijem osoba u radni odnos na neodređeno vrijeme bez provedenog javnog oglasa. Navedena inicijativa se nalazi pred Predstavničkim domom Parlamenta F BiH.

---

<sup>41</sup> Ž-SA-04-226/14, Ž-SA-04-1003/14, Ž-SA-04-832/14., Ž-SA-04-448/14

<sup>42</sup> "Službene novine Federacije BiH" broj: 43/99, 32/00 i 29/03

<sup>43</sup> Ž-SA-05-269/14

<sup>44</sup> P- 231/14

<sup>45</sup> P-256/14

Može se spomenuti i žalba<sup>46</sup> u kojem je Institucija ombudsmana izdala mišljenje u kojem je Federalno ministarstvo pravde pozvano da razmotri potrebu za donošenjem uputa ili drugih vrsta podzakonskih akata koje bi za cilj imale postizanje izbalansiranog odnosa između žena čuvara i muškaraca čuvara u ustanovama za izvršenje krivičnih sankcija.

Kao i proteklih godina veliki broj žalbi se odnosio na natječajne procedure u kojima žalitelji ukazuju na netransparentnost upošljavanja, nezakonitosti procedura, nedefiniranost kriterija upošljavanja i favoriziranje već uposlenih kandidata. U nekima od žalbi ukazuje se i na sporost natječajnih procedura i nedostavljanje pravovremenih informacija od strane organa. Kao jedna od tih žalbi može se izdvojiti žalba<sup>47</sup> prema kojoj je žaliteljica rješenjem ministra Ministarstva unutarnjih poslova Unsko-sanskog kantona Bihać, a nakon provedene natječajne procedure, postavljena na radno mjesto stručnog suradnika. Protiv navedenog rješenja bila je dozvoljena žalba Odboru državne službe za žalbe F BiH. S obzirom na činjenicu da nije imala nikakvu informaciju u vezi sa postavljanjem na radno mjesto, uputila je urgenciju Agenciji za državnu službu F BiH da poštuju rokove i proceduru i dostave rješenje i uputu nadležnim u MUP-u USK-a. Međutim, usprkos urgiranju, nije dobila informacije koje se odnose na uspostavljanje radno-pravnog statusa. Nakon intervencije iz Institucije ombudsmana u Agenciji za državnu službu Federacije BiH, podnositeljica žalbe započela je sa radom u MUP-u USK.

Još jedna od žalbi<sup>48</sup> koja ukazuje na odugovlačenje natječajnih procedura je i primjer žalitelja koji je nakon provođenja natječajne procedure u općini Kladanj po javnom oglasu raspisanom u siječnju 2010. godine, rješenjem općinskog načelnika od lipnja 2013. godine, postavljen za državnog službenika na radno mjesto stručnog suradnika. U konkretnom slučaju žalitelj se obratio radi toga što nije stupio u radni odnos, iako se u više navrata obraćao općinskom načelniku. Nakon intervencije Institucije ombudsmana žalitelj je stupio na rad u ožujku 2014. godine. Odugovlačeni postupak je trajao više od 4 godine.

U određenim slučajevima<sup>49</sup>, a nakon poduzimanja istražnih radnji Institucije ombudsmana, primijećeno je da odgovorni organi nakon ukazanih spornih postupanja prilikom provođenja natječajnih procedura ili objave natječaja za dodjelu specijalizacija u zdravstvenim ustanovama, oglašavaju poništavanja javnih oglasa. Dakle, u konkretnim slučajevima inicijalnim aktima Institucija ombudsmana je tražila dostavljanje izjašnjenja na upitna postupanja, nakon čega su odgovorni organi samoinicijativno odlučili da ponište raspisane natječaje.

Kao jedna od zanimljivih žalbi može se navesti žalba<sup>50</sup> o proceduri upošljavanja višeg stručnog suradnika u Agenciji za policijsku podršku Ministarstva sigurnosti BiH. Naime, nakon istražnog postupka, Institucija ombudsmana je s obzirom na činjenicu da su ustvrđene izvjesne nepravilnosti izdala preporuku<sup>51</sup>. Preporuka je ukazala na određene nedosljednosti u postupanja organu, međutim, označena strana u konačnici nije postupila po istoj. Prema navedenoj žalbi Odbor državne službe za žalbe BiH nije odlučio u korist žalitelja koji se, koristeći pravo žalbe, obratio Sudu Bosne i Hercegovine. Sud je presudom poništio rješenje Odbora državne službe za žalbe BiH i predmet vratio na ponovni postupak. U svibnju 2014. godine

<sup>46</sup> Ž-SA-04-960/14 i P-257/14

<sup>47</sup> Ž-MO-04-41/14

<sup>48</sup> Ž-SA-04-169/14

<sup>49</sup> Ž-SA-04-498/14; Ž-SA-04-84/14

<sup>50</sup> Ž-SA-04-161/13

<sup>51</sup>P-116/13

Institucija ombudsmana je aktom Agencija za policijsku podršku<sup>52</sup> obaviještena da je žalitelj započeo sa radom početkom svibnja 2014. godine.

Pojedine žalbe u Instituciji ombudsmana ukazuju da žalitelji i dalje imaju problema sa povratom dokumentacije iz personalnih dosjea, a koja im je potrebna radi ostvarivanja prava na mirovinu. U žalbi,<sup>53</sup> žaliteljica, bivša uposlenica Policijske uprave Visoko, obratila se zbog toga što nakon prekida radnog odnosa za vrijeme izbijanja ratnih sukoba, nije dobila radnu knjižicu. Nakon intervencije Institucije ombudsmana, te koordinacije između PU Visoko i Federalnog ministarstva unutrašnjih poslova, žaliteljica je ostvarila povrat dokumenta. Također, u žalbi<sup>54</sup> žalitelj je nakon intervencije Institucije ombudsmana od Službe za zajedničke poslove organa i tijela Federacije Bosne i Hercegovine uspio dobiti svoja dokumenta iz personalnog dosjea.

Institucija ombudsmana je tijekom 2014. godine zaprimila nekoliko žalbi<sup>55</sup> bivših radnika fabrike Birač i Alumina iz Zvornika. Radnici su prestali sa radom, zaključena im je radna knjižica, međutim, nisu im uplaćeni doprinosi za mirovinsko i invalidsko osiguranje. Prilikom obraćanja Instituciji ombudsmana radnici su ukazali da imaju obećanja nadležnih iz Vlade Republike Srpske i sindikata da će obaveze biti izmirene. Dakle, u konkretnim predmetima, radilo se o pitanjima od životnog značaja za žalitelje, s obzirom da navedena poduzeća više ne rade, da bivši radnici ispunjavaju uvjete za stjecanje starosnih mirovina, a kako im doprinosi iz PIO nisu uplaćeni nisu mogli ostvariti prava na starosnu mirovinu, a već dug vremenski period nemaju nikakva primanja. Vlada Republike Srpske je i ispunila obećano i navedenim radnicima uplatila doprinose iz PIO.

Postupajući po žalbi<sup>56</sup> žaliteljice, bivše uposlenice Aluminiya d. d. Mostar koja još uvijek nije regulirala svoj status, uvezivanje radnog staža, povrat dokumentacije iz personalnog dosjea pa povodom navedenog od Institucije ombudsmana traži uputu za ostvarivanje spomenutih prava. Traženo je izjašnjenje od Vlade F BiH. Vlada F BiH izvijestila je Instituciju ombudsmana o aktivnostima Povjerenstva za utvrđivanje liste uposlenika koji su bili na listi privrednog društva "Aluminij" d. d. Mostar 31.12.1991. godine pa je Institucija ombudsmana žaliteljici dostavila informacije, kompletnu dokumentaciju i poučila žaliteljicu da se u svrhu ostvarivanja prava obrati Upravi Aluminiya d. d. i Sindikatu bivših uposlenika Aluminiya koji, u koordinaciji sa Vladom F BiH reguliraju neizmirena potraživanja radnika.

Tijekom rada u 2014. godini Institucija ombudsmana je registrirala manji broj žalbi<sup>57</sup> u kojima žalitelji i dalje inzistiraju za isplatom otpremnina, u skladu s članom (152) 182 Zakona o radu RS-a i člana 143 Zakona o radu u F BiH. Međutim, prema statističkom pokazateljima, odnosno zaprimljenim žalbama, evidentno je da su obraćanja građana za realiziranje ovih potraživanja manja.

U nekima od žalbi, evidentno je da žalitelji ukazuju na to da rješenja nadležnih inspekcija rada nisu sprovedena u cijelosti, odnosno da nisu poštovane zakonske procedure i nisu iskorišteni u potpunosti mehanizmi zaštite prava radnika. U tom svjetlu, kao primjer registriran u Instituciji

---

<sup>52</sup> Broj: 15-3-34-2-626-33/12 od 08.05.2014. godine

<sup>53</sup> Ž-SA-04-848/14

<sup>54</sup> Ž-SA-04-397/14

<sup>55</sup> Ž-BL-05-57/14; Ž-BL-05-78/14; Ž-BL-05-77/14; Ž-BL-05-76/14; Ž-BL-05-75/14; Ž-BL-04-68/14; Ž-BL-05-73/14; Ž-BL-05-72/14; Ž-BL-05-71/14

<sup>56</sup> Ž-SA-04-292/14

<sup>57</sup> Ž-SA-04-726/14; Ž-SA-04-1214/14



ombudsmana može se navesti predmet<sup>58</sup> gdje je žalbom ukazano na postupanje poslodavca prema radnicama u privatnoj firmi. U konkretnom slučaju Republička uprava za inspeksijske poslove RS, Inspekcija rada donijela je rješenje kojim je poslodavcu naloženo da ukloni nedostatke ustvrđene prilikom vršenja inspeksijskog pregleda, međutim, isto nije izvršeno. Nakon finaliziranja istražnog postupka, Institucija ombudsmana je izdala preporuku<sup>59</sup> Inspekciji rada da poduzme sve mjere i radnje predviđene Zakonom o inspekcijama RS kako bi se rješenje Inspekcije odmah izvršilo te da u slučaju neizvršenja navedenog rješenja poduzmu mjere u skladu sa zakonom kako bi se poslodavac sankcionirao. Institucija ombudsmana je zaprimila odgovor Inspekcije rada kojim se ukazuje da je inspektor rada u navedenom predmetu poduzeo sve mjere koje su propisane zakonom te da je protiv navedenog poslodavca pokrenut prekršajni postupak izdavanjem prekršajnog naloga i pokrenut postupak prinudnog izvršenja rješenja.

U kontekstu zaštite prava koja proizlaze iz radnih odnosa u Instituciji ombudsmana registrirana je i žalba<sup>60</sup> na postupanje jedne od osnovnih škola u Banja Luci jer, u konkretnom slučaju, nije postupljeno u skladu sa rješenjem prosvjetnog inspektora kojim je naloženo školi da ukloni nedostatke u popuni norme žaliteljice. Nakon obraćanja Institucije ombudsmana, škola je izvijestila da je postupljeno po rješenju inspekcije.

Posebnu pažnju u ovom izvještaju potrebno je posvetiti upošljavanju u obrazovanju, odnosno osnovnim i srednjim školama u F BiH. Oblast upošljavanja nastavnika, sekretara škola i drugog osoblja, podrobnije je definirana podzakonskim aktima, odnosno pravilnicima koje donose nadležna ministarstva obrazovanja u kantonima, a kojima se definiraju kriteriji i procedura za prijem uposlenika. Pored činjenice da se pravilnici nerijetko razlikuju od kantona do kantona, što i nije sporno s obzirom na ustavno uređenje države, ipak, Institucija ombudsmana zabilježila je veći broj žalbi<sup>61</sup> u kojima žalitelji ukazuju na sporne odredbe i nelogična rješenja. Kao primjeri se mogu istaći predmeti u kojima žalitelji ukazuju na član 17 stav 1 Pravilnika sa kriterijima za prijem uposlenika u radni odnos u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama kao javnim ustanovama na području Kantona Sarajevo<sup>62</sup> (u daljem tekstu: Pravilnik). Prema spomenutom članu "ravnatelj ustanove, nakon obavljenog završnog razgovora sa kandidatima, vrši izbor između tri najbolje rangirana kandidata sa konačne bodovne rang-liste i uz adekvatno obrazloženje donosi Odluku o izboru uposlenika. Institucija ombudsmana je sprovela istražne radnje prema označenim školama nakon čega je utvrđeno da isti doslovno tumače navedenu odredbu Pravilnika i biraju nerijetko drugog ili trećeg kandidata što je njihovo zakonsko pravo, međutim, u konkretnim slučajevima primijećeno je da u odlukama o prijemu ravnatelji dovoljno ili nikako ne obrazlažu svoju odluku, odnosno izostane adekvatno obrazloženje. U nekim od predmeta evidentiranim u Instituciji ombudsmana primijećeno je da ravnatelji nakon natječajnih procedura odaberu nastavnike sa manjim brojem bodova i to one koji su prije po različitim osnovama bili upošljavani u školama, te iz tog razloga vjerojatno favorizirani. Vezano za navedenu odredbu i njeno tumačenje Institucija ombudsmana se u više navrata obratila Ministarstvu za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo te izdala preporuku<sup>63</sup> iako je Ministarstvo dostavilo odgovor iz kojeg proizlazi da je preporuka realizirana i da će se pristupiti izmjenama Pravilnika pri čemu će se preporuka uzeti obzir, evidentno je da Pravilnik nije mijenjan od siječnja 2013. godine. Navedeno se ističe i u ovom izvještajnom

<sup>58</sup> Ž-BL-04-509/14

<sup>59</sup> P-216/14

<sup>60</sup> Ž-BL-04-421/14

<sup>61</sup> Ž-SA-04-744/14; Ž-SA-04-956/14; Ž-SA-04-961/14; Ž-SA-04-1061/14; Ž-SA-05-1143/14

<sup>62</sup> Januar 2013.godine

<sup>63</sup> P-284/14

periodu zbog činjenice da su ponovno zaprimljene žalbe sa istom pravnom osnovom. Ombudsmeni BiH zaključuju da u konkretnom slučaju nisu poduzete aktivnosti koje će doprinijeti otklanjanju diskriminatornih odredbi iz Pravilnika i na taj način omogućiti jednak tretman svim kandidatima na javnim natječajima.

## **B) Pravo na mirovinu**

U oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih, prava u 2014. godini, zaprimljeno je 155 žalbi koje se odnose na ostvarivanje prava na mirovinu. U odnosu na prethodni izvještajni period, može se primijetiti da se broj žalbi smanjuje, odnosno zaprimljena je 21 žalba manje ili izraženo u procentima evidentirano je smanjenje za 11,93%.

Kao i prethodnih godina, žalbe koje se odnose na oblast ostvarivanja prava na mirovinu mogu se svrstati u nekoliko kategorija. Najčešće su žalbe koje se odnose na duljinu postupaka nakon podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava na mirovinu<sup>64</sup>. Manji broj žalbi odnosio se na postupanje drugostupanjskog organa, odnosno neodlučivanje u rokovima o žalbama na rješenja prvostupanjskog organa<sup>65</sup>. Instituciji ombudsmana se obraćaju i žalitelji koji nisu zadovoljni visinom određene mirovine, a Institucija ombudsmana u vezi s tim informira građane da nije u mogućnosti mijenjati rješenja upravnih organa već se građani upućuju da koriste pravne lijekove i ulažu žalbe drugostupanjskim organima.

Kao posebno spore procedure donošenja rješenja o umirovljenju su one koje se odnose na utvrđivanje radnog staža, ukoliko je žalitelj ostvario isti u drugim državama. Dakle, u ovim slučajevima riječ je o određivanju razmjernog dijela mirovine koji pada na teret različitih nositelja osiguranja u skladu sa sporazumima o socijalnom osiguranju koje je BiH potpisala sa drugim državama. Iako u konkretnim slučajevima postoji obveza međusobne službene suradnje fondova /zavoda za mirovinsko i invalidsko osiguranje, postupci mogu dulje trajati u ovisnosti na složenost prikupljanja dokumentacije na temelju koje se utvrđuje radni staž i uplaćeni doprinosi. Prilikom rada na žalbama koje spadaju u ovu kategoriju, na osnovu izjava o suradnji, Institucija ombudsmana je ostvarila uspješnu suradnju sa ombudsmanima zemalja regije koja je nakon komunikacije sa fondovima, rezultirala uspješnim okončanjem predmeta i donošenjima rješenja<sup>66</sup>.

U određenim slučajevima zabilježena je i sporost nadležnih organa u donošenju rješenja nakon okončanja upravnih sporova pokrenutih pred drugostupanjskim organima. U predmetu<sup>67</sup> izdana je preporuka<sup>68</sup> Fondu PIO RS radi toga što je Fond uporno odugovlačio sa donošenjem novog rješenja iako je u predmetu donesena i presuda Okružnog suda u Banja Luci u svibnju 2013. godine, a kojom je poništeno rješenje Fonda od veljače 2012. godine i predmet vraćen Filijali Banja Luka na ponovni postupak i odlučivanje. Tijekom rada na žalbi upućeno je više akata Fondu kojima je traženo postupanje po presudi i donošenje novog rješenja, međutim, tek nakon izdavanja preporuke Fond je postupio po traženoj preporuci i donio rješenja.

U Instituciji ombudsmana registrirana je žalba<sup>69</sup> u kojoj je žalitelj započeo postupak ostvarivanja prava na starosnu mirovinu tijekom 2001. godine te je zahtjev žalitelja tri puta "prošao" upravne i sudske instance, a svaki put upravni organ bi istovjetno postupio kao u prethodnim

<sup>64</sup> Ž-SA-04-231/14; Ž-BL-04-423/14; Ž-BL-04-496/14; Ž-BL-04-222/14; Ž-MO-04-198/14

<sup>65</sup> Ž-SA-04-61/14;

<sup>66</sup> Ž-SA-04-102//14; Ž-SA-04-525/14; Ž-SA-04-58/14

<sup>67</sup> Ž-BL-04-625/13

<sup>68</sup> P-57/14

<sup>69</sup> Ž-SA-04-667/14

slučajevima. Žalitelj je četvrti put, nezadovoljan rješenjem direktora FZ PIO/MIO, pokrenuo upravni spor pred Kantonalnim sudom u Sarajevu, a Institucija ombudsmana je sačinila preporuku<sup>70</sup> kojom od Kantonalnog suda traži da razmotri mogućnost meritornog rješavanja zahtjeva žalitelja. Kantonalni sud izvješćuje Instituciju ombudsmana da se predmeti rješavaju kronološki, međutim, kada predmet bude uzet u rad, postupajući sudac će imati u vidu preporuku ombudsmana BiH.

Kroz primjere sa kojima se susretala Institucija ombudsmana, ostvarivanje prava na mirovinu nerijetko ovisi o mogućnostima poslodavaca da realiziraju pravosnažne sudske odluke, a čija se nerealizacija pravda teškim ekonomskim i finansijskim stanjem i nedovoljnim proračunskim sredstvima koja se dodjeljuju za isplate plaća, doprinosa i drugih potraživanja iz radnog odnosa.<sup>71</sup>

Evidentirani su i predmeti gdje žalitelji nisu zadovoljni zbog smanjenja mirovine<sup>72</sup>, a riječ je o vojnim mirovinama. Međutim, donošenjem presude Ustavnog suda F BiH<sup>73</sup> ustvrđeno je da Uredba o stjecanju prava na starosnu mirovinu pod povoljnijim uvjetima pripadnika bivše Vojske Federacije Bosne i Hercegovine i državnih službenika i namještenika bivšeg Federalnog ministarstva obrane<sup>74</sup> nije u skladu sa Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine iz razloga što je Vlada Federacije kao donositelj navedene uredbe prekoračila svoju Ustavom utvrđenu nadležnost jer je regulirala materiju koja spada u nadležnost Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine. Postupak ponovnog određivanja visine mirovine pokrenut je po službenoj dužnosti od strane FZ PIO/MIO u smislu Zakona prijevremenom povoljnijem umirovljenju branitelja obrambeno-oslobodilačkog rata<sup>75</sup> te u skladu sa navedenim zakonom na jedinstven način je propisano korištenje mirovine.

Kao posebna grupa žalbi<sup>76</sup> koje su zaprimljene, su žalbe umirovljenika iz zemalja regije, odnosno Republike Srbije i Republike Hrvatske, a u kojima žalitelji ukazuju na činjenicu da im se razmjern dio mirovine koji pada na teret bosanskohercegovačkog nositelja osiguranja isplaćuje kasnije u odnosu na ostale umirovljenike u BiH. Nakon pokretanja istražnog postupka i traženja izjašnjenja od Federalnog zavoda za mirovinsko i invalidsko osiguranje, nastavak postupka istraživanja Institucija ombudsmana smatrala je neosnovanim. Iz izjašnjenja proizlazi da Upravni odbor Federalnog zavoda za mirovinsko i invalidsko osiguranje, svaki mjesec u skladu sa Zakonom o mirovinskom i invalidskom osiguranju donosi odluku o dinamici isplate mirovina, kao i o visini mirovina, odnosno, isplatnom koeficijentu u tekućem mjesecu. Datum početka isplate mirovina, kao i sama dinamika isplate, ovisi o prikupljenim sredstvima od uplaćenih doprinosa za mirovinsko i invalidsko osiguranje.

### C) Komunalne usluge

U oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava zabilježen je veći priliv žalbi koje se odnose na komunalne usluge. Institucija ombudsmana je tijekom 2014. godine iz ove oblasti zaprimila 70 žalbi, što u odnosu na prethodni izvještajni period kada je zaprimljeno 66 žalbi ne čini znatnu razliku (6,06%).

<sup>70</sup> P-151/14

<sup>71</sup> Ž-SA-05-1317/13; P-22/14

<sup>72</sup> Ž-SA-04-135/14

<sup>73</sup> U-40/10 od 5. travnja 2011. godine („Službene novine FBiH“, broj 34/11)

<sup>74</sup> „Službene novine FBiH“, br. 75/06, 58/07, 73/07, 89/07 i 31/08

<sup>75</sup> „Službene novine FBiH“ broj: 41/13

<sup>76</sup> Ž-MO-04-122/14; Ž-SA-04-803/14; Ž-SA-04-1195/14

Priličan broj žalbi iz ove oblasti, može se povezati sa teškim ekonomskim stanjem i socijalnim prilikama u kojima se nalaze građani BiH, te visokom stopom nezaposlenosti, a sa druge strane, sa relativno visokim cijenama pojedinih usluga (u ovisnosti o cijeni energenata) i monopolskim pozicijama koje zadržavaju neke od kompanija na tržištu BiH.

Određeni broj žalbi<sup>77</sup>, zbog ograničenja u zakonskim nadležnostima Institucije ombudsmana, prosljeđen je Instituciji ombudsmana za zaštitu potrošača u BiH u Mostaru te su žalbe istih bile predmet postupanja navedenog ombudsmana.

Radi teškog socijalnog stanja građani su često u situaciji da nisu u mogućnosti izmirivati svoje obveze za neophodne komunalne usluge pa Institucija ombudsmana telefonskim putem, a i pismeno, zaprima žalbe građana. Međutim, u konkretnim slučajevima riječ je o žalbama gdje već postoje sudske presude koje ustvrđuju dugovanja žalitelja prema određenom javnom komunalnom poduzeću. Obično je, u tim slučajevima, riječ o socijalnim kategorijama građana. Međutim, u takvim predmetima, s obzirom na činjenicu da ne može mijenjati sudske odluke, Institucija ombudsmana pristupa zatvaranju predmeta<sup>78</sup>.

#### **D) Socijalna zaštita**

Statistički pokazatelji ukazuju da je Institucija ombudsmana u 2014. u odnosu na prošlu godinu zaprimila neznatno manji broj žalbi iz oblasti socijalne skrbi (65). Taj broj u proteklom izvještajnom periodu iznosio je 70 žalbi, što predstavlja razliku od 5 predmeta ili smanjenje za 7, 14 %. Brojčani pokazatelji i nisu slika stvarnog stanja jer nerijetko se građani obraćaju neposredno ili putem telefona pa nakon obavljenog razgovora sa osobljem Institucije ombudsmana, žalbe ne budu zaprimljene radi nedostatka pravnog osnova. To je obično slučaj sa neuposlenim licima koja ne rade niz godina jer ne mogu da nađu uposlenje, a ipak ne ispunjavaju uvjet za stalnu socijalnu pomoć jer je riječ o radno sposobnim licima.

Socijalna zaštita se konvencionalno definira kao skup politika koje za cilj imaju zaštitu pojedinaca i porodica od socijalnih rizika kao što su nezaposlenost, bolest, invaliditet i bijeda te pružanje podrške radi podizanja životnog standarda porodica i djece izloženih riziku siromaštva i socijalne isključenosti<sup>79</sup>.

Država ima direktnu obvezu da pruži pomoć onima koji ne mogu ostvariti pristup ili očuvati osnovna prava kao što su: zdravstvena njega, osnovni stambeni uslovi, voda i sanitarije, hrana, osnovni oblici obrazovanja<sup>80</sup>.

<sup>77</sup> Ž-SA-04-107/14; Ž-SA-04-1342/14

<sup>78</sup> Ž-LI-04-51/14, P-182/14, Ž-SA-04-290/14, Ž-LI-04-327/14, Ž-LI-04-335/14, P-321/14

<sup>79</sup> "Sistemi socijalne zaštite osmišljeni su na način da ljude štite od rizika povezanih sa nezaposlenošću, roditeljskim odgovornostima, bolesti/zdravstvenom zaštitom i invaliditetom, gubitkom supružnika ili roditelja, starošću, stambenim zbrinjavanjem i socijalnom isključenošću" Web stranica eurostata:[http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics\\_explained/index.php/social\\_protection\\_backgrouounds](http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/social_protection_backgrouounds)

<sup>80</sup> "Pravo na socijalnu sigurnost obuhvaća pravo na pristup i očuvanje beneficija bilo u novčanom obliku ili u obliku robne pomoći, bez diskriminacije, a kako bi se osigurala zaštita, inter alia, od (a) nedostatka zarade putem rada uzrokovanog bolesti, invaliditetom, majčinstvom, povredom na radu, nezaposlenošću, starom dobi, ili smrću člana porodice; (b) nedostatka sredstava potrebnih da se omogući pristup zdravstvenoj zaštiti; (c) nedovoljne porodične podrške, naročito za djecu i odrasle osobe koje zavise od drugih" Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava, Opći komentar 19 (E/C.12/GC/19), paragraf 2

Bosna i Hercegovina je ratificirala osnovne međunarodne sporazume iz oblasti zaštite ljudskih prava. Međutim, trenutno stanje i primjeri ukazuju na nedosljednost između standarda i postojećeg zakonodavstva i prakse koji čine sustav socijalne zaštite pod kojim se podrazumijeva da svatko ima pravo na pristup osnovnim socijalnim pravima, odgovarajući stupanj socijalne zaštite, na sprječavanje socijalnog isključivanja itd.

U vrijeme ekonomskih kriza kada se povećava broj nezaposlenih lica, a samim tim i broj socijalnih slučajeva, država treba osigurati najugroženijim dijelovima društva neophodnu socijalnu pomoć. Upravo je bit socijalne zaštite zbrinjavanje najugroženijih kategorija društva. Međutim, u Bosni i Hercegovini, u odnosu na stanje u kojoj se država nalazi, nedostatak finansijskih sredstava i neprovođenje strategija iz ove oblasti, često i najugroženije kategorije ostaju bez adekvatne pomoći.

Primjer, po kome je Institucija ombudsmana postupala, a odnose se na oblast socijalne zaštite može se navesti primjer žalbe<sup>81</sup> u kojoj je riječ o osobi koja je već niz godina nezaposlena, ima oboljenje kičme i raseljena je. U nekoliko navrata žaliteljica se obraćala socijalnoj službi Općine Ilijaš za ostvarivanje prava na jednokratnu novčanu pomoć, a u svrhu liječenja te se obraćala Službi socijalne zaštite Ilijaš radi ostvarivanja subvencije za komunalije. Prilikom podnošenja žalbe, žaliteljica ukazuje da joj nije odgovoreno po posljednjim zahtjevima koje je uputila nadležnim organima. Nakon provedenog istražnog postupka, aktom načelnika Općine Ilijaš, Institucija ombudsmana je obaviještena, da su zahtjevi žaliteljice u potpunosti uvaženi. Iz dostavljenog izjašnjenja Službe socijalne zaštite Ilijaš, a povodom zahtjeva žaliteljice za subvencioniranje doneseno je rješenje kojim se priznaje pravo na subvencioniranje troškova grijanja.

U nekoliko predmeta<sup>82</sup> registriranih u uredu u Mostaru, građani su se obratili Instituciji ombudsmana zbog izuzetno teškog socijalnog stanja u kojem se nalaze te su nakon intervencije Institucije ombudsmana dobili odluke o dodjeli izvanredne novčane pomoći za preživljavanje.

Česta su i obraćanja građana vezana za stambeno zbrinjavanje zbog deložacija iz stanova koje koriste pa u takvim žalbama<sup>83</sup> Institucija ombudsmana, u okviru svoga mandata, pruža pomoć građanima, na način da se obraća nadležnim organima sa svrhom eventualnog pronalaska adekvatnog smještaja.

Posebnu pažnju Institucije ombudsmana zaslužuje žalba<sup>84</sup> koju je Institucija ombudsmana pokrenula ex officio, a odnosi se na stanje i položaj žena žrtava ratnih silovanja. Iako je predmet registriran pred kraj 2013. godine, tijekom 2014. godine Institucija se bavila istražnim postupcima, prikupljanjem dokumentacije i podataka sa svih nivoa vlasti BiH, a s ciljem utvrđivanja stanja ove kategorije, prvenstveno u odnosu na socijalne naknade koje ostvaruju/ne ostvaruju, postojanje/vođenje jedinstvene baze podataka, rezultata revizija statusa žrtve, zaštiti osobnih podataka žrtava.

Za početak, može se konstatirati da se žrtvama ratnog silovanja u BiH ne poklanja dovoljno pažnje, te preživjele žrtve seksualnog nasilja u ratu nisu na adekvatan način tretirane unutar

<sup>81</sup> Ž-SA-04-306/14

<sup>82</sup> Ž-MO-04-120/14, Ž-MO-04-176/14, Ž-MO-04-203/14 i Ž-MO-04-212/14

<sup>83</sup> Ž-SA-05-873/14, Ž-SA-04-535/14, Ž-SA-04-1370/14

<sup>84</sup> Ž-SA-04-1236/13

zakonodavstva BiH. Ostvarivanje naknada ovisi o dokazivanju statusa koji je samo po sebi složen i mukotrpan proces.

Također, bitno je istaći da je tijekom 2013. godine sačinjen Nacrt programa za žrtve ratnog silovanja, seksualnog zlostavljanja i torture i njihovih porodica iz BiH 2013-2016. godine na koji je Ured za zakonodavstvo Vijeća ministara Bosne i Hercegovine dostavio pozitivno mišljenje, uz preporuku da se isti dokument na mišljenje dostavi Vladama Entiteta i Vladi Brčko Distrikta. Pozitivna mišljenja na Nacrt programa dostavili su ispred Vlade F BiH Federalno ministarstvo zdravstva, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Gender centar F BiH, Vlada Brčko Distrikta dok Vlada Republike Srpske još uvijek nije dostavila mišljenje<sup>85</sup>.

Iz akta<sup>86</sup> Ministarstva rada i boračko- invalidske zaštite Republike Srpske može se konstatirati, da se žene žrtve seksualnog nasilja u ratu ne tretiraju kao posebna kategorija već su, prema Zakonu o zaštiti civilnih žrtava rata u RS<sup>87</sup>, svrstane u kategoriju civilnih žrtava i ostvaruju prava propisana tim zakonom, pod jednakim uvjetima kao i ostale civilne žrtve rata koje su oštećenje organizma zadobije pod drugim okolnostima. U postupku za ostvarivanje prava, potrebna je medicinska dokumentacija o liječenju koje datira najkasnije od dana nastanka oštećenja organizma, odnosno od dana prestanka okolnosti pod kojim je oštećenje organizma nastalo, te dokaz o okolnostima pod kojima je oštećenje nastalo. Prema informacijama iz akta evidentno je da Ministarstvo raspolaže evidencijom svih korisnika prava prema Zakonu o zaštiti civilnih žrtava rata. Međutim, podaci u bazi podataka koji se odnose na okolnosti pod kojima je zadobiveno oštećenje organizma nisu u potpunosti ažurirani od strane općinskih/gradskih organa uprave nadležnih za boračko-invalidsku zaštitu i zaštitu civilnih žrtava rata.

Prema obavijestima iz akta<sup>88</sup> Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom<sup>89</sup> u članu 54 definirano je: "Posebnom kategorijom civilnih žrtava rata smatraju se lica koja su preživjela seksualno zlostavljanje i silovanje". Ovoj kategoriji žrtva ustvrđeno je pravo na materijalnu naknadu nazvano "mjesečno lično novčano primanje" i iznosi 70% mjesečnog iznosa osobne invalidnine ratnih vojnih invalida prve grupe, odnosno jednako je iznosu koji pripada civilnoj žrtvi rata prve grupe. Zakonske odgovornosti i nadležnosti kantona u osiguravanju prava civilnih žrtava rata, okviru koje su i žrtve ratnog silovanja, su u obavezi da osiguraju 30% sredstava za isplatu materijalnih naknada te da osiguraju sljedeća prava: dodatak na djecu, pomoć u troškovima liječenja i nabavci ortopedskih pomagala, osposobljavanju za rad (profesionalna rehabilitacija, prekvalifikacija i dokvalifikacija), prioritetno upošljavanje, prioritetno stambeno zbrinjavanje, te psihološku i pravnu pomoć. Kantonima je ostavljena mogućnost, da prošire ovaj obim prava. Međutim, uslijed teške materijalne situacije, većina kantona uglavnom ne implementira ova prava (izuzev nekoliko kantona koji osiguravaju dodatak na djecu i troškove u liječenju i nabavi ortopedskih pomagala). Prema informacijama iz akta Federalnog ministarstva rada i socijalne politike nakon utvrđenog statusa nadležni organ donosi rješenje o priznavanju prava na naknadu – mjesečno osobno novčano primanje koje je u 2013. godini iznosilo 586,15 KM.

<sup>85</sup> Informacije iz akta Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH broj: 01-2-37-11-1/14 od 09.01.2014. godine

<sup>86</sup> Broj: 16-03/1-56-14/14 od 15.01.2014. godine

<sup>87</sup> „Službeni glasnik RS“ broj: 24/10

<sup>88</sup> Broj: 06-35/4/14 od 08.01.2014. godine

<sup>89</sup> „Službene novine FBiH“ broj: 39/06

Prema informacijama iz akta<sup>90</sup> Vlade Brčko distrikta, Odjeljenja za zdravstvo i ostale usluge, prava civilnih žrtava rata sa prostora Brčko distrikta BiH sadržana su u Odluci Skupštine Brčko distrikta BiH<sup>91</sup>. Prava po osnovu seksualnog zlostavljanja i silovanja kao osoba sa posebnim statusom u skladu sa članom 2 točka a) Odluke, ostvaruje ukupno 23 lica. Sva prava propisana Odlukom realiziraju se u kontinuitetu i u potpunosti putem Odjela za zdravstvo i ostale usluge, službe boračko-invalidske zaštite i civilnih žrtava rata Brčko distrikta, na teret sredstava izdvojenih u proračunu Brčko Distrikta, predviđenih za primjenu Odluke u iznosu od jedan milion konvertibilnih maraka.

Zaključno, a s obzirom na činjenicu da Bosna i Hercegovina nije usvojila spomenuti Nacrt programa 2013-2016. godina, a da smo sada na početku 2015. Godine i da je i dalje prisutna razlika u proceduri dokazivanja statusa žrtava između entiteta, da žene žrtve seksualnog nasilja i zlostavljanja u zakonodavstvu RS imaju status civilnih žrtava, te da su evidentne razlike u novčanim naknadama koje žrtve ostvaruju, ombudsmeni BiH konstatiraju da pravima ovih lica, nije posvećeno dovoljno pažnje, te država u najkraćem roku treba poduzeti mjere koje je će u konačnici dovesti do ostvarenja socijalne pravde i pravičnih rješenja.

### E) Zdravstvena zaštita

U 2014. godini, iz oblasti prava na zdravstvenu zaštitu, registrirano je 58 žalbi. Broj žalbi u odnosu na izvještajni period tokom 2013. godine kada je zaprimljeno 43 žalbe je povećan za 15 predmeta ili izraženo u procentima za 34, 88 % predmeta.

Ovu oblast, najbolje je predstaviti kroz neke od predmeta na kojima je Institucija ombudsmana postupala tijekom 2014. godine. Kao jedan od primjera, može se istaći žalba<sup>92</sup> u kojem je preporuka<sup>93</sup> upućena ravnateljima JU Zavoda za zapošljavanje Pale i Fondu zdravstvenog osiguranja RS. Naime, predmet žalbe je nemogućnost žaliteljice da ostvari pravo na zdravstvenu skrb. Žaliteljica je nezaposleno lice, ali i član jednog Upravnog odbora tako da kad je nastojala ostvariti pravo na zdravstveno osiguranje, Zavod je navodio da nije dužan da je osigura jer je ona član odbora te se to, prema mišljenju ovog organa, može tumačiti kao radni odnos pa samim tim, prema njihovom mišljenju, postoji obaveza Fonda zdravstvenog osiguranja da je osigura. S druge strane, Fond članstvo u Upravnom odboru nije tretirao kao radni odnos i smatrao je da je žaliteljica nezaposleno lice te da postoji obveza Zavoda da je osigura. S tim u vezi preporuka je upućena označenim organima s ciljem posredovanja između istih, a radi rješavanja ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu. Nakon toga dostavljen je odgovor na preporuku Zavoda za zapošljavanje<sup>94</sup> u kojem je navedeno da je dana 12. 06. 2014. godine donesena nova Uputa o vođenju postupaka za utvrđivanje prava na osnovi nezaposlenosti, kojim je u poglavlju II izmijenjena točka 1 u smislu da osobe koje su radno angažirane kao vijećnici, članovi upravnih i nadzornih odbora, osobe koje su angažirane po ugovoru o privremenim i povremenim poslovima, članovi zadruga, osobe koje ostvaruju prihod od autorskih prava i ostale osobe koje su po Zakonu o doprinosima prijavljene na sve vidove osiguranja, bez zasnivanja radnog odnosa mogu biti prijavljene na evidenciju Zavoda čime ostvaruju pravo na zdravstveno osiguranje. Uzimajući u obzir ovu Uputu, žaliteljica se može prijaviti na evidenciju nezaposlenih kod nadležnog biroa prema mjestu prebivališta.

Instituciji ombudsmana su se nerijetko usmeno i pismeno obraćali građani koji ne ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu zbog činjenice da njihovi poslodavci ne vrše redovne uplate za

<sup>90</sup> Broj: 05-1002AN-03/14 od 17.01.2014. godine

<sup>91</sup> „Službeni glasnik BD“ broj: 33/12

<sup>92</sup> Ž-BL-04-161/14

<sup>93</sup> P-116/14

<sup>94</sup> broj: UP-1563-ŽE-1/14 od 16. 06. 2014. godine

zdravstveno osiguranje. U vezi sa navedenim pitanjem zanimljivo je istaći činjenicu vezanu za član 87 stav 5<sup>95</sup> Zakona o zdravstvenom osiguranju F BiH<sup>96</sup>. Navedeni član, presudom Ustavnog suda F BiH<sup>97</sup> koja je donijeta na sjednici od 14.10.2014. godine nije suglasan sa Ustavom F BiH. U navedenoj presudi se ističe da "pristup iskazan u članu 87. stav 5. osporenog Zakona kojim se pravo korištenja zdravstvene zaštite koje je obustavljeno nakon što osiguranik nije uplatio doprinos (izuzev hitne medicinske zaštite) i način na koji se to pravo ponovno uspostavlja podmirenjem svih dospjelih, a neisplaćenih sredstva Kantonalnom zavodu zdravstvenog osiguranja po ocjeni Ustavnog suda Federacije nije u skladu sa Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine. Uvjetovanje realizacije prava na zdravstvenu zaštitu isplatom dospjelih novčanih potraživanja iz obligacijskog odnosa, što u suštini predstavlja doprinos za zdravstvenu zaštitu, korištenjem povlaštenog položaja koji ima Kantonalni zavod zdravstvenog osiguranja u ovoj obligaciji, ne samo da je ugroženo pravo na zdravstvenu zaštitu već i pravo na jednakost stranaka pred zakonom. Od strane samog Kantonalnog zavoda zdravstvenog osiguranja uočena je neodrživost i ovako iskazanog opredjeljenja. Kantonalni zavod zdravstvenog osiguranja je Uputom broj 01- 37-976/11 od 24.05.2011. godine prihvatio obvezu da osigura zdravstvenu zaštitu svim osobama bez obzira na isplatu neisplaćenih novčanih sredstava ukoliko korisnik to pravo stječe po drugoj osnovi. Naplata dospjelih iznosa osiguranja je kao dug stavljena u nadležnost postupanja nadležne Poreske uprave i na taj način je jasno odvojeno pitanje eventualnog duga i realizacija prava na zdravstvenu zaštitu."

Institucija ombudsmana zaprima i žalbe<sup>98</sup> građana u kojima ističu primjedbe na rad, kvaliteta zdravstvene zaštite i pružanje usluga od strane zdravstvenih radnika i doktora. Postupajući po tim žalbama, Institucija ombudsmana, prvenstveno upućuje stranke da iskoriste mehanizme koje imaju na raspolaganju u skladu sa Zakonom o pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata<sup>99</sup>. Također, po prijemu žalbe, Institucija ombudsmana se obraća upravi javnih zdravstvenih ustanova, da ustvrdi da li je prijava na rad zdravstvenog radnika uzeta u obzir od strane ravnatelja ustanove te koje je radnje isti poduzeo, s ciljem preispitivanja upućenih primjedbi i eventualno poduzimanje sankcija, ukoliko se ispostavi da je primjedba osnovana. Građani obično imaju primjedbe na rad i postupanje medicinskog osoblja, u smislu, da smatraju, da isti profesionalno i etično ne obavljaju svoj posao i ne pružaju adekvatnu zdravstvenu zaštitu pacijentima u danim situacijama. Registrirana je i žalba građanina koji smatra da mu se osporava propisivanje lijekova sa esencijalne liste. Međutim, u konkretnom slučaju, istražnim postupkom je utvrđeno da se predmetni lijek ne nalazi više na esencijalnoj listi u Srednjobosanskom kantonu.

Institucija ombudsmana je odlučila po službenoj dužnosti otvoriti predmet<sup>100</sup> u vezi reguliranja i uređenja primarne zdravstvene zaštite u Bosanskom Grahovu<sup>101</sup>. Predmet je otvoren s ciljem sagledavanja prava na najviši mogući nivo ostvarivanja zdravstvene zaštite na osnovi Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, federalnih i kantonalnih

<sup>95</sup> „Pravo korištenja zdravstvene zaštite u cijelosti uspostavljanja se danom podmirenja svih dospjelih, a neisplaćenih sredstava kantonalnom zavodu osiguranja kantonalnom zavodu osiguranja suglasno odredbama Zakona o obligacijskim odnosima“

<sup>96</sup> „Službene novine FBiH“ broj: 90/97, 7/02, 70/08 i 48/11

<sup>97</sup> Presudu objavljenja u Službenim novinama FBiH broj: 100/14, strana 44

<sup>98</sup> Ž-SA-04-1013/14; Ž-SA-04-1364/14

<sup>99</sup> "Službene novine Federacije BiH", broj 40/10

<sup>100</sup> Ž-SA-04-987/14

<sup>101</sup> Trenutno je u Općini Bosansko Grahovo otvorena ambulanta Doma zdravlja u Drvaru te je Općina Bosansko Grahovo jedina općina u Kantonu 10 koja nema Dom zdravlja nego se primarna zdravstvena zaštita ostvaruje u navedenoj ambulanti.



zakona koji uređuju tu oblast, te strategija i standarda primarne zdravstvene zaštite. Navedeni predmet je otvoren s obzirom da informacije prikupljene tijekom istrage mogu na osnovu ovog pojedinačnog slučaja ukazati na šire indikatore u oblasti zdravstva.

Kao specifična može se navesti i žalba<sup>102</sup> u kojoj je žalitelj, trenutno sa prebivalištem u Republici Hrvatskoj, ostvario pravo na starosnu mirovinu 2007. godine kao korisnik Fonda za mirovinsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske iz razloga što je na teritoriju tog entiteta živio i radio prije ratnih događanja. Tijekom 2009. godine žalitelj je prebačen na Federalni zavod za mirovinsko i invalidsko osiguranje. Međutim, žalitelj je tvrdio kako nije mogao ostvarivati pravo na zdravstveno osiguranje jer mu nisu uplaćeni doprinosi. Nakon istražnog postupka, utvrđeno je da je oblast mirovinsko-invalidskog i zdravstvenog osiguranja regulirana entitetskim zakonima i zakonima BD. Evidentan je problem žalitelja i nekolicine sličnih slučajeva koji imaju prebivalište van Bosne i Hercegovine. Prema informacijama iz akta nadležnog Ministarstva civilnih poslova BiH<sup>103</sup>, Ministarstvo je još od 2008. godine iniciralo iznalaženje načina za prevazilaženje situacije u kojoj se našao žalitelj kao i sličnih situacija, ali do danas nisu predložena odgovarajuća rješenja u regularnim procedurama prihvatljiva za sve nadležne institucije u Bosni i Hercegovini. Prema informacijama iz Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije BiH, u konkretnom slučaju, riječ je o predmetu koji spada u kategoriju neriješenih predmeta radi tzv. "sukoba nadležnosti" između entiteta u Bosni i Hercegovini. Fond zdravstvenog osiguranja RS smatra da se "sukob nadležnosti" ne odnosi na taj fond, da isti vrši prijavljivanje, u skladu sa sporazumom, svih korisnika mirovine tog fonda, sa prebivalištem u inostranstvu, o čemu su upoznati i organi za vezu država ugovornica koji i navode da u postupku primjene sporazuma nemaju problema po ovom pitanju sa Fondom zdravstvenog osiguranja RS. Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja F BiH smatra, da je suština ovog problema, što se ne može utvrditi nadležni nositelj za osiguranje zdravstvene zaštite umirovljenika Federacije BiH koji su radni staž i prebivalište imali na području Republike Srpske i koji su se preselili na područje Republike Hrvatske odnosno Republike Srbije.

Naime, u skladu sa Zakonom o zdravstvenom osiguranju<sup>104</sup>, obveznik podnošenja prijave na obvezno zdravstveno osiguranje umirovljenika, a samim tim obveznik uplate doprinosa za zdravstvenu zaštitu penzionera je ono pravno lice, koje vrši isplatu mirovine korisniku. Prijava na zdravstveno osiguranje i uplata doprinosa vrši se prema zavodu zdravstvenog osiguranja posljednjeg prebivališta umirovljenika. Većina takvih umirovljenika nije imala posljednje prebivalište na području F BiH, već na području Republike Srpske, odakle su preselili u Republiku Hrvatsku, odnosno Republiku Srbiju. Kako se pravo na zdravstveno osiguranje u F BiH ostvaruje u okviru kantona, odnosno kantonalnih zavoda zdravstvenog osiguranja, a u konkretnom slučaju, žalitelj nije imao prebivalište ni u jednom od kantona, nije moguće odrediti koji je kantonalni zavod nadležan izdati obrazac.

## F) Pravo na obrazovanje

Tijekom 2014. godine, Institucija ombudsmana je iz oblasti obrazovanja registrirala 33 žalbe. U odnosu na izvještajni period iz 2013. godine kada je zaprimljeno 27 žalbi, evidentno da je zabilježeno neznatno povećanje za 6 predmeta ili za 22,22 %.

<sup>102</sup> Ž-SA-04-1010/14

<sup>103</sup> Akt broj: 07-12-1973-ATO/14 od 27.11.2014.godine

<sup>104</sup> Službene novine Federacije BiH broj: 37/99,02/07

Institucija ombudsmana postupa prema žalbama koje se odnose na sve nivoe obrazovanja. Da bi se osiguralo potpuno uživanje prava na obrazovanje, vlasti moraju osigurati dostupnost i pristupačnost obrazovnim institucijama kao i prihvatljivost i prilagodljivost obrazovnog sustava. Pored nadležnih ministarstava iz oblasti obrazovanja, brojne institucije u smislu agencija za standarde obrazovanja, pedagoških zavoda i prosvjetnih inspekcija bave se implementiranjem, provođenjem i zaštitom prava iz oblasti obrazovanja.

Kvaliteta obrazovanja zavisi o nastavnom kadru i usko je povezana sa upošljavanjem nastavnika u odgojno-obrazovanim ustanovama, a što je i istaknuto u dijelu ovog izvješća koji se odnosi na natječajne procedure i upošljavanje.

Kao primjer, može se navesti i žalba<sup>105</sup> zaprimljena po podnesku kojeg je u ime žalitelja podnijela organizacija Transparency International BiH. Žalba se odnosi na javni natječaj koji je proveden od JU "Dječje obdanište" Živinice na kojem je umjesto odgajatelja izabran kandidat koji je profesor bosanskog jezika i književnosti. Do ovoga je došlo jer je u Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju TK predviđeno da različite programe predškolskog odgoja i obrazovanja u javnim i privatnim predškolskim ustanovama realiziraju odgajatelji i stručni suradnici različitih profila (pedagozi, specijalni pedagozi, psiholozi, ljekari, socijalni radnici i osobe sa završenim fakultetom društvenih nauka) s visokom stručnom spremom ili ekvivalentom i položenim stručnim ispitom. Navedeni član nije u suglasnosti sa Okvirnim zakonom BiH. U konkretnom slučaju, izdana je preporuka<sup>106</sup> Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta Tuzlanskog kantona da poduzmu sve mjere kako bi se navedeni član Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju TK uskladio sa Okvirnim zakonom BiH, na koju, još uvijek nije dostavljen odgovor.

Institucija ombudsmana je razmatrala i žalbe koje se odnose na natječajne procedure za dodjele stipendija. U žalbi<sup>107</sup>, žaliteljica se obratila u ime svoje kćerke iz razloga što nije blagovremeno dobila odgovor iz Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta HNK, a na prigovor na Odluku o dodjeli stipendija i subvencija smještaja u studentski dom za akademsku 2013./2014. godinu. U konkretnom slučaju uspostavljena je suradnja sa nadležnim Ministarstvom koje je dostavilo izjašnjenje po kojim je kriterijima kćerka žaliteljice ostvarila bodove u skladu sa podzakonskim aktom, a iz čega proizlazi da broj bodova nije bio dovoljan da se ostvari pravo na stipendiju. U konkretnom slučaju, žalba zbog neosnovanosti nije prihvaćena.

Žalba<sup>108</sup> žaliteljice koja je istakla primjedbu na postupanje Medicinskog fakulteta u Sarajevu, a povodom povrata školarine. Naime, prema relevantnim zakonskim odredbama „student koji plaća školarinu u određenoj studijskoj godini, a pokazao je dobar uspjeh, odnosno položio sve ispite iz te godine i postigao prosječnu ocjenu najmanje osam, može dobiti javno financirano mjesto za nastavak studija na tom ciklusu i to u skladu sa statutom i mogućnostima organizacijske jedinice/visokoškolske ustanove“. Nakon istražnog postupka utvrđeno je da navedeni fakultet nije bio u mogućnosti izvršiti povrat školarine za 2013/2014.godinu, međutim, žaliteljica je na osnovi svog visokog prosjeka, oslobođena od uplate školarine samofinancirajućeg studija za 2014/2015.godinu.

---

<sup>105</sup> Ž-BL-04-596/14

<sup>106</sup> P-288/14

<sup>107</sup> Ž-MO-04-43/14

<sup>108</sup> Ž-SA-04-988/14

## 4.3. PRAVA DJECE

### 4.3.1. O značaju ostvarivanja prava djece u BiH

Zagovarati, promovirati i štiti dječja prava u Bosni i Hercegovini nije nimalo jednostavan zadatak, posebno u vrijeme kada je ekonomska kriza teško pogodila i djecu. Sve ekonomske mjere pogađaju djecu, posredno ili neposredno, ali je štetan utjecaj nekih moguće umanjiti ili ukloniti dok druge trajno i nepopravljivo pogoršavaju položaj djeteta. Djeca i njihova prava, nažalost, nisu prioritet u Bosni i Hercegovini i donositelji odluka, sebi, ne postavljaju pitanja: Da li će ovom odlukom bilo koje dijete biti diskriminirano? Da li ova odluka uzima u obzir najbolji interes djeteta? Da li je pravo djeteta na razvoj obuhvaćeno ovom odlukom? Da li su djeca imala mogućnost da izraze svoje mišljenje te da li je ono uzeto u obzir?

Nastojanja su ombudsmana da promoviraju prava djeteta i da potaknu sve društvene aktere da još aktivnije djeluju kako bi svako dijete, bez ikakve diskriminacije, imalo uvjete za dostojanstven život i razvoj potencijala, a zaštita njihovih prava bila još djelotvornija. Nesumnjivo je napravljen pomak u ostvarivanju prava djece u posljednjih 25 godina koliko je prošlo od donošenja i usvajanja Konvencije o pravima djeteta, ali još uvijek postoje ozbiljni i brojni problemi. U razgranatom sistemu normi međunarodnog prava, dijete ima posebno mjesto, ali bez obzira na proteklo vrijeme od donošenja Konvencije i danas nije lako zagovornicima dječjih prava da obveze države budu provedene u djelo. Svako zagovaranje predstavlja proces i podrazumijeva vrijeme, a djeca ne bi trebalo i ne mogu da čekaju. Mi, odrasli, bismo trebali pripremiti djecu da, učenjem o svojim pravima, budu svjesni svojih odgovornosti i dužnosti kao građani u zaštiti prava drugih, odnosno trebamo ih pripremiti za cjeloživotno učenje, mobilnost i život i rad u tolerantnom demokratskom društvu. Nezavisne institucije za ljudska prava su važan mehanizam za unapređenje i osiguravanje provođenja Konvencije o pravima djeteta i, prema mišljenju UN Komiteta za prava djeteta, osnivanje ovakvih tijela jeste i obveza države. Mada su i odraslim osobama i djeci podjednako potrebne institucije za ljudska prava, postoje i dodatna opravdanja za poklanjanje posebne pažnje pravima djeteta. Naime, razvojne sposobnosti djece čine ih posebno izloženim kršenju ljudskih prava. Mišljenja djece se rijetko uzimaju u obzir, a djeca se itekako susreću sa brojnim problemima. Pristup djece organizacijama i institucijama koji bi mogle da im pruže zaštitu, generalno Promatrano, poprilično ograničen.

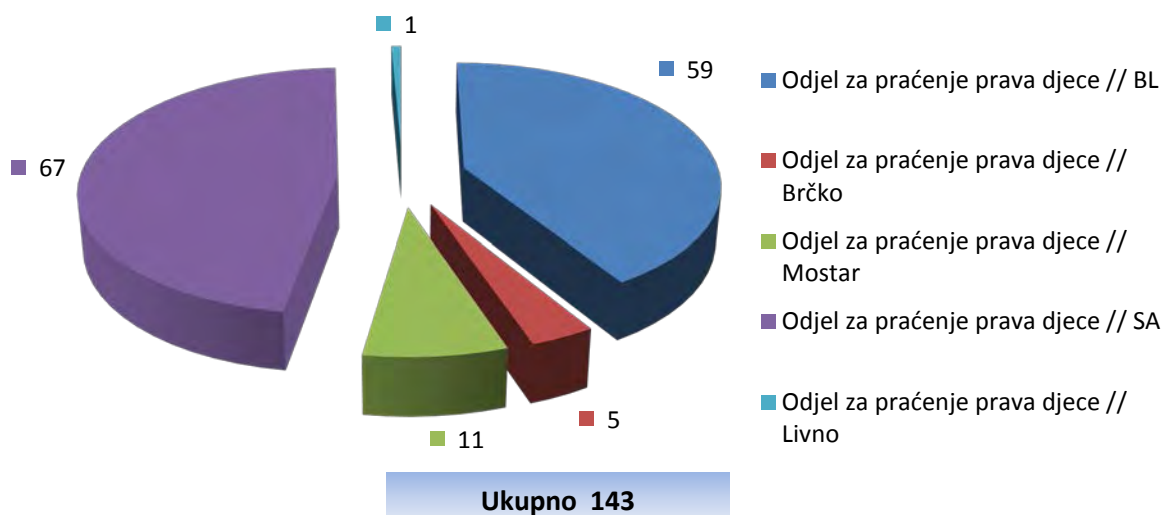
Tijekom 2014. godine ombudsmani su poduzeli čitav niz aktivnosti, nastojeći ispuniti svoju promotivnu ulogu o značaju prava djeteta u našem društvu. Ombudsmani i Save the Children su 03. i 04. 11. 2014. godine zajedno organizirali veliku, globalnu, međunarodnu konferenciju u Sarajevu pod nazivom „Prava djeteta – od pojma do primjene“ Konferenciji su prisustvovali predstavnici brojnih zemalja čitavog svijeta kako bi razgovarali i diskutirali o ulogama institucija za zaštitu ljudskih prava u zaštiti prava djeteta. Veoma je važno naglasiti da su, pored sudionika konferencije i brojnih uvaženih domaćih zvaničnika, konferenciji prisustvovala i aktivno sudjelovala djeca iz regije/Srbije, Crne Gore/ i Bosne i Hercegovine. Na konferenciji je svakako istaknut značaj Konvencije o pravima djeteta i njenim protokolima, ali su ombudsmani i svjesni i poteškoća sa kojima se susreću zemlje svijeta u provođenju odredbi Konvencije u praksi pa tako i Bosna i Hercegovina.

Osoblje Institucije ombudsmana s ciljem isticanja značaja ostvarivanja prava djece, obavilo je razgovore sa djecom koja rade pri nevladinim organizacijama na području čitave BiH i koje su članice Mreže pod nazivom „Snažniji glas za djecu“. Mreža je već godinama stalni partner ombudsmana i zaista je za svaku pohvalu što pri Mreži radi 10 grupa djece koja aktivno učestvuju u brojnim projektima, sastaju se, rade, zajedno osmišljavaju aktivnosti, izdaju saopćenja, upozoravaju itd. Sa predstavnicima dječjih grupa obavljani su razgovori krajem 2014.

godine, a isti će biti nastavljeni i tijekom 2015. godine. U ovom dijelu izvještaja ističemo važnost participacije djece i koliko je značajno da djeca budu upoznata sa nadležnostima i mandatom ombudsmana i da znaju svoja prava i obveze. Tijekom 2014. godine ističu se i posjete učenika Srednje strojarske škole Fausta Vrančića, Srednje strojarsko-saobraćajne škole, Srednje turističko–ugostiteljske škole, Srednje ekonomske i ugostiteljsko–turističke škole, Srednje tekstilne i poljoprivredne škole i Srednje građevinske škole, sve iz Mostara područnom uredu Institucije ombudsmana u Mostaru.

Tijekom Međunarodne nedjelje djeteta u 2014. godini, predstavnici Institucije ombudsmana prisustvovali su okruglom stolu u organizaciji SOS Dječjeg sela BiH i Ministarstva za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajeva, pod nazivom „Porodično zbrinjavanje djece bez roditeljskog staranja“. Aktivno učešće je uzeto i na konferenciji „Smjernice za alternativno zbrinjavanje djece kao vodič za deinstitucionaliziranje dječje zaštite u BiH“ koju organiziraju Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Save the Children, SOS Dječja sela BiH i Hope and Homes for Children. Značajno je spomenuti da je uz pomoć Save the Children urađena „Analiza provođenja Smjernica UN za alternativno staranje o djeci u zemljama Zapadnog Balkana“ i analiza predstavlja veoma značajan dokument. Kada su u pitanju djeca bez roditeljskog staranja i/ili djeca kojoj prijeti gubitak roditeljskog staranja, ombudsmani ukazuju na nepostojanje statističkih podataka i na brojne probleme u ovoj oblasti. Prije svega, prema procjenama nekih nevladinih organizacija<sup>109</sup>, cijeni se da je od 3 do 4 hiljade djece u našoj državi bez roditeljskog staranja ili bez adekvatnog roditeljskog staranja. Od toga 1/3 djece je u ustanovama te ombudsmani konstatiraju da proces deinstitucionaliziranja i transformacije velikih ustanova teče veoma sporo. Ombudsmani su tijekom Međunarodne nedjelje djeteta razgovarali sa predstavnicima Savjeta učenika OŠ „Vuk Stefanović Karadžić“ u Turjaku, općina Gradiška. Cilj razgovora sa djecom jeste prepoznati njihove probleme i potrebe i pokušati da se Institucija ombudsmana u većoj mjeri „približi“ djeci. Sastanak je održan u formi sjednice tek formiranog Savjeta učenika.

#### 4.3.2. Zapažanja u ostvarivanju prava djece



**Dijagram 9. Pregled zaprimljenih žalbi u Odjelu za praćenje prava djece u 2014. godini po uredima**

<sup>109</sup> SOS Dječja sela Bosne i Hercegovine i Home and Hopes for Children

Tijekom 2014. godine, u Odjelu za praćenje prava djece zaprimljeno je 143 žalbe, a ombudsmeni su na ovaj, izjavljeni broj žalbi izdali 11 preporuka. Važno je istaći da se i u drugim oblastima prava, ombudsmeni bave kršenjima ili ugrožavanjima prava djeteta. Ono što treba istaći jeste da se ombudsmanima izuzetno rijetko obraćaju djeca što svakako ukazuje na činjenicu da je potrebno mnogo više poduzimati napora na promoviranju prava djeteta, Institucije ombudsmana i osnaživati, poticati djecu da preuzmu aktivnije uloge u svojim sredinama-školi, porodici itd. Kao i ranijih godina, žalbe podnose roditelji djece koji pretpostavljaju da uvijek znaju sa sigurnošću, koji je to najbolji interes djeteta. Roditelji djece se žale na sudove i tužilaštva, najčešće zbog dugotrajnosti postupaka povodom brakorazvodnih parnica i odlučivanja po krivičnim prijavama zbog izbjegavanja davanja izdržavanja ili nasilja u porodici. Nadalje, roditelji su često nezadovoljni radom centara za socijalni rad, navodeći da su pristrani, neprofesionalni, neobjektivni, da ne poštuju rokove propisane zakonima itd. I dalje se određen broj žalbi odnosi na rad predškolskih i školskih ustanove, kao i na probleme djece u ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu. Manji broj predmeta se ponovo, s obzirom na iskustva iz prethodnih godina, odnosio na kršenje prava djeteta na privatnost od strane medija. Najveći broj žalbi u oblasti prava djeteta zabilježen je u Uredu Sarajevo 67, potom Ured Banja Luka 59 žalbi, u Područnom Uredu u Mostaru 11, u Područnom uredu Brčko 5 žalbi, a u Terenskom uredu Livno registrirana je 1 žalba.

#### 4.3.3. Ostvareni rezultati u zaštiti prava djece

Odjel za praćenje prava djece je, za razliku od ostalih Odjela, zahvaljujući suradnji sa međunarodnom organizacijom Save the Children izradio više specijalnih izvještaja u oblasti prava djeteta koji su rezultirali preporukama prema svim nivoima vlasti u BiH. Međutim, nakon sveobuhvatnih analiza upućene preporuke i njihovo realiziranje podrazumijevaju vrijeme i sustavne promjene pa ombudsmeni koriste priliku da istaknu da se aktivnosti ombudsmana ne završavaju izradom specijalnih izvještaja i upućivanjem preporuka nego se i dalje nastavljaju aktivnosti sa ciljem zagovaranja realiziranja preporuka ombudsmana cijeneći, prije svega, najbolji interes djece.

**Specijalno izvješće - Mladi i djeca u sukobu sa zakonom** sačinjeno je tijekom 2012. godine, a u 2013. i u 2014. godini, ombudsmeni su poduzimali dodatne aktivnosti kako bi se unaprijedila prava djece i mladih u sukobu sa zakonom. S tim u vezi, želimo da istaknemo da su mnoge preporuke iz ovog Specijalnog izvještaja realizirane, ali i dalje postoji potreba nadležnih organa da se u budućnosti rješavaju problemi ove kategorije djece. Ombudsmeni će i tijekom 2015. godine inzistirati od Vlade Republike Srpske/Ministarstva pravde da se u objektu u kojem je smješten Odgojno-popravni dom pri KPZ Banjaluka poprave uvjeti u kojima borave djeca<sup>110</sup>.

**Preporuke iz Specijalnog izvještaja - Djeca i mediji i kršenje prava djeteta na privatnost**<sup>111</sup> nisu realizirane i ombudsmeni koriste priliku da ukažu nadležnim vlastima da je neophodno raditi na uspostavljanju djelotvornijih mehanizama u zaštiti prava djeteta u oblasti tiskanih i online-medija

Također, ombudsmeni nisu zadovoljni realiziranjem preporuka iz **Specijalnog izvještaja - Djeca u konfliktnim razvodima**<sup>112</sup> s obzirom da određeni pomaci postoje, ali još uvijek treba raditi na iznalaženju djelotvornijih mehanizama kako bi se spriječila i sankcionirala kršenja prava djece u

<sup>110</sup> Broj predmeta Ž-BL-01-592/14

<sup>111</sup> Sačinjeno 2012. godine

<sup>112</sup> Sačinjeno tijekom 2013. godine

sudskim i upravnim postupcima. Radi se o postupcima u kojima se, između ostalog, odlučuje o pravima djece i to od pokušaja mirenja/postupka posredovanja pred organima starateljstva, preko pitanja u vezi sa održavanjem osobnih odnosa/kontaktata djeteta sa roditeljem sa kojim ne živi, do brakorazvodnih parnica i postupaka izvršenja pravosnažnih presuda u dijelu koji se odnosi na izdržavanje djece kod nadležnih sudova.

Rukovodeći se rezultatima istraživanja iz **Specijalnog izvješća - Uloga centara za socijalni rad u zaštiti prava djeteta**<sup>113</sup> ombudsmeni, kao i ranijih godina, ukazuju nadležnim organima da je neophodno jačati kapacitete centara za socijalni rad. Ombudsmeni su svjesni svih poteškoća sa kojima se centri susreću, iako su u postupcima istraživanja u Instituciji ombudsmana tzv. „odgovorna strana“ čiji rad preispitujemo i nadziremo. CSR za najveći problem imaju financiranje jer se ustanove socijalne zaštite doživljavaju kao ustanove „koje samo troše“. Sve ovo se, nesumnjivo odražava na obim i kvalitetu usluga koje pružaju CSR, a samim tim i onemogućava zadovoljavanje potreba korisnika. CSR imaju i problem sa stručnim osobljem, posebno u malim općinama. Ombudsmeni opet izražavaju svoju zabrinutost zbog opterećenosti stručnih radnika u CSR administrativnim poslom što mora imati za posljedicu smanjen broj, raznovrsnost, ali i kvalitetu usluga, ali naglašavaju da, uvažavajući rezultate istraživanja, u velikom broju CSR radi osoblje koje nije angažirano na stručnim poslovima. Preporuke ombudsmana iz ovog izvješća nisu realizirane.

#### 4.3.4. Zabrinutosti o ostvarivanju prava djece

Pored već istaknutih planiranih aktivnosti ombudsmana za 2015. godinu, ombudsmeni će kroz aktivnosti Odjela za praćenje prava djece nastojati da poduzmu i dodatne napore u oblasti zaštite djece od seksualnog nasilja koje je, ne samo prisutno, već i u porastu, pri tome posebno imajući u vidu da država ima obvezu da uskladi svoje krivično zakonodavstvo sa Konvencijom Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualne zloupotrebe (Lanzarote konvencija). To bi podrazumijevalo obvezu države da poduzima dodatne napore s ciljem prevencije (obrazovanje za djecu), pružanje veće podrške žrtvama, izmjene materijalnih krivičnih propisa (npr. određivanje i povećanje dobne granice ispod koje je zabranjeno imati seksualne odnose sa djetetom), uvođenje korporativne odgovornosti, uspostavljanje registra pedofila, odnosno evidentiranje i pohranjivanje podataka o osuđenim osobama.

Ombudsmeni pozdravljaju napore nadležnih organa što je u decembru mjesecu 2013. godine počelo sa radom Vijeće za djecu BiH, ali istovremeno izražavaju zabrinutost što su se članovi Vijeća tokom 2014. godine samo dva puta sastali i što je, radi funkcioniranja ovog savjetodavnog tijela, izostala adekvatna finansijska podrška nadležnih organa.

Tijekom 2014. godine bili smo svjedoci težih kršenja prava djeteta, s obzirom da je zabilježeno nekoliko slučajeva fizičkog nasilja nad djecom koji su rezultirali smrću djece. Osim praćenja u medijima, u pojedinim slučajevima, ombudsmeni su pokretali postupke po službenoj dužnosti<sup>114</sup>. Prosto se nameće zaključak da je u Bosni i Hercegovini i dalje, u velikoj mjeri, prisutan problem nasilja u porodici. Definitivno postoje brojni problemi u prevenciji i djelovanju nadležnih u cilju zaštite žrtava nasilja u porodicama, posebno u onim slučajevima kada se radi o djeci predškolskog uzrasta koja nisu uključena u predškolski odgoj i obrazovanje i gdje je, zapravo, najveći problem otkrivanje i identificiranje problema nasilja u porodici. Ombudsmeni naglašavaju da u ovakvim slučajevima kršenja prava djece, prvenstveno, postoji odgovornost

<sup>113</sup> Sačinjen tijekom 2013. godine

<sup>114</sup> Ž-SA-01-245/14

roditelja, ali i nadležni organi, odnosno država mora kontinuirano raditi na pronalaženju djelotvornih mehanizama koji će nasilje nad djecom svesti na najmanju moguću mjeru, a ukoliko se i dese, roditelje i/ili ostale počinitelje što oštrije i strože krivično sankcionirati. Ombudsmeni, također, opravdano postavljaju pitanje odgovornosti i društvene zajednice u slučajevima nasilja u porodici.

Ombudsmeni koriste priliku da istaknu svoju veliku zabrinutost, s obzirom da su u 2012. godini izvršili sveobuhvatnu analizu zdravstvene zaštite djece u Bosni i Hercegovini, kao i da su preporuke upućene nadležnim organima početkom 2013. godine, ali povodom izdanih preporuka nadležni organi se nisu izjasnili. U ovoj oblasti potrebno je poduzeti dodatne napore kako bi se stanje i pravo djece na zdravstvenu zaštitu unaprijedilo, odnosno prije svega zakonodavstvo uskladilo sa Konvencijom o pravima djeteta.

Participacija djece je, itekako, važna u svakodnevnom radu institucija za zaštitu ljudskih prava i učešće djece se jednostavno nameće kao standard u radu svake ove institucije. S tim u vezi, s obzirom da Odjel radi od 2009. godine, da su kroz zajedničku suradnju sa Save the Children, ojačani kapaciteti Odjela, ombudsmeni će se u narednom periodu strateški opredijeliti i raditi na kreiranju rada Odjela koji će podrazumijevati i aktivno učešće djece.

## **4.4. PRAVA LICA SA INVALIDITETOM**

### **4.4.1. Zapažanja i pojave u ostvarivanju prava lica sa invaliditetom**

Iako je Bosna i Hercegovina prihvatila niz međunarodnih dokumenata, a od 2010. godine je i potpisnica UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, koji obavezuju državu da uspostavi standarde i pravila za dostupnost javnih institucija i privatnih objekata namijenjenih za javnu upotrebu, rokove i postepeni napredak ka njihovom uklanjanju, a zatim i nadgledanje primjene ovih pravila te uvođenje sankcija za njihovo nepridržavanje, registrirane žalbe u Instituciji ombudsmana BiH ukazuju da ova kategorija građana ima velike probleme koji se multipliciraju jer evidentirani problem pristupačnosti se reflektira na ostvarivanje svih drugih prava počevši od obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite, privatnog i porodičnog života, socijalnu uključenost, pristup izbornom procesu i sl.

Najveći broj žalbi koje su zaprimljene odnosile su se na: problem pristupačnosti<sup>115</sup>, kašnjenja isplate naknada na osnovi invalidnosti<sup>116</sup>, neisplaćivanje naknada i šteta dosuđenih pravomoćnom sudskom odlukom<sup>117</sup>, duljinu trajanja postupka odlučivanja po žalbi pred drugostupanjskim organom, pravo na socijalnu zaštitu, ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu, zaštita osoba sa invaliditetom od svih vidova diskriminacije kao i drugih prava na osnovi invalidnosti<sup>118</sup>.

Žalbe ukazuju i dalje na ponašanje resornih ministarstava, organa i donositelja zakona i odluka koja zbog neusklađenosti istih sa UN Konvencijom o pravima lica sa invaliditetom i zbog uskog tumačenja pozitivnih propisa imaju za posljedicu zanemarivanje najboljeg interesa osoba sa invaliditetom i kršenja njihovih prava.

<sup>115</sup> Ž-BL-02-507/13

<sup>116</sup> Ž-MO-02-10/14,

<sup>117</sup> Ž-MO-02-124/14, Ž-Sa-02-71/12, Ž-Sa-02-1284/11, Ž-MO-02-198/14,

<sup>118</sup> Ž-MO-02-202/14, Ž-MO-02-209/14, . Ž-MO-02-68/14,

Osiguranje pristupačnosti je i dalje stalni zadatak i obveza organa vlasti na svim nivoima države, jer je Bosna i Hercegovina tek započela aktivnosti na implementaciji Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom.

Stalan, aktualan problem, naznačen i u ranijim izvješćima odnosi se na rad Instituta za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja u F BiH.

Tijekom 2014. Godine, po službenoj dužnosti, Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine otvorila je predmet<sup>119</sup> s ciljem utvrđivanja činjenica koje ukazuju na kršenja prava osoba oboljelih od karcinoma dojke, a u vezi sa traženjem mišljenja Parlamenta F BiH o potrebi usklađivanja Liste invaliditeta sa međunarodnom listom invaliditeta.

Institucija ombudsmana je smatrala opravdanim vođenje postupka.

U postupku koji je vođen ukazano je i na elemente diskriminiranja osoba (žena) oboljelih od karcinoma dojke koje je višestruko jer je donošenjem Upute o primjeni Liste invaliditeta, umjesto da se postigne jednostavnija i lakša primjena Liste invaliditeta, u potpunosti je ukinut procent invalidnosti, što predstavlja kršenja prava iz zdravstvene zaštite, ali i kršenje prava iz socijalne zaštite.

Zbog svega navedenog, Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH je donijela preporuku br. P-154/14 kojom je Institutu za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja preporučila da odmah prekine sa primjenom Uputa za primjenu Liste invaliditeta, kao apsolutno ništavnog akta i da primjenjuje Listu invaliditeta koja je donesena u zakonskoj proceduri od nadležnog organa i u skladu je sa međunarodnim standardima. Federalnom ministarstvu rada i socijalne politike F BiH upućeno je da, s obzirom na zakonska ovlaštenja i obvezu osiguranja vladavine prava u oblasti socijalne zaštite promptno poduzme mjere nadzora prema Institutu u dijelu koji se odnosi na osiguranje zakonitosti postupanja i otklanjanje diskriminacije. Vladi F BiH, kao osnivaču, je preporučeno da poduzme mjere kako bi vratila djelovanje Instituta u zakonske okvire te osigurala humano i zakonito postupanje prema građanima, uz puno uvažavanje njihovog digniteta i zaustavila diskriminatorna ponašanja. Donesena preporuka još nije realizirana i u tijeku je praćenje njenog realiziranja.

Želimo ukazati i na problem nepostojanja institucija, instituta ili povjerenstva koji bi vršili procjenu mirnodopskih invalida, djece sa poteškoćama u razvoju, žena oboljelih od karcinoma, djece i starijih osoba sa urođenim invaliditetom u Republici Srpskoj<sup>120</sup> na koji je ukazala Koalicija „Kolosi“ Bijeljina. Ove osobe su diskriminirane u odnosu na civilne žrtve rata i ratne vojne invalide kod kojih se ocjena invalidnosti vrši na vojno-ljekarskoj komisiji. Pri Fondu PIO RS postoji povjerenstvo koje vrši ocjenu preostale radne sposobnosti ili invalidsko umirovljivanje, a koja nema ovlaštenja da izdaje rješenja o invalidnosti. Ovo ima za posljedicu da navedene osobe ne uživaju nikakva prava, niti beneficije jer nemaju dokaze o stupnju invaliditeta, pa umjesto da država osigura mehanizme njihove zaštite, oni padaju na teret i brigu porodica.

U predmetima Saveza slijepih Republike Srpske i invalida iz Trebinja<sup>121</sup> ističe se da im nije adekvatno riješen status, da mjesečno dobivaju minimalna sredstva za preživljavanje i da su njihove porodice na rubu siromaštva. Također se navodi da primanja ne prate rast troškova života kao i da su, primjenom novog Zakona o socijalnoj zaštiti Republike Srpske, slijepo osobe znatno oštećene u odnosu na druge invalide jer su im manje naknade što ukazuje na neravnopravan tretman odnosno diskriminaciju. Ističu da im nisu priznata sva prava na osnovi

---

<sup>119</sup> Ž-SA-02-851/14

<sup>120</sup> Sastanak organizacije My Rights sa predstavnicima Koalicija udruženja osoba sa invaliditetom održan 22.12.2014. godine sa Institucijom ombudsmana

<sup>121</sup> Ž-MO-02-4/14, . Ž-MO-02-5/14



invalidnosti i zato traže povlastice u unutarnjem putničkom saobraćaju, da se njihovo kretanje osigura uz pomoć psa vodiča i da se oslobode obveze plaćanja RTV takse.

Sličan zahtjev je bio predmet razmatranja po žalbi<sup>122</sup> u kojoj je izdana preporuka br. P-25/14 u pogledu poduzimanja aktivnosti na povećanju broja pasa - vodiča u BiH (trenutno ih ima samo dva), u kome je Federalno ministarstva rada i socijalne politike odgovorilo da su iz kontakata sa udruženjima koja okupljaju slijepa i slabovidna lica saznali da udruženja nisu toliko zainteresirana za povećanje broja pasa – vodiča jer im je veća potreba osiguranja mašina za Brajevo pismo, printera za Brajevo pismo i sl.). Iz činjenica prikupljenih tijekom rada na predmetu jasno se može zaključiti u kakvom materijalnom stanju žive slijepa i slabovidna lica, kao i da nemaju novaca za nabavku pasa – vodiča čija obuka košta 12.000,00 eura, a posebno nemaju sredstva za hranu takvih pasa.

Pitanja koja su predmet razmatranih žalbi odnose se i na provođenje natječajne procedure kod upošljavanja<sup>123</sup> u kojemu Povjerenstvo za prijem kandidata nije u obzir uzelo činjenicu da se radi o osobi sa invaliditetom 100% prve kategorije invalidnosti, a primljen je kandidat po rodbinskim vezama. Pri tome zabrinjava činjenica da odgovorni organ – BH Telecom Instituciji dostavlja zaključak o odbijanju da se izjasni jer smatra da nisu organ vlasti i nemaju obvezu da se izjašnjavaju na akte Institucije ombudsmana.

Prilikom razmatranja žalbe koja se odnosila na postupak ostvarivanja prava na invalidsku mirovinu<sup>124</sup> u kojoj su kao odgovorni organi označeni Federalni zavod za mirovinsko i invalidsko osiguranje (FZ PIO) i Institut za medicinsko vještačenje zdravstvenog stanja Sarajevo (Institut), nakon dva puta provedenih upravnih postupaka i vođenja dva upravna spora, FZ PIO/MIO nije donio odluku o ostvarivanju prava jer Institut nije preispitao nalaz, ocjenu i mišljenje iz razloga što podnositelj žalbe nije uplatio troškove za medicinsko vještačenje. Kako je utvrđeno da je podnositelj žalbe tijekom vođenja postupka od 2008. godine tri puta bio obavezan da plati troškove vještačenja, ombudsmani su izdali preporuku broj: 254/14 kojom su izrazili zabrinutost zbog činjenice se radi o kršenju prava žalitelja na odlučivanje u razumnom roku, kako od strane Instituta, tako i od strane FZ PIO te da postupak ostvarivanja prava na invalidsku penziju traje duže od 6 godina.

Također, preporukom je ukazano na pojavu tzv. „ping-pong-a“, odnosno neopravdanu aktivnost suda koji dva puta ukida odluku i vraća na ponovni upravni postupak umjesto da upravnu stvar riješi u meritumu ili obaveže nižestupanjski organ na hitno postupanje.

I dalje se uočava ogromno nezadovoljstvo građana radom i netransparentnošću rada Instituta, rada jednog ljekara umjesto povjerenstva, plaćanja troškova, duljine trajanja postupka i dr. Iste činjenice i primjedbe su isticane i u ranijim Godišnjim izvješćima o radu Institucije ombudsmana BiH za 2012. i 2013. godinu<sup>125</sup>.

#### 4.4.2. Statistika žalbi građana u ovoj oblasti

U odnosu na ukupan broj predmeta koji su bili u radu, na kršenja prava osoba sa invaliditetom, odnosi se 117 žalbi od kojih je preneseno iz ranijih godina 46 žalbi, a tijekom 2014. godine zaprimljena je ukupno 71 žalba.

Tijekom 2014. godine ukupno je riješeno 66 žalbi, a ostala je neriješena 51 žalba, od čega 16 neriješenih iz ranijih godina i 35 neriješenih žalbi iz 2014. godine.

<sup>122</sup> Ž-SA-04-1059/13

<sup>123</sup> Ž-SA-04-1376/14

<sup>124</sup> Ž-SA-04-660/13

<sup>125</sup> www.ombudsmen.gov.ba

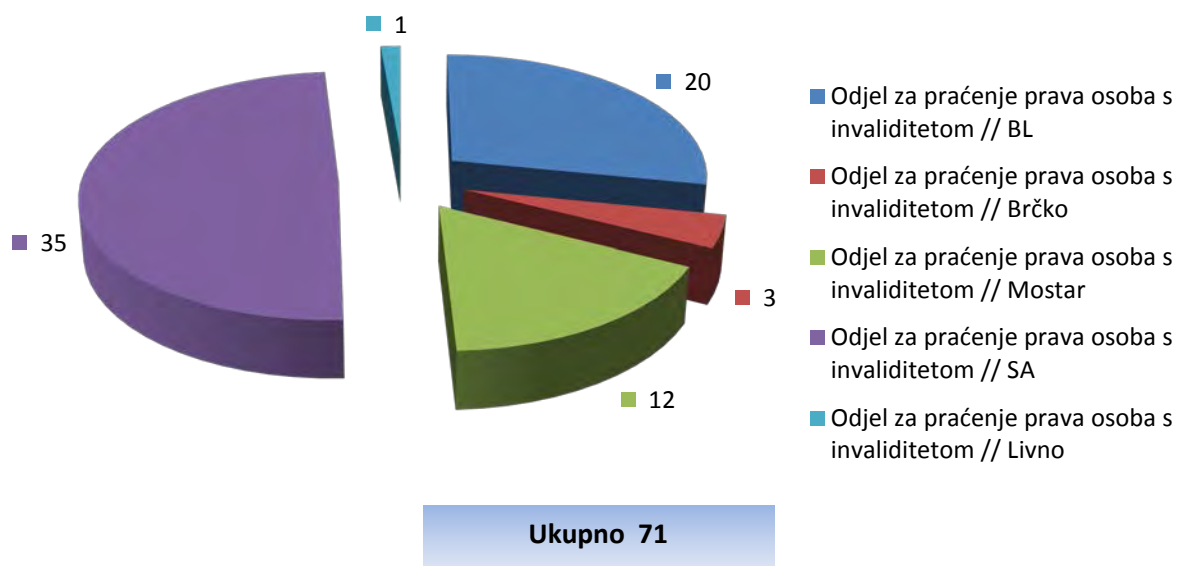
R.br.	Način okončanja	Žalbe 2014.	Žalbe iz ranijih godina	Ukupno
1	U toku intervencije ombudsmana	8	10	18
2	Preporukom ombudsmana	1	4	5
3	Nezainteresiranost stranke za daljnje vođenje postupka	10	6	16
4	Neprihvatljiva žalba	4	3	7
5	Na drugi način	12	7	19
6	Nenadležnost i ustupanje predmeta nadležnom organu	0	0	0
7	Proslijeđen drugom uredu ombudsmana	0	0	0
8	Specijalnim izvješćem	0	0	0
9	Ponovljen postupak	1	0	1
10	<b>Ukupno</b>	<b>36</b>	<b>30</b>	<b>66</b>

**Tabela 6. Prikaz postupanja ombudsmana po žalbama u Odjelu za praćenje prava osoba s invaliditetom prema načinu okončanja predmeta**

Od 117 žalbi koje su bile u radu, tijekom 2014. godine završeno je ukupno 66 žalbi pri čemu je završeno 30 žalbi iz ranijih godina, 36 žalbi iz 2014. godine.

U 2014. godini izdano je ukupno 9 preporuka, od čega su 2 preporuke realizirane, u 3 slučaja sa odgovornim organima je uspostavljena suradnja, a u 4 slučaja nije dostavljen odgovor o realizaciji preporuke ili nije istekao rok za dostavljanje odgovora.

Uspoređujući broj predmeta/žalbi koje su zaprimljene tijekom 2014. godine može se konstatirati da je u odnosu na 2013. godinu došlo do smanjenja broja žalbi za 5,33%.



**Dijagram 10. Pregled zaprimljenih žalbi u Odjelu za praćenje prava osoba s invaliditetom u 2014. godini po uredima**

#### 4.4.3. Ostvareni rezultati aktivnosti

Iako se u izvješću iznose statistički podaci vezani za zaprimljene broj žalbi koje su rješavane, već je i ranije napomenuto, da su problemi lica sa invaliditetom multiplicirani zbog čega ni broj razmatranih žalbi ne može biti točan. Institucija ističe ovu napomenu zato što je veoma teško

kroz kreiranu bazu podataka evidentirati svako kršenje prava osobe sa invaliditetom jer ako žalbeni navodi ukazuju na kršenja prava iz obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite i sl. te žalbe se razmatraju u okviru posebnih odjela koji tretiraju navedene oblasti.

Generalno se može konstatirati da je Bosna i Hercegovina tek započela aktivnosti na primjeni UN Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom, da su pomoci minimalni, ali da je očigledno da je ova kategorija stanovništva diskriminirana u odnosu na druge građane.

Zbog navedenog, ali i činjenice da su zbog prirode invaliditeta najčešće i izolirani, najveći broj takvih osoba ni ne poznaje svoja osnovna prava pa i ne traži njihovu zaštitu.

Primjedbe i nezadovoljstvo građana ukazuju da, Inspekcija pri Ministarstvu za pitanja boraca i invalida obrambeno-oslobodilačkog rata F BiH koja je oduzela prava većem broju invalida, nema mandat za te radnje jer njen angažman ne spada u nadležnost inspekcijskih službi. Građani /invalidne osobe su prošli duge, iscrpljujuće zakonom propisane (redovne) postupke da ostvare prava na osnovi invalidnosti i da dobiju odgovarajuća rješenja, a ta inspekcija je po posebnoj proceduri odlučila da ove osobe budu obespravljene.

Generalne primjedbe civilnih žrtava rata su da, u pravilu, kasne isplate njihovih mjesečnih naknada u HNK, iako je za ovu kategoriju građana, Federacija BiH svakog mjeseca slala novac na vrijeme. Zastoj nastupa u organima HNK, pa građani sumnjaju, da se ta sredstva isplaćuju u druge svrhe, na štetu osoba sa invaliditetom.

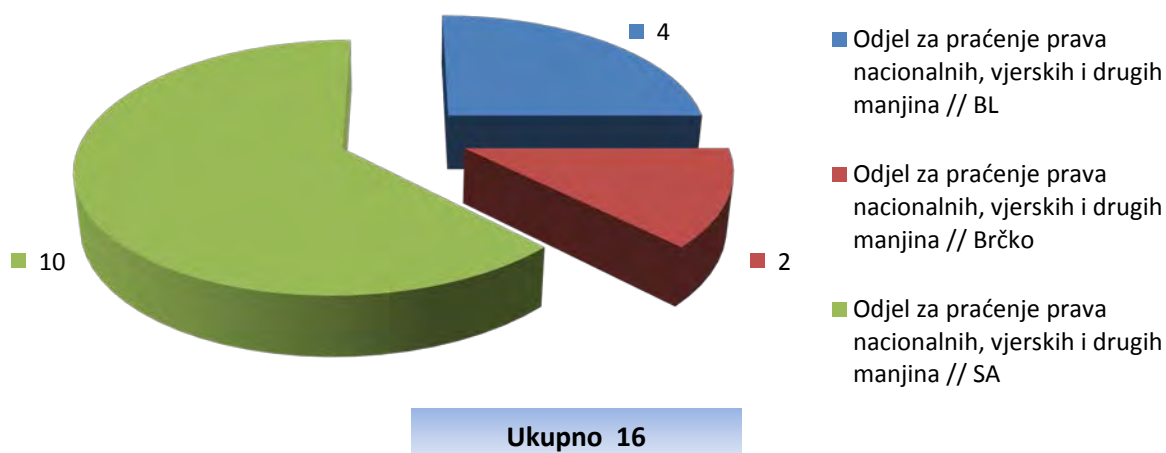
Ombudsmani su kroz svoje aktivnosti naglašavali da posljedice nesavjesnog postupanja trećih lica u postupcima pred domaćim državnim organima ne mogu snositi pojedinci nego da državni organi treba da poduzmu odgovarajuće mjere radi prevencije, ali i mjere radi otklanjanja posljedica nesavjesnog ponašanja trećih lica i da osiguraju dostupnost svih prava koja država garantira. S tim u vezi, naglašena je i potreba educiranja svih građana, ali i uposlenika institucija vlasti, kao i nužnost podizanja svijesti svih o pravima osoba sa invaliditetom, obvezama države u vezi sa tim pravima, što bi trebalo da je dio svakodnevnih aktivnosti, ali i medijskih oglašavanja.

Početakom 2013. godine Bosna i Hercegovina je poslala svoje Inicijalni izvješće o primjeni Konvencije o pravima osoba s invaliditetom UN Komitetu za prava osoba s invaliditetom.

Tijekom 2014. godine je razmatran Univerzalno periodično izvješće (UPR) o stanju ljudskih prava u BiH, kojom prilikom je donesen veliki broj preporuka državi, među njima i onih koje se odnose na uočena kršenja prava lica sa invaliditetom koje je država obvezna razmotriti i blagovremeno dati svoje odgovore, najkasnije na 28. sjednici Vijeća za ljudska prava u ožujku 2015. godine.

## 4.5. PRAVA NACIONALNIH, VJERSKIH I DRUGIH MANJINA

### 4.5.1. Zapažanja i pojave u oblasti prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina



**Dijagram 11. Pregled zaprimljenih žalbi u Odjelu za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina u 2014. godini po uredima**

U 2014. godini, u oblasti prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina, zabilježen je porast broja žalbi u odnosu na 2013. godinu koji brojčano nije značajan, ali je primjetan, s obzirom da ukazuje, da pripadnici manjina prepoznaju Instituciju ombudsmana kao instituciju kojoj se mogu obratiti u vezi sa pitanjima koja prepoznaju kao što su kršenje ili ograničavanje njihovih prava i sloboda.

Navedeni porast možemo sagledati kao posljedicu dvije značajne aktivnosti koje je Institucija ombudsmana provodila u 2014. godini. Prva je, vezana za izradu Specijalnog izvješća o položaju Roma u Bosni i Hercegovini koji je realiziran uz pomoć Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini, a na kojoj su osim uposlenika Institucije ombudsmana, radili i konzultanti koje je angažirala Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini<sup>126</sup>. U sklopu tog izvješća, osim uspostavljanja kontakta velikog broja organizacija civilnog društva koje okupljaju ili predstavljaju romsku populaciju, Institucija ombudsmana je održala prezentacije istog u više gradova u Bosni i Hercegovini<sup>127</sup>. Druga aktivnost koja je doprinijela većem broju kontakata sa predstavnicima manjina je projekt koji je uz podršku Europske komisije u Bosni i Hercegovini realizirala Minority Rights Group International, Kuća ljudskih prava i Srpsko građansko vijeće, u sklopu kojeg su uspostavljeni kontakti sa različitim organizacijama koje okupljaju i predstavljaju manjine u Bosni i Hercegovini. Na osnovi informacija prikupljenih tim putem, Institucija ombudsmana je tijekom 2014. godine otvorila četiri ex officio predmeta<sup>128</sup>.

Za pretpostaviti je, da će naprijed navedene aktivnosti dati veće pokazatelje u 2015. godini u vidu porasta broja žalbi. Povećan broj žalbi, bit će značajan iz više razloga: kao prvi, znak većeg povjerenja u rad Institucije ombudsmana, drugi, povećana mogućnost da se nakon provedene istrage u predmetu djeluje prema tijelima vlasti u svrhu otklanjanja povreda. Svakako, žalbe u

<sup>126</sup> Navedeno izvješće može se pronaći na web-siteu Institucije ombudsmana.

<sup>127</sup> Između ostalog prezentacije tog izvješća održane su u Sarajevu, Banja Luci, Tuzli, Zenici, Vitezu, Bihaću, Gradišci i Prijedoru.

<sup>128</sup> Radi se o predmetima registriranim pod brojem: Ž-SA-03-263/14, Ž-SA-03-264/14, Ž-SA-05-265/14 i Ž-SA-03-1160/14

kojima Institucija ombudsmana ne utvrdi povredu prava mogu biti dobar indikator načina na koji posebno ranjive grupe percipiraju svoja prava te kako pristupiti otklanjanju povreda prava ili razloga zbog kojih se određene činjenice interpretiraju kao kršenja prava.

Naime, žalbe upućene Instituciji ombudsmana moramo shvatiti i staviti u kontekst mnogo širi od žalbe kao pravnog lijeka u postupcima, koji se vode pred tijelima vlasti i pritužbe i molbe koju pojedinac upućuje tijelu vlasti u želji da se otkloni određeni problem, s kojim se suočava. Žalba, upućena Instituciji ombudsmana, omogućava građanima, da probleme, s kojima se suočavaju u svakodnevnom životu, stave u pravni kontekst. To znači da je na Instituciji ombudsmana da subjektivni osjećaj uskraćivanja prava razmotri objektivno u svjetlu prava i sloboda zagwarantiranih zakonom, ustavom i drugim međunarodnim dokumentima. Stoga, i žalbe, za koje Institucija ombudsmana utvrdi da su neosnovane i neprihvatljive mogu biti indikator širih problema sa kojima se suočavaju građani (siromaštvo, nezaposlenost, osjećaj nemoći i nemogućnosti da utječu na procese u zajednici u kojoj žive), a posebno ranjive i marginalizirane grupe.

#### 4.5.2. Statistika žalbi građana

U 2014. godini zaprimljeno je 16 žalbi. Od toga je završeno 8 žalbi. Izdane su 2 preporuke od kojih je je po jednoj ostvarena suradnja, a druga nije realizirana.

Zaprimljen je veći broj žalbi koje se odnose na prava pripadnika vjerskih manjina<sup>129</sup> u odnosu na ranije godine. Postupajući u tim predmetima Institucija ombudsmana izdala je jednu preporuku i jedno mišljenje.

#### 4.5.3. Ostvareni rezultati aktivnosti

U odnosu na ranije godine smanjen je broj žalbi koje možemo svrstati u politička prava, a koje su u prethodnim godinama bile izrazito zastupljene<sup>130</sup>. Tako je, u 2014. godini, zaprimljena jedna žalba koja sa odnosi na izbor članova Vijeća nacionalnih manjina Bosne i Hercegovine<sup>131</sup>. Najveći broj žalbi, koje su registrirane u 2014. godini odnose se na ostvarivanje prava pripadnika romske nacionalne manjine što je potpuno razumljivo, uzimajući u obzir njenu brojnost, a posebno položaj u kojem se nalazi najveći broj pripadnika romske nacionalne manjine.

Oblasti na koje je ukazano u žalbama odražavaju probleme s kojima se svakodnevno suočavaju Romi, počevši od stambenog zbrinjavanja<sup>132</sup>; zapošljavanja<sup>133</sup>, socijalne zaštite<sup>134</sup>, problema vezanih za neuređenu infrastrukturu<sup>135</sup>. Pitanje infrastrukture nameće se kao sve značajnije pitanje posebno u slučajevima koji se odnose na naselja u kojima žive Romi ili u kojima čine većinsko stanovništvo. Odsustvo uređene infrastrukture (vodovodne i kanalizacione mreže, pristup električnoj energiji, putna infrastruktura, ulična rasvjeta) nije isključivo samo pitanje kvaliteta života u tim naseljima, nego se često od same te populacije percipira kao odvojenost i

<sup>129</sup> Predmeti registrirani pod brojem: Ž-BL-03-138/14, Ž-SA-03-473/14 i Ž-SA-03-547/14

<sup>130</sup> Navedene žalbe prvenstveno su se odnosile na izbor i funkcioniranje savjetodavnih tijela koja postoje pri zakonodavnim tijelima na različitim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini ili statute jedinica lokalne samouprave, a u vezi mjesta predviđenog za nacionalne manjine u skladu sa odredbama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine.

<sup>131</sup> Žalba registrirana pod brojem Ž-SA-03-562/14.

<sup>132</sup> Žalbe registrirane pod brojem: Ž-BL-03-26/14, Ž-SA-03-264/14, Ž-SA-03-575/14 i Ž-SA-03-1160/14

<sup>133</sup> Žalbe registrirane pod brojem: Ž-BR-03-171/14 i Ž-BL-03-393/14

<sup>134</sup> Žalba registrirana pod brojem: Ž-BL-03-270/14

<sup>135</sup> Žalbe registrirane pod brojem: Ž-SA-03-263/14, Ž-SA-03-928/14 i Ž-BR-03-282/14

isključenost u odnosu na ostale građane. Rješavanje tog pitanja predstavlja izazov i potrebu da se u narednom periodu mnogo radi na nivou jedinica lokalne samouprave, koje su prvenstveno zadužene za rješavanje tog pitanja.

Osim navedenih predmeta, Institucija ombudsmana je tijekom 2014. godine na osnovi informacija iz medija i drugih izvora, otvorila ex officio predmete, koji su se odnosili na trgovinu ljudima<sup>136</sup>, kao i obrazovanje<sup>137</sup>.

Institucija ombudsmana u 2014. godini, kao i prethodnih godina, registrirala je određen broj žalbi koje su uputili pripadnici nacionalnih manjina, a koji su registrirani kao predmeti kod drugih odjela<sup>138</sup>. Institucija ombudsmana postupa i provodi istragu i u tim predmetima i nastoji promovirati zaštitu ljudskih prava. Tako je u predmetu Ž-MO-05-71714 upućena preporuka koja se odnosi na rješavanje određenih pitanja s kojima se suočava romska populacija na području općine Jablanica.

Isto tako, u 2014. godini, na osnovi informacija koje su prenosili mediji ili različite web-stranice, kontaktiran je u predmetu Ž-SA-05-393/14 određen broj jedinica lokalne samouprave, a u vezi sa grafitima u kojima se ispoljava mržnja i netrpeljivost kako prema manjinama tako i prema drugim grupama. U toku rada na predmetu jedinice lokalne samouprave su ili odmah pristupile uklanjanju takvih grafita ili su naveli da će to učiniti prvom prilikom.

Tijekom 2014. godine, Institucija ombudsmana je sudjelovala i u drugim aktivnostima, između ostalog, u radnoj grupi, koja je sudjelovala u izradi antidiskriminacijskog programa za osnovne škole u Kantonu Sarajevo, a čiji je nosilac bila "Kali Sara-Romski informacijski centar". O navedenom programu, kao pozitivnom primjeru, izlagano je i u sklopu regionalne konferencije "Inkluzivno obrazovanje bez diskriminacije" u sklopu Dekade uključenja Roma.

U 2015. godini će se nastaviti sa aktivnostima započetim u 2014. godini te razmotriti i inicirati druge, a u svrhu promoviranja i zaštite prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina.

## 4.6. PRAVA PRITVORENIH/ZATVORENIH LICA

### 4.6.1. Značaj i razlozi za suzbijanje torture

Ljudsko dostojanstvo, pravo na neprikosnovenost fizičkog i psihičkog integriteta i zabrana mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja, zajamčeni su Ustavom BiH, brojnim zakonima, kao i najznačajnijim konvencijama koje je BiH ratificirala. Međutim, u široj javnosti, nedostaje jasna svijest da ta osnovna ljudska prava pripadaju svakom građaninu, pa i onom ko je uhapšen, pritvoren ili osuđen, tražitelj azila ili ilegalni migrant kao i svim osobama sa mentalnim smetnjama ili ometenim u razvoju.

Zalaganje za poštivanje međunarodnih standarda u BiH uobičajeno se doživljava kao nešto nametnuto, kao prihvaćanje pravila koja su neprimjenjiva na ovom prostoru. Mišljenja o posebnostima tradicije i specifičnostima navika na ovom prostoru, dovode do shvaćanja o potrebi neprimjereno oštire kaznene politike pa i do shvaćanja opravdanosti zlostavljanja.

<sup>136</sup> Žalba registrirana pod brojem Ž-SA-03-1201/14

<sup>137</sup> Žalba registrirana pod brojem Ž-SA-03-1257/14

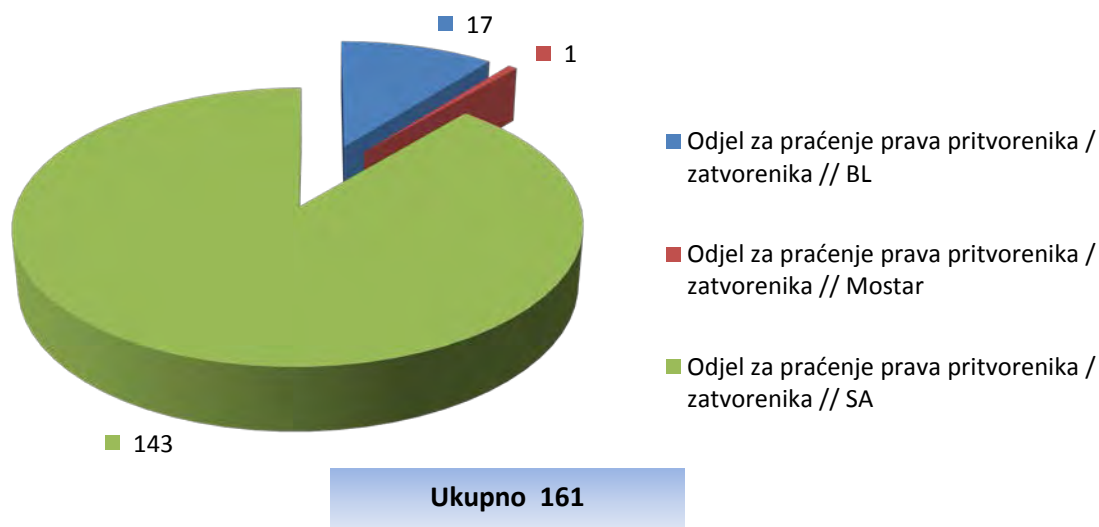
<sup>138</sup> Kao primjer toga možemo navesti predmete registrirane pod brojem: Ž-MO-05-71/14 i Ž-MO-04-110/14.

Ohrabruje utisak da u organima vlasti koji su nadležni za postupanje prema osobama lišenim slobode, prevlađuje svijest o neophodnosti iskorjenjivanja zlostavljanja.

Ipak, pojedinačni slučajevi zlostavljanja osoba lišenih slobode jasno ukazuju da su u velikoj mjeri posljedica nedostatka sustava unutar zatvorskih ustanova, koji je tako ustrojen da ne predstavlja dovoljnu prepreku za slučajeve torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni i postupaka, otkrivanja tih pojava, provođenja djelotvorne istrage i utvrđivanja odgovornih za njen nastanak.

U tom smislu, nadležni organi, trebaju unaprijediti svoje postupanje u borbi protiv nekažnjivosti za torturu.

#### 4.6.2. Zapažanja i pojave u oblasti zaštite prava pritvorenika/zatvorenika



**Dijagram 12. Pregled zaprimljenih žalbi u Odjelu za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika u 2014. godini po uredima**

Metoda i način na koji se ljudi drže u zatvorskim i pritvorskim objektima smatra se temeljnim mjerilom u razvoju modernog demokratskog društva zasnovanog na vladavini prava i zaštiti ljudskih prava.

Zatvorski sustav u BiH karakterizira podijeljenost, kako u smislu organizacijske strukture tako i u smislu zakonodavnog okvira koji ga regulira. Izvršenje krivično-pravnih sankcija raspoređeno je između tri nivoa vlasti u nadležnosti Ministarstva pravde BiH i Ministarstava pravde u entitetima i Pravosudnog povjerenstva Distrikta Brčko.

Ratificiranjem Opcionog protokola uz UN Konvenciju protiv torture i drugih surovih, neljudskih i ponižavajućih postupaka ili kazni u oktobru 2008. godine, u Bosni i Hercegovini su poduzete mjere i aktivnosti za uspostavu Nacionalnog preventivnog mehanizma (NPM) za sprječavanje torture. Međutim, iako svjesni značaja uspostavljanja NPM-a, u Bosni i Hercegovini još uvijek nije došlo do njegove potpune uspostave i pored uloženi napore od domaćih organa i tijela, s obzirom da je u periodu od 2009-2013. godine održano više okruglih stolova i tematskih konferencija s ciljem potpunog uspostavljanja Nezavisnog mehanizma za prevenciju torture u skladu sa članovima 17. do 23. OPCAT-a (čl. 2.,11. i 16.).

Trenutno su u tijeku zakonodavne aktivnosti na uspostavljanu NPM-a kao mehanizma koji se stavlja u mandat Instituciji ombudsmana BiH. U skladu sa zaključkom Vijeća ministara BiH sačinjen je Zakon o dopunama Zakona o ombudsmanu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, kojim je regulirana uspostava Nacionalnog preventivnog mehanizma kao zasebnog odjela pri Instituciji ombudsmana za ljudska prava BiH. Prijedlog Zakona o dopunama Zakona o ombudsmanu za ljudska prava BiH utvrdilo je Vijeće ministara BiH u travnju 2014. godine i isti je proslijeđen u parlamentarnu proceduru BiH.

Ombudsmani su registrirali žalbu<sup>139</sup> grupe osuđenih osoba iz Kazneno-popravnog zavoda Busovača i povodom žalbe, a kako bi ispitali njenu osnovanost, ombudsmani su dana 06.03.2014. godine, obavili nenajavljenju posjetu Kazneno-popravnog zavodu Busovača. Osim službenih podataka koji nedvosmisleno ukazuju na pretrpanost Zavoda, tijekom posjete je neposrednim opažanjem uočena pretrpanost. Naime, utvrđeno je da je broj zatvorenika znatno veći u odnosu na prostorne mogućnosti budući da je u sobama veličine 20 m<sup>2</sup> smješteno po 6 zatvorenika na dvokatnim krevetima (sa dva ležaja). Ustanovljeno je da su uvjeti u kojima osuđenici borave veoma loši, u sobama nema stola ni stolica, osuđene osobe na podu, ispod kreveta drže obuću zajedno sa kesama hrane i sokova. Stacionar, kantina i samice se koriste za smještaj osuđenika, a higijenu prostorija je jako teško održavati zbog broja osuđenika. Uočeno je da u većem broju pregledanih prostorija osuđenici drže otvorene prozore, iako je na dan posjete bilo hladno, kako bi se donekle ublažila zagušljivost prostora. S obzirom na uvjete smještaja, zapravo je iznenađujuće da ovdje nema većih ekscesa, nemira, pa čak ni nezadovoljstva. Zatečena službena lica navedeno objašnjavaju kao posljedicu nedostatka smještajnog prostora.

Navedenom posjetom utvrđeno je da je pretrpanost Kazneno-popravnog zavoda Busovača veliki problem budući da ova ustanova ima kapacitet od 88 mjesta, a zatvorsku kaznu izdržava 112 zatvorenika. Ombudsmani uvažavaju činjenicu da se u ovakvim uvjetima uprava Zavoda susreće sa velikim poteškoćama o pitanju organizacije i odgovarajućeg upravljanja, međutim, ne mogu prihvatiti činjenicu smještaja zatvorenika u skućenim i nehigijenskim uvjetima. Neprekidan nedostatak privatnosti (čak i kad se koristi toalet); smanjene aktivnosti izvan ćelije; preopterećenost zdravstvenih službi; neodgovarajuće raspoređivanje pojedinih zatvorenika zbog čega procjena rizika postaje gotovo nemoguća. Osim toga, veći je i rizik od prijetnji i nasilja što, uz iznesene prijetnje pobunom, može da učini vršenje nadzora izuzetno teškim, ako ne i nemogućim.

Neprihvatljivo je uvijek isticati i sveprisutni problem nedostatka novca, a nedovoljno činiti o pitanju organizacije i odgovarajućeg upravljanja. Ovo se ističe jer Zavod posjeduje novoizgrađeni paviljon koji bi mogao primiti 70 osuđenih osoba, ali isti nije stavljen u funkciju zbog nedostatka osoblja.

Polazeći od iznijetih ocjena da su uvjeti u kojima zatvorenici u Kazneno-popravnog zavodu Busovača izdržavaju zatvorsku kaznu ispod svakog ljudskog dostojanstva, a s ciljem otklanjanja uočenih slabosti i nepravilnosti, te sprečavanja daljeg kršenja prava zatvorenika, ombudsmani za ljudska prava Bosne i Hercegovine su donijeli Preporuku Ministarstvu pravde Federacije BiH i ravnatelju KPZ Busovača:

1. Da bez odlaganja poduzmu sve potrebne mjere s ciljem poboljšanja kvaliteta života zatvorenika što, prije svega, znači osiguravanje propisanog životnog prostora po zatvoreniku, osiguravanje osvjetljenja, grijanja, provjetravanja, pristupa pitkoj vodi, kao i

---

<sup>139</sup> Predmet: Ž-SA-07-211/14



održavanje ovih prostorija u zadovoljavajućem stanju i ispunjavanje zahtjeva zatvorske higijene;

2. Da se osigura boravak u samici za samo jednu osobu, a ne četiri kako je do sada bio slučaj;
3. Da se osiguraju potrebna novčana sredstava za prijem novih zatvorskih službenika na koji način će se omogućiti da se stavi u funkciju već izgrađeni novi objekt kapaciteta od 70 mjesta;
4. Da se upozore nadležni sudovi da do stvaranja naprijed navedenih uvjeta ne izdaju uputne akte za izdržavanje kazne zatvora u KPZ-u Busovača.

U vezi sa realiziranjem dane preporuke dana 07.4.2014. godine Općinski sud u Zenici je zaprimio dopis KPZ-a Busovača sa posebnim akcentom da sudovi maksimalno koriste mogućnost upućivanja osuđenika u druge zavode u kojima ima mjesta dok se ne donese odgovarajuće rješenje za postojeći problem u zavodu. Istaknuto je da je u 2013. godini ovaj sud uputio 2 osobe na izdržavanje kazne zatvora, 5 osoba je sprovedeno na izdržavanje kazne putem Sudske policije i 1 osoba je iz odjeljenja pritvora prebačena na izdržavanje kazne zatvora. U 2014. godini sud je samo 1 osobu uputio jer je prethodno bio primljen od strane uputnog akta Suda BiH. Od ukupno 9 primljenih osoba u KPZ Busovača samo 4 osobe su još uvijek na izdržavanju kazni.

Inače, u Općinskom sudu Zenica trenutno 220 osuđenih osoba čeka na izdržavanje kazne zatvora.

Da bi se riješila situacija preopterećenja predmetima uslijed nemogućnosti upućivanja osoba u KPZ Busovača, ovaj sud se svaka dva mjeseca obraća Federalnom ministarstvu pravde za osiguravanje slobodnih smještajnih kapaciteta u drugim zavodima u kojima ima slobodnih mjesta, tako da je 2013/2014. godine najviše osoba upućeno u KPZ Zenica.

Ombudsmani su stajališta da ljudi koji se nalaze u zatvoru ne prestaju biti ljudskim bićima. S tim u vezi ombudsmani podsjećaju da postupanje prema zatvorenicima sa aspekta ljudskih prava podrazumijeva čovječno postupanje i poštivanje ljudskog dostojanstva te očuvanje tjelesnog i duševnog zdravlja zatvorenika vodeći pri tome računa da se održi potreban red i disciplina.

Ombudsmani, također, smatraju potrebnim ponovno naglasiti da je pretrpanost odavno prestala biti isključivi, organizacijski problem zatvorske ustanove već se radi o problemu koji vlasti sustavno moraju rješavati.

Iskustva brojnih zemalja dokazuju da izgradnja novih zatvora i povećanje kapaciteta ne rješava problem pretrpanosti već je neophodno postupati u skladu sa preporukama Vijeća Evrope, dakle, u što većoj mjeri afirmirati izricanje alternativnih kazni kao što su rad za opće dobro, elektronske narukvice, dekriminaliziranje određenih kažnjivih ponašanja. S tim u vezi ombudsmani su naročitu pažnju posvetili analizi primjene instituta uvjetnog otpusta zatvorenika u F BiH jer se, po navodima osuđenika, daje samo u izuzetnim slučajevima i to privilegiranim osobama.

Ombudsmani su dana 15. 04.2014. godine obavili i nenajavljen posjetu Kazneno-popravnom zavodu Bijeljina. Tom prilikom žalbom se obratila grupa osuđenih osoba ističući svoje nezadovoljstvo u pogledu zdravstvene zaštite, tvrdeći da zavodski ljekar sve tegobe i bolesti liječi sa 2-3 tablete; od 6 sati ujutro do 14 sati ne smiju ući u sobe; ne mogu stupiti u kontakt sa Institucijom ombudsmana jer uprava ne dozvoljava telefonske pozive, a žalbe poštom se ne prosljeđuju; osuđeničko vijeće je sastavljeno od osuđenih osoba koje uživaju naklonost uprave pa isto ne radi u interesu svih osuđenika (vijeće nije izabrano slobodnim izborom osuđenika);

straža prema osuđenima često upotrebljuje fizičku silu; posjete se obavljaju subotom i nedjeljom u prostoriji koja je potpuno neadekvatna, pa su osuđenici i posjetitelji prisiljeni stajati; vešeraj se ne koristi; cijene proizvoda u kantini veće su nego na tržištu; sobe su pretrpane, a prostor za šetnju prekratak.

Na zahtjev ombudsmana, ravnatelj Zavoda navodi da je nemogućnost boravka osuđenika u spavaonicama regulirana kućnim redom; prostorija za posjete jeste neuvjetna pa će dio sredstava predviđen za novi zatvor biti preusmjeren na njeno adaptiranje; u Zavodu postoji generalni manjak prostora s obzirom da se radi o zgradi nenamjenskog tipa; prostor za šetnju je mali, ali se takav deficit nadoknađuje brojem sati koje osuđenici mogu provoditi vani; osuđenici se odvođe i na Golo brdo na nogometno igralište; članove osuđeničkog vijeća biraju osuđenici u skladu sa pravilima o izboru (neformalna grupa osuđenika ne može biti u vijeću kao ni osuđenici u C grupi); Zavod posjeduje samo jednu perilicu rublja, ali je vešeraj kompletiran i očekuje se da će se početi koristiti do polovice godine.

Ravnatelj ističe da su daljnji radovi na izgradnji novog objekta Kazneno-popravnog zavoda Bijeljina u Patkovači stopirani zbog povlačenja sredstava iz IPA fondova pa je nastavak izgradnje neizvjestan.

Ombudsmani su zabrinuti činjenicom da je prostor za posjete potpuno neadekvatan pa su osuđenici i posjetitelji prisiljeni stajati za vrijeme posjete. Ovo se posebno ističe zato što bi se održavanju kvalitetnog kontakta sa obitelji i vanjskim svijetom trebala pridavati velika važnost i gdje bi vodeći princip trebao biti unapređivanje ovakvih kontakata.

Također je uočeno da su žalbe koje osuđene osobe upućuju ombudsmanima (iz kazneno-popravnih zavoda u Republici Srpskoj) dostavljaju u otvorenim kovertama, na što su ombudsmani reagirali u smislu da se tajnost pismenih pošiljki mora osigurati, naročito kada je riječ o komunikaciji sa državnim institucijama za ljudska prava zbog čega uprava mora garantirati ovo pravo, a kontrolu mogućih zlouporaba da osmisli na drugi način.

Ombudsmani su donijeli Preporuku Ministarstvu pravde Republike Srpske i direktoru KPZ Bijeljina da bez odlaganja poduzmu sve potrebne mjere s ciljem poboljšanja kvaliteta života osuđenika; da se osigura adekvatan prostor namijenjen za posjete osuđenima; da se po svakom prijavljenom slučaju uporabe fizičke sile prema osuđenima od strane zatvorskih službenika provede istražni postupak, a počinitelji adekvatno sankcioniraju; da se osigura tajnost pismenih pošiljki, a ne u otvorenim kovertama kako je to do sada bio slučaj.

Povodom date preporuke Ministarstvo pravde Republike Srpske je dostavilo izjašnjenje u kojem se, između ostalog, ističe da se mogu složiti sa konstatacijom da u KPZ-u Bijeljina postoji problem nedostatka prostora za adekvatnu organizaciju života i rada u prostorijama gdje borave osuđene osobe. Smještajni kapacitet iznosi 58 mjesta, od čega je na dan posjete u ustanovi boravilo 46 osuđenih osoba. Ovom prilikom se naglašava da je Ministarstvo pravde RS u periodu od posljednjih nekoliko godina uložilo mnogo napora i finansijskih sredstava na proširenju i adaptaciji ukupnih kapaciteta u KPZ Doboj, Banja Luka i Foča (Odjeljenje sa posebnim režimom) dok je u KPZ-u Trebinje u toku renoviranje kapaciteta za smještaj osuđenih osoba.

Kada se radi o KPZ Bijeljina, predviđeno je da se ova ustanova izmjesti na novu lokaciju (bivša kasarna Golo brdo) gdje radovi na izgradnji traju od 2009. godine što predstavlja osnovni razlog zbog kojeg tijekom posljednjih nekoliko godina nisu ulagana značajnija finansijska sredstva za adaptiranje i proširenje postojećeg prostora za osuđena lica. No, i pored postojećih

nedostataka, inspekcija Ministarstva pravde nije konstatovala nepoštovanje zakona od strane uprave ustanove kada je u pitanju tretman prema osuđenim osobama.

Točni su i navodi da prostor za boravak na otvorenom nije sasvim adekvatan, no, i pored toga, uprava ulaže napore da omogući osuđenima bavljenje sportskim aktivnostima na drugoj lokaciji (prostor novog zatvora u izgradnji) te uvođenje sadržaja za slobodno vrijeme u ustanovi.

Što se tiče higijene sigurno je da se može učiniti više napora da budu osigurani svi potrebni uvjeti za to. Što se tiče posjeta, prisutan je problem nedostatka prostora te je sigurno da se osuđenima mogu ponuditi posjete veći broj dana u sedmici, a onim osuđenima koji su smješteni na poluotvorenom odjelu – ekonomiji mogu se odobriti posjete u tom prostoru. U postupku za ocjenu opravdanosti uporabe sredstava prinude, rukovoditelj službe osiguranja dužan je da u roku od 72 sata od dobivanja izvješća o uporabi sredstava prinude, provede postupak, donese zaključak o opravdanosti i dostavi ga rukovoditelju Ustanove pri čemu, prema potrebi, priprema izvješće o počinjenom krivičnom djelu, prekršaju ili disciplinskom prekršaju.

Ombudsmeni su razmatrali i žalbu grupe pritvorenih osoba koji mjere pritvora izdržavaju u Pritvorskoj jedinici Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija Ministarstva pravde BiH. Podnositelji žalbe navode da se nalaze u navedenoj Pritvorskoj jedinici u objektu u kome postoje četiri prostorije (A, B, C, D) u kojima su pritvoreni do sada godinama primali posjete. Između prostorija C i D postoji staklena pregrada sa telefonom kojim se može ostvariti komunikacija između prostorija.

Sve do svibnja 2014. godine kada je uprava donijela spornu odluku, koja je i predmet žalbe, pritvoreni su posjete primali u jednoj od četiri prostorije i bili u istoj prostoriji sa osobama koje su ih došle posjetiti. U odnosu na pojedine pritvorenike i posjetitelje, sud je, po procjeni mogao, a i jeste određivao da u prostoriji bude prisutan i zavodski službenik. Spornom odlukom ravnatelj je propisao da se posjete porodice, rodbine i prijatelja od tog trenutka odvijaju isključivo u prostorijama C i D, na način da je pritvorenik u jednoj, a posjetitelji u drugoj prostoriji. Ističu da im je time onemogućeno da ih mogu posjetiti i u humanim uvjetima komunicirati njihova djeca. Nekoliko puta su imali situaciju da mala djeca koja ne mogu razumjeti o čemu se radi plaču i traže da im priđu što je nemoguće zbog staklene pregrade pa su se posjete morale prekidati prije nego što stvarno i počnu. Očigledno je da ovakva situacija predstavlja traumu za djecu. Iz tog razloga se veći broj pritvorenika zajedničkim pismenim podneskom obratio upravi da im barem za djecu, dozvole normalnu posjetu. Bili su uskraćeni za bilo kakav odgovor sve dok u znak protesta nisu odbili ručak, a sve s ciljem da skrenu pažnju na ovaj problem. Nekoliko pritvorenika je tada stupilo u štrajk glađu. Ovakvo ponašanje uprave smatraju povredom svojih temeljnih ljudskih prava zagarantiranih, između ostalih, i Europskim zatvorskim pravilima.

Ombudsmeni su posjetili Pritvorsku jedinicu Ministarstva pravde BiH i obavili razgovor sa pritvorenim osobama. Nakon traženja ombudsmana, v.d. upravnik Pritvorske jedinice je istakao da je upravnik zavoda koristeći međunarodne standarde, u pogledu ograničenja, dužan konstantno pratiti sigurnosna stanja, kao i ublažiti režim obiteljskih posjeta kada na to ukažu stvarne činjenice i okolnosti, odnosno javni red i mir u Zavodu. Primjenjujući navedena ograničenja upravnik Zavoda je konstatovala da je došlo do potpune kontrole svih sigurnosnih razloga i rizika pa je došao do zaključka da se može ublažiti režim obiteljskih posjeta.

Upravnik Pritvorske jedinice je obavijestio ombudsmane da je donio novu Naredbu kojom se „odobrava obavljanje posjeta djece pritvorenih osoba u prostorijama A i B uz nadzor ovlaštenog zavodskog službenika u trajanju od sat vremena, dva puta mjesečno“.

Kvaliteta pružanja zdravstvene zaštite najčešće je uzrokovana organizacijskim problemima, a jedan od najvećih je nepopunjenost i nedostatak zdravstvenih radnika i osiguranje zdravstvene zaštite na druge načine prema Europskim zatvorskim pravilima<sup>140</sup>. U nekim kazneno- popravnim zavodima (osim KPZ Banjaluka, KPZ Zenica, KPZ Tuzla i KPZ Bijeljina u kojima je osiguran standard zdravstvene zaštite) kao posljedica ovakve situacije javlja se problem da osobe lišene slobode nemaju osigurane adekvatne i blagovremene medicinske preglede i izloženi su neopravdanom čekanju pregleda i zahvata što dovodi do kršenja prava ovih osoba.

Ombudsmeni su posebnu pažnju posvetili kvalitetu ishrane, higijenskim uvjetima u kojima se sprema i servira. Posebno je kvalitetno uspostavljen standard ishrane u KPZ-u Kula, ali nisu uočena značajnija odstupanja ni u ostalim ustanovama. Posvećena je pažnja standardu pitke vode i istraživanje stanja u KPZ-u Orašje, prema žalbi osoba ove ustanove, kao i drugih ustanova utvrđeni su odgovarajući standardi.

Ombudsmeni su zapazili da je ostvarivanje prava osuđenih/pritvorenih osoba na posjete članova obitelji i advokata u većini ustanova na zadovoljavajućem nivou. Međutim, obavljanje posjeta je različito. U nekim ustanovama za vrijeme posjete obvezatna je nazočnost straže, što otvara pitanje kriterija za restrikciju komunikacija i posjeta, kao i prilagođavanja prostorija za posjete djece ovim osobama.

Također se zapaža, da u praksi, nije dovoljno zaživjelo pravilo mogućnosti izlaska iz zatvora, uz sprovođenje ili bez istog, radi bolesti člana obitelji ili humanitarnih razloga, a zbog straha od bjekstva kao i ograničenih finansijskih sredstava.

Zapaža se da su kazneno-popravne ustanove organizirali zatvorenicima obavljanje vjerskih obreda kao i posjed knjiga i literature koje se odnose na njihova vjerovanja<sup>141</sup>

Ombudsmeni zapažaju da su žalbeni mehanizmi u ustanovama nedjelotvorni, nepravedni i različiti, počevši od evidencija žalbi ravnatelju, mobilnih raporta, pa do direktnih komunikacija koje se uopće i ne evidentiraju pri čemu se krše prava ovih osoba na propisani postupak i obavijesti prema njihovim žalbama.

Zapaženo je da je, u nekim ustanovama, postignut napredak u radno-aktivnom angažmanu osoba lišenih slobode (KPZ Bijeljina, KPZ Busovača, KPZ Doboje, KPZ Bihać, KPZ Tuzla) u odnosu na raniji period. Posebno je zabrinjavajući nedostatak radnog angažmana u KPZ-u Sarajevo i KPT-u Mostar, kao i smanjenog angažmana u zimskom periodu u drugim ustanovama zbog angažiranja na sezonskim poslovima. Generalno, postoje manje mogućnosti za radno-okupacijsku terapiju nego što su potrebe osoba lišenih slobode, što ima posljedice na podnošenje deprivacija osuđeničke sredine, a kao krajnji rezultat neostvarivanje potpunog programa tretmana osoba lišenih slobode.

U svim institucijama za izvršenje krivičnih sankcija zapaža se nedostatak osoblja u odnosu na broj osuđenih lica. Posebno je zabrinjavajuće stanje u oblasti preodgojne službe i tretmana, a što dovodi u pitanje cilj koji se želi ostvariti izvršenjem krivične sankcije. U nekim ustanovama nema pravnika, socijalnog radnika, pedagoga. Problem predstavlja i činjenica da se mali broj radno-angažiranog stručnog kadra u ustanovama u odnosu na broj osuđenika reflektira na nemogućnost kvalitetnog rada sa osuđenom osobom i dovodi često do „profesionalnog sagorijevanja“ osoblja.

---

<sup>140</sup> Europska zatvorska pravila, dio III-Zdravstvo.

<sup>141</sup> Europsko zatvorsko pravilo 29.1 i 29.2

Nažalost, u oblasti edukacije, a posebno supervizije osoblja u ustanovama, nisu napravljeni značajniji pomaci. Osoblje u ustanovama ima djelomičnu podršku resornih ministarstava koja i sama imaju problem nedostatka stručnog kadra. Situacija je dodatno usložnjena financijskim ograničenjima i restrikcijama, tako da se vrše smanjenja svih troškova unutar proračuna ustanova.

Zapaženo je, da po Zakonu o izvršenju krivičnih sankcija, Program stručne obuke radnika kazneno-popravnih ustanova se obavlja u Zavodima na osnovi godišnjeg plana i programa obuke i to, iz oblasti međunarodnih instrumenata i standarda ljudskih prava, posebno Europske konvencije o ljudskim pravima, Europske konvencije o sprječavanju mučenja, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja kao i Europskih zatvorskih pravila.

Imajući u vidu sva navedena zapažanja kao i podatke do kojih se došlo u ispitnim postupcima po žalbama i redovnim posjetima ovim ustanovama, može se zaključiti, da još uvijek postoji dosta prostora za jačanje zaštite prava osoba lišenih slobode. Iako, tijekom 2014. godine, nisu utvrđena postupanja koja predstavljaju torturu, utvrđeno je da postoje povrede prava ovih osoba, u postupanjima prema njima, koja predstavljaju neljudsko i ponižavajuće postupanje.

#### **4.6.3. Statistika žalbi građana u oblasti zaštite prava pritvorenika/zatvorenika**

U 2014. godini zaprimljena 161 žalba osoba koje su zbog lišavanja slobode smještene u 15 kazneno-popravnih ustanova u BiH. U odnosu na 2013. godinu, u kojoj je zaprimljena 141 žalba, to je za oko 14% više. Iz ranijih godina je prenesena u 2014. godinu 91 žalba. Ukupno u radu Institucije u 2014. godini je bilo 252 žalbe.

U 2014. godini je od ukupnog broja žalbi u radu završeno je 165 ili 65,4%, a nezavršenih je ostalo ukupno 87 žalbi.

Analiza strukture žalbi pokazuje da se najveći broj žalbi (94) odnosi na nezadovoljavajuće uvjete smještaja, tretman osuđenih osoba, na neki vid zlostavljanja i nekorektnog ponašanja osoblja ustanova, nasilje od strane drugih zatvorenika, žalbe vezane za posjete obitelji, premještaja u drugu ustanovu. Određen broj žalbi (36) odnosio se na uskraćivanje izvanzavodskih pogodnosti, 29 na zdravstvenu zaštitu i higijenske uvjete i 2 na pomilovanja.

Najveći broj zaprimljenih žalbi je iz KPZ Zenica u kojem se nalazi i najveći broj zatvorenika.

#### **4.6.4. Ostvareni rezultati aktivnosti**

Prema zaprimljenim žalbama, kako bi istražili njihovu osnovanost, obavljene su nenajavljene posjete kazneno-popravnim ustanovama<sup>142</sup> radi obilaska prostora za boravak osoba lišenih slobode, obavljanja razgovora sa osobama lišenim slobode, uvida u službenu dokumentaciju, razgovora sa rukovoditelja i osobljem ovih ustanova.

Ombudsmeni cijene da je kontinuiran porast žalbi ovih osoba uvjetovan, između ostalog, čestim posjetima i obilascima ovih ustanova zatvorskog sustava, zbog veće informiranosti osoba lišenih slobode i ovlaštenjima Institucije ombudsmana zbog čega je Institucija ombudsmana tiskala i brošuru.

<sup>142</sup> Posjete KPZ-u Zenica 2, KPZ-u Foča 2, KPZ-u Sarajevo 2, Pritvorskoj jedinici Suda BiH 1, KPZ-u Busovača 1, KPZ-u Bijeljina 1, KPZ-u Banjaluka 1, KPZ-u Mostar

Posebne aktivnosti Institucije ombudsmana su bile na raznim skupovima zajedno sa predstavnicima zatvorskih ustanova gdje je bila prilika da se analiziraju standardi ostvarivanja prava osoba lišenih slobode i ukažu na dobre i loše primjere ustanova do kojih se došlo radom po žalbama i rezultatima najavljenih i nenajavljenih posjeta.

Održani su i brojni sastanci sa predstavnicima zatvorskih ustanova sa ciljem analiziranja stanja prava osoba lišenih slobode, analize provedivosti izdanih preporuka, a posebno preporuka i mjera iz specijalnog izvješća o pravima osoba lišenih slobode.

Provođenjem preporuka i mjera Institucije ombudsmana značajno je došlo do poboljšanja uvjeta za kvalitetnije životne uvjete u KPZ Busovača, zatim mjera na eliminiranju pretrpanosti u ovom zatvoru.

Također, u KPZ Bijeljina, mjere i preporuke su rezultirale poboljšanjem uvjeta za posjete ovim osobama, poboljšanju higijenskih i općih životnih uvjeta ovih osoba, zatim ažuriranju evidencija unutarnjih postupaka i požurivanju na završetku novih objekata ove ustanove.

U pritvorskoj jedinici Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija je provođenjem preporuka i mjera riješeno pitanje posjeta obitelji i rodbine lica lišenih slobode u ovoj ustanovi.

## **4.7.ELIMINIRANJE SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE**

### **4.7.1. Kraći osvrt na eliminiranje diskriminacije**

Zakon o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine odredio je Instituciji ombudsmana BiH status "središnje institucije nadležne za zaštitu od diskriminacije" i u tu svrhu predviđa osnivanje i rad zasebnog odjela sa isključivim zadatkom razmatranja predmeta navodne diskriminacije koju je počinilo bilo koje pravno ili fizičko lice u bilo kojoj oblasti života.

Zakon predviđa nadležnosti ombudsmana, od promotivnih aktivnosti, preko istraživanja u oblasti diskriminacije, do postupanja po žalbama pojedinaca koji tvrde da su žrtve diskriminacije i preuzimanja aktivne uloge u prekršajnim postupcima za zaštitu od diskriminacije. U tom smislu, zakonske nadležnosti ombudsmana BiH u oblasti zaštite od diskriminacije u velikoj mjeri prate međunarodne standarde relevantne za rad tijela za zaštitu jednakosti.

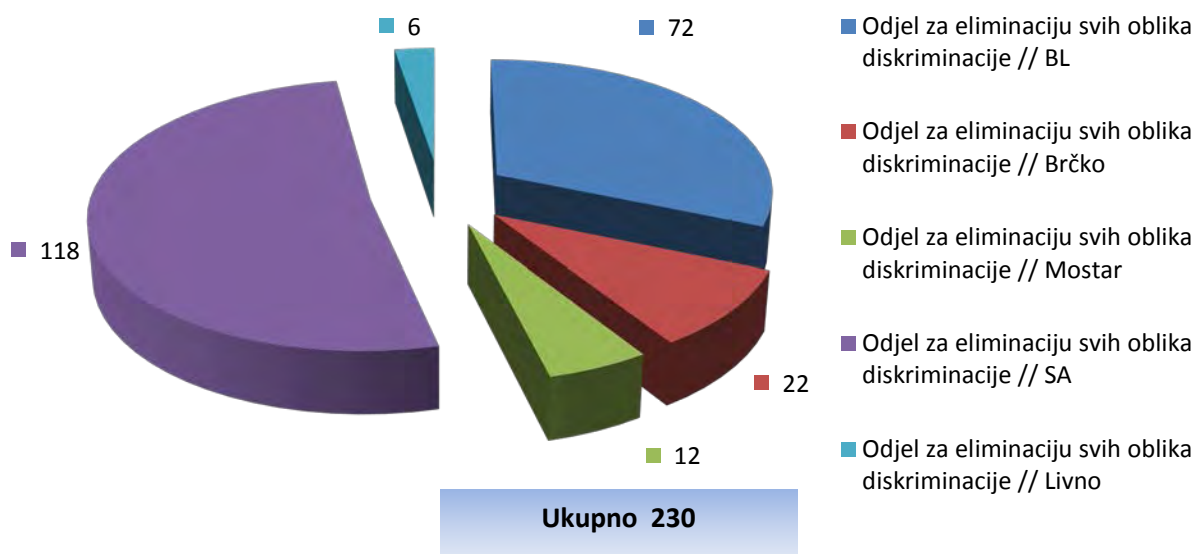
Radom na pojedinačnim žalbama ili u postupcima istraživanja po službenoj dužnosti, ombudsmani nastoje ukazati na značaj što dosljednije primjene zabrane diskriminacije sadržane u međunarodnim konvencijama i domaćem zakonodavstvu kao i na značaj usklađivanja domaćeg zakonodavstva s međunarodnim standardima ljudskih prava. U preporukama i ostalim odlukama ukazuje se odgovornim institucijama i službama na čimbenike koji onemogućavaju ravnopravan tretman prema svim građanima BiH i predlažu odgovarajuće mjere za djelotvornu pravnu intervenciju usmjerenu na zaštitu prava građana.

Tijekom 2014. godine, u Odjelu za eliminiranje svih oblika diskriminacije registrirano je ukupno 230 žalbi. Ovo predstavlja povećanje broja žalbi za 32 predmeta ili 16,16% u odnosu na prethodnu, 2013. godinu, kada je bilo registrirano 198 žalbi.

Prema procjenama ombudsmana, ovaj podatak i dalje ne predstavlja stvarni prikaz obima diskriminacije jer i dalje postoje neprijavljeni slučajevi zbog generalnog nepovjerenja građana u institucije, kao i zbog straha od eventualnih negativnih posljedica po status žrtava.

Najveći broj žalbi odnosi se na mobing kao poseban oblik diskriminacije na radnom mjestu (69), zatim slijede žalbe na diskriminaciju na osnovi društvenog položaja i spola (25), diskriminaciju na osnovi etničke pripadnosti (22), diskriminaciju na osnovu nacionalnog ili socijalnog podrijetla (19) i diskriminaciju na osnovi obrazovanja (12).

Od ukupno registriranih 230 predmeta diskriminacije, 118 je registrirano u područnom Uredu Sarajevo, 72 u glavnom Uredu u Banja Luci, 22 u područnom Uredu u Brčko Distriktu, 12 u područnom Uredu u Mostaru i 6 u terenskom Uredu u Livnu. Statistike ove vrste imaju samo simboličan značaj jer bilo koja osoba, iz bilo kojeg područja u Bosni i Hercegovini može izjaviti žalbu Instituciji ombudsmana prema vlastitom nahođenju.



**Dijagram 13. Pregled zaprimljenih žalbi u Odjelu za eliminiranje svih oblika diskriminacije u 2014. godini po uredima**

U 2014. godini je izdano 42 preporuke.

Od toga broja je realizirano 17 preporuka, djelomično realizirana 1 preporuka i ostvarena suradnja na realizaciji po 11 preporuka, što je ukupno 29 ili 69% prihvaćenih preporuka, a nerealiziranih je 4 preporuke. Na 9 preporuka nisu dostavljeni odgovori o realizaciji što je ukupno 13 ili 31% nerealiziranih preporuka.

Status žalbi iz 2014. g. sa donesenom preporukom	Djelomično realizirana	Nema odgovora	Nije realizirana	Ostvarena suradnja	Realizirano	Ukupno
Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije	1	9	4	11	17	42

**Tabela 7. Prikaz broja žalbi iz 2014.g. u kojima su donesene preporuke i njihova realizacija u Odjelu za eliminiranje svih oblika diskriminacije**

Institucija ombudsmana, prema članu 7. Stav (2) tačka f. Zakona o zabrani diskriminacije, obvezna je izraditi posebno izvješće o svojim aktivnostima koje se odnose na primjenu navedenog zakona. U okviru tog izvješća dani su detaljni pokazatelji aktivnosti Odjela.

Navedeno posebno izvješće o diskriminaciji u 2014. godini je u prilogu Godišnjeg izvješća o aktivnostima Institucije ombudsmana u 2014. godini.

## POGLAVLJE V. SURADNJA SA ORGANIMA I INSTITUCIJAMA

### 5.1. Suradnja sa institucijama i organizacijama u BiH

Ombudsmeni su u 2014. godini surađivali sa nizom institucija i organizacija u BiH s ciljem promoviranja ljudskih prava i izgrađivanja svijesti o potrebi preveniranja njihovog kršenja.

Suradnja sa institucijama i organizacijama u BiH podrazumijeva, s jedne strane, suradnju neophodnu u radu po žalbama građana i zaštite ljudskih prava onako kako je to definirano Zakonom o ombudsmanu za ljudska prava BiH, a s druge strane, suradnju u promoviranju ljudskih prava i stvaranju uvjeta za njihovo ostvarivanje, kako je to definirano Zakonom i Strategijom djelovanja Institucije ombudsmana

U postupcima po žalbama građana i mjerama po tim žalbama Zakon obvezuje organe vlasti na suradnju sa Institucijom u smislu pružanja pomoći u istrazi i vršenju kontrole, omogućavanja pristupa i provjeri traženih informacija, obavljanja neposrednih razgovora i razmatranje potrebnih spisa i dokumenata.

Ovu suradnju u 2014. godini ombudsmeni ocjenjuju zadovoljavajućom, ali ističu potrebu da se ona podigne na još viši nivo radi postizanja djelotvornog i pravovremenog rješavanja žalbi građana. To bi povećalo broj riješenih žalbi čije rješavanje zna kasniti zbog sporih i neblagovremenih dostavljanja traženih izjašnjenja i dokumentacije od institucija i organa vlasti.

Suradnja organa vlasti je posebno značajna u odnosu na usvajanje i realiziranje preporuka po žalbama građana koje ombudsmeni upućuju institucijama i organima za poduzimanje mjera na otklanjanju kršenja ljudskih prava.

Preporukama su predložene mjere za otklanjanje kršenja ljudskih prava u 355 ili 23 % žalbi u kojima su utvrđena kršenja ljudska prava.

Važno je istaći da je u 1.239 ili 40% završenih žalbi otklonjeno kršenje ljudskih prava tijekom postupka istraživanja. To ukazuje na pozitivan trend da je mnogo više slučajeva u kojima je iskazana odgovornost za otklanjanje kršenja prava, u odnosu na slučajeve kada nije prihvaćena odgovornost za otklanjanje kršenja prava. U posebnom tabelarnom dodatku ovog izvješća mogu se vidjeti ovi primjeri koji govore i o prihvaćenim i neprihvaćenim preporukama.

O broju preporuka koje nisu prihvaćene, u skladu sa Zakonom o ombudsmanu za ljudska prava BiH, obaviješteni su neposredno viši organi i tijela, radi poduzimanja mjera za realiziranje preporuka, a slučajevi gdje nisu prihvaćene preporuke ni nakon toga, navedeni su u ovom godišnjem izvješću, po kome bi parlamenti, kao i prethodne godine, trebali da poduzmu mjere prema kršiteljima ljudskih prava.

U smislu promoviranja i stvaranja boljih uvjeta na zaštiti ljudskih prava, i u 2014. godini, ombudsmeni su radili na povećanju i intenziviranju suradnje sa parlamentima i njihovim tijelima. Obavljane su rasprave o godišnjim i specijalnim izvješćima s ciljem razmatranja analiza i procjena učestalosti kršenja ljudskih prava. Razmatrane su i konkretne preporuke upućene organima i institucijama, zatim je zajedno praćena realizacija preporuka te su razmatrani uvjeti za funkcioniranje Institucije ombudsmana.



Kao i prethodnih godina, i u 2014. godini, ombudsmeni su, zbog činjenice da u lokalnim zajednicama građani u najvećem broju ostvaruju svoja prava, posjetili općine. Prijedor, Gradišku, Drvar, Vitez, Zenicu, Tuzlu, Bihać, Sarajevo, Banja Luku, Travnik, Trebinje, Grahovo, Glamoč, Tuzlu, Gradišku, Novi Grad, Nevesinje, Berkoviće, B.Petrovac, Rogaticu, Ravno, Livno. Tom prilikom su vođeni razgovori o ostvarivanju ljudskih prava u oblasti upošljavanja, povratka izbjeglica i raseljenih lica, zdravstvene i socijalne zaštite, funkcioniranja uprave, prava nacionalnih manjina, slučajeve diskriminacije i slično.

Pored navedenog, kao oblici moguće suradnje korišteni su i konzultativni sastanci, posebno sa izvršnim organima vlasti, a najviše o realiziranju preporuka, dostavljanju izvještaja i odgovora po žalbama građana, prikupljanja podataka za izradu specijalnih izvješća.

Značajan vid suradnje ostvaren je učešćem ombudsmana na brojnim skupovima po raznim temama iz oblasti ljudskih prava, sa ministarstvima, organima i tijelima, a u vezi sa pružanjem besplatne pravne pomoći, prava djece, prava invalida, prava umirovljenika, prava nacionalnih manjina, prava zatvorenika/pritvorenika i dr.

U oblasti zaštite od diskriminacije, posebno je ostvarivana suradnja sa organima vlasti, gender-centrima, organizacijama civilnog društva, s ciljem upoznavanja sa djelovanjem Odjela za eliminiranje svih oblika diskriminacije, analizom pojava diskriminacije, promoviranja prava u oblasti ravnopravnosti spolova, prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina i dr.

Posebno se ističe suradnja ostvarena sa jednim brojem fakulteta i škola kojima su potpisani i akti o suradnji sa Institucijom ombudsmana, s ciljem upoznavanja mladih sa ljudskim pravima, aktualnim mjerama na zaštiti, te stjecanja praktičnih znanja u ostvarivanju i zaštiti ljudskih prava.

Suradnja sa institucijama i organima i organizacijama u BiH ostvarivana je s ciljem djelotvornijeg funkcioniranja Institucije ombudsmana, postizanja veće ažurnosti u postupcima prema individualnim žalbama građana, kao i ostvarivanje većeg profesionalizma u postupanjima u zaštiti i realiziranju ljudskih prava.

## **5.2. Suradnja sa međunarodnim organizacijama i institucijama**

U 2014. godini Institucija ombudsmana je surađivala sa međunarodnim organizacijama i institucijama kao međunarodnim sustavom zaštite ljudskih prava s ciljem razmjene informacija o radu Institucije i stanju ljudskih prava.

Ovakvi oblici suradnje su se pokazali korisnim, ne samo za razmjenu informacija, već i za bolje strateško planiranje u oblasti ljudskih prava, a posebno kada su periodični i kontinuirani.

Tijekom godine sa Delegacijom Europske unije je bila suradnja u pravcu analiziranja stanja ljudskih prava, posebno u oblasti ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava, a s fokusom na socijalno stanje, upošljavanje i standard života građana.

I u 2014. godini, jedna od značajnih je suradnja Institucije ombudsmana BiH sa Misijom OSCE-a u BiH. Ova suradnja se u 2014. operativno odnosila na podizanje svijesti u manjim lokalnim sredinama o radu Institucije ombudsmana i mehanizmima zaštite ljudskih prava koji su građanima na raspolaganju i u tom kontekstu, uz podršku i organizaciju OSCE, Institucija je bila prisutna tijekom godine u općinama Bosansko Grahovo (10 posjeta), općina Drvar (10 posjeta), općina Glamoč (6 posjeta) i općina Tomislavgrad (2 posjete). Paralelno sa ovom aktivnošću i

razgovorima sa građanima i predstavnicima vlasti, organizirana su i tri okrugla stola u Bosanskom Grahovu, Glamoču i Tomislavgradu, te su posjećene općine Travnik, Trebinje, Bihać i Prijedor. Za vrijeme ovih aktivnosti bilo je prilike da se građani, predstavnici vlasti i NVO-a upoznaju sa mandatima institucije, stanjem ljudskih prava, a posebno sa onima koji se odnose na zabranu diskriminacije.

U sklopu aktivnosti koje su bile vezane za prava Roma i njihovu integraciju u lokalnim sredinama, u suradnji sa Misijom OSCE-a u BiH, održano je 6 okruglih stolova u gradovima: Prijedor, Vitez, Zenica, Tuzla, Bihać i Gradiška na kojima je promovirano Specijalno izvješće o položaju Roma u BiH i preporuke koje su ombudsmeni BiH dali za unaprjeđenje položaja Roma.

Ombudsmeni BiH su prepoznali i potrebu sveobuhvatnog sagledavanja implementacije Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma i u tom smislu, uz podršku OSCE-a, angažiran je pravni savjetnik koji je od sredine godine počeo da održava sastanke sa raseljenim licima i povratničkom populacijom i prikuplja relevantne informacije vezano za ova prava. Ovakvi sastanci održani su u : Novom Gradu, Berkovićima, Nevesinju, Prijedoru, Bosanskom Petrovcu, Rogatici, Ravnom, Drvaru i Livnu.

Suradnja sa predstavnicima OEBS/ODHIR se odnosila na upoznavanje sa Projektom međunarodnih standarda i unaprjeđenje strategije za borbu protiv terorizma, zatim, o pravima žena i ravnopravnosti spolova.

Suradnja sa UN tijelima u Bosni i Hercegovini se nastavila u 2014. godini i to na pitanjima prava djece (UNICEF), prava žena i ravnopravnost spolova (UNWOMEN), konzultacije vezane za UPR podnesak i prava Roma (UNDP).

Karakteristično je istaći da su Instituciju ombudsmana posjetili brojni predstavnici naprijed navedenih međunarodnih organizacija i institucija.

Suradnja se nastavila i sa stalnim partnerom Institucije ombudsmana za ljudska prava, Save the Children i to najviše u segmentu zagovaranja i implementacije preporuka koje su vezane za prava djece iz Specijalnih izvješća: **Uloga centara za socijalni rad u zaštiti prava djeteta i Djeca u konfliktnim razvodima** koji su zajedno realizirani. Drugi vidovi suradnje su se ogledali kroz pružanje podrške Odjelu za praćenje prava djece u njihovim aktivnostima na terenu i u školama, kao i partnerstvu i organizaciji globalne konferencije "Prava djeteta: Od pojma do primjene" u mjesecu studenom.

Institucija je imala nekoliko radnih sastanaka sa predstavnicima Ambasade Sjedinjenih Američkih Država, ambasade Kanade, USAID-a, predstavnicima Ambasade Kraljevine Holandije, Norveškog vijeća za izbjeglice i EU u BiH. Sa Ambasadom Sjedinjenih američkih država u BiH, tijekom 2014. godine uspješno je i realiziran projekt stažiranja mladih pripravnika u Instituciji ombudsmana BiH koji su, osim prilike da se mladi ljudi upoznaju sa aktivnostima koje Institucija poduzima na zaštiti i promociji ljudskih prava, pomogli u jačanju kapaciteta Institucije i djelotvornijeg rada na žalbama građana.

U kontekstu međunarodne suradnje sa regionalnim i međunarodnim mehanizmima zaštite ljudskih prava, kao institucija za zaštitu ljudskih prava akreditirana je u status A i Institucija ombudsmana uzela je aktivno učešće unutar mreža tijela za zaštitu ljudskih prava, čija je članica.

Paralelno sa ovim aktivnostima u okviru svojih mogućnosti Institucija je participirala na skupovima globalnog nivoa i važnosti, na kojima se govorilo o temama suradnje globalnih i regionalnih tijela za zaštitu ljudskih prava, dostignućima u primjeni razvojnih ciljeva prava žena, seksualnog nasilja u sukobima.

Institucija je uzela učešće u najvažnijem događaju na međunarodnom planu kada su tijela za zaštitu ljudskih prava u pitanju, a to je 27. godišnji sastanak Međunarodnog koordinacionog komiteta institucija za promociju i zaštitu ljudskih prava (ICC) Glavna tema sastanka je bila "Uloga prevencije u promociji i zaštiti ljudskih prava" u čemu značajno doprinose Institucije za zaštitu ljudskih prava, i neizostavna uloga države koja treba da jača mandat i kapacitet ovih institucija.

Dakle, kada govorimo o uspostavi dobrih i operativnih kontakata na međunarodnom nivou i tijekom 2014. godine Institucija je potvrdila svoje opredjeljenje šireg pristupa i partnerskog djelovanja u interesu zaštite ljudskih prava građana BiH.

### **Regionalna suradnja**

Imajući u vidu da je Institucija ombudsmana BiH potpisnica Sarajevske izjave o suradnji, zajedno sa zemljama Jugoistočne Evrope, regionalna suradnja je posebno važna u aktivnostima koje Institucija planira i realizira.

Tako je u mjesecu veljači, uz podršku Regionalnog Vijeća za suradnju (RCC) i Centralno Europske inicijative (CEI) održana konferencija u Ljubljani na kojoj su ombudsmeni Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije, Crne Gore, Albanije, Kosova\* i Makedonije pozvali vlasti svojih zemalja da pokažu veću brigu, senzibilitet i dosljednost u rješavanju pitanja iz oblasti ekonomskih i socijalnih prava građana jer je nepoštivanje tih prava najveća prijetnja ljudskim pravima u cjelini.

Interes za podržavanje regionalne suradnje ombudsmana CEI-RCC su prepoznali kroz projekt "Unapređenje suradnje u Jugoistočnoj Europi putem aktivnosti za jačanje Vijeća za regionalnu suradnju". Na završnoj konferenciji u ožujku, u Sarajevu sumirali su se postignuti rezultati na implementaciji projekta i otvorio prostor za prezentiranje budućih planova, posebno u svjetlu nove strategije Regionalnog Vijeća za suradnju „Jugoistočna Europa 2020. - radna mjesta i prosperitet u europskoj perspektivi“. Zaključeno je da regionalna suradnja nudi mogućnosti ubrzane europske perspektive i pristup fondovima koji su upravo namijenjeni njenom jačanju.

Teme i aktivnosti koje su bile relevantne za regiju u 2014. su: prava manjina sa posebnim naglaskom na Rome i pripadnike LGBT zajednice, govor mržnje, diskriminacija, sloboda pristupa informacijama, borba protiv korupcije i uloga ombudsmana, borba protiv torture i osnaživanje preventivnih mehanizama uspostavljenih u skladu sa Opcionim protokolom Konvencije protiv torture. U tom kontekstu Institucija je dala svoj doprinos i sudjelovala u radu konferencija i radionica na kojima se razmjenjivala regionalna praksa i usvajali određeni zaključci koji su imali za cilj unapređenje zaštite prava u ovim oblastima.

U okviru djelovanja Mreže ombudsmana za djecu Jugoistočne Europe (CRONSEE), osoblje Odjela za praćenje prava djece Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, ugostilo je osoblje ombudsmana Albanije. Ova studijska posjeta imala je za cilj osnažiti djelovanje ombudsmana Albanije u oblasti zaštite prava djece kroz razmjenu iskustava i primjere dobre prakse.

Instituciju ombudsmana BiH je posjetila i Povjerenica za zaštitu ravnopravnosti Republike Srbije. Tijekom posjete povjerenice zaključeno je da postoji prostor za jačanje regionalne suradnje i razmjenu iskustava ove dvije institucije u oblasti borbe protiv svih oblika diskriminacije koju u budućnosti treba i konkretizirati.

### **Događaji koje je Institucija organizirala**

I ove godine prigodnim aktivnostima Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH je obilježila "Nedjelju djeteta", tradicionalni međunarodni događaj koji ima za cilj usmjeriti pažnju odraslih na potrebe i prava djeteta, posebno na položaj djeteta u zajednici u kojoj živi, raste i razvija se. U okviru obilježavanja „Nedjelje djeteta“, 7. listopada u Banja Luci organiziran je okrugli sto na temu realizacije preporuka Institucije ombudsmana iz Specijalnog izvješća “Djeca u konfliktnim razvodima. Cilj istraživanja „Djeca u konfliktnim razvodima“, bio je da se kroz zajedničku suradnju sa nadležnim organima prepoznaju i utvrde razlozi i uzroci koji dovode do kršenja prava djece u sudskim i upravnim postupcima. U ovim postupcima se, između ostalog, odlučuje o pravima djece i to od pokušaja mirenja, preko pitanja u vezi sa održavanjem osobnih kontakata djeteta sa roditeljem sa kojim ne živi, do brakorazvodnih parnica i postupaka izvršenja pravosnažnih presuda u dijelu koji se odnosi na izdržavanje djece kod nadležnih sudova.

Povodom 25. godišnjice od usvajanja Konvencije UN o pravima djeteta, od 3. do 4. studenog u Sarajevu, uz podršku Save the Children, organizirana je globalna konferencija pod nazivom “Prava djeteta-od pojma do primjene” na kojoj su prisustvovali ombudsmeni za djecu, predstavnici institucija ombudsmana i zagovornici prava djeteta iz 23 zemlje iz cijelog svijeta, uključujući i zemlje Europe, Južne Amerike, Azije i Afrike. Teme koje su se obrađivale na konferenciji uključivale su, između ostalog, ulogu neovisnih nacionalnih institucija za zaštitu ljudskih prava u zaštiti i promoviranju prava djeteta, diskusiju o različitim modelima Institucija ombudsmana za djecu i modelima suradnje ombudsmana za djecu i nevladinih organizacija, kao i načini komunikacije ombudsmana za djecu sa djecom kao njihovim krajnjim korisnicima. Institucija ombudsmana za ljudska prava u Bosni i Hercegovini i Europsko povjerenstvo za borbu protiv rasizma i netolerancije (ECRI), 19. studenog zajednički su organizirali okrugli stol na temu aktivnosti provođenja preporuka iz izvješća ECRI-ja o Bosni i Hercegovini objavljenog 2011. i relevantnih zaključaka objavljenih 2014. godine. Cilj skupa je bio da se na pozitivan način doprinese debati u Bosni i Hercegovini o borbi protiv rasne diskriminacije i netolerancije.

Međunarodni dan ljudskih prava Institucija ombudsmana za ljudska prava obilježila je organiziranjem zajedničkog događaja u Parlamentarnoj skupštini BiH, sa Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice, a uz podršku Misije OSCE-a u BiH koji se odnosio na prezentaciju realiziranja preporuka ombudsmana BiH vezano za ostvarivanje prava Roma u BiH i promoviranje Nacrta strateške platforme za poboljšanje položaja nacionalnih manjina u BiH.

### **5.3. Suradnja javnošću i medijima**

Ombudsmeni su, kako prethodnih, tako i u 2014. godini, surađivali s medijima s ciljem promoviranja ljudskih prava i kreiranja svijesti o potrebi preveniranja njihovog kršenja te informiranja građana o mehanizmima zaštite njihovih prava kroz rad ombudsmana.

Ovu suradnju moguće je promatrati kroz informiranje javnosti o stupnju poštivanja ljudskih prava, ali isto tako i dobivanja saznanja o kršenju ljudskih prava putem medijskog izvješćivanja.

Ova saznanja su u određenom broju slučajeva poslužila kao osnova za otvaranje predmeta po službenoj dužnosti s ciljem ispitivanja točnosti navoda i poduzimanja aktivnosti u skladu s mandatom ove Institucije otklanjanju eventualnih kršenja prava.

U tom smislu neosporan je doprinos medija u skretanju pažnje javnosti, ali i same Institucije na slučajeve koji bi u suprotnom ostali nezapaženi da ih se upravo mediji nisu dotakli, iznijeli i prozvali odgovorne.

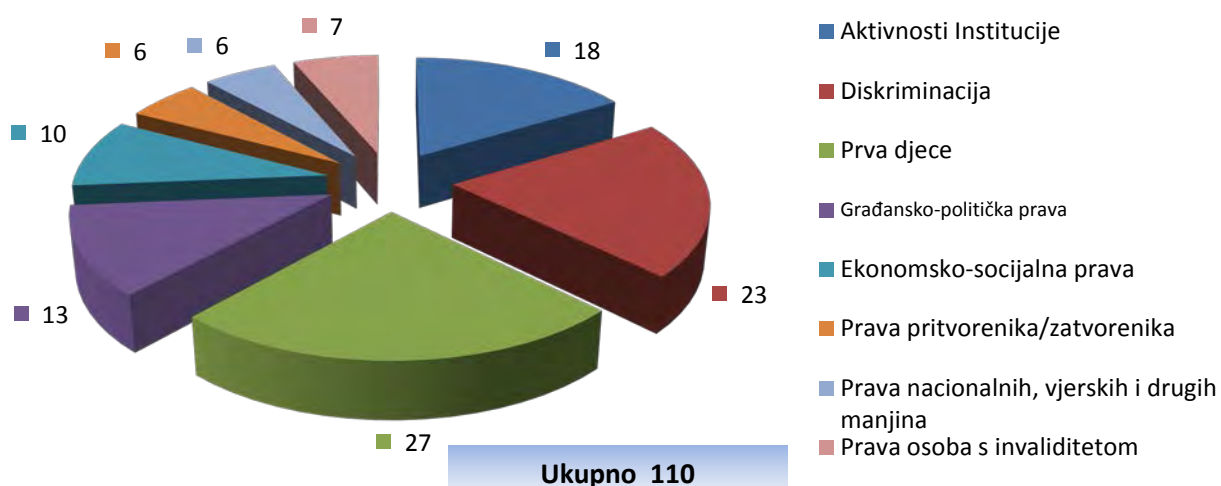
Ombudsmeni ocjenjuju da je trenutno u BiH teška situacija kada je u pitanju položaj medija i novinara. Stoga, u interesu javnosti, ombudsmeni pozivaju da se zaustavi trend narušavanja slobode medija u BiH i novinarima u BiH, u skladu sa postojećim zakonima i međunarodnim standardima, omogući pravo na rad. Imajući u vidu da je stupanj slobode izražavanja u jednom društvu indikator njegove otvorenosti, nivoa demokracije i poštivanja ljudskih prava i ombudsmeni očekuju da vlast osigura okruženje koje će pogodovati slobodi izražavanja i medija.

Prema predmetima koji su u ovoj i prethodnih godina uglavnom bili vezani za radno-pravni status novinara ili zahtjev za monitoring sudskih procesa u kojima su jedna od strana u postupku sami novinari, u Instituciji je postupano u okviru nadležnosti Odjela za ekonomsko-socijalna pitanja.

U odnosu na 2013. godinu, u 2014. godini zabilježen je neznatan pad ukupne aktivnosti po pitanju davanja izjava za medije što je moguće tumačiti smanjenim interesom medija za aktivnosti Institucije, ali isto tako i činjenicom da je riječ o izbornoj godini te da su ova i druga dešavanja u značajnijoj mjeri zauzimala medijski prostor. Ipak, ova činjenica, također, nameće obvezu intenzivnijeg djelovanja ombudsmana prema medijima u cilju plasiranja informacija od značaja za zaštitu ljudskih prava.

U 2014. godini Institucija ombudsmana je odgovorila na 110 zahtjeva medija, ne uključujući izjave koje su ombudsmeni i njihovi pomoćnici dali za medije prilikom učešća na skupovima u zemlji i inozemstvu, press-konferencijama kao i informacije plasirane putem saopćenja za javnost i objavljene na web-stranici Institucije.

Ove aktivnosti su podrazumijevale gostovanje u radioemisijama i tv-emisijama, izjave pred kamerom i telefonske izjave ili dostavljanje odgovora u pisanoj formi za tiskane medije i elektronske medije.



**Dijagram 14. Procentualni pregled zahtjeva medija po oblastima ljudskih prava**

Analiza pokazuje da se najveći broj zahtjeva medija u 2014, kao i prethodnih godina, odnosio na oblast zaštite prava djeteta (27), a u neznatno manjoj mjeri na diskriminaciju (23).

Izražen interes javnosti u oblasti zaštite prava djeteta potaknut je mnogobrojnim problemima u ostvarivanju prava djece u BiH i može se pripisati aktualnim dešavanjima u vezi s pravom na obrazovanje, vršnjačkim nasiljem, nasiljem u porodici, opasnostima koje djecu vrebaju na internetu, eksploatacijom djece itd.

Pored odgovora na medijske upite, ombudsmeni su blagovremeno informirali javnost o aktivnostima iz oblasti prava djece.

Visok procent udjela zahtjeva koji se odnose na diskriminaciju, s jedne strane govori o pozitivnom pomaku u smislu informiranja javnosti o Zakonu o zabrani diskriminacije i nadležnostima ombudsmana, kao i pojačanog senzibiliteta u pogledu postojanja zaštite od diskriminacije dok, s druge strane, ukazuje na ozbiljne probleme koji su prisutni u društvu, a tiču se mobinga, diskriminacije na osnovu društvenog položaja i spola, kao i drugih oblika diskriminacije.

Kada govorimo o izjavama koje su ombudsmeni i njihovi pomoćnici dali za medije u okviru ove teme posebna pažnja pridana je pravima LGBT populacije, te mobingu kao jednom od oblika diskriminacije. Također, tijekom 2014. godine nastavljene su aktivnosti na promociji Zakona o zabrani diskriminacije, između ostalog, kroz učešće predstavnika institucije u radioemisijama i tv-emisijama.

Mediji su pokazali značajan interes za aktivnosti institucije, saznanja do kojih su ombudsmeni došli postupajući po žalbama građana i mjera koje su poduzeli na otklanjanju utvrđenih kršenja njihovih prava kao i ostalih pokazatelja kojima se ocjenjuje opće stanje ljudskih prava u BiH. U tom smislu odgovoreno je na 18 zahtjeva medija.

Pored navedenog, ombudsmeni su informirali javnost o posjetima lokalnim zajednicama kako bi građanima olakšali pristup mehanizmima za zaštitu ljudskih prava te približili ulogu i funkciju ove institucije. Tijekom ovih posjeta razgovarano je o ljudskim pravima vezanim za upošljavanje, povratak, zdravstvenu i socijalnu zaštitu, funkcioniranje uprave, prava nacionalnih manjina, i dr.

Oblast građanskih i političkih prava(13) podrazumijevala je davanje odgovora u vezi sa funkcioniranjem pravosuđa, uprave, kao i slobode pristupa informacijama, imovinsko-pravnim odnosima, vladinim i ministarskim imenovanjima i sl.

U nešto manjoj mjeri zahtjevi medija odnosili su se na ekonomsko-socijalna prava građana (10). U ovoj oblasti tretirane su teme iz domena socijalne zaštite kao i prava iz radnog odnosa i dr.

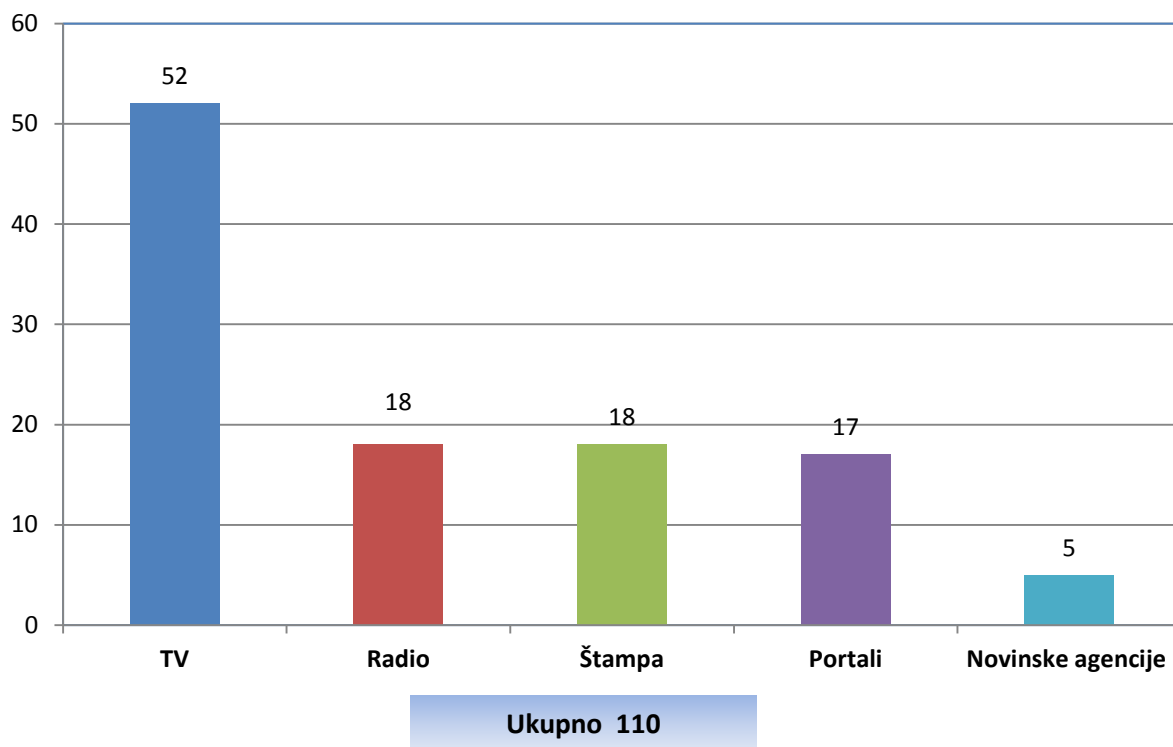
U odnosu na 2013. godinu došlo je do povećanja broja zahtjeva koji su se odnosili na prava osoba s invaliditetom(7) i prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina(6) što je i dalje izuzetno nizak nivo zastupljenosti i ukazuje na potrebu veće medijske promocije poštivanja prava ovih kategorija stanovništva.

Imajući ovo u vidu, ombudsmeni u suradnji s Misijom OSCE u BiH poduzeli su niz medijskih istupa u okviru praćenja realiziranja preporuka iz Specijalnog izvješća o položaju Roma u BiH. Cilj je bio ukazati javnosti na probleme sa kojima se danas susreću Romi u BiH te na važnost primjene preporuka ombudsmana o poštivanju prava Roma. Ovo je posebno važno zbog načina na koji je javnost putem medija upoznata s ovim problemima, a što doprinosi ne samo

uklanjanju predrasuda već i posvećivanju dovoljne pažnje problemima s kojima se suočavaju ranjive kategorije stanovništva.

Ombudsmeni su, također, ukazali na zabrinjavajuće stanje ljudskih prava osoba s invaliditetom u BiH zbog kršenja prava u svim oblastima i posebno aktualizirali problem arhitektonskih barijera i ukazali na potrebu poduzimanja djelotvornih i odgovarajućih mjera koje bi olakšale osobama s invaliditetom potpuno uživanje prava i njihovo puno uključivanje i učešće u zajednici.

U odnosu na 2013. u 2014. godini pitanja koja su se odnosila na temu prava pritvorenika/zatvorenika zastupljena su u istoj mjeri i bila su šest puta predmet obraćanja medijskih kuća ovoj Instituciji.



**Dijagram 15. Medijski interes za rad Institucije ombudsmana BiH s obzirom na vrstu medija**

Kao što je vidljivo iz grafikona, ubjedljivo najveći udio(47%) od ukupnog broja istupa u medijima, ombudsmeni i njihovi pomoćnici ostvarili su u televizijskim programima(52), nakon čega slijede izjave za radiostanice(18) i štampane medije(18).

U odnosu na 2013. godinu, promatrajući udio u ukupnom broju izjava za medije, došlo je do povećanog priliva zahtjeva od strane portala(17) dok su novinske agencije uputile značajno manji broj zahtjeva(5).

Kada je riječ o medijima koji su izvješćivali o radu ombudsmana u prethodnoj godini, poseban interes pokazala je BHRT u čijem programu su predstavnici institucije ostvarili ubjedljivo najveći broj gostovanja. U značajnoj mjeri interes su pokazali i Hayat TV, RTV F BiH, Radio Slobodna Europa i druge medijske kuće.

Ne treba zanemariti ni doprinos lokalnih medija koji su pokazali interes za predstavljanje i promoviranje aktivnosti institucije tokom posjeta ombudsmana lokalnim zajednicama, čime su nesumnjivo doprinijeli informiranju građana o mogućnostima obraćanja ovoj instituciji te

ostalim relevantnim pitanjima iz oblasti zaštite ljudskih prava. U tom smislu posebno se istakla RTVUSK.

Kao i prethodnih godina, u 2014. godini težište medijske suradnje bilo je na Uredima u Banja Luci i Sarajevu što ukazuje na potrebu snažnijeg angažmana na promociji aktivnosti područnih Ureda u Mostaru, Livnu i Brčko Distriktu.

Tijekom 2014. godine Institucija ombudsmana BiH organizirala je tiskovne konferencije koje su pratile događaje na obilježavanju Međunarodnog dana ljudskih prava i globalne inicijative „Ljudska prava 365 dana u godini“, konferenciju “Prava djeteta - od pojma do primjene” kojoj su prisustvovali ombudsmeni za djecu, predstavnici institucija ombudsmana i zagovornici prava djeteta iz 23 zemlje iz cijelog svijeta, kao i okruglog stola na temu aktivnosti provođenja preporuka iz izvješća Europskog povjerenstva za borbu protiv rasizma i netolerancije (ECRI) u BiH te druge aktivnosti ove institucije.

Teme o kojima je razgovarano uključile su, između ostalog, ulogu nezavisnih nacionalnih institucija za zaštitu ljudskih prava u zaštiti i promoviranju prava djeteta, unapređenje položaja nacionalnih manjina u BiH, zakonodavni i institucionalni okvir za borbu protiv rasizma i rasne diskriminacije, borbu protiv govora mržnje i nediskriminatorno obrazovanje kao instrument društvene integracije i dr.

U istom periodu ombudsmeni su u formi saopćenja za javnost informirali građane o aktivnostima institucije značajnim za ostvarivanje njihovih prava kao što je npr. uspostavljanje uredovnih dana u Drvaru. Na isti način ombudsmeni su se oglasili povodom obilježavanja značajnih datuma iz oblasti ljudskih prava u BiH, iznoseći pri tome ocjenu postojećeg stanja i prijedloge za unapređenje. Ombudsmeni su, također, izdali saopćenja kojima su osudili napade na LGBT populaciju u Sarajevu i Banja Luci. Pozvali su na otvoren i transparentan proces radnog angažiranja u školama, sprječavanje eksploatacije djece te aktualizirali ostale teme koje su razmatrane sa stanovišta zaštite i unapređenja ljudskih prava.

S ciljem informiranja javnosti o tekućim događajima i aktualnostima u ovoj Instituciji, internetska prezentacija [www.ombudsmen.gov.ba](http://www.ombudsmen.gov.ba) redovno je ažurirana s novim vijestima, preporukama ombudsmana i dokumentima, kao što su izvješća, istraživanja i publikacije Institucije, te promotivni i videomaterijali. Posjetiteljima je, također, omogućeno da preuzmu obrazac žalbe te pronađu ostale relevantne informacije o aktivnostima Institucije.

Tijekom 2014. godine, na ovoj internetskoj prezentaciji objavljene su 77 pojedinačne informacije, a posjećena je 25.706 puta i ukupno je pogledano 97.691 stranica sa sadržajima. Te posjete ostvarila su 16.070 različita posjetitelja koji su se u prosjeku zadržavali 3 minute i 16 sekundi na internetskoj prezentaciji.

Najviše posjeta bilo je iz Bosne i Hercegovine, slijede Srbija i Hrvatska, a značajan broj posjeta zabilježen je iz SAD-a, Njemačke, Austrije, Slovenije, Francuske, Holandije, Belgije itd.

Budući da je jedna od ključnih aktivnosti Institucije usmjerena na podizanje svijesti građana o njihovim pravima i o postojanju mehanizama i institucija koje staju u njihovu zaštitu kada su ugroženi na bilo koji način, ombudsmeni su, između ostalog, nastojali da kroz učešće u promotivnim aktivnostima, distribuciju promotivnog materijala doprinesu afirmaciji prava ugroženih kategorija.



Suradnja s medijima u 2014, kao i prethodnih godina, nastavljena je kroz organizaciju okruglih stolova, učešće predstavnika Institucije na skupovima posvećenim pitanjima iz oblasti medijskih sloboda i redovnim kontaktima s medijskim kućama.

## 5.4. Suradnja sa civilnim društvom

Suradnja sa organizacijama civilnog društva (OCD) u 2014. godini je ostala na istom nivou kao i u 2013. godini, sa određenim iskoracima kad su u pitanju šire konsultacije sa OCD. U tom smislu nema značajnijih promjena kada govorimo o dostignutom nivou suradnje i organizacijama sa kojima Institucija ombudsmana najčešće surađuje.

Kako bi sagledali rezultate ove suradnje, Institucija ombudsmana za ljudska prava je 3. prosinca 2014. u zgradi Parlamentarne skupštine BiH organizirala konzultativni sastanak sa predstavnicima OCD sa područja čitave Bosne i Hercegovine. Na poziv Institucije odazvalo se 25 organizacija.

Konzultacije su održane s ciljem određivanja prioriteta i oblasti u kojima OCD i ombudsman BiH mogu u budućnosti zajednički djelovati i koji će biti uvršteni u Strategiju Institucije ombudsmana za ljudska prava za period 2015-2020.

Tijekom 2014. godine izdvojilo se nekoliko oblasti suradnje sa NVO, prije svega radi se o oblasti diskriminacije i posebnom mandatu koji Institucija ombudsmana ima u skladu sa Zakonu o diskriminaciji u BiH. Suradnja se ogledala u učešću u konferencijama, stručnim skupovima i promotivnim aktivnostima u kojima se šira javnost upoznavala sa mandatom i nivoom implementacije ovog zakona. Posebna pažnja posvećena je pravima manjina kao sto su Romi i pripadnici LGBT populacije, i govoru mržnje, a naglasak je stavljen i na djelotvornije uključivanje civilnog društva u borbu protiv diskriminacije. Organizacije sa kojima je Institucija surađivala u ovoj oblasti su: Minority Rights Group(MRGI), Kuća ljudskih prava Sarajevo, Srpsko građansko vijeće, Sarajevski otvoreni centar, Analitika. U nekoliko navrata ombudsmani BiH najoštrije su osudili napade na udruženja koja okupljaju LGBT aktiviste, i tako dali podršku ovim udruženjima ističući pravo na slobodu izražavanja i okupljanja bez obzira na njihovu seksualnu orijentaciju.

Druga oblast suradnje je vezana za implementaciju Zakona o slobodi pristupa informacijama u BiH, prije svega u oblasti zagovaranja otvorene vlade, aktivne transparentnosti i pune implementacije ovog zakona

Ombudsmani BiH permanentno ukazuju na važnost osiguranja pristupa informacijama u BiH i primjenjivanja testa javnog interesa u procesu odlučivanja javnih organa po zahtjevima Zakona o slobodi pristupa informacijama(ZOSPI) pogotovo imajući u vidu da u odnosu na prethodne godine, u BiH nije došlo do suštinskog pomaka u oblasti slobode pristupa informacijama. Kao najčešći problemi navedeni su neažurnost u dostavljanju informacija, zatim u dostavljanju u formi koja je propisana zakonom čime se građanima uskraćuje pravo žalbe, nepotpuni odgovori i veliki broj odbijajućih rješenja. U tom smislu, sa ciljem podizanja nivoa svijesti javnih organa i građana o adekvatnoj primjeni ZOSPI-a, u suradnji sa Transparency International i Fonda za Otvoreno društvo, predstavnici Institucije su sudjelovali u nizu aktivnosti posvećenih ovim problemima organiziranih tijekom 2014.

Kada govorimo o pravima osoba sa invaliditetom ombudsmani su održali konzultacijski sastanak sa koalicijama osoba sa invaliditetom koju okuplja organizacija My Right i definirali neka od područja za aktivnosti: usklađivanje zakonodavstva sa Konvencijom, zagovaranja programa individualnih potreba osoba sa invaliditetom, kvalitetnog obrazovanja ovih osoba,

pristupačnosti javnim objektima, participacije ovih osoba u društvu.

Posebnu senzibilnost i u 2014. godini Institucija je posvećivala suradnji sa OCD koji se bave zaštitom i promoviranjem prava djece koja su sve češće žrtve nasilja u porodici, izložena eksploataciji i radu na ulici. Organizacije-partneri čije je aktivnosti Institucija podržala je neformalna koalicija Snažniji glas za djecu i SOS Dječja sela za djecu bez roditeljskog staranja.

Određenu suradnju Institucija je ostvarila kada su u pitanju prava zaštite pacijenata sa Fondacijom Centra za javno pravo, sa organizacijom Trail na promociji prava žrtava i organizacijom "Udružene žene" kad je u pitanju preveniranje i borba protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

Ipak dvije značajne aktivnosti se izdvajaju kada je u pitanju suradnja sa civilnim društvom, jedna je potpisivanje Sporazuma o suradnji s ciljem unapređenja sustava besplatne pravne pomoći u Kantonu Sarajevo koji je inicirala Fondacija Lokalne demokracije, a koji je još potpisan od strane predstavnika Općinskog suda u Sarajevu, Kantonalnog zavoda za pružanje besplatne pravne pomoći, JU "Kantonalnog centar za socijalni rad", Općina Stari Grad, Općina Vogošća, Općina Ilidža, Općina Ilijaš i Općine Trnovo. Svrha spomenutog Sporazuma je uspostavljanje zajedničke suradnje i koordinacije pružatelja besplatne pravne pomoći kako bi građani Kantona Sarajevo imali djelotvorniju i kvalitetniju zaštitu u ostvarivanju svojih prava. Suradnja se temelji na praksi dogovorenog djelovanja, razmjeni informacija koje se odnose na sadržaj ugovorenog partnerstva i prema potrebi informacija koje su vezane za sve ostale aktivnosti u domenu zaštite i promoviranje prava marginaliziranih građana u kojem bi zajedno djelovali i na jedan zdrav način omogućili veći stupanj pristupa pravdi i pravosuđu za korisnike usluga.

A druga značajna aktivnost je koordinacija aktivnosti kada je u pitanju participacija i izvješćivanje u procesu podnošenja UPR izvješća BiH koji je inicirala Asocijacija za demokratske inicijative (ADI) i Centar za ljudska prava u Sarajevu u ime Mreže pravde u BiH. Mreža pravde u BiH je neformalna mreža 64 nevladine organizacije formirana u siječnju 2010. godine kako bi pružala podršku razvoju djelotvornog, neovisnog i odgovornog pravosudnog sustava u cilju djelotvornije zaštite ljudskih prava i uspostavljanju vladavine prava u Bosni i Hercegovini. Ova koordinacija je doprinijela razmjeni informacija i boljoj pripremi izvješća u sjeni od strane nevladinog sektora i samostalnog podneska Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH.

U skladu sa svojim kapacitetima i mogućnostima Institucija ombudsmana je tijekom 2014. godine sprovodila i određene edukativne aktivnosti te nastavila aktivnost posjete osnovnim i srednjim školama, suradnju sa fakultetima i omladinskim organizacijama, kao konzultativni sastanak između Inicijative mladih za ljudska prava I Institucije ombudsmana, obilježavanja Međunarodne nedjelje tolerancije škola Grada Mostara, učešćem na naučnim skupovima organiziranim od fakulteta, sveučilišta slično.

## POGLAVLJE VI. FUNKCIONIRANJE INSTITUCIJE OMBUDSMENA

### 6.1. Uvod

U 2014. godini nisu osigurana sredstva za otvaranje planiranih područnih i terenskih Ureda Institucije ombudsmana koje su bile planirane i za koji je iskazan interes lokalnih zajednica. Taj interes za otvaranje ureda ili uredovnih dana je i dalje iskazan i u ovoj godini, od općina, Bihać, Trebinje, Bijeljina, Travnik, Grahovo, Drvar, Doboj. Nedostajala su potrebna sredstva za upošljavanje osoblja kao i potrebne opreme za rad iako su lokalne zajednice spremne ustupiti prostor za Urede.

Problem većeg prisustva na terenu radi što neposrednijih kontakata sa građanima i organima vlasti rješavan je, kao i prethodne godine, većim neposrednim prisustvom i posjetima ombudsmana i suradnika na terenu u mnogim općinama.

Tijekom godine, organizirani su uredovni dani u općinama Grahovo i Drvar uz pomoć OEBS-a, a nastavljena je praksa, iz prethodne godine, redovitih uredovnih dana u Tuzli koja je nastavljena uz pomoć općine UNDP-a i OEBS-a

### 6.2. Osoblje

U Instituciji ombudsmana je u 2014. godini je bilo uposleno 56 osoba. U odnosu na prethodne godine smanjen je broj uposlenih za 5 osoba.

Nije bilo finansijskih uslova za popunjavanje radnih mjesta tri pomoćnika ombudsmana u Glavnom Uredu Banja Luka te područnim Uredima Sarajevo i Mostar za pozicije koje su ostale upražnjene odlaskom prethodnog osoblja.

Nepopunjenost ovih radnih mjesta pomoćnika ombudsmana u značajnoj mjeri se reflektira na kvalitetu i funkcioniranje Institucije, budući da su predviđena mjesta za osobe sa većim radnim iskustvom i poznavanjem ljudskih prava, a istovremeno su i rukovoditelji tri odjela.

### 6.3. Smještaj i tehnička opremljenost Institucije

Osim stalnih pokušaja ombudsmana da se iznađe trajno rješenje za smještaj glavnog Ureda u Banja Luci i područnih Ureda u Sarajevu, Mostaru i Livnu i u 2014. godini, Institucija je radila u iznajmljenim prostorima, osim Brčkom, što je imalo za posljedicu značajno izdvajanje sredstava iz proračuna za plaćanje zakupa.

Od 2010. godine, Institucija ombudsmana nije nabavljala opremu i vozila. Postoji potreba za tim nabavkama, a posebno sa nabavkama vozila koja su dotrajala i iziskuju velike troškove održavanja u ispravnom stanju.

Također, je neophodno obnavljanje elektronske opreme zbog starosti i dotrajalosti koja, također, stvara dodatne troškove za održavanje u ispravnom stanju, a neophodnost je održavanje kvalitetnog nivoa informativnog sistema sa kojim se služi.

## 6.4. Proračun i financije

Institucija ombudsmana u 2014. godini je funkcionirala u okviru sredstava odobrenih proračunom, a koja nisu bila dovoljna, te je Vijeće ministara BiH za 2014. godinu, na kraju godine, po zahtjevu Institucije, odobrio naknadna sredstva rezerve proračuna BiH u iznosu od 32.200 KM kako bi u financijskoj godini bile izmirene financijske obaveze.

U periodu od 2009. godine proračunska sredstva za funkcioniranje Institucije ombudsmana bila su umanjivana što je utjecalo na plan i rad Institucije i otežavalo normalno funkcioniranje u svim segmentima rada i nisu uvažavani zahtjevi za proračunskim sredstvima iako su za to postojali i zakonski i opravdani razlozi kao što je to po Zakonu o zabrani diskriminacije, kao što su to posebni poslovi u oblasti vladinih, ministarskih i drugih imenovanja, poslovi u oblasti slobode pristupa informacijama i drugim.

Revizijska izvješća su svake godine bili pozitivni što je ukazivalo na racionalno i zakonito izvršenje proračuna i trošenje proračunskih sredstava.

## 6.5. Status Institucije

Status i djelotvornost Institucije ombudsmana kao mehanizma za zaštitu ljudskih prava, a posebno pitanje neovisnosti, podložno je provjerama u okviru procesa reakreditacije koju obavlja Međunarodni komitet institucija za promoviranje i zaštitu ljudskih prava (ICC)

U procesu akreditiranja i reakreditacije obveza je da se dokaže da Institucija ombudsmana funkcionira, kao nezavisno tijelo, a u skladu sa Pariškim principima i međunarodnim standardima kojima se utvrđuje status Institucije.

Pariški principi i međunarodni standardi su instrumenti koji obvezuju Institucije ombudsmana za zaštitu ljudskih prava da djeluju u skladu sa tim principima, a istovremeno obvezuju institucije vlasti da poduzimaju mjere za uspostavljanje tijela za zaštitu ljudskih prava i omogućavaju funkcioniranje u skladu sa Pariškim principima i međunarodnim standardima.

Potkomitet za akreditiranje i Međunarodni komitet Institucija za promoviranje i zaštitu ljudskih prava akreditirali su 2010. godine Instituciju ombudsmana BiH u status „A“, uz preporuke da je potrebno osigurati financijsku neovisnost i financijsku osiguranost za funkcioniranje Institucije ombudsmana BiH. U 2015. godini potrebno je obnoviti akreditaciju što podrazumijeva ispunjenost navedenih preporuka koje u ovom momentu nisu ispunjene.

S ciljem realiziranja preporuka za potpunu financijsku neovisnost i financijsku osiguranost za funkcioniranje poduzimane su aktivnosti od Institucije ombudsmana u smislu obavješćivanja nadležnog parlamenta i njegovih tijela i organa za pitanja financija, zašto je dobivena podrška za implementiranje preporuka. U tijeku je proces izmjena i dopuna zakonske regulative, ali sporo teče.

## POGLAVLJE VII. TABELARNI PRIKAZ PREPORUKA

Broj preporuke	Broj žalbe	Upućen organu	Povreda prava	Datum izdavanja preporuke	Realizacija	Zaprimljen odgovor
P-1/14	Ž-SA-06-788/13,	KLINIČKI CENTAR UNIVERZITETA U SARAJEVU UPRAVNI ODBOR	01 – DISKRIMINACIJA	6.1.2014	REALIZIRANA	DA
P-2/14	Ž-SA-06-737/13,	MINISTARSTVO PRIVREDE KANTONA SARAJEVO N/R MINISTRA SARAJEVO KANTONALNA UPRAVA ZA ŠUMARSTVO SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 – MOBING	6.1.2014	REALIZIRANA	DA
P-3/14	Ž-SA-02-467/13,	FEDERALNO MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE SARAJEVO MINISTARSTVO ZA RAD RASELJENA LICA I IZBJEGLICE KS SARAJEVO	12 - OSOBE SA INVALIDITETOM	6.1.2014	REALIZIRANA	DA
P-4/14	Ž-SA-05-1153/13,	FEDERALNA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO -PRAVNE POSLOVE SARAJEVO	19 – UPRAVA	6.1.2014	REALIZIRANA	DA
P-5/14	Ž-SA-05-938/13,	OPĆINA NOVI GRAD SARAJEVO	15 - IMOVINSKO –PRAVNI	7.1.2014	REALIZIRANA	DA
P-6/14	Ž-SA-05-934/13,	OPĆINA ZENICA N/R NAČELNIKA JAVNO PODUZEĆE "PARKINZI" ZENICA	15 – IMOVINSKO- PRAVNI	28.1.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-7/14	Ž-SA-04-1295/13,	KANTON SARAJEVO MINISTARSTVO PRIVREDE	19 – UPRAVA	16.1.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-8/14	Ž-SA-05-1107/13,	KANTONALNI SUD U SARAJEVU	19 – UPRAVA	3.2.2014	REALIZIRANA	DA
P-9/14	Ž-SA-05-95/14,	KANTONALNI SUD U SARAJEVU	09 - SUDOVI -- 09-2 - DULJINA TRAJANJA POSTUPKA (ČLAN 6)	3.2.2014	REALIZIRANA	DA
P-10/14	Ž-BL-05-691/13,	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA USK BIHAĆ	19 – UPRAVA	14.2.2014	REALIZIRANA	DA
P-11/14	Ž-BL-05-585/13,	OKRUŽNI SUD ISTOČNO SARAJEVO	09 - SUDOVI -- 09-3 - IZVRŠENJE PRESUDA	13.2.2014	REALIZIRANA	DA
P-12/14	Ž-BL-04-540/13,	OPĆINA KNEŽEVO	10 - RADNI ODNOSI	17.2.2014	REALIZIRANA	DA
P-13/14	Ž-BL-04-291/13,	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA USK BIHAĆ	11 – OBRAZOVANJE	17.2.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-14/14	Ž-BL-05-560/13,	GRAD TREBINJE ADMINISTRATIVNA SLUŽBA JU "DOM OMLADINE" TREBINJE	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	17.2.2014	NEMA ODGOVORA	NE

P-15/14	Ž-BL-05-784/13,	MUP RS CENTAR JAVNE BEZBJEDNOSTI BANJA LUKA GRAD BANJA LUKA ODJELJENJE ZA OPŠTU UPRAVU MATIČNA KANCELARIJA BRONZANI MAJDAN	19 – UPRAVA	17.2.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-16/14	Ž-BL-05-718/13,	SKUPŠTINA OPĆINE ZVORNIK	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	17.2.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-17/14	Ž-LI-04-237/13,	FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE UPRAVNA INSPEKCIJA FBIH SARAJEVO	25 – MIROVINE	17.2.2014	REALIZIRANA	DA
P-18/14	Ž-MO-01-155/13,	RADIO-TELEVIZIJA FBIH N/R GLAVNOG RAVNATELJA	13 - PRAVA DJETETA	17.2.2014	OSTVARENA SURADNJA	NE
P-19/14	Ž-LI-05-186/13,	OPĆINA LIVNO SLUŽBA ZA GOSPODARSTVO I INSPEKCIJSKE POSLOVE LIVNO	19 – UPRAVA	18.2.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-20/14	Ž-SA-06-506/13,	MINISTARSTVO KOMUNIKACIJA I PROMETA BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO N/R MINISTRA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	18.2.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-21/14	Ž-SA-04-145/14,	AGENCIJA ZA DRŽAVNU SLUŽBU BIH ODJELJENJE AGENCIJE KANTON 10 I UNSKO - SANSKI KANTON N/R RAVNATELJA LIVNO	10 - RADNI ODNOSI	18.2.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-22/14	Ž-SA-04-1317/13,	UNSKO-SANSKI KANTON MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA N/R MINISTRA BIHAĆ JU OŠ "FADIL BILAL" ŠUMATAC N/R RAVNATELJA VELIKA KLADUŠA	23 – ZDRAVSTVO	18.2.2014	REALIZIRANA	DA
P-23/14	Ž-SA-05-944/13,	FEDERALNO MINISTARSTVO PROMETA I KOMUNIKACIJA MOSTAR	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	18.2.2014	REALIZIRANA	DA
P-24/14	Ž-SA-04-994/13,	VIJEĆE MINISTARA BIH MINISTARSTVO CIVILNIH POSLOVA SARAJEVO VLADA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE MINISTARSTVO KULTURE I SPORTA SARAJEVO VLADA KANTONA SARAJEVO MINISTARSTVO KULTURE I SPORTA SARAJEVO	23 – ZDRAVSTVO	18.2.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-25/14	Ž-SA-04-1059/13,	FEDERALNO MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE SARAJEVO MINISTARSTVO ZDRAVLJA I SOCIJALNE ZAŠTITE RS BANJA LUKA VLADA BRČKO DISTRIKTA BIH BRČKO CENTAR ZA OBUKU PASA ZA OTKRIVANJE MINA U BIH SARAJEVO	24 - SOCIJALNA ZAŠTITA	18.2.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA

P-26/14	Ž-SA-06-895/12,	JU "CENTAR ZA SPORT I REKREACIJU" SARAJEVO UPRAVNI ODBOR	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	18.2.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-27/14	Ž-SA-05-1273/13,	JP ELEKTROPRIVREDA BIH DD SARAJEVO ZAVISNO DRUŠTVO RMU BREZA DOO BREZA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03- 2 - ODBIJANJE PRISTUPA INFORMACIJAMA	19.2.2014	REALIZIRANA	DA
P-28/14	Ž-SA-05-17/14,	OPĆINA GRAČANICA - SLUŽBA ZA UPRAVU, DRUŠTVENE DJELATNOSTI BORAČKO INVALIDSKU ZAŠTITU I ZAJEDNIČKE POSLOVE -SLUŽBA ZA PODUZETNIŠTVA , LOKALNI RAZVOJ I FINACIJE - N/R NAČELNIKA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	19.2.2014	REALIZIRANA	DA
P-29/14	Ž-SA-05-428/13,	UNIVERZITET U TUZLI TUZLA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	19.2.2014	REALIZIRANA	DA
P-30/14	Ž-SA-05-519/13,	MINISTARSTVO STAMBENE POLITIKE KANTONA SARAJEVO UPRAVA ZA STAMBENA PITANJA SARAJEVO	19 – UPRAVA	19.2.2014	REALIZIRANA	DA
P-31/14	Ž-SA-05-1345/13,	RADIO - TELEVIZIJA BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO N/R RAVNATELJA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	19.2.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-32/14	Ž-SA-05-158/14,	MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA KANTONA SARAJEVO N/R MINISTRA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	19.2.2014	REALIZIRANA	DA
P-33/14	Ž-SA-05-1350/13,	FEDERALNO MINISTARSTVO FINANSIJA SARAJEVO N/R MINISTRA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03- 1 - NEODLUČIVANJE U ZAKONSKOM ROKU	19.2.2014	REALIZIRANA	DA
P-34/14	Ž-SA-05-1240/13,	UPRAVNI ODBOR FONDA ZA ZAŠTITU OKOLIŠA FBiH SARAJEVO	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	26.2.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-35/14	Ž-SA-05-868/13,	MINISTARSTVO ZDRAVSTVA KANTONA SARAJEVO	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	12.2.2014	REALIZIRANA	DA
P-36/14	Ž-BL-05-845/13,	MINISTARSTVO RADA I BORAČKO INVALIDSKE ZAŠTITE REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	19 – UPRAVA	10.3.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-37/14	Ž-BL-06-365/12,	OPĆINA ZENICA SLUŽBA ZA OPĆU UPRAVU I STAMBENE POSLOVE MINISTARSTVO ZA PROSTORNO UREĐENJE, PROMET I KOMUNIKACIJE I ZAŠTITU OKOLINE ZDK ZENICA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-14 - NA OSNOVU POLITIČKOG ILI DRUGOG UVJERENJA	10.3.2014	REALIZIRANA	DA
P-38/14	Ž-BL-06-115/14,	RADIO TELEVIZIJA REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	10.3.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA

P-39/14	Ž-SA-06-34/14,	AGENCIJA ZA DRŽAVNU SLUŽBU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO FEDERALNO MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE SARAJEVO	10 - RADNI ODNOSI	11.3.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-40/14	Ž-SA-05-193/14,	JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD TUZLA	19 – UPRAVA	12.3.2014	REALIZIRANA	DA
P-41/14	Ž-SA-05-1367/12,	KANTONALNI SUD SARAJEVO	09 - SUDOVI -- 09-2 - DUŽLJINA TRAJANJA POSTUPKA (ČLAN 6)	12.3.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-42/14	Ž-SA-05-1064/13,	OPĆINA DONJI VAKUF OPĆINSKO VIJEĆE	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	12.3.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-43/14	Ž-MO-01-156/13,	DOM ZDRAVLJA MOSTAR N/R RAVNATELJA	13 - PRAVA DJETETA	12.3.2014	REALIZIRANA	NE
P-44/14	Ž-SA-05-1136/13,	VIJEĆE MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE MINISTARSTVO KOMUNIKACIJA I PROMETA SARAJEVO	19 – UPRAVA	13.3.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-45/14	Ž-BL-01-803/13,	OPĆINA KOTOR VAROŠ CENTAR ZA SOCIJALNI RAD KOTOR VAROŠ	13 - PRAVA DJETETA	13.3.2014	REALIZIRANA	DA
P-46/14	Ž-SA-05-898/13,	VLADA ŽUPANIJE POSAVSKE ORAŠJE	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	14.3.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-47/14	Ž-BL-04-694/13,	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA USK JU MJEŠOVITA SREDNJA ŠKOLA BIHAĆ	10 - RADNI ODNOSI	17.3.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-48/14	Ž-SA-01-1282/13,	OPĆINA BANOVIĆI JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD BANOVIĆI	13 - PRAVA DJETETA	21.3.2014	REALIZIRANA	DA
P-49/14	Ž-SA-05-749/13,	FEDERALNO MINISTARSTVO FINANCIJA SARAJEVO	09 – SUDOVI	18.6.2014	REALIZIRANA	DA
P-50/14	Ž-SA-05-540/13, Ž-SA-05-541/13, Ž-SA-05-542/13, Ž-SA-05-543/13, Ž-SA-05-544/13, Ž-SA-05-545/13,	VLADA KANTONA SARAJEVO MINISTARSTVO PROSTORNOG UREĐENJA I ZAŠTITE OKOLIŠA KANTONA SARAJEVO	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	21.3.2014	REALIZIRANA	DA
P-51/14	Ž-SA-07-211/14,	FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE N/R MINISTRA KAZNENO-POPRAVNI ZAVOD POLUOTVORENOG TIPRA BUSOVAČA N/R RAVNATELJA	07 – ZATVORI	21.3.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-52/14	Ž-SA-05-766/13,	OPĆINSKI SUD U SARAJEVU	09 - SUDOVI -- 09-2 - DUŽINA TRAJANJA POSTUPKA (ČLAN 6)		REALIZIRANA	DA



P-53/14	Ž-SA-05-1225/13,	OPĆINA NOVI GRAD SARAJEVO	19 – UPRAVA	8.5.2014	REALIZIRANA	DA
P-54/14	Ž-LI-06-34/14,	JP. ELEKTROPRIVREDA HZ HB DD. MOSTAR	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-16 - NA OSNOVU ČLANSTVA U SINDIKATU ILI DRUGOM UDRUŽENJU	2.4.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-55/14	Ž-SA-04-1020/13,	UNIVERZITET U SARAJEVU EKONOMSKI FAKULTET SARAJEVO	01 – DISKRIMINACIJA	7.4.2014	REALIZIRANA	DA
P-56/14	Ž-BL-05-124/14,	TOPLANA AD PRIJEDOR N/R ČLANOVA NADZORNOG ODBORA	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	7.4.2014	REALIZIRANA	DA
P-57/14	Ž-BL-04-625/13,	FOND ZA MIROVINSKO- INVALIDSKO OSIGURANJE RS ODJELJENJE ZA RJEŠAVANJE U PRVOM STEPENU BANJA LUKA	25 – MIROVINE	7.4.2014	REALIZIRANA	NE
P-58/14	Ž-BL-05-638/13,	ADMINISTRATIVNA SLUŽBA GRADA BANJA LUKA ODJELJENJE ZA PROSTORNO UREĐENJE	19 – UPRAVA	7.4.2014	REALIZIRANA	DA
P-59/14	Ž-SA-02-127/14,	KANTONALNI SUD U SARAJEVU ODJELJENJE ZA UPRAVNE POSLOVE SARAJEVO	12 - OSOBE SA INVALIDITETOM	7.4.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-60/14	Ž-SA-05-438/13,	FEDERALNA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO PRAVNE POSLOVE FEDERALNI INSPEKTORAT ZA KATASTAR SARAJEVO	15 - IMOVINSKO PRAVNI	7.4.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-61/14	Ž-SA-04-204/14,	JAVNA ZDRAVSTVENA USTANOVA UNIVERZITETSKI KLINIČKI CENTAR TUZLA	23 – ZDRAVSTVO	7.4.2014	REALIZIRANA	DA
P-62/14	Ž-SA-05-68/14,	MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE BIH SARAJEVO	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	7.4.2014	REALIZIRANA	DA
P-63/14	Ž-BL-04-99/14,	JU DJEČIJI VRTIĆ "NAŠA RADOST" PRNJAVOR	10 - RADNI ODNOSI	7.4.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-64/14	Ž-SA-05-104/14, Ž-SA-05-76/14,	OPĆINA VITEZ OPĆINSKO VIJEĆE N/R PREDSEDAVAJUĆEG	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	7.4.2014	NIJE REALIZIRANA	NE
P-65/14	Ž-BL-05-512/13,	OPĆINA JAJCE OPĆINSKO VIJEĆE	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	7.4.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-66/14	Ž-BL-05-815/13,	MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	05 – POLICIJA	8.4.2014	REALIZIRANA	DA
P-67/14	Ž-BL-01-797/13,	VLADA UNSKO-SANSKOG KANTONA MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA PEDAGOŠKI ZAVOD BIHAĆ JU GIMNAZIJA CAZIN	13 - PRAVA DJETETA	8.4.2014	NEMA ODGOVORA	NE

P-68/14	Ž-BL-06-192/14,	MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA KANTON 10 LIVNO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-12 - NA OSNOVU NACIONALNOG ILI SOCIJALNOG PODRIJETLA	8.4.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-69/14	Ž-SA-06-317/14,	SKUPŠTINA KANTONA SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-18 - NA OSNOVU DRUŠTVENOG POLOŽAJA I SPOLA	8.4.2014	REALIZIRANA	DA
P-70/14	Ž-SA-05-961/13,	OPĆINA CENTAR SARAJEVO SLUŽBA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE NR. NAČELNIKA OPĆINE	15 – IMOVINSKO- PRAVNI	8.4.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-71/14	Ž-SA-05-25/14,	FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE SARAJEVO N/R MINISTRA N/R SLUŽBENIKA ZA INFORMIRANJE	19 – UPRAVA	8.4.2014	REALIZIRANA	DA
P-72/14	Ž-SA-05-1242/13,	KANTONALNI SUD U SARAJEVU N/R PREDsjedNIK SUDA	09 – SUDOVI	8.4.2014	REALIZIRANA	DA
P-73/14	Ž-SA-05-220/14,	VLADA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO N.R.PREMIJERA	19 – UPRAVA	8.4.2014	REALIZIRANA	DA
P-74/14	Ž-SA-05-109/14,	VLADA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO NR. PREMIJERA	19 – UPRAVA	8.4.2014	REALIZIRANA	DA
P-75/14	Ž-SA-06-992/13,	MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, NAUKU I MLADE KANTONA SARAJEVO	01 – DISKRIMINACIJA	8.4.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-76/14	Ž-SA-05-1301/13,	GRAD MOSTAR GRADSKA UPRAVA ODJEL ZA URBANIZAM I GRAĐENJE N/R GRADONAČELNIKA	19 – UPRAVA	8.4.2014	REALIZIRANA	DA
P-77/14	Ž-SA-06-1331/13,	MINISTARSTVO PROMETA I KOMUNIKACIJA FBiH N/R MINISTRA MOSTAR	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	8.4.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-78/14	Ž-SA-05-1385/13,	OPĆINA TRAVNIK OPĆINSKI NAČELNIK	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	8.4.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-79/14	Ž-SA-05-1304/13,	MINISTARSTVO ZDRAVLJA I SOCIJALNE ZAŠTITE RS BANJA LUKA, MINISTARSTVO OBITELJI, OMLADINE I SPORTA BANJA LUKA, GRAD BIJEIJINA JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD BIJEIJINA	16 – NASILJE	8.4.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-80/14	Ž-SA-04-1012/12,	TUZLANSKI KANTON MINISTARSTVO OBRAZOVANJA/NAOBRAZBE, NAUKE/ZNANOSTI, KULTURE I SPORTA/ŠPORTA SLUŽBA ZA PROSTORNO UREĐENJE TUZLA	10 - RADNI ODNOSI	8.4.2014	REALIZIRANA	DA
P-81/14	Ž-SA-05-262/14,	KANTONALNI SUD U SARAJEVU SARAJEVO	09 – SUDOVI	9.4.2014	NIJE REALIZIRANA	DA

P-82/14	Ž-LI-05-26/14,	FEDERALNA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO PRAVNE POSLOVE SARAJEVO	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03-1 - NEODLUČIVANJE U ZAKONSKOM ROKU	14.5.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-83/14	Ž-SA-06-187/14, Ž-SA-06-318/14,	MINISTARSTVO SIGURNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE GRANIČNA POLICIJA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-11 - NA OSNOVU ETNIČKE PRIPADNOSTI	15.4.2014	REALIZIRANA	DA
P-84/14	Ž-SA-06-280/14,	KLINIČKI CENTAR UNIVERZITETA U SARAJEVU	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	18.4.2014	REALIZIRANA	DA
P-85/14	Ž-SA-04-366/14,	FEDERALNO MINISTARSTVO ZA PITANJA BORACA I INVALIDA ODMBRAMBENO-OSLODODILAČKOG RATA N/R MINISTRA NA ZNANJE: VLADA FBiH N/R PREMIJERA	10 - RADNI ODNOSI	28.4.2014	REALIZIRANA	DA
P-86/14	Ž-LI-05-55/14,	OPĆINA LIVNO, OPĆINSKI NAČELNIK	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	14.5.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-87/14	Ž-LI-05-48/14,	ŠGD "HERCEGBOSANSKE ŠUME" D.O.O. KUPRES	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	3.6.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-88/14	Ž-LI-05-259/13,	OPĆINA KUPRES SLUŽBA ZA OPĆU UPRAVU, DRUŠTVENE DJELATNOSTI I IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE	19 – UPRAVA	14.5.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-89/14	Ž-BL-05-674/13,	CENTAR ZA SOCIJALNI RAD BIHAĆ	19 – UPRAVA	15.5.2014	REALIZIRANA	DA
P-90/14	Ž-BL-05-188/14,	JU OŠ "DOSITEJ OBRADOVIĆ" KNEŽEVO	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03-1 - NEODLUČIVANJE U ZAKONSKOM ROKU	15.5.2014	REALIZIRANA	DA
P-91/14	Ž-BL-05-125/14,	SKUPŠTINA OPĆTINE RUDO	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	15.5.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-92/14	Ž-BL-05-110/14,	GRAD BIJE LJINA, GRADSKA UPRAVA GRADA BIJE LJINA ODJELJENJE ZA PROSTORNO UREĐENJE	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03-2 - ODBIJANJE PRISTUPA INFORMACIJAMA	21.5.2014	REALIZIRANA	DA
P-93/14	Ž-BL-02-507/13,	OPĆINA LUKAVAC N/R OPĆINSKOG NAČELNIKA N/R PREDSEDNIKA SKUPŠTINE OPĆINE	12 - OSOBE SA INVALIDITETOM	21.5.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-94/14	Ž-BL-04-866/13,	FOND PIO REPUBLIKE SRPSKE FILIJALA BANJA LUKA	25 – MIROVINE	19.5.2014	REALIZIRANA	DA
P-95/14	Ž-BL-06-216/14,	AGENCIJA ZA BANKARSTVO REPUBLIKE SRPSKE	01 – DISKRIMINACIJA	19.5.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-96/14	Ž-BL-06-209/14,	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA TUZLANSKOG KANTONA TUZLA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	19.5.2014	REALIZIRANA	DA

P-97/14	Ž-BL-06-164/14,	JU OŠ "PETAR KOČIĆ" MRKONJIĆ GRAD	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	22.5.2014	REALIZIRANA	DA
P-98/14	Ž-BL-04-253/14, Ž-BL-06-190/14, Ž-BL-06-292/14,	SREDNJOŠKOLSKI DOM BANJA LUKA N/R PREDSEDNIKA ŠKOLSKOG ODBORA N/R PEDAGOŠKOG VIJEĆA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-01 - UZNEMIRAVANJE I 10 - RADNI ODNOSI	19.5.2014	REALIZIRANA	DA
P-99/14	Ž-BL-06-568/13,	UPRAVNI ODBOR TRIGLAV OSIGURANJA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	19.5.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-100/14	Ž-BL-01-158/14,	MINISTARSTVO PROSVJETE I KULTURE REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	13 - PRAVA DJETETA	20.5.2014	DJELOMIČNO REALIZIRANA	DA
P-101/14	Ž-BL-01-56/14,	CENTAR ZA PREDŠKOLSKO VASPITANJE I OBRAZOVANJE BANJA LUKA	13 - PRAVA DJETETA	23.5.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-102/14	Ž-SA-06-199/13,	AGENCIJA ZA PRIVATIZACIJU U BOSANSKO-PODRINJSKOM KANTONU UPRAVNI ODBOR GORAŽDE	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	20.5.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-103/14	Ž-SA-05-138/14,	OPĆINA TRAVNIK SLUŽBA ZA INSPEKCIJSKI NADZOR	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	8.4.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-104/14	Ž-BL-05-45/14,	KP „VODOVOD“ AD SRBAC NADZORNI ODBOR OPĆINA SRBAC	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	20.5.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-105/14	Ž-MO-04-137/12,	GRAD MOSTAR N/R GRADONAČELNIKA	24 - SOCIJALNA ZAŠTITA	22.5.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-106/14	Ž-MO-05-162/12,	FEDERALNO PRAVOBRANILAŠTVO SARAJEVO	15 - IMOVINSKO PRAVNI	22.5.2014	REALIZIRANA	DA
P-107/14	Ž-MO-04-189/12,	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, ZNANOSTI, KULTURE I ŠPORTA ZHK N/R MINISTRA	10 - RADNI ODNOSI	22.5.2014	REALIZIRANA	DA
P-108/14	Ž-SA-05-371/14,	KANTON SARAJEVO KANTONALNO TUŽILAŠTVO	26 – TUŽILAŠTVA	26.5.2014	REALIZIRANA	DA
P-109/14	Ž-SA-02-225/14,	MINISTARSTVO OBRANE/ODBRANE BOSNE I HERCEGOVINE N/R MINISTRA UL. HAMDJE KREŠEVLJAKOVIĆA BROJ 98, 71 000 SARAJEVO ŽALBENO VIJEĆE PRI VIJEĆU MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE N/R PREDSEDAVAJUĆEG VIJEĆA	12 - OSOBE SA INVALIDITETOM	27.5.2014	REALIZIRANA	DA
P-110/14	Ž-SA-04-457/14,	FEDERALNA UPRAVA POLICIJE N/R RAVNATELJA SARAJEVO	10 - RADNI ODNOSI	27.5.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-111/14	Ž-SA-05-86/14,	KANTONALNI SUD U SARAJEVU	19 – UPRAVA	27.5.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA

P-112/14	Ž-SA-05-353/14,	FEDERALNO MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA - N/R MINISTRA - N/R RAVNATELJA FEDERALNE UPRAVE POLICIJE - N/R NAČELNIKA JEDINICE ZA PROFESIONALNE STANDARDE	05 – POLICIJA	27.5.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-113/14	Ž-LI-05-109/14,	OPĆINA DRVAR-OPĆINSKI NAČELNIK	19 – UPRAVA	9.6.2014	NIJE REALIZIRANA	NE
P-114/14	Ž-LI-05-46/14,	OPĆINA DRVAR-OPĆINSKI NAČELNIK	19 – UPRAVA	9.6.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-115/14	Ž-LI-05-166/13,	OPĆINSKI SUD LIVNO	09 - SUDOVI -- 09-2 - DULJINA TRAJANJA POSTUPKA (ČLAN 6)	9.6.2014	REALIZIRANA	DA
P-116/14	Ž-BL-04-161/14,	JU ZAVOD ZA ZAPOŠNJAVANJE PALE FOND ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA BANJA LUKA	23 – ZDRAVSTVO	10.6.2014	REALIZIRANA	DA
P-117/14	Ž-BL-04-127/14, Ž-BL-04-867/13,	KANTONALNO MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA BIHAĆ INSPEKCIJA ZA PREDŠKOLSKO I OSNOVNO OBRAZOVANJE BIHAĆ	10 - RADNI ODNOSI	10.6.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-118/14	Ž-BL-05-863/13,	ZAVOD ZA MEDICINU RADA I SPORTA REPUBLIKE SRPSKE INSTITUT ZA MEDICINSKO VJEŠTAČENJE SARAJEVO 3. KANTONALNA BOLNICA ZENICA	05 – POLICIJA	12.6.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-119/14	Ž-BL-05-46/14, Ž-BL-05-47/14,	OPĆINA UGLJEVIK	19 – UPRAVA	10.6.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-120/14	Ž-BL-05-344/14,	KANTONALNA MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA, MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA REPUBLIKE SRPSKE, JAVNI REGISTAR BRČKO DISTRIKTA BIH	19 – UPRAVA	11.6.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-121/14	Ž-BL-06-178/14,	FEDERALNI ZAVOD PIO / MIO SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	11.6.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-122/14	Ž-BL-05-733/13,	OPĆINA MRKONJIĆ GRAD REPUBLIČKA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO PRAVNE POSLOVE RS	19 - UPRAVA	10.6.2014	REALIZIRANA	DA
P-123/14	Ž-BL-01-865/13,	OŠ "VUK STEFANOVIĆ KARADŽIĆ" VIŠEGRAD	13 - PRAVA DJETETA	10.6.2014	REALIZIRANA	DA
P-124/14	Ž-BL-01-642/13,	JU GIMNAZIJA "FILIP VIŠNJIĆ" BIJE LJINA	13 - PRAVA DJETETA	10.6.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-125/14	Ž-BL-01-749/13,	JU GIMNAZIJA "FILIP VIŠNJIĆ" BIJE LJINA	13 - PRAVA DJETETA	12.6.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-126/14	Ž-BL-04-68/14,	FEDERALNO MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE SARAJEVO	25 – MIROVINE	10.6.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-127/14	Ž-BL-02-116/14,	VIJEĆE MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE	12 - OSOBE SA INVALIDITETOM	11.6.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA

P-128/14	Ž-SA-05-1242/13,	KANTONALNI SUD U SARAJEVU N/R PREDSJEDNIKA SUDA	09 – SUDOVI	11.6.2014	REALIZIRANA	DA
P-129/14	Ž-SA-06-442/14,	DIREKCIJA ZA KOORDINACIJU POLICIJSKIH TIJELA BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-01 - UZNEMIRAVANJE	12.6.2014	REALIZIRANA	DA
P-130/14	Ž-SA-06-179/14,	EKONOMSKI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	13.6.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-131/14	Ž-SA-05-481/14,	UNIVERZITET U SARAJEVU PRAVNI FAKULTET U SARAJEVU	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	13.6.2014	REALIZIRANA	DA
P-132/14	Ž-SA-05-954/13,	OPĆINA CENTAR SARAJEVO KABINET OPĆINSKOG NAČELNIKA –INSPEKCIJA	19 - UPRAVA	13.6.2014	REALIZIRANA	DA
P-133/14	Ž-SA-05-1333/13,	MINISTARSTVO FINACIJA SBK/KSB TRAVNIK	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03- 1 - NEODLUČIVANJE U ZAKONSKOM ROKU	13.6.2014	REALIZIRANA	DA
P-134/14	Ž-SA-05-198/14,	VIJEĆE MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO - VLADA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO - VLADA REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	19 - UPRAVA	16.6.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-135/14	Ž-BL-06-350/14,	ŽALBENO VIJEĆE VIJEĆA MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-17 - NA OSNOVU OBRAZOVANJA	17.6.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-136/14	Ž-SA-06-511/14,	MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA BOSANSKO-PODRINJSKOG KANTONA UPRAVA POLICIJE GORAŽDE N/R POLICIJSKOG KOMESARA GORAŽDE - MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA BOSANSKO-PODRINJSKOG KANTONA N/R MINISTRA GORAŽDE	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-18 - NA OSNOVU DRUŠTVENOG POLOŽAJA I SPOLA	18.6.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-137/14	Ž-MO-04-36/13,	MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA ZHK N/R MINISTRA	10 - RADNI ODNOSI	21.7.2014	REALIZIRANA	DA
P-138/14	Ž-MO-05-83/13,	FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE SARAJEVO UPRAVNI INSPEKTORAT N/R GLAVNOG UPRAVNOG INSPEKTORA	15 – IMOVINSKO- PRAVNI	21.7.2014	REALIZIRANA	DA
P-139/14	Ž-MO-01-20/14,	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA HNK/Ž N/R MINISTRA, G. ZLATKO HADŽIOMEROVIĆ	13 - PRAVA DJETETA	21.7.2014	NEMA ODGOVORA	NE

P-140/14	Ž-BL-03-138/14,	MINISTARSTVO PROSVJETE I KULTURE REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA REPUBLIČKI PEDAGOŠKI ZAVOD RS KATIHETSKI ODBOR SPC BIJE LJINA MEĐURELIGIJSKO VIJEĆE U BOSNI I HERCEGOVINI SARAJEVO	04 - VJERSKE SLOBODE / RELIGIJA	24.7.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-141/14	Ž-BL-05-294/14,	KAZNENO- POPRAVNI ZAVOD BIHAĆ	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03-2 - ODBIJANJE PRISTUPA INFORMACIJAMA	2.7.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-142/14	Ž-BL-05-703/13,	GRAD DOBOJ, KABINET GRADONAČELNIKA MINISTARSTVO UPRAVE I LOKALNE SAMOUPRAVE REPUBLIKE SRPSKE UPRAVNA INSPEKCIJA BANJA LUKA	19 - UPRAVA	11.7.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-143/14	Ž-BL-05-247/14,	OPĆINA KNEŽEVO	19 - UPRAVA	29.7.2014	REALIZIRANA	DA
P-144/14	Ž-BL-06-139/14,	JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD TUZLA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-11 - NA OSNOVU ETNIČKE PRIPADNOSTI	29.7.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-145/14	Ž-BL-05-307/14,	OKRUŽNI SUD BANJA LUKA	09 - SUDOVI -- 09-2 - DULJINA TRAJANJA POSTUPKA (ČLAN 6)	29.7.2014	REALIZIRANA	NE
P-146/14	Ž-BR-05-274/13,	OPĆINA ŽIVINICE	15 – IMOVINSKO- PRAVNI	29.7.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-147/14	Ž-BL-05-179/14, Ž-BL-05-184/14,	OPĆINA ŠIPOVO	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03-2 - ODBIJANJE PRISTUPA INFORMACIJAMA	29.7.2014	REALIZIRANA	DA
P-148/14	Ž-SA-05-564/14,	VISOKO SUDSKO I TUŽILAČKO VIJEĆE BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO N/R PREDSEDNIKA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	4.8.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-149/14	Ž-SA-05-36/14,	FEDERALNA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE N/R DIREKTORA	19 - UPRAVA	29.7.2014	REALIZIRANA	DA
P-150/14	Ž-SA-05-374/14,	OPĆINA NOVI GRAD SARAJEVO N/R NAČELNIKA	19 - UPRAVA	30.7.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-151/14	Ž-SA-04-667/14,	KANTONALNI SUD U SARAJEVU	25 - MIROVINE	31.7.2014	REALIZIRANA	DA
P-152/14	Ž-SA-05-552/14,	MINISTARSTVO STAMBENE POLITIKE UPRAVA ZA STAMBENA PITANJA KANTONA SARAJEVO	19 - UPRAVA	31.7.2014	REALIZIRANA	DA
P-153/14	Ž-BL-06-401/14,	ELEKTROPRIVREDA REPUBLIKE SRPSKE TREBINJE	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-18 - NA OSNOVU DRUŠTVENOG POLOŽAJA I POLA	1.8.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA

P-154/14	Ž-SA-02-851/14,	INSTITUT ZA MEDICINSKO VJEŠTAČENJE ZDRAVSTVENOG STANJA FBIH SARAJEVO N/R RAVNATELJA FEDERALNO MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE SARAJEVO N/R MINISTRA VLADA FBIH N/R PREMIJERA	12 - OSOBE SA INVALIDITETOM	6.8.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-155/14	Ž-LI-05-169/14,	GIMNAZIJA LIVNO, ŠKOLSKI ODBOR	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	11.8.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-156/14	Ž-BL-06-178/14,	KANTONALNI SUD SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	26.8.2014	REALIZIRANA	DA
P-157/14	Ž-SA-05-1388/13,	JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD ZAVIDOVIĆI UPRAVNI ODBOR OPĆINA ZAVIDOVIĆI OPĆINSKI NAČELNIK	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	27.8.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-158/14	Ž-SA-05-74/14,	VLADA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA N/R PREMIJERA	19 - UPRAVA	27.8.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-159/14	Ž-SA-01-870/13,	JU DOM ZDRAVLJA GORNJI VAKUF – USKOPLJE GORNJI VAKUF – USKOPLJE	13 - PRAVA DJETETA	27.8.2014	REALIZIRANA	DA
P-160/14	Ž-SA-05-343/14,	KANTONALNI SUD U SARAJEVU SARAJEVO	09 - SUDOVI	27.8.2014	REALIZIRANA	DA
P-161/14	Ž-BR-05-341/11,	OPĆINSKI SUD U TUZLI	09 - SUDOVI	12.9.2014	REALIZIRANA	DA
P-162/14	Ž-BR-04-366/13,	OPĆINA TUZLA KABINET NAČELNIKA	10 - RADNI ODNOSI	12.9.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-163/14	Ž-BR-05-211/13,	OPĆINSKI SUD U TUZLI	09 - SUDOVI -- 09-3 - IZVRŠENJE PRESUDA	12.9.2014	REALIZIRANA	DA
P-164/14	Ž-BR-05-198/13,	VLADA TUZLANSKOG KANTONA, MINISTARSTVO ZDRAVSTVA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03-1 - NEODLUČIVANJE U ZAKONSKOM ROKU	12.9.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-165/14	Ž-BR-04-221/13,	MINISTARSTVO RADA I BORAČKO INVALIDSKE ZAŠTITE RS, POVJERENSTVO ZA IMPLEMENTACIJU ČLANA 182.(152.) ZAKONA O RADU RS	10 - RADNI ODNOSI	12.9.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-166/14	Ž-BR-05-439/11,	MINISTARSTVO RADA I BORAČKO INVALIDSKE ZAŠTITE RS, POVJERENSTVO ZA IMPLEMENTACIJU ČLANA 182.(152.) ZAKONA O RADU	19 - UPRAVA	12.9.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-167/14	Ž-BR-05-438/11,	MINISTARSTVO RADA I BORAČKO INVALIDSKE ZAŠTITE RS, POVJERENSTVO ZA IMPLEMENTACIJU ČLANA 182.(152.) ZAKONA O RADU RS	19 - UPRAVA	12.9.2014	NIJE REALIZIRANA	DA



P-168/14	Ž-BL-05-113/14,	UPRAVA ZA NEIZRAVNO OPOREZIVANJE BOSNE I HERCEGOVINE	19 - UPRAVA	11.9.2014	REALIZIRANA	DA
P-169/14	Ž-BL-05-276/14,	CENTAR ZA SOCIJALNI RAD TESLIĆ	19 - UPRAVA	11.9.2014	REALIZIRANA	DA
P-170/14	Ž-BL-05-501/14, Ž-BL-07-435/14,	MINISTARSTVO PRAVDE REPUBLIKE SRPSKE	09 - SUDOVI -- 09-3 - IZVRŠENJE PRESUDA	12.9.2014	REALIZIRANA	DA
P-171/14	Ž-BL-05-182/14,	REPUBLIČKA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO- PRAVNE POSLOVE PODRUČNA JEDINICA ŠIPOVO	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03-2 - ODBIJANJE PRISTUPA INFORMACIJAMA	11.9.2014	REALIZIRANA	DA
P-172/14	Ž-BL-01-173/14,	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA UNSKO-SANSKI KANTON BIHAĆ	13 - PRAVA DJETETA	11.9.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-173/14	Ž-SA-05-243/14, Ž-SA-05-244/14,	KANTON SARAJEVO, MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA N/R MINISTRA SARAJEVO	05 - POLICIJA	11.9.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-174/14	Ž-SA-06-804/13,	KLINIČKI CENTAR UNIVERZITETA U SARAJEVU SARAJEVO N/R GENERALNOG DIREKTORA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	15.9.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-175/14	Ž-SA-05-1332/13,	PARLAMENT FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO	19 - UPRAVA	11.9.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-176/14	Ž-BL-06-40/14,	MINISTARSTVO PROSVJETE I KULTURE REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-17 - NA OSNOVU OBRAZOVANJA	11.9.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-177/14	Ž-BL-06-55/14,	OPĆINA JAJCE JP ELEKTROPRIVREDA HRVATSKE ZAJEDNICE HERCEG-BOSNE DD. MOSTAR	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-11 - NA OSNOVU ETNIČKE PRIPADNOSTI	16.9.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-178/14	Ž-SA-05-872/13,	FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE UPRAVNA INSPEKCIJA SARAJEVO N/R MINISTRA	15 - IMOVINSKO PRAVNI	15.9.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-179/14	Ž-SA-05-718/14, Ž-SA-05-729/14,	KANTONALNO TUŽILAŠTVO KANTONA SARAJEVO N/R GLAVNE KANTONALNE TUŽITELJICE	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03-2 - ODBIJANJE PRISTUPA INFORMACIJAMA	12.9.2014	REALIZIRANA	DA
P-180/14	Ž-SA-05-613/14,	FEDERALNI ZAVOD ZA MIROVINSKO- INVALIDSKO OSIGURANJE MOSTAR N/R RAVNATELJA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	12.9.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-181/14	Ž-SA-05-612/14,	FOND ZDRAVSTVENOG OSIGURANJA REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA N/R RAVNATELJA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	12.9.2014	REALIZIRANA	DA
P-182/14	Ž-SA-04-290/14,	KP "VODOVOD I KANALIZACIJA" AD ISTOČNO SARAJEVO	21 - KOMUNALNE USLUGE	12.9.2014	REALIZIRANA	DA
P-183/14	Ž-SA-05-402/14,	FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE, UPRAVNA INSPEKCIJA SARAJEVO	19 - UPRAVA	12.9.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA

P-184/14	Ž-SA-05-734/14,	OPĆINA ŽEPČE, OPĆINSKI NAČELNIK, SLUŽBA ZA GRADITELJSTVO I PROSTORNO UREĐENJE, GRAĐEVINSKI INSPEKTOR ŽEPČE	19 - UPRAVA	12.9.2014	REALIZIRANA	DA
P-185/14	Ž-SA-03-473/14,	VLADA REPUBLIKE SRPSKE, MINISTARSTVO PROSVJETE I KULTURE BANJA LUKA	04 - VJERSKE SLOBODE / RELIGIJA	12.9.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-186/14	Ž-SA-05-573/12,	ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON, OPĆINA ZENICA, SLUŽBA ZA OPĆU UPRAVU I STAMBENE POSLOVE ZENICA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03-1 - NEODLUČIVANJE U ZAKONSKOM ROKU	12.9.2014	NIJE REALIZIRANA	NE
P-187/14	Ž-SA-05-1177/13,	OSNOVNI SUD U BANJA LUCI N/R PREDsjedNIKA, SUDA OKRUŽNI SUD U BANJA LUCI N/R PREDsjedNIKA SUDA, VIŠI PRIVREDNI SUD U BANJA LUCI N/R PREDsjedNIKA SUDA	09 - SUDOVI	12.9.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-188/14	Ž-MO-05-87/14,	OPĆINSKI SUD MOSTAR N/R PREDsjedNIKA	09 - SUDOVI	12.9.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-189/14	Ž-MO-04-101/14, Ž-MO-04-111/14, Ž-MO-04-117/14,	VLADA HNK/Ž N/R PREMIJERA MOSTAR	10 - RADNI ODNOSI	12.9.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-190/14	Ž-SA-05-974/14,	PARLAMENT FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO	19 - UPRAVA	16.9.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-191/14	Ž-BL-05-753/13,	VLADA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO	19 - UPRAVA	16.9.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-192/14	Ž-BL-06-357/14,	MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA TUZLANSKI KANTON TUZLA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-12 - NA OSNOVU NACIONALNOG ILI SOCIJALNOG PODRIJETLA	16.9.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-193/14	Ž-BL-05-174/14,	CENTAR JAVNE BEZBJEDNOSTI PRIJEDOR	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03-2 - ODBIJANJE PRISTUPA INFORMACIJAMA	17.9.2014	REALIZIRANA	DA
P-194/14	Ž-BL-05-822/13,	VLADA USK N/R PREMIJERA MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA USK N.R.MINISTRA BIHAĆ	05 - POLICIJA	16.9.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-195/14	Ž-BL-05-304/14,	OKRUŽNO TUŽILAŠTVO BANJA LUKA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03-1 - NEODLUČIVANJE U ZAKONSKOM ROKU	16.9.2014	REALIZIRANA	DA
P-196/14	Ž-BL-05-422/14,	MINISTARSTVO ZDRAVLJA I SOCIJALNE POLITIKE RS BANJA LUKA	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	16.9.2014	REALIZIRANA	DA

P-197/14	Ž-BL-04-409/14,	KAZNENO- POPRAVNI ZAVOD FOČA MINISTARSTVO PRAVDE REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	25 - MIROVINE	16.9.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-198/14	Ž-BR-05-367/13,	OPĆINA TUZLA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03- 1 - NEODLUČIVANJE U ZAKONSKOM ROKU	20.10.2014	REALIZIRANA	DA
P-199/14	Ž-BR-01-48/14,	CENTAR ZA SOCIJALNI RAD TUZLA	13 - PRAVA DJETETA	20.10.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-200/14	Ž-BR-05-414/11,	OPĆINA TUZLA - SLUŽBA ZA PROSTORNO UREĐENJE I ZAŠTITU OKOLINE	19 - UPRAVA	20.10.2014	REALIZIRANA	DA
P-201/14	Ž-BR-05-165/13,	JP ZA KOMUNALNE I ZANATSKE USLUGE "RAD" LUKAVAC, OPĆINA LUKAVAC, SLUŽBA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE, KOMUNALNA INSPEKCIJA	19 - UPRAVA	20.10.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-202/14	Ž-BR-05-125/14, Ž-BR-05- 127/14,	POLICIJA BRČKO DISTRIKTA BIH	05 - POLICIJA	20.10.2014	REALIZIRANA	DA
P-203/14	Ž-BR-05-106/11,	OPĆINA GRAČANICA SLUŽBA ZA PROSTORNO UREĐENJE, GEODETSKE I IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE, ODJEL ZA INSPEKCIJE -FEDERALNA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO- PRAVNE POSLOVE	19 - UPRAVA	20.10.2014	DJELOMIČNO REALIZIRANA	DA
P-204/14	Ž-BR-05-164/14,	OPĆINSKI SUD U LUKAVCU	09 - SUDOVI -- 09-3 - IZVRŠENJE PRESUDA	20.10.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-205/14	Ž-BR-05-171/13,	POLICIJA BRČKO DISTRIKTA BIH	05 - POLICIJA	20.10.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-206/14	Ž-BR-05-260/13,	MUP TK, POLICIJSKA STANICA SREBRENİK, KANTONALNO TUŽILAŠTVO TK TUZLA	05 - POLICIJA	20.10.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-207/14	Ž-BR-05-154/14,	MUP KANTONA SARAJEVO, POLICIJSKA STANICA NOVO SARAJEVO, POLICIJA BRČKO DISTRIKTA BIH	05 - POLICIJA	20.10.2014	REALIZIRANA	DA
P-208/14	Ž-BR-05-169/12,	ADVOKATSKA KOMORA REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	20.10.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-209/14	Ž-BR-05-292/11,	OPĆINA KALESIJA N/R NAČELNIKA OPĆINE	19 - UPRAVA	20.10.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-210/14	Ž-BR-04-84/13,	FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE SARAJEVO N/R MINISTRA UPRAVNA INSPEKCIJA	10 - RADNI ODNOSI	20.10.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-211/14	Ž-BR-02-202/13,	MINISTARSTVO ZA RAD, SOCIJALNU POLITIKU I POVRATAK TK TUZLA, CENTAR ZA SOCIJALNI RAD ŽIVINICE	12 - OSOBE SA INVALIDITETOM	20.10.2014	NIJE REALIZIRANA	DA

P-212/14	Ž-BR-05-170/13,	JU OSNOVNA MUZIČKA ŠKOLA TUZLA	10 - RADNI ODNOSI	20.10.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-213/14	Ž-BR-04-59/14,	OPĆINA SREBRENICA, NAČELNIK OPĆINE, ODJELJENJE ZA PROSTORNO UREĐENJE I STAMBENO KOMUNALNE POSLOVE -EKOLOŠKI INSPEKTOR	14 - EKOLOGIJA I ZAŠTITA OKOLIŠA	20.10.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-214/14	Ž-BR-05-187/13,	OPĆINA LUKAVAC, CENTAR ZA SOCIJALNI RAD MUP TK, POLICIJSKA STANICA LUKAVAC	05 - POLICIJA	20.10.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-215/14	Ž-BL-05-618/14,	MINISTARSTVO UPRAVE I LOKALNE SAMOUPRAVE REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	19 - UPRAVA	23.11.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-216/14	Ž-BL-04-509/14,	REPUBLIČKA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE REPUBLIKE SRPSKE, SEKTOR INSPEKCIJA RADA I ZAŠTITE NA RADU, ODJELJENJE BANJA LUKA	10 - RADNI ODNOSI	23.10.2014	REALIZIRANA	DA
P-217/14	Ž-SA-05-477/14,	VLADA FEDERACIJE BIH SARAJEVO	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	27.10.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-218/14	Ž-MO-04-111/13,	MINISTARSTVO ZDRAVSTVA, RADA I SOCIJALNE SKRBI HNK N/R MINISTRA MOSTAR	23 – ZDRAVSTVO	27.10.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-219/14	Ž-MO-04-164/13,	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA HNK N/R MINISTRA	10 - RADNI ODNOSI	27.10.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-220/14	Ž-MO-05-53/14,	OPĆINSKI SUD U MOSTARU N/R PREDSJEDNIKA SUDA	09 – SUDOVI	27.10.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-221/14	Ž-SA-04-769/14,	KANTON SARAJEVO, MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA N/R MINISTRA	10 - RADNI ODNOSI	31.10.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-222/14	Ž-SA-01-1039/14,	KANTONALNI SUD U SARAJEVU N/R PREDSJEDNIKA SUDA	13 - PRAVA DJETETA	29.10.2014	REALIZIRANA	DA
P-223/14	Ž-SA-05-657/14,	DRŽAVNA AGENCIJA ZA ISTRAGE I ZAŠTITU BIH, REGIONALNI URED TUZLA N/R NAČELNIKA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	29.10.2014	REALIZIRANA	DA
P-224/14	Ž-SA-06-817/14,	DRUGOSTUPANJSKO DISCIPLINSKO POVJERENSTVO ZA ORGANE UPRAVE U FBIH N/R PREDSJEDNIKA DRUGOSTUPANJSKOG DISCIPLINSKOG POVJERENSTVA, KAZNENO-POPRAVNI ZAVOD POLUOTVORENOG TIPRA SARAJEVO N/R RAVNATELJA, N/R ZAMJENIKA RAVNATELJA, FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE N/R MINISTRA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	29.10.2014	DJELOMIČNO REALIZIRANA	DA

P-225/14	Ž-SA-05-23/14,	KANTONALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE UNSKO-SANSKOG KANTONA BIHAĆ N/R GLAVNOG KANTONALNOG INSPEKTORA	19 – UPRAVA	29.10.2014	REALIZIRANA	DA
P-226/14	Ž-SA-06-890/14,	FEDERALNO MINISTARSTVO ZA PITANJA BORACA I INVALIDA ODBRAMBENO-OSLODODILAČKOG RATA SARAJEVO N/R MINISTRA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-12 - NA OSNOVU NACIONALNOG ILI SOCIJALNOG PODRIJETLA	29.10.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-227/14	Ž-SA-04-685/14,	SVEUČILIŠTE U BIHAĆU B I H A Ć N/R REKTORA, VLADA UNSKO-SANSKOG KANTONA B I H A Ć, SKUPŠTINA UNSKO-SANSKOG KANTONA B I H A Ć	10 - RADNI ODNOSI	30.10.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-228/14	Ž-SA-05-645/14,	JP „GRIJANJE“ D.O.O. ZENICA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	30.10.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-229/14	Ž-SA-05-1362/13,	CENTRALNO IZBORNO POVJERENSTVO BIH SARAJEVO	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	30.10.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-230/14	Ž-SA-05-1297/13,	KANTONALNI SUD U SARAJEVU SARAJEVO	19 - UPRAVA	31.10.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-231/14	Ž-SA-05-269/14,	PARLAMENT FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO N/R PREDSEDavajućEG PREDSTAVNIČKOG DOMA, VLADA F BIH	09 - SUDOVI -- 09-2 - DULJINA TRAJANJA POSTUPKA (ČLAN 6)	19.5.2014	OSTVARENA SURADNJA	NE
P-232/14	Ž-BL-05-423/14,	INSPEKTORAT ZA UNUTRAŠNJU KONTROLU MINISTARTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA RS BANJA LUKA	05 - POLICIJA	11.11.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-233/14	Ž-BL-05-467/14,	OPĆINA SRBAC, SKUPŠTINA OPĆINE SRBAC	19 - UPRAVA	11.11.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-234/14	Ž-BL-05-639/13,	ADMINISTRATIVNA SLUŽBA OPĆINE DERVENTA SKUPŠTINA OPĆINE DERVENTA	15 – IMOVINSKO-PRAVNI	11.11.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-235/14	Ž-BL-04-440/14,	VLADA REPUBLIKE SRPSKE MINISTARSTVO FINANCIJA REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	11.11.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-236/14	Ž-BL-05-472/14,	ODBOR DRŽAVNE SLUŽBE ZA ŽALBE FBIH	19 - UPRAVA	6.11.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-237/14	Ž-BL-06-640/14,	PEKARA „FJOLA“ GRADIŠKA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-18 - NA OSNOVU DRUŠTVENOG POLOŽAJA I SPOLA	6.11.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-238/14	Ž-BL-05-477/14,	SKUPŠTINA OPĆINE SOKOLAC	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	6.11.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA

P-239/14	Ž-BL-05-572/14,	GRAD BANJA LUKA, ODJELJENJE ZA KOMUNALNE I STAMBENE POSLOVE I POSLOVE SAOBRAĆAJA, ODJELJENJE ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE - URBANISTIČKO-GRAĐEVINSKA INSPEKCIJA, ODJELJENJE ZA FINACIJSKE POSLOVE	19 - UPRAVA	6.11.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-240/14	Ž-BL-05-284/14,	OPĆINA VOGOŠĆA, SLUŽBA ZA URBANIZAM, PROSTORNO PLANIRANJE, GRAĐENJE, IMOVINSKO- PRAVNE I STAMBENE POSLOVE URBANISTIČKO-GRAĐEVINSKA INSPEKCIJA	19 - UPRAVA	6.11.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-241/14	Ž-BL-05-383/14,	OPĆINA TRAVNIK, MINISTARSTVO PROSTORNOG UREĐENJA, GRAĐENJA, ZAŠTITE OKOLIŠA, POVRATKA I STAMBENIH POSLOVA TRAVNIK	15 – IMOVINSKO- PRAVNI	6.11.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-242/14	Ž-BR-05-76/14,	OPĆINA LUKAVAC, OPĆINSKI NAČELNIK, JU "RTV LUKAVAC"	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	8.12.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-243/14	Ž-BR-04-81/13,	POREZNA UPRAVA FBIH, KANTONALNI POREZNI URED TUZLA, FEDERALNI ZAVOD ZA MIROVINSKO-INVALIDSKO OSIGURANJE MOSTAR, KANTONALNA ADMINISTRATIVNA SLUŽBA TUZLA	10 - RADNI ODNOSI	8.12.2014	REALIZIRANA	DA
P-244/14	Ž-BR-04-360/11,	FEDERALNI ZAVOD ZA PENZIJSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE MOSTAR, KANTONALNO ADMINISTRATIVNA SLUŽBA TUZLA	25 - MIROVINE	8.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-245/14	Ž-BR-04-235/13, Ž-BR-04-236/13,	JP ELEKTROPRIVREDA BIH DD, SARAJEVO ZAVISNO DRUŠTVO RUDNIK MRKOG UGLJA „ĐURĐEVIK“D.O.O.ĐURĐEVIK, FEDERALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE SARAJEVO - SKUPŠTINA TK NA ZNANJE	10 - RADNI ODNOSI	8.12.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-246/14	Ž-BR-05-83/14,	OPĆINA LUKAVAC ,OPĆINSKI NAČELNIK	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	8.12.2014	REALIZIRANA	DA
P-247/14	Ž-BR-04-110/14,	PRIVREDNA KOMORA BRČKO DISTRIKTA BIH ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE BRČKO DISTRIKTA BIH	10 - RADNI ODNOSI	8.12.2014	NIJE REALIZIRANA	DA
P-248/14	Ž-BR-05-70/13,	MINISTARSTVO FINACIJA RS, PORESKA UPRAVA,PODRUČNI CENTAR BIJELJINA, FOND ZA MIROVINSKO-INVALIDSKO OSIGURANJE RS BIJELJINA	19 - UPRAVA	8.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE

P-249/14	Ž-SA-06-947/14,	OPĆINA STARI GRAD SARAJEVO N/R OPĆINSKOG NAČELNIKA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-18 - NA OSNOVU DRUŠTVENOG POLOŽAJA I SPOLA	28.11.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-250/14	Ž-SA-04-979/14,	OPĆINSKI SUD U SARAJEVU	10 - RADNI ODNOSI	28.11.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-251/14	Ž-SA-06-665/14, Ž-SA-06-843/14,	OSNOVNA ŠKOLA „SAFVET-BEG BAŠAGIĆ“ SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING I 01-17 - NA OSNOVU OBRAZOVANJA	1.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-252/14	Ž-SA-05-517/14,	OPĆINA VOGOŠČA N/R NAČELNIKA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	1.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-253/14	Ž-SA-05-923/14,	FEDERALNA UPRAVA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE SARAJEVO N/R DIREKTORA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	1.12.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-254/14	Ž-SA-04-660/13,	FEDERALNI ZAVOD ZA MIROVINSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE SARAJEVO N/R RAVNATELJA INSTITUT ZA MEDICINSKO VJEŠTAČENJE ZDRAVSTVENOG STANJA FBiH SARAJEVO N/R RAVNATELJA	23 - ZDRAVSTVO	1.12.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-255/14	Ž-SA-05-1052/14,	MINISTARSTVO OBRANE BIH SARAJEVO N/R MINISTRA ŽALBENO VIJEĆE PRI VIJEĆU MINISTARA BIH SARAJEVO	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	1.12.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-256/14	Ž-SA-05-269/14,	PARLAMENT FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO N/R PREDSJEDAVAJUĆEG PREDSTAVNIČKOG DOMA	09 - SUDOVI -- 09-2 - DULJINA TRAJANJA POSTUPKA (ČLAN 6)	1.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-257/14	Ž-SA-04-960/14,	FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE SARAJEVO	10 - RADNI ODNOSI	1.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-258/14	Ž-SA-06-487/14,	PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BIH SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA	1.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-259/14	Ž-SA-05-43/14,	FEDERALNA UPRAVA ZA INPEKCIJSKE POSLOVE SARAJEVO GRAD MOSTAR	19 - UPRAVA	1.12.2014	REALIZIRANA	DA
P-260/14	Ž-SA-06-1009/14, Ž-SA-06-1042/14, Ž-SA-06-1043/14, Ž-SA-06-1044/14, Ž-SA-06-1073/14, Ž-SA-06-944/14,	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA TUZLANSKOG KANTONA TUZLA	01 - DISKRIMINACIJA	1.12.2014	REALIZIRANA	DA
P-261/14	Ž-BL-05-130/14,	GRAD BANJA LUKA, SKUPŠTINA GRADA BANJA LUKE	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	1.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE

P-262/14	Ž-BL-05-220/14,	CENTAR ZA SOCIJALNI RAD DERVENTA, OSNOVNI SUD DERVENTA	19 - UPRAVA	1.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-263/14	Ž-BL-05-244/14,	MINISTARSTVO RASELJENIH LICA I IZBJEGLICA FBIH SARAJEVO NA ZNANJE- MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO	19 - UPRAVA	1.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-264/14	Ž-BL-05-531/14,	VLADA UNSKO – SANSKOG KANTONA FBIH BIHAĆ	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	1.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-265/14	Ž-SA-02-1284/11,	MINISTARSTVO RADA I BORAČKO-INVALIDSKE ZAŠTITE REPUBLIKE SRPSKE, ODJELJENJE BILEĆA N/R NAČELNIKA ODJELJENJA	12 - OSOBE SA INVALIDITETOM	4.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-266/14	Ž-BL-05-638/14,	JZU „SVETI APOSTOL LUKA“ DOBOJ	19 - UPRAVA	3.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-267/14	Ž-BL-05-707/14,	AGENCIJA ZA DRŽAVNU UPRAVU REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	3.12.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-268/14	Ž-BL-05-305/14,	ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03-1 - NEODLUČIVANJE U ZAKONSKOM ROKU	2.12.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-269/14	Ž-BL-05-633/14,	GRAD BANJA LUKA, ODJELJENJE ZA BORAČKO-INVALIDSKU ZAŠTITU	19 - UPRAVA	2.12.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-270/14	Ž-BL-05-465/14,	OPĆINA SRBAC, MINISTARSTVO UPRAVE I LOKALNE SAMOUPRAVE REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	19 - UPRAVA	2.12.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-271/14	Ž-BL-05-397/14,	REPUBLIČKA UPRAVA ZA GEODETSKE I IMOVINSKO-PRAVNE POSLOVE PODRUČNA JEDINICA BANJALUKA	19 - UPRAVA	10.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-272/14	Ž-SA-05-1049/14,	FEDERALNO MINISTARSTVA PROMETA I KOMUNIKACIJA SARAJEVO	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA -- 03-1 - NEODLUČIVANJE U ZAKONSKOM ROKU		REALIZIRANA	DA
P-273/14	Ž-MO-06-67/14,	KAZNENO- POPRAVNI ZAVOD POLUOTVORENOG TIPA MOSTAR	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-13 - NA OSNOVU VEZE SA NACIONALNOM MANJINOM	3.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-274/14	Ž-MO-05-71/14,	OPĆINA JABLANICA	15 – IMOVINSKO- PRAVNI	4.12.2014	REALIZIRANA	DA
P-275/14	Ž-BL-01-592/14,	VLADA REPUBLIKE SRPSKE MINISTARSTVO PRAVDE REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	13 - PRAVA DJETETA	8.12.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA



P-276/14	Ž-BL-04-421/14,	ŽELJEZNICE REPUBLIKE SRPSKE AD DOBOJ, GRAD PRIJEDOR	15 – IMOVINSKO-PRAVNI	8.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-277/14	Ž-BL-04-557/14,	OPĆINA DOBOJ ISTOK	10 - RADNI ODNOSI	8.12.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-278/14	Ž-BL-05-359/14,	OPĆINSKO VIJEĆE OPĆINE BOSANSKA KRUPA	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	8.12.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-279/14	Ž-LI-05-243/14,	OPĆINA BUGOJNO	19 – UPRAVA	5.12.2014	REALIZIRANA	DA
P-280/14	Ž-SA-05-841/14,	OPĆINA TRAVNIK N/R NAČELNIKA OPĆINE T R A V N I K	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	4.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-281/14	Ž-SA-06-934/14,	MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA KANTONA SARAJEVO, UPRAVA POLICIJE N/R POLICIJSKOG KOMESARA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	11.12.2014	REALIZIRANA	DA
P-282/14	Ž-SA-05-842/14, Ž-SA-05-921/14, Ž-SA-05-926/14,	VLADA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	11.12.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-283/14	Ž-SA-04-789/14,	TUZLANSKI KANTON, MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA TUZLA	11 - OBRAZOVANJE	11.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-284/14	Ž-SA-04-1061/14,	KANTON SARAJEVO, MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, NAUKU I MLADE SARAJEVO	10 - RADNI ODNOSI	11.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-285/14	Ž-SA-04-929/14,	FOND ZA MIROVINSKO I INVALIDSKO OSIGURANJE REPUBLIKE SRPSKE FILIJALA BANJA LUKA	25 - MIROVINE	11.12.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-286/14	Ž-SA-06-1176/13,	UNIVERZITETSKO- KLINIČKI CENTAR SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-18 - NA OSNOVU DRUŠTVENOG POLOŽAJA I SPOLA	11.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-287/14	Ž-SA-05-763/13,	ŽUPANIJA POSAVSKA, VLADA ŽUPANIJE POSAVSKE N/R PREDSEDNIKA	19 - UPRAVA	11.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-288/14	Ž-BL-04-596/14,	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA TUZLANSKOG KANTONA TUZLA	11 - OBRAZOVANJE	12.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-289/14	Ž-BL-05-605/14,	MINISTARSTVO ZA IZBJEGLICE I RASELJENA LICA RS, ODSJEK BANJA LUKA	19 - UPRAVA	11.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-290/14	Ž-SA-05-275/14,	OPĆINA ZENICA, SLUŽBA ZA OPĆU UPRAVU I STAMBENE POSLOVE ZENICA N/R POMOĆNIKA NAČELNIKA	19 - UPRAVA	12.12.2014	REALIZIRANA	DA

P-291/14	Ž-SA-05-894/14,	OPĆINSKI SUD U SARAJEVU SARAJEVO N/R PREDSJEDNIKA SUDA	09 - SUDOVI	12.12.2014	REALIZIRANA	DA
P-292/14	Ž-SA-05-596/13,	VISOKO SUDSKO I TUŽILAČKO VIJEĆE BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	12.12.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-293/14	Ž-SA-04-1398/12, Ž-SA-04- 791/14,	KLINIČKI CENTAR UNIVERZITETA U SARAJEVU - N/R GENERALNOG RAVNATELJA	10 - RADNI ODNOSI	12.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-294/14	Ž-LI-05-274/14,	OPĆINA LIVNO, OPĆINSKI NAČELNIK	19 - UPRAVA	16.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-295/14	Ž-BL-01-699/14,	UNSKO – SANSKI KANTON MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA BIHAĆ OPĆINA VELIKA KLADUŠA	13 - PRAVA DJETETA	16.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-296/14	Ž-BL-04-399/14,	UNSKO – SANSKI KANTON MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA BIHAĆ	10 - RADNI ODNOSI	16.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-297/14	Ž-BL-05-711/14,	GRAD BANJA LUKA, ODJELJENJE KOMUNALNE POLICIJE CENTAR JAVNE SIGURNOSTI BANJA LUKA	19 - UPRAVA	17.12.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-298/14	Ž-SA-06-471/14,	GRANIČNA POLICIJA BIH SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-09 - NA OSNOVU JEZIKA	17.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-299/14	Ž-SA-05-200/14,	VRHOVNI SUD REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	09 - SUDOVI	17.12.2014	REALIZIRANA	DA
P-300/14	Ž-SA-05-798/13,	OPĆINA CENTAR SARAJEVO OPĆINSKI NAČELNIK	19 - UPRAVA	17.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-301/14	Ž-SA-05-969/14,	OPĆINA KLADANJ N/R OPĆINSKOG NAČELNIKA KLADANJ	15 – IMOVINSKO- PRAVNI	17.12.2014	REALIZIRANA	DA
P-302/14	Ž-SA-01-1163/14,	MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA TUZLANSKOG KANTONA TUZLA AGENCIJA ZA IDENTIFIKACIJSKE DOKUMENTE, EVIDENCIJU I RAZMJENU PODATAKA BIH BANJA LUKA MINISTARSTVO CIVILNIH POSLOVA BIH SARAJEVO	13 - PRAVA DJETETA	17.12.2014	REALIZIRANA	DA
P-303/14	Ž-SA-05-1095/14,	KJP "SARAJEVO-ŠUME" D.O.O. SARAJEVO NADZORNI ODBOR SKUPŠTINA PODUZEĆA SARAJEVO	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	17.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-304/14	Ž-SA-05-864/14,	OPĆINA GRADAČAC, OPĆINSKO VIJEĆE, OPĆINSKI NAČELNIK	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	17.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-305/14	Ž-SA-05-196/14,	JP "REG-DEP" D.O.O. BIHAĆ , SKUPŠTINA PODUZEĆA BIHAĆ	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	17.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE

P-306/14	Ž-SA-05-958/14,	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA TUZLANSKOG KANTONA TUZLA	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	17.12.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-307/14	Ž-SA-05-684/14,	KANTONALNI SUD U SARAJEVU N/R PREDSEDNIKA SUDA	09 - SUDOVI	1.12.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-308/14	Ž-BR-05-235/14,	JZU DOM ZDRAVLJA KALESIJA, KALESIJA	19 - UPRAVA	23.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-309/14	Ž-BR-05-163/14, Ž-BR-05-165/14,	SKUPŠTINA BRČKO DISTRIKTA BIH, VLADA BRČKO DISTRIKTA BIH BRČKO	15 - IMOVINSKO PRAVNI I 19 - UPRAVA	23.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-310/14	Ž-BR-05-282/11,	MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA TUZLANSKOG KANTONA - POLICIJSKA UPRAVA LUKAVAC OPĆINA LUKAVAC, VIJEĆE ZA SIGURNOST SAOBRAĆAJA OPĆINA LUKAVAC, SLUŽBA ZA PROSTORNO PLANIRANJE, OBNOVU I KOMUNALNE DJELATNOSTI	05 - POLICIJA	23.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-311/14	Ž-BR-05-344/11,	GRAD TUZLA -SLUŽBA ZA KOMUNALNE POSLOVE, IZGRADNJU I POSLOVE MJESNIH ZAJEDNICA TUZLA -SLUŽBA ZA INSPEKCIJSKE POSLOVE - INSPEKTORAT URBANISTIČKO-GRAĐEVINSKE INSPEKCIJE	15 – IMOVINSKO- PRAVNI	23.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-312/14	Ž-BR-02-434/11,	MINISTARSTVO ZA PROSTORNO UREĐENJE, GRAĐEVINARSTVO I EKOLOGIJU REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	12 - OSOBE SA INVALIDITETOM	23.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-313/14	Ž-BR-05-175/12,	OPĆINA BANOVIĆI, SLUŽBA ZA PROSTORNO UREĐENJE, STAMBENO KOMUNALNE POSLOVE	15 – IMOVINSKO-PRAVNI	23.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-314/14	Ž-BR-01-206/14,	OPĆINA ODŽAK, CENTAR ZA SOCIJALNI RAD ODŽAK	13 - PRAVA DJETETA	23.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-315/14	Ž-BR-05-173/13,	VLADA ŽUPANIJE POSAVSKE ORAŠJE	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	23.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-316/14	Ž-BR-05-174/11,	GRAD TUZLA	22 - VLADINA I MINISTARSKA IMENOVANJA	23.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-317/14	Ž-LI-05-269/14,	JP ELEKTROPRIVREDA HZHB MOSTAR OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM POSLOVNICA DRVAR	19 - UPRAVA	23.12.2014	REALIZIRANA	NE
P-318/14	Ž-LI-04-325/14,	OSNOVNA ŠKOLA "FRA LOVRO KARAULA" LIVNO, ŠKOLSKI ODBOR	10 - RADNI ODNOSI	23.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-319/14	Ž-SA-05-874/14,	SKUPŠTINA KANTONA SARAJEVO, VLADA KANTONA SARAJEVO	19 - UPRAVA	23.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE

P-320/14	Ž-BL-01-672/14,	JAVNA USTANOVA „DJEČJI VRTIĆ“ NOVI TRAVNIK	13 - PRAVA DJETETA	30.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-321/14	Ž-LI-04-335/14,	JP "KOMUNALAC" DRVAR	21 - KOMUNALNE USLUGE	30.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-322/14	Ž-SA-07-425/14,	MINISTARSTVO PRAVDE REPUBLIKE SRPSKE N/R MINISTRA, KAZNENO-POPRAVNI ZAVOD ZATVORENOG TIPRA BIJE LJINA N/R RAVNATELJA	07 - ZATVORI	23.4.2014	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-323/14	Ž-BL-06-553/14,	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE I OMLADINE KANTONA SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-18 - NA OSNOVU DRUŠTVENOG POLOŽAJA I SPOLA	30.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-324/14	Ž-BL-06-743/14,	JU DOM ZA DJECU I OMLADINU BEZ RODITELJSKOG STARANJA „RADA VRANJEŠEVIĆ“ BANJA LUKA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	30.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-325/14	Ž-SA-05-1100/14,	OPĆINA ILIDŽA SLUŽBA ZA IMOVINSKO-PRAVNE, STAMBENE, GEODETSKE POSLOVE I KATASTAR NEKRETNINA ILIDŽA	19 - UPRAVA	31.12.2014	NEMA ODGOVORA	NE
P-326/14	Ž-SA-05-984/14,	MINISTARSTVO STAMBENE POLITIKE KANTONA SARAJEVO, UPRAVA ZA STAMBENA PITANJA SARAJEVO	03 - PRISTUP INFORMACIJAMA	31.12.2014	NIJE REALIZIRANA	DA

## ANEKS I – PREGLED PRORAČUNA ZA 2014.

0304 Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Obrazac 2.

**ZBIRNI PREGLED**  
rashoda proračuna po ekonomskim kategorijama  
za period izvješćivanja: od 1.1. do 31.12.2014.

Red.broj	Vrsta rashoda	Ekonomski kod	Odobreno proračunom za tekuću godinu	Izmjene: rebalans, prestrukt., rezerva (+,-)	Korigirani proračun (4+,-5)	Realizirano u tekućem periodu	Realizirano u prethodnoj godini	Indeks (7/6)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<b>I</b>	<b>Tekući izdaci</b>		<b>2.388.000</b>	<b>62.959</b>	<b>2.450.959</b>	<b>2.380.015</b>	<b>2.513.093</b>	<b>98,61</b>
1.	Bruto plaće i naknade	611100	1.665.000	61.724	1.726.724	1.702.693	1.707.978	98,61
2.	Naknade troškova uposlenih	611200	182.000	2.180	184.180	177.752	169.741	96,51
3.	Putni troškovi	613100	69.000	-6.000	63.000	55.341	88.493	87,84
4.	Izdaci za telefonske i PTT usluge	613200	50.000	8.000	58.000	52.026	59.670	89,70
5.	Izdaci za energiju i komunalne usluge	613300	21.000	-1.000	20.000	15.013	19.175	75,07
6.	Nabavka materijala	613400	44.000	1.000	45.000	41.071	35.769	91,27
7.	Izdaci za usluge prijevoza i goriva	613500	35.000	-10.000	25.000	22.752	28.361	91,01
8.	Izdaci za zakupninu	613600	252.000	-4.000	248.000	247.047	246.733	99,62
9.	Izdaci za tekuće održavanje	613700	23.000	12.055	35.055	26.213	32.217	74,78
10.	Izdaci za osiguranje	613800	7.000	1.000	8.000	6.403	6.364	80,04
11.	Ugovorene i druge posebne usluge	613900	40.000	-2.000	38.000	33.704	118.592	88,69
<b>II</b>	<b>Kapitalni izdaci</b>		<b>5.000</b>	<b>4.000</b>	<b>9.000</b>	<b>7.432</b>	<b>0</b>	
1.	Nabavka zemljišta	821100	0	0	0	0	0	
2.	Nabavka zgrada	821200	0	0	0	0	0	

3.	Nabavka opreme	821300	5.000	4.000	9.000	7.432	0	1
4.	Nabavka ostalih stalnih sredstava	821400	0	0	0	0	0	
5.	Nabavka sredstava u obliku prava	821500	0	0	0	0	0	
6.	Rekonstrukcija i investicijsko održavanje	821600	0	0	0	0	0	
<b>III</b>	<b>Tekući grantovi</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	
1.	Grantovi drugim nivoima vlasti	614100	0	0	0	0	0	
2.	Grantovi pojedincima	614200	0	0	0	0	0	
3.	Grantovi neprofitnim organizacijama	614300	0	0	0	0	0	
4.	Grantovi u inozemstvo	614700	0	0	0	0	0	
<b>IV</b>	<b>Kapitalni grantovi</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	
1.	Kapitalni grantovi drugim nivoima vlasti	615100	0	0	0	0	0	
2.	Kapitalni grantovi pojedincima i neprofitnim organizacijama	615200	0	0	0	0	0	
<b>V</b>	<b>Izdaci za kamate i ostale naknade</b>		<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	
1.	Kamate na pozajmice primljene kroz državu	616100	0	0	0	0	0	
2.	Izdaci za inostrane kamate	616200	0	0	0	0	0	
3.	Kamate na domaće pozajmljivanje	616300	0	0	0	0	0	
4.	Ostale naknade vezane za pozajmljivanje	616400	0	0	0	0	0	
<b>SVE UKUPNO (I+II+III+IV+V):</b>			<b>2.393.000</b>	<b>66.959</b>	<b>2.459.959</b>	<b>2.387.447</b>	<b>2.513.093</b>	<b>0,97</b>

## ANEKS II. PREGLED OBAVEZA PO ZAKONU O SLOBODI PRISTUPA INFORMACIJAMA

### 1. Javni organi na nivou BiH koji su ispunili obvezu imenovanja Službenika za informiranje i dostavili Vodič i Index registar u skladu sa članom 19 i 20 ZOSPI

R.br.	Ime institucije	R.Br.	Ime institucije
1	Agencija za policijsku podršku	37	Institut za standardizaciju BiH
2	Agencija za državnu službu BiH	38	Komisija za koncesije
3	Agencija za forenzička ispitivanja	39	Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika BiH
4	Agencija za identifikaciona dokumenta, evidenciju i razmjenu podataka BiH	40	Povjerenstvo za uklanjanje mina
5	Agencija za javne nabavke i Ured za razmatranje žalbi BiH	41	Konkurencijsko vijeće BiH
6	Agencija za lijekove i medicinska sredstva	42	Ministarstvo civilnih poslova
7	Agencija za nadzor nad tržištem BiH	43	Ministarstvo financija i trezora BiH
8	Agencija za osiguranje depozita BiH	44	Ministarstvo komunikacija i prometa
9	Agencija za osiguranje u BiH	45	Ministarstvo obrane BiH
10	Agencija za poštanski promet BiH	46	Ministarstvo pravde BiH
11	Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje	47	Ministarstvo sigurnosti BiH
12	Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije	48	Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH
13	Agencija za rad i upošljavanje BiH	49	Ministarstvo vanjskih poslova
14	Agencija za razvoj visokog obrazovanja, i osiguranje kvaliteta BiH	50	Ministarstvo vanjskih poslova
15	Agencija za sigurnost hrane BiH	51	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
16	Agencija za statistiku BiH	52	Obavještajno-sigurnosna agencija BiH
17	Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova	53	Odbor državne službe za žalbe
18	Agencija za unaprijeđenje inostranih investicija	54	Parlamentarna skupština BiH
19	Agencija za zaštitu ličnih podataka BiH	55	Pravobranilaštvo BiH
20	Arhiv BiH	56	Regulatorna agencija za komunikacije BiH
21	Centar za informiranje i priznavanje dokumenata iz područja visokog obrazovanja	57	Sekretarijat Predsjedništva BiH
22	Centar za uklanjanje mina	58	Služba za poslove sa strancima
23	Centralna banka BiH	59	Služba za zajedničke poslove institucija BiH
24	Centralna izborna komisija BiH	60	Sud Bosne i Hercegovine
25	Direkcija za civilno zrakoplovstvo BiH-BHDCA	61	Tužilaštvo Bosne i Hercegovine
26	Direkcija za ekonomsko planiranje BiH	62	Uprava Bosne i Hercegovine za zaštitu zdravlja i bilja
27	Direkcija za europske integracije	63	Uprava za indirektno oporezivanje
28	Državna agencija za istrage i zaštitu	64	Ured koordinatora za reformu javne uprave
29	Državna regulativna agencija za radijacijsku i nuklearnu sigurnost	65	Ured za reviziju finansijskog poslovanja Institucija BiH
30	Državna regulatorna komisija za električnu energiju	66	Ured za veterinarstvo BiH
31	Elektroprivreda BiH	67	Ustavni sud BiH
32	Fond za povratak	68	Vanjskotrgovinska/Spoljnotrgovinska komora BiH
33	Granična policija BiH	69	Vijeće ministara, Ured za zakonodavstvo*
34	Institucija ombudsmana za zaštitu potrošača u BiH	70	Vijeće ministara BiH, Generalni sekretarijat
35	Institut za akreditiranje BiH	71	Visoko sudsko i tužilačko vijeće
36	Institut za intelektualno vlasništvo BiH		

**2. Javni organi na nivou BiH koji su tokom 2014 dostavljali statističke podatke u skladu sa članom 20 ZOSPI**

R.br.	Ime institucije	R.Br.	Ime institucije
1	Agencija za državnu službu BiH	17	Ministarstvo komunikacija i prometa BiH
2	Agencija za identifikacijske dokumente, evidenciju i razmjenu podataka BiH	18	Ministarstvo obrane BiH
3	Agencija za javne nabavke BiH	19	Ministarstvo pravde BiH
4	Agencija za nadzor nad tržištem BiH	20	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH
5	Agencija za sigurnost hrane	21	Ministarstvo vanjskih poslova
6	Agencija za osiguranje u BiH	22	Parlamentarna skupština BiH-Sekretarijat
7	Agencija za rad i upošljavanje BiH	23	Predsjedništva BiH-Sekretarijat
8	Agencija za razvoj visokog obrazovanja, i osiguranje kvaliteta BiH	24	Služba za poslove sa strancima
9	Agencija za prevenciju korupcije i koordinaciju borbe protiv korupcije	25	Ured koordinatora za reformu javne uprave
10	Centar za informiranje i priznavanje dokumenata iz područja/oblasti visokog obrazovanja	26	Ured za razmatranje žalbi BiH
11	Centralna banka BiH	27	Ustavni sud BiH
12	Direkcija za civilno zrakoplovstvo BiH-BHDCA	28	Vijeće ministara BiH, Generalni sekretarijat
13	Direkcija za ekonomsko planiranje	29	Visoko sudsko i tužilačko vijeće
14	Direkcija za evropske integracije		
15	Fond za povratak BiH		
16	Ministarstvo financija i trezora BiH		

Kada govorimo o dostavljanju statističkih podataka javnih organima na državnom nivou, u odnosu na 2013. godinu, Institucija ombudsmana za ljudska prava bilježi 29 javnih organa koji redovno ispunjavaju svoju obvezu. Tijekom 2013. ovu obvezu je ispunjavalo 26 javnih organa.

**3. Javni organi na nivou FBiH koji su tijekom 2014. dostavljali statističke podatke u skladu sa ZOSPI**

R.Br.	Nivo entiteta	R.Br.	Nivo Kantona	R.Br.	Nivo općine
1	Federalni hidrometeorološki zavod	1	Kantonalni sud u Tuzli	1	Općina Bosansko Grahovo
2	Povjerenstvo za vrijednosne papire Federacije BiH	2	Kantonalno tužilaštvo Kantona Sarajevo	2	Općina Drvar
3	Ministarstvo unutarnjih poslova F BiH	3	Kantonalno tužiteljstvo ZDK	3	Općina Foča-Ustikolina
4	Parlament Federacije BiH – Ured za odnose s javnošću	4	Ministarstvo pravde i uprave Kantona Sarajevo	4	Općina Gračanica
5	Tužilaštvo F BiH	5	Ministarstvo unutarnjih poslova Kantona Sarajevo	5	Općina Hadžići
6	Vrhovni sud Federacije BiH	6	Ministarstvo za pravosuđe i upravu Zeničko-dobojskog kantona	6	Općina Ilijaš
		7	Olimpijski bazen Otoka	7	Općina Kakanj
		8	Univerzitet u Tuzli	8	Općina Ključ
				9	Općina Lukavac
				10	Općina Sapna
				11	Općina Stari Grad

U 2014. godini, šest javnih organa na nivou F BiH je redovno ispunjavalo svoju obvezu dostavljanja statističkih podataka dok je u 2013. godini to radilo 8 javnih organa. Na nivou kantona F BiH u 2014. godini ovu obvezu je ispunilo 8 javnih organa dok su u 2013. godini ti pokazatelji bili veći, a ovu obvezu je ispunjavalo 15 javnih organa.



Kada govorimo o općinama u F BiH, statističke podatke u 2014. godini redovito je dostavljalo 11 općina dok je u 2013. godini ovu obvezu ispunjavalo 14 općina.

**4. Javni organi na nivou Republike Srpske koji su tijekom 2014. godine dostavljali statističke podatke u skladu sa ZOSPI**

R.Br.	Nivo entiteta	R.Br.	Nivo okruga	R.Br.	Nivo općine
1	Fond za mirovinsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske	1	Okružni privredni sud Doboj	1	Općina Milići
2	Republičko Tužilaštvo	2	Okružno tužilaštvo Istočno Sarajevo	2	Općina Prnjavor
		3	Okružno tužilaštvo Trebinje	3	Općina Rudo
				4	Općina Sokolac
				5	Općina Ugljevik
				6	Osnovni sud u Tesliću

Na nivou entiteta Republike Srpske 2 javna organa u 2014, kao i u 2013. godini ispunjavala su svoju obvezu dostave statističkih podataka, a na nivou općina 6 javnih organa, u odnosu na 2013. godinu kada ih je bilo 7.

Tijekom 2014. godine sljedeći javni organi su ispunili obvezu dostave Rješenja o službeniku za informiranje, Vodiča i Indeks Registra.

1. Glavna služba za reviziju javnog sektora Republike Srpske (Vodič, Indeks Registra)
2. Republičko tužilaštvo RS (Vodič)
3. Agencija za kvalitetu i akreditaciju u zdravstvu u F BiH (Rješenje o službeniku za informiranje)
4. Ured Vlade Unsko-sanskog kantona (Rješenje o službeniku za informiranje)
5. Direkcija regionalnih cesta USK-a (Rješenje o službeniku za informiranje)
6. Okružni sud u Banja Luci (Rješenje o službeniku za informiranje)
7. Općinski sud u Zavidovićima (Rješenje o službeniku za informiranje)
8. Javna ustanova Bolnica Travnik (Rješenje o službeniku za informiranje)
9. Javna ustanova Zavod za odgoj muške djece i omladine Sarajevo (Rješenje o službeniku za informiranje, Vodič, Indeks Registra)
10. Sveučilište u Tuzli (Rješenje o službeniku za informiranje, Vodič, Indeks Registra)

## ANEKS III. TABELARNI PRIKAZ STATISTIČKIH PODATAKA

Ured / Vrsta kontakta	Pismeni kontakt	Neposredni kontakt	Telefonski kontakt	Ukupno kontakti Ureda	Pismene žalbe	Ukupno obraćanja građana
Banja Luka	30	339	1470	1839	835	2674
Brčko	32	471	900	1403	309	1712
Mostar	18	680	1125	1823	243	2066
Sarajevo	17	420	1357	1794	1403	3197
Livno	186	1169	1833	3188	341	3529
<b>Ukupno</b>	<b>283</b>	<b>3079</b>	<b>6685</b>	<b>10047</b>	<b>3131</b>	<b>13178</b>

Tabela prvih kontakata i pismenih žalbi građana koja daje ukupan broj obraćanja u 2014.g.

Naziv odjela	Broj žalbi
<b>UKUPNO</b>	<b>3131</b>
01 - Odjel za praćenje prava djece // BL	59
01 - Odjel za praćenje prava djece // Brčko	5
01 - Odjel za praćenje prava djece // Livno	1
01 - Odjel za praćenje prava djece // Mostar	11
01 - Odjel za praćenje prava djece // SA	67
<b>01 - Odjel za praćenje prava djece</b>	<b>143</b>
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // BL	20
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // Brčko	3
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // Livno	1
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // Mostar	12
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // SA	35
<b>02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom</b>	<b>71</b>
03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina // BL	4
03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina // Brčko	2
03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina // SA	10
<b>03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina</b>	<b>16</b>
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // BL	169
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // Brčko	95
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // Livno	66
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // Mostar	66
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // SA	286
<b>04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna pitanja</b>	<b>682</b>
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // BL	494
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // Brčko	182
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // Livno	267
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // Mostar	141
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // SA	744
<b>05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava</b>	<b>1828</b>
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // BL	72
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // Brčko	22
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // Livno	6
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // Mostar	12
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // SA	118
<b>06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije</b>	<b>230</b>
07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika // BL	17
07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika // Mostar	1
07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika // SA	143
<b>07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika</b>	<b>161</b>

Broj žalbi po odjelima 2014.g.

ODJEL	Zaprimljeno u 2014.g.	A/A iz 2014.g.	Ostalo u radu iz 2014.g.	Preneseno iz ranijih godina	A/A iz ranijih godina	Ostalo u radu iz ranijih godina
01 - Odjel za praćenje prava djece	143	77	66	130	103	27
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom	71	36	35	46	30	16
03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina	16	8	8	6	4	2
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna pitanja	682	415	267	326	239	87
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava	1828	1174	654	789	638	151
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije	230	120	110	153	82	71
07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika	161	87	74	91	78	13
<b>UKUPNO</b>	<b>3131</b>	<b>1917</b>	<b>1214</b>	<b>1541</b>	<b>1174</b>	<b>367</b>

ODJEL	Ukupno rađeno u 2014.g.	Ukupno završeno	Ostalo u radu iz ranijih zajedno sa 2014.g.
01 - Odjel za praćenje prava djece	273	180	93
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom	117	66	51
03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina	22	12	10
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna pitanja	1008	654	354
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava	2617	1812	805
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije	383	202	181
07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika	252	165	87
<b>UKUPNO</b>	<b>4672</b>	<b>3091</b>	<b>1581</b>

#### Usporedba zaprimanja odjela po godinama

ODJEL	Zaprimljeno u 2014.g.	Zaprimljeno 2013.g.	Razlika 2014-2013.	Procent razlike u %	
01 - Odjel za praćenje prava djece	143	165	-22	-13,33	smanjenje
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom	71	75	-4	-5,33	smanjenje
03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina	16	13	3	23,08	povećanje
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna pitanja	682	698	-16	-2,29	smanjenje
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava	1828	1880	-52	-2,77	smanjenje
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije	230	198	32	16,16	povećanje
07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika	161	141	20	14,18	povećanje
<b>UKUPNO</b>	<b>3131</b>	<b>3170</b>	<b>-39</b>	<b>-1,23</b>	<b>smanjenje</b>

Odjel	Broj
01 - Odjel za praćenje prava djece // SA	67
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // SA	35
03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina // SA	10
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // SA	286
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // SA	744
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // SA	118
07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika // SA	143
<b>Ukupan broj žalbi Sarajevo</b>	<b>1403</b>
01 - Odjel za praćenje prava djece // BL	59
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // BL	20
03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina // BL	4
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // BL	169
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // BL	494
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // BL	72
07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika // BL	17
<b>Ukupan broj žalbi Banja Luka</b>	<b>835</b>
01 - Odjel za praćenje prava djece // Brčko	5
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // Brčko	3
03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina // Brčko	2
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // Brčko	95
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // Brčko	182
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // Brčko	22
<b>Ukupan broj žalbi Brčko</b>	<b>309</b>
01 - Odjel za praćenje prava djece // Mostar	11
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // Mostar	12
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // Mostar	66
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // Mostar	141
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // Mostar	12
07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika // Mostar	1
<b>Ukupan broj žalbi Mostar</b>	<b>243</b>
01 - Odjel za praćenje prava djece // Livno	1
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // Livno	1
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // Livno	66
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // Livno	267
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // Livno	6
<b>Ukupan broj žalbi Livno</b>	<b>341</b>
<b>Ukupan broj žalbi u Instituciji</b>	<b>3131</b>

**Broj žalbi po Uredima u 2014.g.**

UREDI	Zaprimljeno u 2014.g.	A/A iz 2014.g.	Ostalo u radu iz 2014.g.	Preneseno iz ranijih godina	A/A iz ranijih godina	Ostalo u radu iz ranijih godina
Ured Sarajevo	1403	798	605	834	618	216
Ured Banja Luka	835	571	264	248	207	41
Ured Brčko	309	167	142	253	180	73
Ured Mostar	243	131	112	122	93	29
Ured Livno	341	250	91	84	76	8
<b>UKUPNO</b>	<b>3131</b>	<b>1917</b>	<b>1214</b>	<b>1541</b>	<b>1174</b>	<b>367</b>
UREDI	Ukupno rađeno u 2014.g.	Ukupno završeno	Ostalo u radu iz ranijih zajedno sa 2014.g.			
Ured Sarajevo	2237	1416	821			
Ured Banja Luka	1083	778	305			
Ured Brčko	562	347	215			
Ured Mostar	365	224	141			
Ured Livno	425	326	99			
<b>UKUPNO</b>	<b>4672</b>	<b>3091</b>	<b>1581</b>			
Usporedba zaprimanja Ureda po godinama						
UREDI	Zaprimljeno u 2014.g.	Zaprimljeno 2013.g.	Razlika 2014-2013.g.	Procent razlike u %		
Ured Sarajevo	1403	1391	12	0,86	Povećanje	
Ured Banja Luka	835	876	-41	-4,68	Smanjenje	
Ured Brčko	309	380	-71	-18,68	Smanjenje	
Ured Mostar	243	216	27	12,50	Povećanje	
Ured Livno	341	307	34	11,07	Povećanje	
<b>UKUPNO</b>	<b>3131</b>	<b>3170</b>	<b>-39</b>	<b>-1,23</b>	<b>Smanjenje</b>	

<b>Povrede prava</b>	<b>Zaprimljeno u 2014.g.</b>	<b>Zaprimljeno 2013.g.</b>	<b>Razlika 2014-2013.g.</b>	<b>Razlika u %</b>	
01 - Diskriminacija	232	195	37	18,97	povećanje
02 - Mediji i sloboda informiranja	3	2	1	50,00	povećanje
03 - Pristup informacijama	218	228	-10	-4,39	smanjenje
04 - Vjerske slobode / religija	6	2	4	200,00	povećanje
05 - Policija	145	138	7	5,07	povećanje
06 - Javni prihodi	3	3	0	0,00	bez promjene
07 - Zatvori	160	139	21	15,11	povećanje
08 - Ravnopravnost spolova	0	0	0	0,00	bez promjene
09 – Sudovi	579	606	-27	-4,46	smanjenje
10 - Radni odnosi	291	318	-27	-8,49	smanjenje
11 – Obrazovanje	33	27	6	22,22	povećanje
12 - Osobe sa invaliditetom	66	73	-7	-9,59	smanjenje
13 - Prava djeteta	144	166	-22	-13,25	smanjenje
14 – Ekologija i zaštita okoliša	4	6	-2	-33,33	smanjenje
15 – Imovinsko-pravni odnosi	162	154	8	5,19	povećanje
16 – Nasilje	2	6	-4	-66,67	smanjenje
17 - Javne isprave	20	29	-9	-31,03	smanjenje
18 – Manjine	12	11	1	9,09	povećanje
19 – Uprava	517	484	33	6,82	povećanje
20 - Ratne štete	3	10	-7	-70,00	smanjenje
21 - Komunalne usluge	70	66	4	6,06	povećanje
22 - Vladina i ministarska imenovanja	109	144	-35	-24,31	smanjenje
23 – Zdravstvo	58	43	15	34,88	povećanje
24 - Socijalna zaštita	65	70	-5	-7,14	smanjenje
25 – Mirovine	155	176	-21	-11,93	smanjenje
26 - Tužilaštva	73	68	5	7,35	povećanje
27 - Pravobranilaštva	1	6	-5	-83,33	smanjenje
<b>UKUPNO</b>	<b>3131</b>	<b>3170</b>	<b>-39</b>	<b>-1,23</b>	smanjenje

**Usporedba zaprimljenih žalbi po povredama prava 2014 – 2013.g.**

Povreda prava	Potkategorija	Broj žalbi
01 - Diskriminacija	00 – Ostalo	42
01 - Diskriminacija	01-01 – Uznemiravanje	4
01 - Diskriminacija	01-03 – Mobing	69
01 - Diskriminacija	01-04 – Segregacija	1
01 - Diskriminacija	01-06 - Poticanje na diskriminaciju	2
01 - Diskriminacija	01-09 - Na osnovi jezika	5
01 - Diskriminacija	01-10 - Na osnovi vjere	2
01 - Diskriminacija	01-11 - Na osnovi etničke pripadnosti	22
01 - Diskriminacija	01-12 - Na osnovi nacionalnog ili socijalnog podrijetla	19
01 - Diskriminacija	01-13 - Na osnovi veze sa nacionalnom manjinom	3
01 - Diskriminacija	01-14 - Na osnovi političkog ili drugog uvjerenja	5
01 - Diskriminacija	01-15 - Na osnovi imovnog stanja	4
01 - Diskriminacija	01-16 - Na osnovi članstva u sindikatu ili drugom udruženju	6
01 - Diskriminacija	01-17 - Na osnovi obrazovanja	12
01 - Diskriminacija	01-18 - Na osnovi društvenog položaja i spola	25
01 - Diskriminacija	01-19 - Na osnovi spolnog izražavanja ili orijentacije	11
<b>01 - Diskriminacija</b>	<b>SUMA</b>	<b>232</b>
<b>02 - Mediji i sloboda informiranja</b>	<b>SUMA</b>	<b>3</b>
03 - Pristup informacijama	00 – Ostalo	122
03 - Pristup informacijama	03-1 - neodlučivanje u zakonskom roku	62
03 - Pristup informacijama	03-2 - odbijanje pristupa informacijama	35
03 - Pristup informacijama	03-3 - pravo na dvostupnjevost	1
<b>03 - Pristup informacijama</b>	<b>SUMA</b>	<b>218</b>
<b>04 - Vjerske slobode / religija</b>	<b>SUMA</b>	<b>6</b>
<b>05 - Policija</b>	<b>SUMA</b>	<b>145</b>
<b>06 - Javni prihodi</b>	<b>SUMA</b>	<b>3</b>
07 - Zatvori	00 – Ostalo	133
07 - Zatvori	07-1 - korištenje zavodskih pogodnosti i posjete	16
07 - Zatvori	07-2 - zdravstvena zaštita i higijenski uvjeti	9
07 - Zatvori	07-4 – pomilovanja	2
<b>07 - Zatvori</b>	<b>SUMA</b>	<b>160</b>
<b>08 - Ravnopravnost spolova</b>	<b>SUMA</b>	<b>0</b>
09 – Sudovi	00 – Ostalo	316
09 – Sudovi	09-1 - žalbe na rad sudaca/sutkinja	36
09 – Sudovi	09-2 - duljina trajanja postupka (član 6)	155
09 – Sudovi	09-3 - izvršenje presuda	72
<b>09 – Sudovi</b>	<b>SUMA</b>	<b>579</b>
<b>10 - Radni odnosi</b>	<b>SUMA</b>	<b>291</b>
<b>11 – Obrazovanje</b>	<b>SUMA</b>	<b>33</b>
<b>12 - Osobe sa invaliditetom</b>	<b>SUMA</b>	<b>66</b>
<b>13 - Prava djeteta</b>	<b>SUMA</b>	<b>144</b>
<b>14 – Ekologija i zaštita okoliša</b>	<b>SUMA</b>	<b>4</b>
<b>15 – Imovinsko-pravni odnosi</b>	<b>SUMA</b>	<b>162</b>
<b>16 – Nasilje</b>	<b>SUMA</b>	<b>2</b>
<b>17 - Javne isprave</b>	<b>SUMA</b>	<b>20</b>
<b>18 – Manjine</b>	<b>SUMA</b>	<b>12</b>
<b>19 – Uprava</b>	<b>SUMA</b>	<b>517</b>
<b>20 - Ratne štete</b>	<b>SUMA</b>	<b>3</b>

<b>21 - Komunalne usluge</b>	<b>SUMA</b>	<b>70</b>
<b>22 - Vladina i ministarska imenovanja</b>	<b>SUMA</b>	<b>109</b>
<b>23 – Zdravstvo</b>	<b>SUMA</b>	<b>58</b>
<b>24 - Socijalna zaštita</b>	<b>SUMA</b>	<b>65</b>
<b>25 – Mirovine</b>	<b>SUMA</b>	<b>155</b>
<b>26 – Tužilaštva</b>	<b>SUMA</b>	<b>73</b>
<b>27 – Pravobranilaštva</b>	<b>SUMA</b>	<b>1</b>
<b>SUMA</b>	<b>SUMA</b>	<b>3131</b>

**Broj zaprimljenih žalbi// potkategorije 2014.g.**

**Broj žalbi po povredama prava po Uredima u 2014.g.**

<b>Ured</b>	<b>Povrede prava</b>	<b>Broj žalbi</b>
Sarajevo	01 - Diskriminacija	119
Sarajevo	02 - Mediji i sloboda informiranja	1
Sarajevo	03 - Pristup informacijama	123
Sarajevo	04 - Vjerske slobode / religija	5
Sarajevo	05 – Policija	49
Sarajevo	06 - Javni prihodi	3
Sarajevo	07 – Zatvori	143
Sarajevo	09 – Sudovi	200
Sarajevo	10 - Radni odnosi	129
Sarajevo	11 – Obrazovanje	15
Sarajevo	12 - Osobe sa invaliditetom	33
Sarajevo	13 - Prava djeteta	68
Sarajevo	14 – Ekologija i zaštita okoliša	3
Sarajevo	15 – Imovinsko-pravni odnosi	70
Sarajevo	16 – Nasilje	2
Sarajevo	17 - Javne isprave	9
Sarajevo	18 – Manjine	7
Sarajevo	19 – Uprava	220
Sarajevo	20 - Ratne štete	3
Sarajevo	21 - Komunalne usluge	38
Sarajevo	22 - Vladina i ministarska imenovanja	42
Sarajevo	23 – Zdravstvo	25
Sarajevo	24 - Socijalna zaštita	15
Sarajevo	25 – Mirovine	55
Sarajevo	26 – Tužilaštva	25
Sarajevo	27 – Pravobranilaštva	1
	<b>UKUPNO Sarajevo</b>	<b>1403</b>



Ured	Povrede prava	Broj žalbi
Banja Luka	01 - Diskriminacija	72
Banja Luka	02 - Mediji i sloboda informiranja	1
Banja Luka	03 - Pristup informacijama	66
Banja Luka	04 - Vjerske slobode / religija	1
Banja Luka	05 - Policija	37
Banja Luka	07 - Zatvori	16
Banja Luka	09 - Sudovi	138
Banja Luka	10 - Radni odnosi	67
Banja Luka	11 - Obrazovanje	6
Banja Luka	12 - Osobe sa invaliditetom	19
Banja Luka	13 - Prava djeteta	59
Banja Luka	15 – Imovinsko-pravni odnosi	24
Banja Luka	17 - Javne isprave	4
Banja Luka	18 – Manjine	3
Banja Luka	19 – Uprava	162
Banja Luka	21 - Komunalne usluge	17
Banja Luka	22 - Vladina i ministarska imenovanja	47
Banja Luka	23 – Zdravstvo	12
Banja Luka	24 - Socijalna skrb	14
Banja Luka	25 – Mirovine	53
Banja Luka	26 – Tužilaštva	17
	<b>UKUPNO Banja Luka</b>	<b>835</b>

Ured	Povrede prava	Broj žalbi
Brčko	01 – Diskriminacija	23
Brčko	03 - Pristup informacijama	7
Brčko	05 – Policija	23
Brčko	09 – Sudovi	80
Brčko	10 - Radni odnosi	24
Brčko	11 – Obrazovanje	6
Brčko	12 - Osobe sa invaliditetom	2
Brčko	13 - Prava djeteta	5
Brčko	14 – Ekologija i zaštita okoliša	1
Brčko	15 – Imovinsko-pravni odnosi	13
Brčko	17 - Javne isprave	4
Brčko	18 – Manjine	2
Brčko	19 – Uprava	39
Brčko	21 - Komunalne usluge	8
Brčko	22 - Vladina i ministarska imenovanja	7
Brčko	23 – Zdravstvo	13
Brčko	24 - Socijalna skrb	23
Brčko	25 – Mirovine	20
Brčko	26 – Tužilaštva	9
	<b>UKUPNO Brčko</b>	<b>309</b>

Ured	Povrede prava	Broj žalbi
Mostar	01 – Diskriminacija	12
Mostar	03 - Pristup informacijama	14
Mostar	05 – Policija	10
Mostar	07 – Zatvori	1
Mostar	09 – Sudovi	46
Mostar	10 - Radni odnosi	42
Mostar	11 – Obrazovanje	4
Mostar	12 - Osobe sa invaliditetom	12
Mostar	13 - Prava djeteta	11
Mostar	15 – Imovinsko-pravni odnosi	53
Mostar	17 - Javne isprave	2
Mostar	19 – Uprava	7
Mostar	22 - Vladina i ministarska imenovanja	5
Mostar	23 – Zdravstvo	2
Mostar	24 - Socijalna skrb	8
Mostar	25 – Mirovine	9
Mostar	26 – Tužilaštva	5
	<b>UKUPNO Mostar</b>	<b>243</b>

Ured	Povrede prava	Broj žalbi
Livno	01 - Diskriminacija	6
Livno	02 - Mediji i sloboda informiranja	1
Livno	03 - Pristup informacijama	8
Livno	05 – Policija	26
Livno	09 – Sudovi	115
Livno	10 - Radni odnosi	29
Livno	11 - Obrazovanje	2
Livno	13 - Prava djeteta	1
Livno	15 – Imovinsko-pravni odnosi	2
Livno	17 - Javne isprave	1
Livno	19 – Uprava	89
Livno	21 - Komunalne usluge	7
Livno	22 - Vladina i ministarska imenovanja	8
Livno	23 – Zdravstvo	6
Livno	24 - Socijalna skrb	5
Livno	25 – Mirovine	18
Livno	26 - Tužilaštva	17
	<b>UKUPNO Livno</b>	<b>341</b>

<b>Broj žalbi po entitetima i općinama podnositelja žalbe u 2014.g.</b>			
<b>Entitet</b>	<b>Kanton</b>	<b>Općina</b>	<b>Broj žalbi</b>
F BiH	Bosansko-podrinjski kanton	Goražde	12
F BiH	Bosansko-podrinjski kanton	Pale – Prača	2
<b>F BiH</b>	<b>Bosansko-podrinjski kanton</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>14</b>
F BiH	Hercegovačko-neretvanski kanton	Čapljina	15
F BiH	Hercegovačko-neretvanski kanton	Čitluk	7
F BiH	Hercegovačko-neretvanski kanton	Grad Mostar	177
F BiH	Hercegovačko-neretvanski kanton	Jablanica	9
F BiH	Hercegovačko-neretvanski kanton	Konjic	8
F BiH	Hercegovačko-neretvanski kanton	Neum	6
F BiH	Hercegovačko-neretvanski kanton	Prozor	2
F BiH	Hercegovačko-neretvanski kanton	Stolac	1
<b>F BiH</b>	<b>Hercegovačko-neretvanski kanton</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>225</b>
F BiH	Kanton br. 10	Bosansko Grahovo	18
F BiH	Kanton br. 10	Drvar	40
F BiH	Kanton br. 10	Glamoč	32
F BiH	Kanton br. 10	Kupres	1
F BiH	Kanton br. 10	Livno	189
F BiH	Kanton br. 10	Tomislavgrad	57
<b>F BiH</b>	<b>Kanton br. 10</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>337</b>
F BiH	Kanton Sarajevo	Hadžići	13
F BiH	Kanton Sarajevo	Ilidža	43
F BiH	Kanton Sarajevo	Ilijaš	11
F BiH	Kanton Sarajevo	Sarajevo - Centar	175
F BiH	Kanton Sarajevo	Sarajevo-Noví Grad	110
F BiH	Kanton Sarajevo	Sarajevo-Novo Sarajevo	120
F BiH	Kanton Sarajevo	Sarajevo-Stari Grad	81
F BiH	Kanton Sarajevo	Trnovo	3
F BiH	Kanton Sarajevo	Vogošća	35
<b>F BiH</b>	<b>Kanton Sarajevo</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>591</b>
F BiH	Posavski kanton	Odžak	2
F BiH	Posavski kanton	Orašje	7
<b>F BiH</b>	<b>Posavski kanton</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>9</b>
F BiH	Srednjobosanski kanton	Bugojno	14
F BiH	Srednjobosanski kanton	Busovača	4
F BiH	Srednjobosanski kanton	Donji Vakuf	5
F BiH	Srednjobosanski kanton	Fojnica	5
F BiH	Srednjobosanski kanton	Gornji Vakuf - Uskoplje	4
F BiH	Srednjobosanski kanton	Jajce	14
F BiH	Srednjobosanski kanton	Kiseljak	6
F BiH	Srednjobosanski kanton	Novi Travnik	6
F BiH	Srednjobosanski kanton	Travnik	20
F BiH	Srednjobosanski kanton	Vitez	11
<b>F BiH</b>	<b>Srednjobosanski kanton</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>89</b>
F BiH	Tuzlanski kanton	Banovići	18
F BiH	Tuzlanski kanton	Čelić	2
F BiH	Tuzlanski kanton	Doboj-Istok	3
F BiH	Tuzlanski kanton	Gračanica	14
F BiH	Tuzlanski kanton	Gradačac	18
F BiH	Tuzlanski kanton	Kalesija	15
F BiH	Tuzlanski kanton	Kladanj	9
F BiH	Tuzlanski kanton	Lukavac	51
F BiH	Tuzlanski kanton	Sapna	7
F BiH	Tuzlanski kanton	Srebrenik	21
F BiH	Tuzlanski kanton	Teočak	2

F BiH	Tuzlanski kanton	Tuzla	181
F BiH	Tuzlanski kanton	Živinice	35
<b>F BiH</b>	<b>Tuzlanski kanton</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>376</b>
F BiH	Unsko-sanski kanton	Bihać	51
F BiH	Unsko-sanski kanton	Bosanska Krupa	14
F BiH	Unsko-sanski kanton	Bosanski Petrovac	2
F BiH	Unsko-sanski kanton	Bužim	6
F BiH	Unsko-sanski kanton	Cazin	22
F BiH	Unsko-sanski kanton	Ključ	5
F BiH	Unsko-sanski kanton	Sanski Most	16
F BiH	Unsko-sanski kanton	Velika Kladuša	23
<b>F BiH</b>	<b>Unsko-sanski kanton</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>139</b>
F BiH	Zapadnohercegovački kanton	Grude	2
F BiH	Zapadnohercegovački kanton	Ljubuški	10
F BiH	Zapadnohercegovački kanton	Posušje	5
F BiH	Zapadnohercegovački kanton	Široki Brijeg	10
<b>F BiH</b>	<b>Zapadnohercegovački kanton</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>27</b>
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Breza	11
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Doboj-Jug	5
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Kakanj	9
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Maglaj	8
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Olovo	6
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Tešanj	23
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Usora	1
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Vareš	3
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Visoko	17
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Zavidovići	18
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Zenica	154
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Žepče	6
<b>F BiH</b>	<b>Zeničko-dobojski kanton</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>261</b>
<b>F BiH</b>		<b>UKUPNO</b>	<b>2068</b>
RS		Berkovići	1
RS		Bijeljina	56
RS		Bileća	3
RS		Bosanska Kostajnica	5
RS		Bosanski Brod	3
RS		Bratunac	2
RS		Čajniče	2
RS		Čelinac	6
RS		Derвента	4
RS		Doboj	36
RS		Foča	18
RS		Gacko	3
RS		Grad Banja Luka	302
RS		Gradiška	31
RS		Istočna Ilidža	2
RS		Istočni Stari Grad	3
RS		Istočno Novo Sarajevo	15
RS		Jezero	1
RS		Kalinovik	1
RS		Knežev	12
RS		Kotor Varoš	8
RS		Kozarska Dubica	3
RS		Kupres	12
RS		Laktaši	13
RS		Lopare	5
RS		Ljubinje	1

RS		Milići	2
RS		Modriča	8
RS		Mrkonjić Grad	14
RS		Nevesinje	4
RS		Novi Grad	6
RS		Oštra Luka	1
RS		Pale	13
RS		Pelagićevo	1
RS		Petrovo	1
RS		Prijedor	45
RS		Prnjavor	17
RS		Rogatica	4
RS		Rudo	1
RS		Sokolac	7
RS		Srbac	19
RS		Srebrenica	3
RS		Šamac	5
RS		Šekovići	2
RS		Šipovo	15
RS		Teslić	6
RS		Trebinje	16
RS		Ugljevik	4
RS		Višegrad	4
RS		Vlasenica	7
RS		Vukosavlje	4
RS		Zvornik	17
<b>RS</b>		<b>UKUPNO</b>	<b>774</b>
<b>Brčko Distrikt</b>		<b>UKUPNO</b>	<b>93</b>
		<b>Nema općine</b>	<b>73</b>
		<b>e-mail</b>	<b>29</b>
		<b>Inozemstvo</b>	<b>94</b>
		<b>UKUPNO SVE</b>	<b>3131</b>

#### Raspored žalbi po općinama protivne strane u 2014.g.

Entitet	Kanton	Općina	Broj žalbi
F BiH	Bosansko-podrinjski kanton	Foča - Ustikolina	1
F BiH	Bosansko-podrinjski kanton	Goražde	13
F BiH	Bosansko-podrinjski kanton	Pale – Prača	1
<b>F BiH</b>	<b>Bosansko-podrinjski kanton</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>15</b>
F BiH	Hercegovačko-neretvanski kanton	Čapljina	7
F BiH	Hercegovačko-neretvanski kanton	Čitluk	3
F BiH	Hercegovačko-neretvanski kanton	Grad Mostar	223
F BiH	Hercegovačko-neretvanski kanton	Jablanica	6
F BiH	Hercegovačko-neretvanski kanton	Konjic	7
F BiH	Hercegovačko-neretvanski kanton	Neum	7
F BiH	Hercegovačko-neretvanski kanton	Prozor	2
F BiH	Hercegovačko-neretvanski kanton	Stolac	1
<b>F BiH</b>	<b>Hercegovačko-neretvanski kanton</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>256</b>
F BiH	Kanton br. 10	Bosansko Grahovo	6
F BiH	Kanton br. 10	Drvar	34
F BiH	Kanton br. 10	Glamoč	14
F BiH	Kanton br. 10	Livno	216
F BiH	Kanton br. 10	Tomislavgrad	37

<b>F BiH</b>	<b>Kanton br. 10</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>307</b>
F BiH	Kanton Sarajevo	Hadžići	7
F BiH	Kanton Sarajevo	Ilidža	20
F BiH	Kanton Sarajevo	Ilijaš	11
F BiH	Kanton Sarajevo	Sarajevo – Centar	558
F BiH	Kanton Sarajevo	Sarajevo-Noví Grad	54
F BiH	Kanton Sarajevo	Sarajevo-Novo Sarajevo	95
F BiH	Kanton Sarajevo	Sarajevo-Stari Grad	38
F BiH	Kanton Sarajevo	Vogošća	15
<b>F BiH</b>	<b>Kanton Sarajevo</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>798</b>
F BiH	Posavski kanton	Odžak	3
F BiH	Posavski kanton	Orašje	5
<b>F BiH</b>	<b>Posavski kanton</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>8</b>
F BiH	Srednjobosanski kanton	Bugojno	16
F BiH	Srednjobosanski kanton	Busovača	2
F BiH	Srednjobosanski kanton	Donji Vakuf	3
F BiH	Srednjobosanski kanton	Fojnica	1
F BiH	Srednjobosanski kanton	Gornji Vakuf – Uskoplje	2
F BiH	Srednjobosanski kanton	Jajce	13
F BiH	Srednjobosanski kanton	Kiseljak	8
F BiH	Srednjobosanski kanton	Novi Travnik	7
F BiH	Srednjobosanski kanton	Travnik	33
F BiH	Srednjobosanski kanton	Vitez	6
<b>F BiH</b>	<b>Srednjobosanski kanton</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>91</b>
F BiH	Tuzlanski kanton	Banovići	9
F BiH	Tuzlanski kanton	Doboj-Istok	2
F BiH	Tuzlanski kanton	Gračanica	7
F BiH	Tuzlanski kanton	Gradačac	11
F BiH	Tuzlanski kanton	Kalesija	6
F BiH	Tuzlanski kanton	Kladanj	6
F BiH	Tuzlanski kanton	Lukavac	22
F BiH	Tuzlanski kanton	Sapna	1
F BiH	Tuzlanski kanton	Srebrenik	10
F BiH	Tuzlanski kanton	Teočak	1
F BiH	Tuzlanski kanton	Tuzla	233
F BiH	Tuzlanski kanton	Živinice	31
<b>F BiH</b>	<b>Tuzlanski kanton</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>339</b>
F BiH	Unsko-sanski kanton	Bihać	81
F BiH	Unsko-sanski kanton	Bosanska Krupa	14
F BiH	Unsko-sanski kanton	Bosanski Petrovac	2
F BiH	Unsko-sanski kanton	Bužim	1
F BiH	Unsko-sanski kanton	Cazin	14
F BiH	Unsko-sanski kanton	Ključ	4
F BiH	Unsko-sanski kanton	Sanski Most	6
F BiH	Unsko-sanski kanton	Velika Kladuša	14
<b>F BiH</b>	<b>Unsko-sanski kanton</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>136</b>
F BiH	Zapadnohercegovački kanton	Grude	2
F BiH	Zapadnohercegovački kanton	Ljubuški	1
F BiH	Zapadnohercegovački kanton	Posušje	3

F BiH	Zapadnohercegovački kanton	Široki Brijeg	19
<b>F BiH</b>	<b>Zapadnohercegovački kanton</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>25</b>
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Breza	6
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Doboj-Jug	2
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Kakanj	8
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Maglaj	8
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Olovo	2
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Tešanj	12
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Vareš	2
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Visoko	18
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Zavidovići	12
F BiH	Zeničko-dobojski kanton	Zenica	159
FBiH	Zeničko-dobojski kanton	Žepče	7
<b>F BiH</b>	<b>Zeničko-dobojski kanton</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>236</b>
<b>F BiH</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>2211</b>
RS		Bijeljina	51
RS		Bileća	1
RS		Bosanska Kostajnica	4
RS		Bosanski Brod	2
RS		Bratunac	1
RS		Čajniče	1
RS		Čelinac	3
RS		Derventa	6
RS		Doboj	26
RS		Donji Žabar	1
RS		Foča	16
RS		Gacko	1
RS		Grad Banja Luka	449
RS		Gradiška	20
RS		Istočna Ilidža	2
RS		Istočni Stari Grad	1
RS		Istočno Novo Sarajevo	13
RS		Jezero	1
RS		Kalinovik	1
RS		Kneževo	7
RS		Kotor Varoš	6
RS		Kozarska Dubica	3
RS		Kupres	10
RS		Laktaši	3
RS		Lopare	3
RS		Milići	1
RS		Modriča	3
RS		Mrkonjić Grad	6
RS		Novi Grad	3
RS		Novo Goražde	1
RS		Oštra Luka	1
RS		Pale	5
RS		Prijedor	20
RS		Prnjavor	17

RS		Rogatica	2
RS		Rudo	1
RS		Sokolac	6
RS		Srbac	7
RS		Srebrenica	4
RS		Šamac	4
RS		Šekovići	1
RS		Šipovo	9
RS		Teslić	5
RS		Trebinje	18
RS		Ugljevik	3
RS		Višegrad	4
RS		Vlasenica	7
RS		Vukosavlje	3
RS		Zvornik	16
<b>RS</b>		<b>UKUPNO</b>	<b>779</b>
<b>Brčko Distrikt</b>		<b>UKUPNO</b>	<b>68</b>
		<b>Nema općine</b>	<b>68</b>
		<b>Inozemstvo</b>	<b>5</b>
		<b>UKUPNO</b>	<b>73</b>
	<b>SVE</b>	<b>UKUPNO</b>	<b>3131</b>

### Broj žalbi koje su završene po odjelima u 2014.g.

Naziv odjela	Žalbe u 2014	Žalbe iz ranijih godina	Ukupno
01 - Odjel za praćenje prava djece // BL	22	29	51
01 - Odjel za praćenje prava djece // Brčko	3	2	5
01 - Odjel za praćenje prava djece // Livno	1	0	1
01 - Odjel za praćenje prava djece // Mostar	8	5	13
01 - Odjel za praćenje prava djece // SA	43	67	110
<b>Ukupno završeno po odjelu</b>	<b>77</b>	<b>103</b>	<b>180</b>
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // BL	14	5	19
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // Brčko	1	5	6
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // Livno	0	1	1
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // Mostar	5	2	7
02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // SA	16	17	33
<b>Ukupno završeno po odjelu</b>	<b>36</b>	<b>30</b>	<b>66</b>
03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina // BL	4	2	6
03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina // Brčko	0	1	1
03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina // SA	4	1	5
<b>Ukupno završeno po odjelu</b>	<b>8</b>	<b>4</b>	<b>12</b>
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // BL	107	34	141
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // Brčko	46	50	96
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // Livno	55	10	65
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // Mostar	36	24	60
04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // SA	171	121	292
<b>Ukupno završeno po odjelu</b>	<b>415</b>	<b>239</b>	<b>654</b>
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // BL	360	101	461
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // Brčko	100	113	213
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // Livno	190	63	253
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // Mostar	76	58	134
05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // SA	448	303	751



<b>Ukupno završeno po odjelu</b>	<b>1174</b>	<b>638</b>	<b>1812</b>
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // BL	48	26	74
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // Brčko	17	9	26
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // Livno	4	2	6
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // Mostar	5	4	9
06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // SA	46	41	87
<b>Ukupno završeno po odjelu</b>	<b>120</b>	<b>82</b>	<b>202</b>
07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika // BL	16	10	26
07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika // Mostar	1	0	1
07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika // SA	70	68	138
<b>Ukupno završeno po odjelu</b>	<b>87</b>	<b>78</b>	<b>165</b>
<b>Ukupno završenih</b>	<b>1917</b>	<b>1174</b>	<b>3091</b>

Naziv kancelari	Naziv odjela	Žalbe 2014.g.	Žalbe iz ranijih godina	Ukupno A/A
Sarajevo	01 - Odjel za praćenje prava djece // SA	43	67	110
Sarajevo	02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // SA	16	17	33
Sarajevo	03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina // SA	4	1	5
Sarajevo	04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // SA	171	121	292
Sarajevo	05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // SA	448	303	751
Sarajevo	06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // SA	46	41	87
Sarajevo	07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika // SA	70	68	138
<b>Ukupno riješenih žalbi Sarajevo</b>		<b>798</b>	<b>618</b>	<b>1416</b>
Banja Luka	01 - Odjel za praćenje prava djece // BL	22	29	51
Banja Luka	02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // BL	14	5	19
Banja Luka	03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina // BL	4	2	6
Banja Luka	04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // BL	107	34	141
Banja Luka	05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // BL	360	101	461
Banja Luka	06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // BL	48	26	74
Banja Luka	07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika // BL	16	10	26
<b>Ukupno riješenih žalbi Banja Luka</b>		<b>571</b>	<b>207</b>	<b>778</b>
Brčko	01 - Odjel za praćenje prava djece // Brčko	3	2	5
Brčko	02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // Brčko	1	5	6
Brčko	03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina // Brčko	0	1	1
Brčko	04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // Brčko	46	50	96
Brčko	05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // Brčko	100	113	213
Brčko	06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // Brčko	17	9	26
Brčko	07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika // Brčko	0	0	0
<b>Ukupno riješenih žalbi Brčko</b>		<b>167</b>	<b>180</b>	<b>347</b>
Mostar	01 - Odjel za praćenje prava djece // Mostar	8	5	13
Mostar	02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // Mostar	5	2	7
Mostar	03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina // Mostar	0	0	0
Mostar	04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // Mostar	36	24	60

Mostar	05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // Mostar	76	58	134
Mostar	06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // Mostar	5	4	9
Mostar	07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika // Mostar	1	0	1
<b>Ukupno riješenih žalbi Mostar</b>		<b>131</b>	<b>93</b>	<b>224</b>
Livno	01 - Odjel za praćenje prava djece // Livno	1	0	1
Livno	02 - Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom // Livno	0	1	1
Livno	03 - Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina // Livno	0	0	0
Livno	04 - Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna prava // Livno	55	10	65
Livno	05 - Odjel za praćenje političkih i građanskih prava // Livno	190	63	253
Livno	06 - Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije // Livno	4	2	6
Livno	07 - Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika // Livno	0	0	0
<b>Ukupno riješenih žalbi Livno</b>		<b>250</b>	<b>76</b>	<b>326</b>
<b>UKUPNO</b>		<b>1917</b>	<b>1174</b>	<b>3091</b>

**Broj žalbi koje su završene po Uredima i odjelima u 2014.g.**

Povreda prava	Potkategorija	Broj žalbi u 2014.g.	Žalbe iz ranijih godina	Ukupno A/A u 2014.g.
01 - Diskriminacija	00 – Ostalo	12	29	41
01 - Diskriminacija	01-01 – Uznemiravanje	4	0	4
01 - Diskriminacija	01-02 - Spolno uznemiravanje	0	0	0
01 - Diskriminacija	01-03 – Mobing	40	26	66
01 - Diskriminacija	01-04 – Segregacija	1	0	1
01 - Diskriminacija	01-05 - Izdavanje naloga i pomaganje drugima prilikom diskriminacije	0	1	1
01 - Diskriminacija	01-06 - Poticanje na diskriminaciju	2	0	2
01 - Diskriminacija	01-08 - Na osnovi boje kože	0	0	0
01 - Diskriminacija	01-09 - Na osnovi jezika	1	0	1
01 - Diskriminacija	01-10 - Na osnovi vjere	2	0	2
01 - Diskriminacija	01-11 - Na osnovi etničke pripadnosti	12	5	17
01 - Diskriminacija	01-12 - Na osnovi nacionalnog ili socijalnog podrijetla	9	4	13

01 - Diskriminacija	01-13 - Na osnovi veze sa nacionalnom manjinom	0	2	2
01 - Diskriminacija	01-14 - Na osnovi političkog ili drugog uvjerenja	3	2	5
01 - Diskriminacija	01-15 - Na osnovi imovnog stanja	1	0	1
01 - Diskriminacija	01-16 - Na osnovi članstva u sindikatu ili drugom udruženju	4	0	4
01 - Diskriminacija	01-17 - Na osnovi obrazovanja	9	7	16
01 - Diskriminacija	01-18 - Na osnovi društvenog položaja i pola	15	2	17
01 - Diskriminacija	01-19 - Na osnovi spolnog izražavanja ili orijentacije	8	3	11
<b>01 - Diskriminacija</b>	<b>SUMA</b>	<b>123</b>	<b>81</b>	<b>204</b>
<b>02 - Mediji i sloboda informiranja</b>	<b>SUMA</b>	<b>1</b>	<b>0</b>	<b>1</b>
03 - Pristup informacijama	00 – ostalo	78	33	111
03 - Pristup informacijama	03-1 - neodlučivanje u zakonskom roku	44	17	61
03 - Pristup informacijama	03-2 - odbijanje pristupa informacijama	26	7	33
03 - Pristup informacijama	03-3 - pravo na dvostupnjevost	1	0	1
<b>03 - Pristup informacijama</b>	<b>SUMA</b>	<b>149</b>	<b>57</b>	<b>206</b>
<b>04 - Vjerske slobode / religija</b>	<b>SUMA</b>	<b>4</b>	<b>1</b>	<b>5</b>
<b>05 - Policija</b>	<b>SUMA</b>	<b>100</b>	<b>44</b>	<b>144</b>
<b>06 - Javni prihodi</b>	<b>SUMA</b>	<b>2</b>	<b>0</b>	<b>2</b>
07 - Zatvori	00 – ostalo	75	65	140
07 - Zatvori	07-1 - korištenje zavodskih pogodnosti i posjete	6	7	13
07 - Zatvori	07-2 - zdravstvena zaštita i higijenski uvjeti	3	6	9
07 - Zatvori	07-3 - smještaj osoba sa mentalnim poremećajima i invaliditetom	0	0	0
07 - Zatvori	07-4 – pomilovanja	2	0	2
<b>07 - Zatvori</b>	<b>SUMA</b>	<b>86</b>	<b>78</b>	<b>164</b>
<b>08 - Ravnopravnost spolova</b>	<b>SUMA</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>1</b>
09 – Sudovi	00 – Ostalo	211	77	288
09 – Sudovi	09-1 - žalbe na rad sudaca/sutkinja	29	7	36
09 – Sudovi	09-2 - duljina trajanja postupka (član 6)	117	66	183
09 – Sudovi	09-3 - izvršenje presuda	51	35	86
<b>09 – Sudovi</b>	<b>SUMA</b>	<b>408</b>	<b>185</b>	<b>593</b>
<b>10 - Radni odnosi</b>	<b>SUMA</b>	<b>157</b>	<b>108</b>	<b>265</b>

11 - Obrazovanje	SUMA	17	18	35
12 - Osobe sa invaliditetom	SUMA	34	28	62
13 - Prava djeteta	SUMA	78	96	174
14 – Ekologija i zaštita okoliša	SUMA	3	4	7
15 – Imovinsko- pravni odnosi	SUMA	82	80	162
16 – Nasilje	SUMA	1	2	3
17 - Javne isprave	SUMA	11	5	16
18 – Manjine	SUMA	4	4	8
19 – Uprava	SUMA	320	171	491
20 - Ratne štete	SUMA	2	2	4
21 - Komunalne usluge	SUMA	48	19	67
22 - Vladina i ministarska imenovanja	SUMA	51	63	114
23 – Zdravstvo	SUMA	39	15	54
24 - Socijalna skrb	SUMA	37	25	62
25 – Mirovine	SUMA	113	58	171
26 – Tužilaštva	SUMA	47	24	71
27 - Pravobranilaštva	SUMA	0	5	5
<b>SUMA</b>	<b>SUMA</b>	<b>1917</b>	<b>1174</b>	<b>3091</b>

**Broj žalbi koje su završene // potkategorije 2014.g.**

Način okončanja	Žalbe u 2014.g.	Žalbe iz ranijih godina	Ukupno
Tijekom intervencije ombudsmana	706	533	1239
Preporukom ombudsmana	100	186	286
Nezainteresiranost stranke za daljnje vođenje postupka	325	143	468
Neprihvatljiva žalba	519	133	652
Na drugi način	229	155	384
Nenadležnost i ustupanje predmeta nadležnom organu	19	10	29
Proslijeđen drugom Uredu ombudsmana	16	1	17
Specijalnim izvješćem	0	12	12
Ponovni postupak	3	1	4
<b>Ukupno</b>	<b>1917</b>	<b>1174</b>	<b>3091</b>
<b>SAMO ZA NEPRIHVATLJIVE ŽALBE- POTKATEGORIZACIJA</b>	<b>iz 2014.g.</b>	<b>iz ranijih godina</b>	

00 – ostalo	61	3
01 - anonimna žalba	2	0
02 - zlonamjerna žalba	3	0
03 - neosnovana žalba	386	121
04 - žalba ne sadrži nikakav zahtjev	5	1
05 - narušavanje legitimnih prava treće strane	1	0
06 - kašnjenje podnosioca od 1 g. nakon činjenica, događaja ili odluke	4	0
07 - nisu iscrpljena sva pravna sredstva	27	4
08 - žalba nepotpuna ili nerazumljiva (nije naknadno dopunjena)	8	1
09 - podnositelj odustao od žalbe	5	0
10 - žalba sa već razmatranim činjenicama (dupliranje žalbe)	16	3
11 - činjenično stanje prije 14. decembra 1995.g.	1	0
<b>Ukupno</b>	<b>519</b>	<b>133</b>

**Broj žalbi koje su završene// Način okončanja žalbi u 2014.g.**

**Broj žalbi sa preporukama po kategorijama povreda prava i realizaciji u 2014.g.**

R.br.	Povreda prava	Broj žalbi sa izdanom preporukom
1	01 – Diskriminacija	42
2	02 - Mediji i sloboda informiranja	0
3	03 - Pristup informacijama	28
4	04 - Vjerske slobode / religija	2
5	05 – Policija	7
6	06 - Javni prihodi	0
7	07 – Zatvori	3
8	08 - Ravnopravnost spolova	0
9	09 – Sudovi	13
10	10 - Radni odnosi	21
11	11 – Obrazovanje	2
12	12 - Osobe sa invaliditetom	4
13	13 - Prava djeteta	11

Djelomično realizirana	4
Nema odgovora	52
Nije realizirana	25
Ostvarena suradnja	55
Realizirana	80
<b>Ukupno</b>	<b>216</b>

14	14 – Ekologija i zaštita okoliša	1
15	15 – Imovinsko-pravni odnosi	5
16	16 – Nasilje	0
17	17 - Javne isprave	0
18	18 – Manjine	0
19	19 – Uprava	44
20	20 - Ratne štete	0
21	21 - Komunalne usluge	2
22	22 - Vladina i ministarska imenovanja	24
23	23 – Zdravstvo	2
24	24 - Socijalna skrb	0
25	25 – Mirovine	4
26	26 – Tužilaštva	1
27	27 – Pravobranilaštva	0
28	UKUPNO	216

ODJEL	Broj žalbi iz 2014.g. sa izdanom preporukom
Odjel za praćenje političkih i građanskih prava	11
Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna pitanja	4
Odjel za praćenje prava osoba s invaliditetom	2
Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i dr. manjina	33
Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika	121
Odjel za praćenje prava djece	42
Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije	3
<b>UKUPNO</b>	<b>216</b>

**Broj žalbi. sa izdanom preporukom po odjelima u 2014.g.**

Uredi	Broj žalbi iz 2014.g. sa izdanom preporukom
Ured Sarajevo	103
Ured Banja Luka	80
Ured Brčko	13
Ured Mostar	8
Ured Livno	12
<b>Ukupno žalbi iz 2014.g. s preporukom</b>	<b>216</b>

**Broj žalbi. sa izdanom preporukom po Uredima u 2014.g.**

Naziv odjela	Djelomično realizirana	Nema odgovora	Nije realizirana	Ostvarena suradnja	Realizirana	Ukupno
Odjel za praćenje prava djece	2	4	1	2	2	11
Odjel za praćenje prava osoba sa invaliditetom	0	0	0	3	1	4
Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina	0	0	1	1	0	2
Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna pitanja	1	11	4	10	7	33
Odjel za praćenje političkih i građanskih prava	0	29	15	27	50	121
Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije	1	9	4	11	17	42
Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika	0	0	0	2	1	3
<b>Ukupno žalbi iz 2014.g. s preporukom</b>	<b>2</b>	<b>68</b>	<b>16</b>	<b>73</b>	<b>57</b>	<b>216</b>

**Realizacija preporuka u žalbama iz 2014.g. po odjelima**

Naziv odjela	Djelomično realizirana	Nema odgovora	Nije realizirana	Ostvarena suradnja	Realizirana	Ukupno
Ured Sarajevo	1	20	8	29	45	103
Ured Banja Luka	1	20	9	22	28	80
Ured Brčko	1	4	2	2	4	13
Ured Mostar	0	6	1	0	1	8
Ured Livno	1	2	5	2	2	12
<b>Ukupno žalbi iz 2014.g. s preporukom</b>	<b>4</b>	<b>52</b>	<b>25</b>	<b>55</b>	<b>80</b>	<b>216</b>

**Realizacija preporuka u žalbama iz 2014.g. po Uredima**



ODJEL	Broj preporuka
Odjel za praćenje političkih i građanskih prava	194
Odjel za ekonomska, socijalna i kulturna pitanja	55
Odjel za praćenje prava osoba s invaliditetom	9
Odjel za praćenje prava nacionalnih, vjerskih i dr. Manjina	2
Odjel za praćenje prava pritvorenika / zatvorenika	2
Odjel za praćenje prava djece	20
Odjel za eliminiranje svih oblika diskriminacije	44
<b>UKUPNO</b>	<b>326</b>

**Preporuke u 2014.g. po odjelima uključujući i žalbe prenesene iz prethodnih godina**  
(preporuke prikazane jedinstveno bez obzira na broj predmeta koje obuhvaćaju)

Način realizacije preporuka	Broj preporuka
Realizirana	118
Ostvarena suradnja	79
Djelomično realizirana	4
Nema odgovora	86
Nije realizirana	39
<b>Ukupan broj žalbi sa izdanom preporukom</b>	<b>326</b>

**Preporuke u 2014.g. po realizaciji uključujući i žalbe prenesene iz prethodnih godina**  
(preporuke prikazane jedinstveno bez obzira na broj predmeta koje obuhvaćaju)

Diskriminacija	46
Pristup informacijama	40
Vjerske slobode/religija	2
Policija	12
Zatvori	2
Sudovi	23
Radni odnosi	30
Obrazovanje	3
Osobe sa invaliditetom	9
Prava djeteta	20
Ekologija i zaštita okoliša	1
Imovinsko -pravni odnosi	16
Nasilje	1
Uprava	71
Komunalne usluge	2
Vladina i ministarska imenovanja	31
Zdravstvo	6
Socijalna skrb	2
Mirovine	8
Tužilaštva	1
<b>Ukupno preporuka</b>	<b>326</b>

**Preporuke u 2014.g. po povredama prava uključujući i žalbe prenesene iz prethodnih godina**  
(preporuke prikazane jedinstveno bez obzira na broj predmeta koje obuhvaćaju)

Odgovorne strane	Broj preporuka
Ministarstva	113
Lokalne zajednice-općine	79
Agencije	7
Ustanove u obl.obrazovanja	23
Ustanove u obl.socijalne skrbi	12
Ustanove u oblasti zdrav.skrbi	14
Sudovi ,tužilaštva, pravobranilaštva	35
Zatvori	6
Uprave i direkcije	14
Javna poduzeća i ustanove	28
Parlament i Vlade kantona	21
Ostalo	10
<b>Ukupno preporuka</b>	<b>362</b>

**Organi kojima su upućene preporuke u 2014.g. uključujući i žalbe prenesene iz prethodnih godina**

(u ovisnosti o vrsti povrede preporuka se nekad šalje na adrese više organa)

Vrsta aktivnosti	Broj obraćanja
Aktivnosti Institucije	18
Diskriminacija	23
Prava djece	27
Građansko-politička prava	13
Ekonomsko-socijalna prava	10
Prava pritvorenika/zatvorenika	6
Prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina	6
Prava osoba s invaliditetom	7
<b>Ukupno</b>	<b>110</b>

**Pregled zahtjeva medija po oblastima ljudskih prava**

Vrsta medija	Broj obraćanja
TV	52
Radio	18
Tisak	18
Portali	17
Novinske agencije	5
<b>Ukupno</b>	<b>110</b>

**Medijski interes za rad Institucije ombudsmena BiH s obzirom na vrstu medija**

Institucija ombudsmena/ombudsmana  
za ljudska prava Bosne i Hercegovine



Институција омбудсмeна/омбудсмана  
за људска права Босне и Херцеговине

# **GODIŠNJI IZVJEŠĆE O POJAVAMA DISKRIMINACIJE U BOSNI I HERCEGOVINI ZA 2014. GODINU**

**Banja Luka, ožujak 2015. godine**



## SADRŽAJ

UVOD.....	4
STATISTIKE .....	4
MOBING .....	8
DISKRIMINACIJA NA OSNOVI SEKSUALNE ORJENTACIJE (LGBT) .....	9
GOVOR MRŽNJE .....	11
SUDSKA PRAKSA .....	13
ILUSTRATIVNI PRIMJERI.....	17
AKTIVNOSTI PROMOCIJE I SARADNJA SA INSTITUCIJAMA.....	20
JAČANJE KAPACITETA ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE .....	24
ANEKS I PREGLED IZDANIH PREPORUKA U OBLASTI DISKRIMINACIJE .....	25

## UVOD

Za razliku od zemalja u kojima postoje specijalizirane institucije za zaštitu ravnopravnosti, Zakon o zabrani diskriminacije Bosne i Hercegovine povjerava Instituciji ombudsmana BiH status “središnje institucije nadležne za zaštitu od diskriminacije” i u tu svrhu predviđa osnivanje i rad posebnog odjela sa isključivim zadatkom razmatranja predmeta navodne diskriminacije koju je počinilo bilo koje pravno ili fizičko lice u bilo kojoj oblasti života.

Zakon predviđa široku lepezu nadležnosti ombudsmana koje sežu od promotivnih aktivnosti, preko istraživanja u oblasti diskriminacije do postupanja po žalbama pojedinaca koji tvrde da su žrtve diskriminacije i preuzimanja aktivne uloge u prekršajnim postupcima za zaštitu od diskriminacije. U tom smislu, zakonske nadležnosti ombudsmana BiH u oblasti zaštite od diskriminacije, u velikoj mjeri, prate međunarodne standarde relevantne za rad tijela za zaštitu jednakosti.

Međutim, za djelotvornu borbu protiv diskriminacije nije dovoljno samo usvojiti zakonska rješenja usklađena s tim standardima. Ključno je osigurati djelotvornu i pravilnu primjenu Zakona, koja je u Bosni i Hercegovini trenutno ocijenjena slabom, prije svega kroz jačanje institucija koje mogu odgovoriti novom važnom zadatku antidiskriminacijske zaštite, koju im je Zakon povjerio i kroz kontinuiranu podršku njihovim aktivnostima od drugih ključnih aktera.

Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije uspostavljen je u siječnju 2009. godine sa osnovnim ciljem da osigura ujednačavanje pristupa u ostvarivanju i zaštiti prava građana na čitavom teritoriju BiH i poduzima djelotvorne mjere u cilju sprječavanja bilo kojeg oblika diskriminacije. Radom na pojedinačnim žalbama ili u postupcima istraživanja po službenoj dužnosti, ombudsmani nastoje da ukažu na značaj dosljedne primjene zabrane diskriminacije sadržane u međunarodnim konvencijama i domaćem zakonodavstvu kao i na značaj usklađivanja domaćeg zakonodavstva s međunarodnim standardima ljudskih prava. U preporukama i ostalim odlukama ukazuje se odgovornim institucijama i službama na faktore koji onemogućavaju ravnopravan zakonski tretman prema svim građanima BiH i predlažu odgovarajuće mjere za djelotvornu pravnu intervenciju usmjerenu na zaštitu prava građana.

Detaljni podaci o radu Odjela, izvješća iz prethodnih godina, zakonska regulativa, kao i obrasci i upute za pokretanje postupka za zaštitu od diskriminacije, dostupni su na [www.ombudsmen.gov.ba](http://www.ombudsmen.gov.ba)

## STATISTIKE

U toku 2014. godine, u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije registrirano je ukupno 230 žalbi. Ovo predstavlja povećanje broja žalbi za 32 predmeta ili 16,16% u odnosu na prethodnu, 2013. godinu, kada je registrirano 198 žalbi. Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije imao je procentualno najveće uvećanje broja predmeta u usporedbi sa ostalim odjelima u Instituciji ako se izuzme Odjel za prava nacionalnih, vjerskih i drugih manjina gdje je ukupno godišnje povećanje broja predmeta za 3, dovelo do procentualnog uvećanja od 23,08%.

Prema procjenama ombudsmana, ovaj podatak i dalje ne predstavlja stvaran prikaz obima diskriminacije jer i dalje postoje neprijavljeni slučajevi zbog generalnog nepovjerenja, kao i zbog straha od eventualnih negativnih posljedica po status žrtava.

Najveći broj žalbi odnosi se na mobing kao poseban oblik diskriminacije na radnom mjestu (69), zatim slijede žalbe na diskriminaciju na osnovi društvenog položaja i spola (25), diskriminaciju na osnovi etničke pripadnosti (22), diskriminaciju na osnovi nacionalnog ili socijalnog podrijetla (19) i diskriminaciju na osnovi obrazovanja (12).

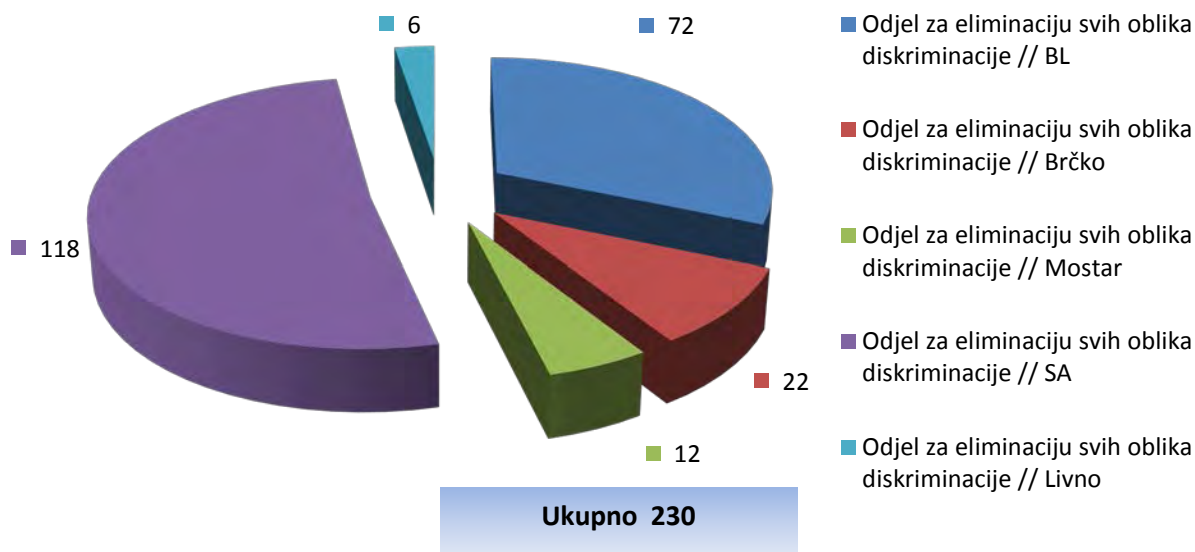
OBLICI DISKRIMINACIJE / UREDI	SARAJEVO	BANJA LUKA	BRČKO	MOSTAR	LIVNO	UKUPNO
Uznemiravanje	1	3	0	0	0	4
Spolno uznemiravanje	0	0	0	0	0	0
Mobing	42	16	7	3	1	69
Segregacija	0	1	0	0	0	1
Izdavanje naloga i pomaganje drugima prilikom diskriminacije	0	0	0	0	0	0
Poticanje na diskriminaciju	0	0	2	0	0	2
Na osnovi rase	0	0	0	0	0	0
Na osnovi boje kože	0	0	0	0	0	0
Na osnovi jezika	3	1	0	0	1	5
Na osnovi vjere	1	1	0	0	0	2
Na osnovi etničke pripadnosti	11	11	0	0	0	22
Na osnovi nacionalnog ili socijalnog podrijetla	11	5	3	0	0	19
Na osnovi veze sa nacionalnom manjinom	0	0	2	1	0	3
Na osnovi političkog ili drugog uvjerenja	1	2	0	1	1	5
Na osnovi imovinskog stanja	1	2	0	1	0	4
Na osnovi članstva u sindikatu ili drugom udruženju	1	4	0	0	1	6
Na osnovi obrazovanja	5	5	2	0	0	12
Na osnovi društvenog položaja i spola	7	10	7	0	1	25
Na osnovi spolnog izražavanja ili orijentacije	3	8	0	0	0	11
Ostalo	32	3	0	6	1	42

**Tabela 1: Prikaz zaprimljenih žalbi po Uredima i oblicima diskriminacije**

Od ukupno registriranih 230 predmeta diskriminacije, 118 je registrirano u Područnom uredu Sarajevo, 72 u Glavnom uredu Banja Luka, 22 u Područnom uredu Brčko, 12 u Područnom uredu Mostar i 6 u Terenskom uredu Livno. Statistike ove vrste imaju samo formalan ali ne i indikativan značaj jer bilo koje lice, iz bilo kojeg područja u Bosni i Hercegovini, može da izjavi žalbu Uredu ombudsmana prema vlastitom nahođenju.

ODJEL	Zaprimljeno u 2014.
Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije // BL	72
Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije // Brčko	22
Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije // Mostar	12
Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije // SA	118
Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije // Livno	6
<b>Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije</b>	<b>230</b>

**Tabela 2: Prikaz zaprimljenih žalbi po Uredima**



**Dijagram 1: Pregled zaprimljenih žalbi u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije u 2014. g. po Uredima**

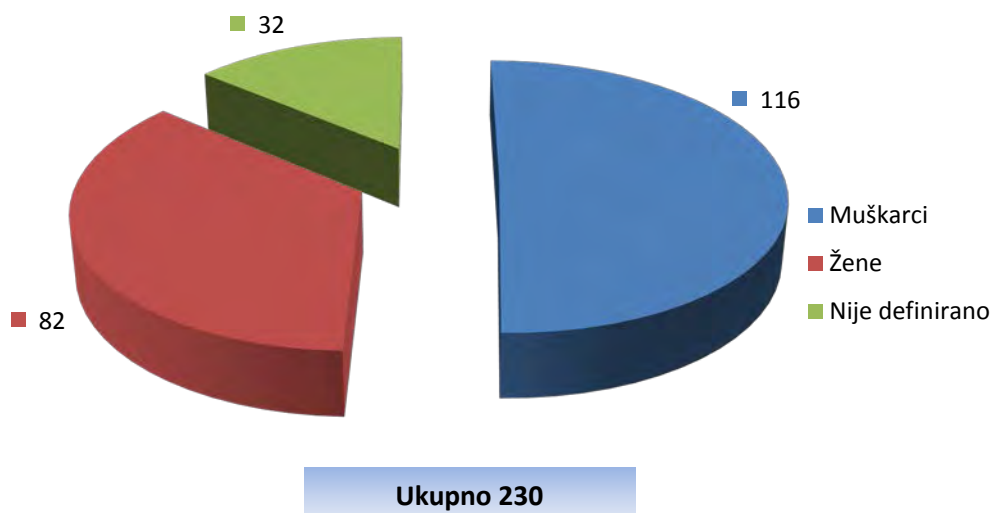
URED	ZAPRIMLJENE	U RADU	ZAVRŠENE
Banja Luka	72	24	48
Brčko	22	5	17
Mostar	12	7	5
Sarajevo	118	72	46
Livno	6	2	4
<b>Ukupno u Odjelu</b>	<b>230</b>	<b>104</b>	<b>126</b>

**Tabela 3: Prikaz žalbi u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije u 2014. godini**

Kao i prethodnih godina, Institucija ombudsmana vodi statističke podatke i o strukturi žalbi prema spolu podnositelja žalbe, imajući u vidu svoj mandat za borbu protiv diskriminacije na osnovu spola, ali i zahtjeve različitih organa i organizacija koji se bave ravnopravnošću između spolova. U 2014. godini, muškarci su izjavili 116, a žene 82 žalbe na diskriminaciju, što u procentima iskazano predstavlja 58% naprema 42% u korist muškaraca. Primjetna je blaga prednost u broju obraćanja muškaraca u odnosu na žene, što znači da se žene rjeđe odlučuju na pokretanje postupka za zaštitu od diskriminacije iako su, barem u jednakoj mjeri, diskriminirane, naročito u vidu mobinga i drugih vrsta diskriminacije na radnom mjestu. Tokom 2014. godine, u Instituciji ombudsmana registrirano je 25 predmeta diskriminacije na osnovi društvenog položaja i spola dok je takvih predmeta u prethodnoj, 2013. godini, bilo 14.

U 32 predmeta nije definiran spol jer se radi o slučajevima kada Institucija ombudsmana otvara predmet po službenoj dužnosti (*ex officio*). U tom slučaju se radi o anonimnoj žalbi i ili žalbi gdje podnositelj izričito navodi da ne želi otkrivanje svog identiteta.





**Dijagram 2: Spolna struktura žalitelja u Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije 2014. g.**

U slučajevima kada u postupku istrage utvrdi povredu prava, Institucija ombudsmana izdaje preporuke s ciljem usvajanja mjera i otklanjanja povrede prava.

Aneks VI, član 5, stav 4) Dejtonskog mirovnog sporazuma propisuje obavezu odgovorne strane da u ostavljenom vremenskom roku pismenim putem obavijesti Instituciju ombudsmana na koji način će poštovati preporuku.

Dok je u 2013. godini izdana preporuka u 61 predmetu iz oblasti diskriminacije, u 2014. godini ukupan broj predmeta sa preporukom iznosi 42.

Za smanjenje preporuka u 2014. u odnosu na 2013. godinu, neophodno je napomenuti da je određeni broj predmeta riješen u toku istrage, bilo posredovanjem, poticanjem prijateljskog rješenja ili poduzimanjem medijacije između strana u sporu, najčešće na način da odgovorni javni organ sam korigira svoje postupanje nakon prvog obraćanja Institucije ombudsmana.

Status žalbi iz 2014. g. sa donesenom preporukom	Djelomično realizirana	Nema odgovora	Nije realizirana	Ostvarena suradnja	Realizirano	Ukupno
Odjel za eliminaciju svih oblika diskriminacije	1	9	4	11	17	<b>42</b>

Nepoštivanje preporuka ombudsmana vezanih za povrede Zakona o zabrani diskriminacije povlači prekršajnu odgovornost fizičkih i pravnih lica, novčane kazne do 10.000 KM, mjere sigurnosti, zabrane obavljanja djelatnosti i druge sankcije predviđene zakonom.

Od usvajanja Zakona o zabrani diskriminacije u BiH prošlo je više od 5 godina što je dovoljan vremenski period za analiziranje najčešćih pojava oblika diskriminacije i stvaranje prakse po pitanju sudske zaštite od diskriminacije.

U tom smislu, ombudsmani primjećuju da je konstantno prisutan visok broj žalbi na mobing, da se redovno pojavljuju žalbe na etničku diskriminaciju, ali u blago padajućem broju, i da se sve više predmeta otvara po navodima o diskriminaciji na osnovi seksualne orijentacije (LGBT populacije) ili predmetima vezanim za govor mržnje. Broj žalbi iz posljednje dvije kategorije gotovo je zanemariv u odnosu na ukupan broj predmeta u Instituciji.

## MOBING

U Odjelu za eliminaciju svih oblika diskriminacije u 2014. godini zaprimljeno je 69 žalbi koje se odnose na mobing što je identičan broj žalbi na mobing iz prethodne 2013. godine.

Iako je broj obraćanja građana ovoj Instituciji zbog mobinga konstantan, taj broj i dalje nije stvarni pokazatelj stanja u BiH. Institucija ombudsmana dolazi do ovakvog zaključka na osnovi svjedočenja stranaka i medijskih natpisa kada najčešće na svjetlo izlaze najteže posljedice mobinga. Činjenica je da ima puno građana koji su danas izloženi mobingu, ali se ne obraćaju Instituciji niti traže sudsku zaštitu iz straha da bi u tom slučaju mogli ostati bez posla.

Uspoređujući statistiku iz prethodnih godina, evidentno je da je mobing u porastu, čemu doprinosi teška ekonomska situacija, visoka stopa nezaposlenosti, loše uređeno tržište rada i nedostatak kapaciteta nadležnih inspekcija. Žrtve mobinga su, također, izložene stresu jer mobing ostavlja posljedice po njihovo zdravlje, a uz žalbu Instituciji često se prilažu mišljenja psihologa, psihijataru ili drugih stručnih lica, kao i iskazi svjedoka. Olakšavajuća okolnost za žrtve mobinga ogleda se u činjenici da je teret dokazivanja na navodnom prekršitelju. U praksi, prekršitelj je lice na poziciji moći u odnosu na žrtvu, i čini sve kako bi opovrgao postojanje mobinga, pozivajući se na svoja prava koja proizlaze iz raznih internih i općih akata.

Tokom provedbe postupka ispitivanja osnovanosti žalbi, ombudsmani su uspješno surađivali sa poslodavcima u javnom i privatnom sektoru koji su blagovremeno dostavljali tražena izjašnjenja i obavijesti o stanju u predmetima, a mjerodavne inspekcije rada su u svakom slučaju postupile po dopisima Institucije ombudsmana, te poduzele neophodne istražne radnje.

Slično, kao i u prethodnom izvještajnom periodu, građani su se Instituciji ombudsmana najčešće obraćali zbog neprijateljskog okruženja na radnom mjestu, vrijeđanja i omalovažavanja od strane nadređenih, sprječavanja napredovanja u službi, selektivnog i nepotpunog ostvarivanja prava iz radnog odnosa u pogledu korištenja godišnjeg odmora, prava na stručno usavršavanje i naknada za rad.

Najčešće prijavljivani oblik mobinga je tzv. vertikalni mobing koji postoji kada pretpostavljeni zlostavlja jednog određenog radnika, dok se znatno manji broj žalbi odnosi na horizontalni mobing, tj. mobing između radnika na jednakom položaju u hijerarhijskoj ljestvici. U svakom slučaju, cilj mobinga je da se uposleni prisile da napuste radno mjesto i tako ekonomski još više degradiraju.

Označeni odgovorni organi u svojim izjašnjenjima Instituciji ombudsmana navodili da su navodi podnositelja žalbi neistiniti, da se poslovi ponekad obavljaju u promijenjenim uvjetima zbog specifičnosti rada, da se striktno poštuju odredbe Zakona o radu i kolektivnih ugovora te da su podnositelji žalbe sami doprinijeli neprijateljskoj atmosferi i okruženju na radnom mjestu, svojim postupcima.

U nemalom broju slučajeva, Institucija ombudsmana se obraćala nadležnim inspekcijama rada, kako bi se sa što većom dozom izvjesnosti utvrdilo činjenično stanje te donijela odgovarajuća odluka, jer se iz neposrednog izjašnjavanja dvije suprotstavljene strane nije moglo doći do pouzdanog zaključka o postojanju odgovornosti. Ono što je zajedničko za sve žrtve mobinga je da su posljedice višestruke. Problemi i nezdrava atmosfera na poslu su razlog stalnih bolovanja i povratak na posao je sve upitniji što može dovesti do dobrovoljnog otkaza zbog potpune iscrpljenosti ili do dobivanja otkaza. Nakon gubitka zaposlenja pojavljuju se novi problemi u vezi sa pronalaženjem novog posla jer mobing dovodi do gubitka samopoštovanja i gubitka socijalne uloge, što se odražava i na poslovni i na porodični život. Ako se žrtva mobinga odluči na pokretanje parničnog postupka protiv zlostavljača već osiromašeni kućni proračun zbog gubitka posla, bolovanja, otkaza ili specijalističkih pregleda dodatno se umanjuje za troškove odvjetnika i sudske takse što dovodi do još težeg stanja žrtve.

U periodu izvješćivanja, Institucija ombudsmana je vršila monitoring ranije pokrenutih suđenja za mobing protiv poslodavaca, gdje je u postupku po žalbi, drugostupanjski sud otvorio raspravni postupak i preinačio prvostupanjsku presudu u korist žrtve mobinga. Ovakav ishod govori o većem stupnju senzibiliteta sudaca za suđenja u predmetima diskriminacije, a naročito mobinga što može vratiti vjeru u djelotvornost pravnih lijekova koji stoje na raspolaganju žrtvi.

## DISKRIMINACIJA NA OSNOVI SEKSUALNE ORIJENTACIJE (LGBT)

Osobe na osnovi seksualne orijentacije (LGBT osobe) se u svakodnevnom životu susreću sa stereotipima i predrasudama, iako su istospolni seksualni odnosi dozvoljeni zakonom, a neravnopravan tretman LGBT osoba izričito zabranjen. Položaj pripadnika LGBT populacije je težak jer društvo nije spremno da ih prihvati kao ravnopravne pripadnike društva. U slučaju povrede prava, rijetko se odlučuju za pokretanje postupka pred Institucijom ombudsmana ili drugim nadležnim organima, zbog nepovjerenja u institucije i straha od osude okoline zbog objelodanjivanja svoje seksualne orijentacije.

Što se tiče konkretnih primjera žalbe, Institucija ombudsmana imala je u 2014. godini 11 registriranih predmeta diskriminacije na osnovi seksualne orijentacije i spolnog izražavanja. Kao i prethodnih godina, većina predmeta otvorena je po službenoj dužnosti ili po prijavi nevladinih organizacija koje se bave zaštitom prava ove kategorije građana.

U periodu izvještavanja, Instituciji se u sedam navrata obraćala organizacija Sarajevski otvoreni centar, a postupak istraživanja je proveden po svim tim žalbama. Zbog povrede odredbi Zakona o zabrani diskriminacije BiH, žalba je podnesena protiv Zavoda za transfuzijsku medicinu Republike Srpske, a sporan je bio Upitnik za davaoce krvi, u kojem postoji diskriminacija na osnovi seksualne orijentacije. Zavodu je Institucija ombudsmana izdala preporuku da revidira sporni upitnik, kako iz njega ne bi bili isključeni davaoci samo na osnovi seksualne orijentacije, ali je ova medicinska ustanova na preporuku odgovorila riječima da "iz davanja krvi nisu izuzete isključivo homoseksualne osobe nego sve osobe rizičnog ponašanja u skladu sa Direktivom 200/98/EZ Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju standarda kvalitete i sigurnosti za prikupljanje, ispitivanje, preradu, čuvanje i promet ljudske krvi i krvnih sastojaka".

Zbog istog vida diskriminacije, zabrane davanja krvi homoseksualnim osobama, žalba je podnesena i nakon navoda na internet-stranici Kantonalne bolnice Zenica, a nakon intervencije ombudsmana, ravnatelj zeničke Bolnice potvrdio je da je sporna rečenica skinuta sa internet-stranice, ali i da se ista nikada nije interpretirala u smislu diskriminacije bilo koje kategorije davatelja.

Sarajevski otvoreni centar se žalio i zbog Zakona o matičnim knjigama Brčko Distrikta BiH koji onemogućava i ugrožava ostvarivanje ljudskih prava transeksualnih osoba koje su prošle proces prilagodbe spola. Nakon istrage, Institucija ombudsmana je ustvrdila da je upisivanje podataka o promjeni spola omogućeno tako što se upis vrši u rubrici "Naknadni upisi i bilješke", a zahtjevi se mogu podnijeti po standardnoj proceduri. Osim navedenog, utvrđeno je da u konkretnom slučaju nijedna osoba nije pretrpjela povredu prava po navedenim žalbenim osnovama, nema naznaka da je bilo koja osoba bila diskriminirana spornim pravnim aktima ili se nije u, tom smislu, obratila Instituciji ombudsmana.

Više žalbi je podneseno na osnovi kontinuirano uvredljivog pisanja portala i magazina SAFF, kojem je iz Institucije ombudsmana izdana preporuka da se javno izvini pripadnicima homoseksualne manjine i magistrima Rodnih studija zbog navoda iznesenih u jednom od članaka te da, u budućem novinarskom radu, poštuje Zakon o zabrani diskriminacije u BiH. Uvredljivim tekstovima u magazinu SAFF bavilo se, osim toga, i Vijeće za štampu. S obzirom da magazin SAFF nije pokazao spremnost za suradnju, ovaj slučaj nesuradnje uvršten je u Godišnji

izvještaj Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH koji je upućen Parlamentarnoj skupštini BiH i zakonodavnim tijelima entiteta i Brčko distrikta BiH.

Povodom napada ne članove banjalučkog Udruženja Queer Aktivista 29.03.2014. godine, ombudsmani su izdali saopćenje za javnost kojim najoštrije osuđuju napad koji se desio ispred prostorija udruženja i tom prilikom je istaknuto da lica drugačije seksualne orijentacije uživaju sva ustavom garantirana prava uključujući i zaštitu LGBT populacije u pogledu prava na slobodu izražavanja i okupljanja. Povodom navedenog incidenta, ombudsmani su otvorili istragu po službenoj dužnosti i javno pozvali sve organe vlasti da jačaju svoje kapacitete kako bi blagovremeno odgovorili na sve vrste nasilja i fizičkih napada na pripadnike LGBT populacije. Izjašnjenje Policijske stanice Centar, Banja Luka, proslijeđeno je udruženju na komentar, da bi se nakon prikupljanja svih činjenica mogla donijeti konačna odluka.

U svakom slučaju, ombudsmani su stava da državni organi zaduženi za održavanje reda imaju obavezu da reagiraju u ovakvim situacijama, a sudovi imaju mogućnost izricanja težih kazni za krivična djela počinjena iz mržnje. Također je bitno pronaći počinitelje radi odvraćanja od budućih napada sličnog karaktera i slanje jasne poruke javnosti da je nasilje prema LGBT populaciji neprihvatljivo.

U sklopu aktivnosti suradnje sa nevladinim organizacijama, ombudsmani su razmatrali zahtjev Sarajevskog otvorenog centra za izradom Specijalnog izvješća posvećenog pravima LGBT populacije. Ombudsmani su iskazali razumijevanje za ovakav zahtjev, ali su ga stavili u kontekst izrade specijalnih izvješća za sve ugrožene kategorije, uzimajući u obzir i broj pojedinačnih žalbi kao jedan od indikatora opravdanja za izradu specijalnog izvješća. Ombudsmani naglašavaju da će inicijativa za izradu Specijalnog izvješća o pravima LGBT osoba biti predmet razmatranja kod izrade strateških dokumenata, uzimajući u obzir i stav zakonodavnih tijela o ovom pitanju.

Priznavanje prava pripadnika LGBT populacije ovisi o otvorenosti i spremnosti društvene većine da tolerira različitost i od političke volje državnih institucija i funkcionara da uspostave djelotvorne mehanizme zaštite u slučaju kršenja prava. Jedna od ključnih aktivnosti Institucije ombudsmana usmjerena je na podizanje svijesti građana o njihovim pravima i o postojanju mehanizama i institucija koje staju u njihovu zaštitu kada su ugroženi na bilo koji način.

Iako je podizanje svijesti građana veoma značajno, nije samo po sebi dovoljno, jer prvenstveno se mora podići svijest institucija, a to treba biti permanentan, trajan proces. Ocjena integriteta državnih službenika i edukacija policije o diskriminaciji LGBT osoba trebali bi biti obavezan dio njihovog obučavanja. Gradnja pozitivnog ambijenta za sve obespravljene osobe, pričanje o njihovim problemima, dobar je početak mijenjanja svijesti društva, a mijenjanje svijesti će ohrabriti osobe iz ugroženih grupa da se obrate Institucijama za svoju zaštitu.

Nositelji javnih funkcija bi trebali otvorenije istupiti u zaštiti prava LGBT populacije, povodom pojedinačnih incidenata ali i generalno jer i dalje živimo u relativno konzervativnom društvu u kojem je prisutan jak utjecaj vjerskih organizacija. Prema saznanjima Institucije ombudsmana, nije bilo slučajeva diskriminacije na osnovi seksualne orijentacije koji su dobili sudski epilog. Stoga je na javnim vlastima obaveza da osiguraju istinsko funkcioniranje udruženja i političkih partija čak i onda kada ljute ili vrijeđaju osobe koje se protive zakonitim idejama i zahtjevima koje udruženje ili partija nastoji promovirati. Zatim, njihovi članovi moraju biti u stanju održavati skupove bez straha da će biti objekt fizičkog napada njihovih protivnika. Ovaj strah može udruženje ili drugu grupu koja podržava zajedničke ideje ili interese obeshrabriti od otvorenog izražavanja mišljenja o kontraverznim pitanjima koja se tiču zajednice. Najzad, u demokratskom društvu, pravo na kontrademostracije ne može se proširiti na sprečavanje prava na slobodu okupljanja (vidi Europski sud, *Ouranio Toxo i drugi protiv Grčke*, presuda od 20. listopada 2005. godine, stav 37. s referencama na navedenu praksu Europskog suda).

Način na koji jedno društvo tretira LGBT osobe oslikava način na koji se društvo odnosi prema svemu što je različito, a upravo u različitostima se ogleda bogatstvo i progresivnost jednog društva.

## GOVOR MRŽNJE

Govor mržnje, točnije zagovaranje mržnje na osnovu nacionalnog porijekla, rase ili vjere, zauzima posebno mjesto u radu Institucije ombudsmana. Generalno govoreći, sloboda izražavanja kao korelativ govoru mržnje, proteže se i na nepopularne ideje i izjave koje mogu da šokiraju, uvrijede ili uznemire druga lica. Međutim, brojne međunarodne konvencije, ne samo da dozvoljavaju državama da zabrane govor mržnje nego to od njih izričito zahtijevaju. Urođeno dostojanstvo i jednakost svakog pojedinca je temeljni aksiom međunarodnog sistema zaštite ljudskih prava. Stoga ne čudi da međunarodno pravo osuđuje izjave kojima se negira jednakost ljudskih bića.

Član 20. Međunarodnog pakta o političkim i građanskim pravima nalaže da svako pozivanje na nacionalnu rasnu ili vjersku mržnju koje predstavlja poticanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje treba biti zabranjeno zakonom. Pojedine zemlje, zauzele su stav da samo poticanje sa namjerom da se izazove momentalno nasilje opravdava ograničavanje temeljnog prava na slobodu izražavanja. Važan motiv za ovakvu i slične pozicije leži u bojazni da bi šira zabrana poticanja na „diskriminaciju ili neprijateljstvo“ bila zloupotrijebljena od strane vlasti i da bi obeshrabrila građane od učešća u legitimnom političkom dijalogu npr. oko pitanja vjere ili prava nacionalnih manjina. Iz tog razloga, pojedina demokratski uređena društva, kao što je ono u Belgiji, Danskoj, Finskoj, Islandu, SAD-u, stavili su rezerve na navedeni član 20. MPGPP. Prema mišljenju Komiteta za ljudska prava UN-a zabrana govora mržnje je potpuno kompatibilna sa slobodom izražavanja iz člana 19. Pakta, a ostvarivanje slobode izražavanja povlači za sobom poseban vid odgovornosti. Pored MPGPP, i druge međunarodne konvencije reguliraju zabranu govora mržnje. Od naročitog značaja je član 4. Međunarodne Konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije koji ide dalje od MPGPP i kojim se od država potpisnica, između ostalog, zahtijeva da „utvrde kao krivično djelo svako širenje ideja zasnovanih na superiornosti ili rasnoj mržnji kao i svako poticanje na rasnu diskriminaciju. Za razliku od MPGPP, Konvencija nalaže zabranu rasističkog govora čak i kad on ne predstavlja poticanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje.

Ombudsmeni su prilikom razmatranja pojedinačnih slučajeva, a u pogledu korelacije između slobode izražavanja i govora mržnje, primjenjivali sljedeće standarde:

Nitko ne može biti kažnjen za izjave koje su istinite.

Nitko ne može biti kažnjen za širenje govora mržnje, osim ako se uspostavi da je takva aktivnost poduzeta sa namjerom izazivanja diskriminacije, neprijateljstva ili nasilja.

Neophodno je poštovati pravo novinara da odluče na koji način da prenose informacije javnosti, posebno kada izvješćuju o rasizmu i netoleranciji.

Nitko ne može biti podvrgnut prethodnoj cenzuri.

Svako izricanje sankcija od strane sudova mora strogo poštovati princip proporcionalnosti.

Internet je, prvenstveno, prostor sa kreativnim sadržajima za mlade, a govor mržnje je negacija od svega što je kreativno i protiv njega se društvo mora boriti proaktivno, autocenzurom i edukacijom. Upravo zbog toga su Generalni direktorat za demokraciju Vijeća Europe, a na inicijativu omladinskog sektora i uz podršku Generalnog sekretara ove organizacije, pokrenuli kampanju protiv govora mržnje na internetu kroz osnivanje komiteta na nivou država članica.

Bosna i Hercegovina je, u skladu sa ovakvim međunarodnim okvirom, usvojila niz propisa kojima regulira govor mržnje i uspostavila institucije koje imaju zadatak da se bore protiv ove pojave.

Izmjene i dopune odredbi Krivičnog zakona Republike Srpske i Krivičnog zakona Brčko Distrikta BiH koje se odnose na krivična djela počinjena iz mržnje usvojene su u 2010. godini, a Institucija ombudsmana je uputila inicijativu za usvajanje sličnih izmjena i dopuna Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine i očekuje se i njihovo usvajanje.

Tu je, također, još i Zakon o zabrani diskriminacije, Zakon o ravnopravnosti spolova, i Zakon o slobodi vjere i pravnom položaju crkvi i vjerskih zajednica u BiH koji kroz neke članove tretiraju pojam govora mržnje.

Pored toga, Regulatorna agencija za komunikacije je, u studenom 2011. godine, donijela Kodeks o audiovizualnim medijskim uslugama i medijskim uslugama radija, koji tretira govor mržnje u ovoj oblasti.

Vijeće za tisak u Bosni i Hercegovini u Kodeksu za tisak Bosne i Hercegovine zabranjuje „Huškanje“ koje se uopće definira kao „namjerno ili nenamjerno poticanje diskriminacije i netolerancije“ a tisak ima obavezu da se uzdrži od poticanja mržnje ili nejednakosti po bilo kojoj osnovi kao i od poticanja na krivična djela i nasilje.

Veoma je važno naglasiti da Regulatorna agencija za komunikacije ima odobrenje da sankcionira uočeni govor mržnje (od novčanih kazni do ukidanja TV stanice) dok Vijeće za tisak ima samo savjetodavnu ulogu i može dati preporuke ali ne i sankcionirati.

Zakonom o zabrani diskriminacije u BiH, kao središnja institucija za zaštitu od diskriminacije označena je Institucija ombudsmana, a zabrana diskriminacije se odnosi na svako različito postupanje prema bilo kojoj osobi ili grupi osoba na osnovi rase, boje kože, jezika, vjere, etničke /nacionalne pripadnosti ili socijalnog podrijetla i po bilo kojoj drugoj osnovi, dakle ova lista nije zatvorena. Istim zakonom izričito je zabranjeno poticanje na diskriminaciju kao i svako zagovaranje nacionalne, vjerske ili rasne mržnje.

Institucija ombudsmana se u svom radu susretala sa primjerima govora mržnje i uglavnom se radi o neadekvatnim terminima kojima su nazivani pripadnici određenih ugroženih grupa, neprimjereni javni istupi fizičkih i pravnih lica o osobnim i moralnim karakteristikama pojedinaca na javnim funkcijama, tekstovima koji su praćeni slikama i komentarima uvredljivog sadržaja i kao takvi dostupni široj javnosti, objave pojedinih na blogovima čiji je sadržaj lažan, vrijeđajući, omalovažavajući, kompromitirajući zbog čega osobe koje su meta takvih napada osjećaju strah za sebe i svoju porodicu, nacionalističke izjave koje šire mržnju između konstitutivnih naroda u pojedinim povratničkim sredinama. Ombudsmani su u svojim preporukama zahtijevali trenutni prestanak objavljivanja uvredljivih sadržaja u kojima se osobe nazivaju pogrđnim i neprimjerenim imenima, uklanjanje sa internet-portala sadržaja uvredljivog karaktera, objavljivanje novih članaka u kojima je sadržana javna isprika pripadnicima manjinskih grupa, poduzimanje neophodnih mjera da se prilikom budućeg obavljanja novinarskog posla, pisanja i objavljivanja članaka u potpunosti poštuje Zakon o zabrani diskriminacije, zatim potrebu edukacije uposlenih kako bi se spriječilo pisanje istih ili sličnih članaka. Na današnji dan, ombudsmani konstatiraju da je stepen poštovanih preporuka djelomičan, a da dalje provođenje otežava činjenica da je u većini slučajeva odgovorna strana privatno pravno lice, da je govor mržnje prisutan na internetu, koji je, kao virtualni prostor, u velikoj mjeri nereguliran, da putem društvenih mreža dolazi do multipliciranja govora mržnje gdje se promocija osobnih stavova odvija pod velom anonimnosti. *U pogledu sudskog procesuiranja govora mržnje, statistike pokazuju, da postoji vrlo mali broj prijava koje se odnose na krivična djela izazivanja rase, nacionalne ili vjerske mržnje, razdora ili netrpeljivosti i ta situacija je prisutna na području cijele BiH.*

U BiH, gdje se govor mržnje često očituje kroz političku retoriku i djelovanje, posebno zabrinjava činjenica da incidente iz mržnje čine mladi koji se, u vrijeme ratnih sukoba, nisu ni rodili. To znači da su izrasle nove generacije opterećene nacionalizmom i netrpeljivošću prema drugom i drugačijem.

*Uspostavljeni sistem društvenih vrijednosti i stepen tolerancije je kod nas takav da je odnos prema drugom, u najmanju ruku neutralan, a često i nasilan. To proizvodi i ispade prema različitim grupama koje su u manjini ili prema pojavama koje nisu u skladu sa stavovima većine.*

*Ukoliko se ne poduzmu energičniji koraci u suzbijanju govora mržnje, imat ćemo probleme koje imamo i sada – veliku podijeljenost društva i formiranje nekih zatvorenih društvenih skupina koje smatraju da imaju pravo da su bolji ili da su drugačiji od ostalih - te da jedna grupa ima pravo da upravlja svim ostalim grupama u državi. Prepoznavanje i praćenje krivičnih djela počinjenih iz mržnje daju priliku tijelima za provođenje zakona da predvide izbijanje ozbiljnih incidenta, a osuda ovakvih djela kroz zajednički rad svih relevantnih institucija može značajno doprinijeti vraćanju povjerenja u zajednicu.*

## SUDSKA PRAKSA

Članom 12. Zakona o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini propisana je mogućnost sudske zaštite za osobe koje su izložene bilo kojem obliku diskriminacije. U cilju sagledavanja i analiziranja sudske prakse, Institucija ombudsmana pratila je niz suđenja u periodu izvješćivanja, ne isključujući mogućnost da su sudovi postupali i u drugim predmetima za zaštitu od diskriminacije sa kojima Institucija ombudsmana nije bila direktno upoznata od strane zainteresiranih strana.

Instituciji ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine obratila se D. V. iz Banjaluke radi praćenja suđenja u postupku iz radnog odnosa u slučaju mobinga protiv tužene JP Radio televizija Republike Srpske. Postupak je pred Osnovnim sudom Banja Luka okončan na način da je tužba dana 04.04.2013. godine odbačena<sup>1</sup>, ali je Okružni sud dana 12.05.2014. godine djelomično uvažio žalbu tužiteljice i preinačio<sup>2</sup> prvostupanjsku presudu u njenu korist. Okružni sud je, naime, obavezao tuženu da tužiteljicu vrati na poslove koje je obavljala prije otkaza ugovora o radu sa ponudom izmijenjenog ugovora o radu, ali je, istovremeno, odbio dio zahtjeva tužiteljice da se naloži tuženoj da poduzme djelotvorne mjere s ciljem sprečavanja mobinga i naknadu nematerijalne štete po istoj osnovi. Sud je, u obrazloženju, naveo da se radniku može otkazati ugovor o radu sa ponudom za zaključenje ugovora o radu pod izmijenjenim uvjetima samo ako je za radnikom prestala potreba na radnom mjestu na kojem je obavljao poslove iz ekonomskih, organizacionih i tehnoloških razloga i ako radnik, s obzirom na svoje stručne i radne sposobnosti, ne može uspješno obavljati radne obaveze iz ugovora o radu, a u konkretnom slučaju nije bila provedena procedura utvrđivanja ovih činjenica. Sud je odbacio navode o diskriminaciji sa obrazloženjem da se tužiteljica u svojim razlozima iz tužbe nije pozvala niti učinila vjerojatnim, nijedan od osnova diskriminacije, a u presudi je, također, navedeno da prezentirani dokazi, između ostalog, i tonski zapisi sjednica kolegija, ne dokazuju postojanje mobinga prema tužiteljici.

---

<sup>1</sup> 071 P 031766 08 P

<sup>2</sup> 71 O P 031766 13 GŽ

Općinski sud u Sarajevu je, dana 02.10.2013. godine, donio presudu<sup>3</sup> u predmetu diskriminacije po tužbi D. D. iz Žepča, a koja je postala pravosnažna 23.10.2014. godine. Tužiteljica je podnijela tužbu protiv Federacije BiH prema Zakonu o zabrani diskriminacije, a povodom provođenja procedura popune upražnjenih sudačkih pozicija u Ustavnom sudu F BiH. U tužbenom zahtjevu je navela da nije dobila podršku za izbor na mjesto suca u Domu naroda Parlamenta F BiH jer kao hrvatski kandidat nije predložena od strane „legitimnih hrvatskih predstavnika, nego od nelegitimnog Predsjednika Federacije.“ U postupku pred sudom je utvrđeno da Dom naroda Parlamenta F BiH na 14. sjednici dana 21.03.2013. godine, nije potvrdio odluku Predsjednika F BiH donesenu uz suglasnost oba dopredsjednika o imenovanju D. D. za suca Ustavnog suda F BiH iz reda hrvatskog naroda. Odluka o nepotvrđivanju tužiteljice donesena je bez obrazloženja delegata. Sud je u obrazloženju presude naveo da su delegati Doma naroda Parlamenta F BiH trebali obrazložiti odluku o odbijanju predmetnog imenovanja tužiteljice ukoliko su uočili određene prepreke za imenovanje koje nije uočio Visoki sudski i tužilački savjet, Ustavni sud F BiH, predsjednik i dopredsjednici F BiH, s obzirom da se radi o najboljem kandidatu iz reda hrvatskog naroda. Sud dalje utvrđuje da je sama procedura imenovanja sudaca bila u skladu sa Ustavom BiH, a tokom potvrde sudaca od strane delegata u Domu naroda nije nijednom stavljena u pitanje stručnost i opća sposobnost tužiteljice od strane izaslanika. Sud nije našao osnovanom primjedbu tužiteljice da nepotvrđivanje imenovanja ima politički karakter, s obzirom da delegati Doma naroda svoju odluku uopće nisu obrazložili. Sud je pored provedenog dokaznog postupka, svoju odluku zasnovao i na činjenici da je tužena kod odgovor na tužbu priznala sve navode iz tužbe radi utvrđivanja diskriminacije prilikom izbora, pa je sud uvažio zahtjev da se tužiteljici isplaćuje razlika plate između trenutno ostvarene i plate sudaca Ustavnog suda F BiH, a zahtjevu se tužena nije protivila.

Presudom Vrhovnog suda Federacije BiH od 29.08.2014. godine ukinuta je drugostupanjska presuda Kantonalnog suda u Mostaru povodom prakse Federaciji BiH prema kojoj su djeca u osnovnim i srednjim školama izučavala različite nastavne programe, poznata pod nazivom „dvije škole pod jednim krovom“. Vrhovni sud Federacije BiH je odbacio drugostupanjsku presudu Općinskog suda u Mostaru, i potvrdio prvostupanjsku presudu prema kojoj 2 škole pod 1 krovom predstavljaju etničku segregaciju učenika i naložio da takva praksa mora biti ukinuta. Presudom Vrhovnog suda Federacije BiH broj: 58 0 PS 085653 13 REV od 29.08.2014. godine, uvažene su revizije Udruženja „Vaša prava Bosne i Hercegovine“ te rješenje Kantonalnog suda u Mostaru broj: 58 OPS 085653 12 PŽ od 11.06.2013. godine, preinačeno na način da se žalbe tuženika odbijaju i prvostupanjska presuda Općinskog suda u Mostaru broj: 58 0 PS 085653 11 PS od 27.04.2012. godine potvrđuje, a kojom je utvrđeno da su prvotuženi, Hercegovačko-neretvanski kanton, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, te drugotuženi, Osnovna škola Stolac i trećetuženi, Osnovna škola Čapljina organiziranjem škola na etničkom principu i donošenjem i primjenom školskih planova i programa na etničkom principu odvajali učenike u školama na području Hercegovačko-Neretvanskog kantona na temelju njihove etničke pripadnosti čime su počinili diskriminaciju. Stavom 2. dispozitiva prvostupanjske presude Općinskog suda u Mostaru naloženo je prvotuženom u cilju prestanka dalje diskriminacije djece u školama na području Hercegovačko-neretvanskog kantona da najkasnije do 01.09.2012. godine, ustanovi jedinstvene, integrirane multikulturene obrazovne ustanove-škole za utvrđena upisna područja sa jedinstvenim nastavnim planom i programom, uz puno poštovanje prava djece na obrazovanje na materinskom jeziku, a drugo i treće tuženom da, u istom roku, integracijom stvore osnovu multikulturalnosti škole i obrazovanja djece, bez obzira na etničku pripadnost, po jedinstvenom planu i programu na materinskom jeziku.

<sup>3</sup> 65 0 RS 347422 13 RS



Dana 17. jula 2014. godine, Vrhovni sud Federacije BiH donio je presudu<sup>4</sup> u predmetu časne sestre J.M.K. koja je bila u sporu sa općinom. Suština presude je u tome da Sud zaključuje da u slučaju tužbe J.M.K. protiv općine nije bilo elemenata diskriminacije na osnovu vjerske pripadnosti, iako je Općinski sud diskriminaciju ustanovio, a Kantonalni sud potvrdio tu prvostupanjsku presudu. Tužiteljica se, po isteku mandata na poziciji ravnateljice vrtića, prijavila na natječaj općine za istu poziciju i bila jedina kandidatkinja. No, njen mandat nije obnovljen zbog toga što je, kako tužiteljica navodi, časna sestra. Prema interpretaciji Vrhovnog suda Federacije BiH, tužiteljica nije mogla biti diskriminirana jer je bila jedini kandidat za spomenuti posao. Prema obrazloženju presude, tužiteljica je, kao žrtva eventualne diskriminacije, bila u obavezi da uvjeri sud da je tuženi izvršio radnju zbog koje je protiv njega podnesena tužba, i učiniti vjerojatnim da nedonošenje sporne Odluke predstavlja akt izravne ili neizravne diskriminacije, odnosno da je zbog njenog vjerskog opredjeljenja i njene odore na njenu štetu učinjena neka razlika u odnosu na drugu osobu ili zaštićenu skupinu. Prema shvaćanju suda, ako je tužiteljica željela da dokaže da je diskriminirana zbog svog vjerskog porijekla prilikom traženja posla, potrebno je da postoji druga osoba koja ima iste ili slične kvalifikacije njenim, koja se prijavila na isti konkurs i koja je dobila posao jer tek tada postoji vjerojatnost za dokazivanje diskriminacije. Na tužiteljici je ležao teret dokazivanja da postoje određene činjenice na kojima se može utemeljiti presumpcija o postojanju izravne ili neizravne diskriminacije na koji način je došlo do povrede jednakog postupanja. Nakon toga, teret dokazivanja je na tuženom koji mora dokazati da nije došlo do povrede načela jednakog postupanja. Kod utvrđenja da je tužiteljica uposlenica Dječjeg vrtića od 2000. godine, da je obavljala poslove odgajateljice, zatim u periodu od 2002. do 2006. godine poslove ravnatelja, a nakon isteka mandata poslove v.d. ravnatelja kao i da se na raspisani natječaj za ravnatelja javila kao jedini kandidat, činjenica da tužena nije dala suglasnost na Odluku Upravnog odbora vrtića za imenovanje tužiteljice na mjesto ravnatelja vrtića po shvaćanju suda nije dokaz da je tužena postupajući na taj način povrijedila njeno pravo na imenovanje zbog vjerskog podrijetla, odnosno njene odore, zbog čega tužiteljici ne pripada pravo na zaštitu u smislu odredbe člana 12. Zakona o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini.

Udruženje Q je 2. ožujka 2011. godine podnijelo apelaciju Ustavnom sudu BiH zbog propusta javnih vlasti da poduzmu neophodne, razumne i odgovarajuće pravne i praktične mjere za zaštitu i očuvanje prava zaštićenih Ustavom BiH i Europskom konvencijom, a u vezi sa organiziranjem 1. Queer Sarajevo Festivala. Ustavni sud je utvrdio povredu prava na slobodu okupljanja iz člana II/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 11. Europske konvencije. Prvi Queer Sarajevo Festival, u organizaciji Udruženja Q, trebao je biti održan u Sarajevu od 24. do 28. rujna 2008. godine, ali je prekinut već prvog dana zbog protesta religijskih organizacija, te desničarskih i navijačkih grupa, koji su na kraju doveli i do nasilja od kojeg je stradalo osam osoba. Festival je i u danima prije održavanja koje je bilo planirano u mjesecu vjerskog praznika, naišao na otpor političkih stranaka, religijskih vođa, medija, drugih desničarskih i nacionalističkih grupa, navijača, što je doprinijelo negativnom raspoloženju javnosti. Nakon toga su podignute dvije optužnice koje su dvojicu napadača teretile za nasilničko ponašanje i sprječavanje službenog lica u obavljanju dužnosti. Jedan napadač je oslobođen, dok je drugi uvjetno kažnjen. Apelacija je Ustavnom sudu podnesena nakon ovih događaja. Ustavni sud Bosne i Hercegovine je 25. rujna 2014. godine na 88. plenarnoj sjednici djelomično usvojio apelaciju Udruženja Q za promociju i zaštitu kulture, identiteta i ljudskih prava queer osoba, šest godina nakon što je apelacija podnesena. Presudom<sup>5</sup> je Ustavni sud BiH na spomenutoj sjednici donio Odluku o dopustivosti i meritumu i kojom je djelomično usvojena apelacija Udruženja Q te utvrđena povreda prava iz člana II/3.i) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 11

---

<sup>4</sup> 68 O P 017661 13 REV

<sup>5</sup> AP-1020-11-ODM

Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Presudom je Vladi Federacije BiH naloženo da Udruženju Q “u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke, isplati iznos od 3.000 KM na ime naknade nematerijalne štete zbog utvrđene povrede prava”. Nadalje, isto je naloženo i Vladi Kantona Sarajevo koja je, također, dužna da u roku od tri mjeseca isplati isti iznos Udruženju Q. Vladi Federacije BiH i Vladi Kantona Sarajevo odlukom je naloženo da “u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja odluke obavijeste Ustavni sud BiH o poduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke, u skladu sa članom 72. stav 5 Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine”. Ustavni sud je kao nedopuštenu odbacio apelaciju Udruženja Q “zbog povrede prava njegovih članova i simpatizera iz člana II/3.b), f) i i) Ustava Bosne i Hercegovine i članova 3, 8 i 11, pojedinačno i u vezi s članovima 13. i 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i sloboda zato što ju je podnijelo neovlašteno lice” jer su žalbu u vezi sa pojedinačnim slučajevima nasilja morale prijaviti osobe na koje se nasilje izravno odnosilo te za njih to nije moglo uraditi Udruženje Q. Ustavni sud je, također, odbacio i apelaciju Udruženja Q koja je podnesena “zbog povrede prava iz člana II/3.b) i f) Ustava Bosne i Hercegovine i članova 3. i 8. pojedinačno i u vezi s članovima 13. i 14. Europske konvencije zbog toga što je *rationa materiae* inkompatibilna s Ustavom BiH” što zapravo znači da taj dio apelacije nije u nadležnosti Ustavnog suda. Ovo je prva presuda u BiH kojom je pokazano da je pravo LGBT osoba na javno okupljanje narušeno, ali i prvi put da je organima vlasti naloženo da isplate novac na ime naknade nematerijalne štete jednoj LGBT i Q organizaciji u BiH.

Općinski sud u Čapljini je dana 28.02.2014. godine donio presudu<sup>6</sup> kojom utvrđuje da je M. M. diskriminiran po nacionalnoj osnovi donošenjem Odluke o uvjetima i načinu prijema državnih službenika u službu za upravu Općine Stolac, na osnovu koje je proveden Javni natječaj za popunu radnih mjesta državnih službenika u Općini Stolac. Sud je, u obrazloženju, naveo da je tužena sačinjavanjem Liste uspješnih kandidata isključila primjenu ustavom i zakonom propisanog principa nacionalne zastupljenosti državnih službenika po popisu iz 1991. godine, na taj način ukidajući tužitelju pravo prioriteta koje mu po ustavu i zakonu pripada. Sud se, u obrazloženju, pozvao na statističke podatke o sastavu stanovništva Zavoda za statistiku, konstatirao da tužiteljici nije data prednost kao kandidatu bošnjačke nacionalnosti u odnosu na kandidate hrvatske nacionalnosti, te nakon primjene pravila o teretu dokazivanja iz člana 15. Zakona o zabrani diskriminacije, utvrdio diskriminaciju, poništio javni natječaj, naložio provođenje principa nacionalne zastupljenosti službenika prema posljednjem popisu i uzdržavanje poduzimanja radnji u budućnosti koje bi se mogle smatrati diskriminacijom na osnovi nacionalnog podrijetla.

Članom 7. stav e) propisano je da ombudsman Bosne i Hercegovine, u okviru svoje nadležnosti prikuplja i analizira statističke podatke o slučajevima diskriminacije. Pored statistika prezentiranih u ovom Poglavlju, Institucija ombudsmana je u periodu izvještavanja prikupila i statistike o predmetima diskriminacije pred sudskim organima u BiH prema kojima je: podneseno 19 tužbi za diskriminaciju, od čega je u 14 slučajeva tuženo pravno lice, a u 5 slučajeva fizičko lice; da je diskriminacija navedena kao tužbena osnova u tužbama po drugim osnovama u 18 slučajeva, gdje je u 10 slučajeva takav tužbeni zahtjev odbačen, u 1 slučaju usvojen, u 3 slučaja djelomično usvojen, a u 4 slučaja tužba povučena; doneseno je 14 odluka u meritumu u prvom stupnju, uglavnom iz oblasti upošljavanja, rada i uvjeta upošljavanja; doneseno je 10 odluka u meritumu u drugom stupnju, također iz oblasti upošljavanja i radnih odnosa.

---

<sup>6</sup> 53 0 RS 047658 12 RS

## ILUSTRATIVNI PRIMJERI

### Ž-BL-05-139/14

Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine, zaprimila je žalbu S. A. povodom ostvarivanja prava koja joj pripadaju kao civilnoj žrtvi rata, konkretnije činjenice da joj se priznaje status logoraša, ali ne i status osobe koja je preživjela seksualno zlostavljanje i silovanje. U postupku istrage pred Institucijom ombudsmana utvrđeno je da podnositeljica žalbe posjeduje uvjerenja iz 2 entitetska udruženja logoraša, a Centar za socijalni rad joj ne priznaje traženi status jer ne posjeduje uvjerenje trećeg udruženja. Izdana je preporuka Centru za socijalni rad da postupi u skladu sa načelom „Zaštite prava stranaka“ iz Zakona o upravnom postupku Bosne i Hercegovine te da joj se traženi status prizna.

Preporuka nije poštovana, zbog čega je upućena urgencija načelniku općine kojoj pripada odgovorni Centar. U međuvremenu, podnositeljica žalbe je, na bazi preporuke ombudsmana, pokrenula upravni spor pred sudom u kojem je donesena presuda da se tužbeni zahtjev djelomično usvaja te se tužiteljici priznaje pravo na nematerijalnu odštetu u iznosu od 10 000 KM.

### Ž-BL-06-55/14

Povratnik u općinu Jajce navodi da mu je obnovljena kuća u mjestu povratka 2010. godine, ali da do danas nije izvršeno priključenje električne energije zbog čega smatra da nisu ispunjeni normalni uvjeti za život. U postupku istrage Institucija ombudsmana obratila se dana 25.02.2014. godine Elektroprivredi HZ-HB, Poslovna jedinica Jajce, tražeći izjašnjenje na navode žalbe. Dana 10.03.2014. godine rukovoditelj Poslovne jedinice Elektro Jajce dostavio je odgovor u kojem navodi da je po zahtjevu podnositelja žalbe izrađeno tehničko rješenje i izdana elektroenergetska suglasnost i da je neophodno izgraditi niskonaponsku mrežu u dužini od 500m te da je za realizaciju priključka neophodno osigurati sredstva od oko 18 000 KM. Ombudsmani su preporukom podsjetili da je „Memorandumom o razumijevanju o priključenju stambenih objekata povratnika na elektrodistributivnu mrežu u BiH“, potpisanim u Sarajevu 26.01.2004. godine predviđena obaveza prioritete rekonstrukcije mreže na povratničkim područjima, a Sporazumom o ponovnom priključenju stambenih objekata povratnika na elektrodistributivnu mrežu u BiH (akt Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH br 01-260/2004 od istog datuma) navedeno je, između ostalog, da će elektro poduzeća usko surađivati sa općinama u cilju iznalaženja sredstava i ubrzanja procesa rekonstruiranja mreža na povratničkim lokacijama. U odgovoru na Preporuku, načelnik općine je obavijestio Instituciju ombudsmana da je pokrenut postupak za nabavku elektromaterijala za priključenje na elektromrežu stambenog objekta podnositelja žalbe.

### Ž-SA-06-1216/13

Uposlenik Ureda za europske integracije žalio se na kršenje Zakona o zabrani diskriminacije koja se ogleda isključivo u nezakonitoj obradi osobnih podataka imenovanog, odnosno u povredi prava na privatnost. Naime, žalitelju je odbijen zahtjev za izdavanjem osobne karte bez evidentiranja entitetskog državljanstva, kao neosnovan, a na to rješenje je uložena žalba Apelacionoj komisiji Brčko Distrikta. Odjeljenje kao prvostupanjski organ isključivo je imalo obvezu dostaviti prvostupanjsko rješenje i žalbu Apelacionoj komisiji, a ni u kojem slučaju nije se moglo postupiti na način da se predmetna žalba dostavi instituciji u kojoj je stranka u postupku uposlena. Nakon provedenog postupka istrage, ombudsmani su utvrdili da nezakonito korištenje, širenje i omogućavanje pristupa podacima koji su prikupljeni u postupku koji se vodi po zahtjevu za izdavanje osobne karte, a koji u jednom dijelu predstavljaju osobna uvjerenja i

mišljenje (sadržaj žalbe na prvostupanjsko rješenje) predstavlja povredu prava na privatnost, a ne diskriminaciju.

#### **Ž-SA-06-317/13**

Osoba s invaliditetom se dana 18.03.2014. godine telefonskim putem obratila Zavodu pružanje besplatne pravne pomoći sa zahtjevom da joj se pruži besplatna pravna pomoć. Tom prilikom zaprimila je odgovor da pravo na besplatnu pravnu pomoć imaju samo ratni vojni invalidi. Upućena je preporuka Kantonalnoj skupštini da u roku od 30 dana od dana prijema preporuke poduzme sve mjere iz svoje nadležnosti u smislu donošenja izmjena Zakona kako bi se svim osobama s invaliditetom bez obzira na uzrok nastanka invaliditeta omogućili jednak pristup besplatnoj pravnoj pomoći. Preporuka je u potpunosti implementirana i donesene su izmjene Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći.

#### **Ž-SA-06-804/13**

U žalbi izjavljenoj Instituciji ombudsmana ukazuje se na navodnu povredu odredbi Zakona o zabrani diskriminacije BiH u smislu mobinga, a koji se ogleda u kontinuiranom podnošenju disciplinskih prijava protiv žalitelja od strane neposredno nadređenog rukovoditelja. Nakon provedenog postupka istraživanja Institucija ombudsmana uputila je dana 10.09.2014. godine preporuku u kojoj je utvrđeno da veliki broj disciplinskih postupaka koji nisu okončani utvrđivanjem odgovornosti u konačnici rezultira postojanjem mobinga. Ombudsmani su tražili od generalnog ravnatelja zdravstvene ustanove da okonča disciplinske postupke pokrenute protiv žalitelja u najkraćem mogućem roku; da s obzirom na broj predmeta<sup>7</sup> pred Institucijom ombudsmana koji ukazuju na nepostojanje kvalitetnog sistema upravljanja ljudskim resursima preispita upravljanje istim kako bi se osiguralo maksimalno funkcioniranje ustanove za dobrobit svih građana uz potpuno racionalno korištenje dostupnih ljudskih resursa; da se o poduzetim mjerama i aktivnostima izvjesti Institucija ombudsmana u roku od 30 dana. Preporuka nije poštovana, niti je odgovor na istu zaprimljen.

#### **Ž-BL-06-350/14**

Institucija ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine zaprimila je žalbu M. P. povodom odbijanja njene prijave za polaganje pravosudnog ispita pred Ministarstvom pravde BiH. Rješenjem Ministarstva odbijena je prijava podnositeljice žalbe za polaganje pravosudnog ispita sa obrazloženjem da joj se vrijeme koje je radila na pravnim poslovima u odvjetničkom uredu ne računa jer nije bila uposlena u statusu odvjetničkog pripravnika. Ombudsmani su Preporukom ukazali odgovornom organu da propisani uvjet za polaganje pravosudnog ispita glasi „dvije godine rada na pravnim poslovima“ pa je nepotrebno utvrđivati da li pravne poslove u odvjetničkom uredu mogu obavljati isključivo pripravnici ili i osobe uposlene na općim pravnim poslovima kao što su kadrovska pitanja, javne nabavke i druga pitanja opće uprave kao što je to slučaj u drugim ustanovama izvan pravosuđa, a gdje se takvo iskustvo računa u svrhu polaganja pravosudnog ispita.

#### **Ž-SA-06-187/14 i Ž-SA-06-318/14**

Žalbeni navodi oba žalitelja odnosili su se na kršenje odredbi Zakona o zabrani diskriminacije BiH<sup>8</sup> prilikom natječajne procedure Granične policije BiH po raspisanom Internom oglasu za popunjavanje slobodnih radnih mjesta policijskih službenika putem unapređenja u čin „mlađi inspektor. Podnositelji žalbe su naveli da je natječaj raspisan za 38 upražnjenih radnih mjesta na nivou cijele Granične policije BiH za koje se traže policijski službenici koji se izjašnjavaju kao

<sup>7</sup> Preporuka pod brojem P-84/14

<sup>8</sup> „Službeni glasnik BiH“ broj: 59/09

jedan od tri konstitutivna naroda BiH odnosno da se traže samo policijski službenici koji se izjašnjavaju kao Bošnjaci, Srbi ili Hrvati. Podnositelji žalbe su istakli da iz navedenog proizlazi da se oni kao policijski službenici koji se izjašnjavaju kao "Ostali" ili bilo koji drugi kandidat koji ne pripada jednom od tri konstitutivna naroda ne mogu prijaviti na sporni natječaj i da je na taj način stavljen u neravnopravan položaj u odnosu na Hrvate, Srbe i Bošnjake, odnosno da nema jednake mogućnosti za napredovanje. Nakon intervencije Institucije ombudsmana, dostavljen je odgovor ravnatelja Granične policije, u kojem se, između ostalog, navodi da će Granična policija BiH objaviti novi Interni oglas za popunu upražnjenih radnih mjesta policijskih službenika, putem unapređenja kojim će se od dvije pozicije u činu „mlađi inspektor“ za policijske službenike iz reda Ostalih, jedna interno oglasiti. Slijedom navedenog, odnosno cijeneći činjenicu da je uspostavljena suradnja Institucije ombudsmana sa Graničnom policijom kao i da je preporuka Ombudsmana poštovana, predmeti Ž-SA-06-187/14 i Ž-SA-06-318/14 su zatvoreni.

#### **Ž-SA-06-817/14**

Žalbeni navodi su se odnosili na seksualno uznemiravanje i mobing na radnom mjestu, a u vezi sa povredom prava iz radnog odnosa od strane ravnatelja javnog Zavoda. Nakon provedenog postupka istraživanja, ombudsmani su izdali preporuku Drugostepenom disciplinskom povjerenstvu da ubrza postupak rješavanja po žalbi, uzimajući u obzir činjenice iznesene u preporuci, i federalnom ministru pravde, ravnatelju i zamjeniku ravnatelja KPZ PT Sarajevo da poduzmu sve neophodne mjere kako bi se prestalo sa diskriminacijom žaliteljice, uklonile nastale posljedice i spriječila daljnja mogućnost pojave bilo kakvog oblika diskriminacije spram uposlenih i kako bi se spriječila viktimizacija uposlenih koji prijave diskriminaciju; da u Zavodu uspostave mehanizam za sprečavanje svih oblika diskriminacije i zaštitu od diskriminacije i da osiguraju da se u radno-pravnim odnosima sa uposlenicima poštuju i odredbe Zakona o zabrani diskriminacije BiH; da poduzmu neophodne mjere zaštite uposlenika/ica od seksualnog uznemiravanja i mobinga, koje mogu obuhvatiti edukaciju rukovoditelja ili predstavnika kadrovske službe, uspostavljanje internog mehanizma žalbi i arbitraže; da se razmotri i mogućnost zajedno sa žaliteljicom o iniciranju kod Udruženja medijatora postupka medijacije kako bi se riješila sva sporna pitanja, a čime bi se izbjeglo vođenje skupih sudskih postupaka i zaštitio dignitet obje strane. Preporuka ombudsmana je poštovana samo djelomično tako što je predmet vraćen na ponovni postupak, ( a u ponovnom postupku samo smanjena kazna), da su poduzete mjere koje se odnose na mehanizme i opće preporuke, ali podnositeljici žalbe su ostala povrijeđena radna prava tako da je u konačnici zatražila sudsku zaštitu.

#### **Ž-SA-06-708/13**

Navodi žalbe ukazivali su na povrede odredbi Zakona o zabrani diskriminacije BiH, vezane za postupak zamjene inostrane vozačke dozvole. Institucija ombudsmana je zaprimila informaciju od Ministarstva unutrašnjih poslova da je doneseno rješenje kojim se odobrava zamjena inostrane vozačke dozvole s obzirom da je imenovanom u međuvremenu odobren boravak u statusu osobe pod međunarodnom zaštitom na području BiH. Slijedom navedenog, te uzimajući u obzir da je u predmetu izdana preporuka, da je ostvarena suradnja sa nadležnim ministarstvom, da iz prethodno navedenog odgovora proizlazi da su poduzete određene mjere u svrhu ostvarivanja prava podnositelja žalbe, Institucija ombudsmana je zatvorila i predmet Ž-SA-06-708/13.

#### **Ž-SA-06-895/12**

Žalbeni navodi su se odnosili na povredu odredbi Zakona o zabrani diskriminacije BiH u smislu mobinga u posljednjih nekoliko godina nad uposlenicima javne sportske ustanove od strane ravnateljice. Ombudsmani su ocijenili da ravnateljica nije uspjela dokazati da nije prekršen

princip zabrane diskriminacije, te izdali preporuku Upravnom odboru Ustanove da na prvoj narednoj sjednici Upravnog odbora poduzmu mjere i radnje na eliminaciji diskriminacije prema uposlenim radnicima te da uklone posljedice diskriminacije bilo postizanjem sporazuma putem obeštećenja ili kadrovskim promjenama u rukovodstvu javne ustanove; da uspostave mehanizam za sprečavanje svih oblika diskriminacije kao i mehanizam za otkrivanje i otklanjanje iste, da osiguraju da se u radno-pravnim odnosima svi pridržavaju odredbi Zakona o zabrani diskriminacije BiH; da o poduzetim aktivnostima izvjesti ombudsmane, a najkasnije u roku od tri mjeseca.

## **AKTIVNOSTI PROMOCIJE I SARADNJA SA INSTITUCIJAMA**

U toku 2014. godine nastavljene su aktivnosti na promociji i informativnim kampanjama koje su usmjerene ka nadležnim institucijama i javnosti. Ograničena sredstva i kapaciteti Institucije ombudsmana su umanjile mogućnost djelovanja Institucije u promociji tako da je to djelovanje u 2014. godine, kao i u prethodnim godinama, uglavnom bilo u sklopu aktivnosti koje su bile organizirane od strane drugih organizacija i institucija. I pored navedenog, Institucija ombudsmana je, između ostalog, uspjela organizirati Okrugli sto u suradnji sa Europskom komisijom za borbu protiv rasizma i netolerancije (ECRI) na temu borbe protiv diskriminacije, kao i niz uredovnih dana u mjestima u kojima nema ured iz vlastitih sredstava.

Dana 28.02.2014. godine predstavnici Odjela prisustvovali su Završnoj konferenciji projekta "Primjeri dobre prakse u procesu integracije Roma", održanoj u Tirani, Republika Albanija, a u sklopu projekta "Najbolja iskustva iz prakse za uključenje Roma", implementiranog od strane OSCE/ODIHR (Ured za demokratske institucije i ljudska prava), a finansijski podržanog od strane Europske Unije. Kao opći zaključak nameće se zapažanje da su prava Roma normativno na vrlo visokom nivou, ali da se u praksi ne ostvaruju u dovoljnoj mjeri, da je BiH među zemljama sa najnižim procentom Roma koji se školuju i imaju zdravstvenu zaštitu, da se često ni sami Romi ne trude dovoljno da poprave svoj položaj, te da je neophodno nastaviti kampanje ovog formata u svrhu promocije i motiviranja nadležnih institucija.

Dana 3. ožujka 2014. g. predstavnici Odjela su se sastali sa predstavnicima Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH na temu baze podataka o predmetima diskriminacije koju treba da formira Ministarstvo, shodno članu 8 Zakona o zabrani diskriminacije u BiH. U cilju implementacije Pravilnika o načinu prikupljanja podataka u predmetima diskriminacije, objavljenog u Službenom glasniku BiH, br. 27/13 i uspostavljanja baze podataka prijavljenih slučajeva diskriminacije usuglašeno je da obje institucije imenuju predstavnika koji je zadužen za bazu podataka u predmetima diskriminacije kao i predstavnika koji prati predmete diskriminacije.

Dana 2. svibnja 2014. godine predstavnici Institucije prisustvovali su u Sarajevu sastanku sa predstavnicima Ministarstva za nacionalnu sigurnost i Ministarstva pravde SAD-a koji je prethodio Konferenciji „Zaštita vjerskih sloboda i borba protiv diskriminacije i nasilja na osnovi religijskih uvjerenja“ koja se održala 22. svibnja 2014. godine. Sastanak je održan na inicijativu i poziv organizatora spomenute Konferencije, a tema je bila pomaci i napredak u ovoj oblasti od Konferencije koja je održana u 2013. godini.

Šef Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije učestvovao je, kao izlagač, u radu naučne konferencije u Bihaću, pod nazivom: Bosna i Hercegovina i Euro-atlantske integracije (7. i 8. svibnja 2014. godine). U stručnom dijelu konferencije učestvovalo je oko 50 izlagača, a

predstavnik Institucije je predstavio rad pod naslovom: Zaštita manjina u Bosni i Hercegovini prema međunarodnim standardima ljudskih prava. Radovi svih autora objavljeni su u zborniku radova konferencije, a konferencija je predstavljala dobru priliku za stjecanje i razmjenu iskustava, o pitanjima vezanim za zaštitu ljudskih prava, europske i međunarodne standarde, proces pridruživanja Europskoj uniji te uvjete koje je na tom putu potrebno ispuniti.

Predstavnici Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine iz Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije učestvovali su od 20.-22. svibnja 2014. godine na trodnevnom seminaru koji je organiziran od strane Ministarstva pravde i Ministarstva nacionalne sigurnosti SAD-a. Kao organizacija domaćin označeno je Međureligijsko vijeće BiH. U radu skupa, također su učestvovali predstavnici entitetskih MUP-ova, tužilaštava, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, predstavnici vjerskih zajednica, Ustavnog suda BiH a predstavnici Institucije ombudsmana su kroz aktivno učešće informirali skup o konkretnim predmetima i podacima iz oblasti vjerske i etničke diskriminacije na osnovi Godišnjeg izvješća o diskriminaciji iz prethodnih godina.

Dana 14. lipnja 2014. godine, u prostorijama kulturnog centra „Incel“ obilježen je Međunarodni dan borbe protiv homofobije i transfobije u organizaciji banjalučkog Udruženja Queer Aktivista, u suradnji sa Helsinškim parlamentom građana Banja Luka, Centrom za Mlade KVART i UNSA Geto. Poruka ovogodišnjeg IDAHOT Banja Luka 2014. je da samo jačanjem i angažiranjem samih pripadnika i pripadnica LGBT zajednice može doći do značajnije promjene svijesti javnosti o LGBT populaciji te da bez konkretnog rada na vidljivosti nije moguće očekivati drastične promjene. Organizatori su izrazili zadovoljstvo i zahvalnost zbog činjenice da je Institucija ombudsmana bila prisutna na obilježavanju ovog dana osobito zbog okolnosti da su bile pozvane mnoge domaće institucije koje se nisu odazvale.

Misija OSCE-a u Bosni i Hercegovini nastavila pružati snažnu podršku svim aktivnostima Institucije ombudsmana i u 2014. godini. Dana 2. i 3. srpnja 2014. godine organiziran je Kvartalni sastanak Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije sa predstavnicima Misije OSCE-a u BiH, na temu „Upošljavanje u javnom sektoru u skladu sa popisom stanovništva iz 1991.godine.“ Tokom skupa je istaknuto da ombudsmani u svom radu i dalje bilježe žalbe zbog diskriminacije po etničkoj osnovi prilikom upošljavanja, no ipak to nisu najčešći oblici diskriminacije radi kojih građani podnose žalbe. Također, prezentirani su ključni predmeti koji su se odnosili na Aneks 7, a za koje su ombudsmani BiH izdali preporuke

Dana 2. i 3. rujna 2014. godine predstavnici Odjela i Terenskih ureda ombudsmana prisustvovali su kvartalnom sastanku sa predstavnicima OSCE-a na Vlašiću, na temu Upošljavanje u javnom sektoru sa naročitim osvrtom na osiguranje nacionalnog balansa prema posljednjem popisu stanovništva, a dana 8. rujna 2014. godine predstavnici Odjela prisustvovali su radionici, u organizaciji OSCE-a, na temu “Prava žena i rodna jednakost” u Sarajevu. Predstavnice Institucije ombudsmana sudjelovale su dana 15.10.2014. godine na Antidiskriminacijskom forumu u organizaciji OSCE-a u Mostaru. Gosti foruma bili su predstavnici nevladinih organizacija, Centara za socijalni rad i Centra za pružanje besplatne pravne pomoći. Predstavnici Institucije ombudsmana predstavili su rad Institucije u predmetima diskriminacije, te upoznali učesnike sa mandatom i nadležnostima Institucije po pojedinačnim žalbama građana, kao i sa karakterističnim predmetima sa područja koje pokriva Ured ombudsmana u Mostaru. Uz podršku spomenute međunarodne misije, predstavnici Institucije i Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije učestvovali su i na promociji Specijalnog izvješća o položaju Roma u BiH (Prijedor, 11. studeni i Bihać 2. prosinac). Posljednji kvartalni sastanak sa OSCE-om u 2014. godini, održan je u Čapljini (15. i 16. prosinca), na temu usuglašavanja i

harmonizacije postupanja u svim predmetima diskriminacije kao i standardizaciji preporuka te provođenju prethodnog testa prihvatljivosti žalbe.

Dana 12. rujna održan je sastanak sa predstavnicama Media centra tj. Sa projekt koordinatoricom. Media centar Sarajevo podržava razvoj neovisnog i profesionalnog novinarstva u Bosni i Hercegovini. Od osnivanja, MC je organizirao više od 230 treninga koje je pohađalo više od 2000 ljudi iz BiH i regije. Sastanak je održan na temu eventualne buduće suradnje Media Centra i Institucije ombudsmana.

Dana 18.09.2014. godine, predstavnici Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine iz Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije su sudjelovali na jednodnevnom treningu „Strateško parničenje u slučajevima kršenja ljudskih prava na osnovi seksualne orijentacije i rodnog identiteta” u Sarajevu. Ovaj trening organiziran je u okviru projekta „Enhancing Lesbian, Gay, Bisexual and Trans rights in BiH in line with EU standards“, koji financiraju Europska unija i Fondacija Astraea, a provodi Sarajevski otvoreni centar u suradnji s Media centrom Sarajevo. Na radionici su učestvovali uposlenici Udruženja „Vaša prava BiH ” i odvjetnika iz BiH ( Banja Luka, Livno, Sarajevo). Cilj ovog treninga, kako su naveli organizatori, je bio upoznati uposlenike i uposlenice organizacija i centara koji pružaju besplatnu pravnu pomoć i odvjetnike sa ciljevima i razlozima za vođenje strateške parnice u slučajevima kršenja ljudskih prava na osnovi seksualne orijentacije i/ili rodnog identiteta.

Predstavnici Institucije prisustvovali su dana 22.09.2014. godine okruglom stolu održanom u Sarajevu pod nazivom, „Ostvarivanje imovinsko-pravnih zahtjeva žrtava zločina počinjenih tokom rata:problemi i perspektive“, TRIAL (Track impunity always). Generalne zamjerke istaknute su u pogledu nedostatka i sustavnog rješavanja navedenog pitanja, zastarjelosti zakona koji reguliraju ovu oblast, prvenstveno Zakona o obligacijskim odnosima i Orijentacionih kriterija o iznosu za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete.

Dana 25.09.2014. godine u Sarajevu, predstavnici Institucije ombudsmana za ljudska prava Bosne i Hercegovine iz Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije učestvovali su na dvodnevnoj konferenciji: Prava LGBT osoba na Zapadnom Balkanu: Da li je moguć novi pristup?. Konferenciju su zajednički organizirali Fondacija Heinrich Böll, sa partnerskim organizacijama Sarajevskim otvorenim centrom i Fondacijom CURE, a u sklopu projekta Coming out! Zagovaranje i zaštita prava LGBT osoba, koji financira Europska unija, a u fokusu ima stanje ljudskih prava LGBT osoba, ne samo u Bosni i Hercegovini, nego i u zemljama regije. Konferencija je održana pod pokroviteljstvom Institucije ombudsmana.

Dana 29. rujna 2014. godine u prostorijama Institucije ombudsmana u Sarajevu održan je sastanak sa Povjerenicom za zaštitu ravnopravnosti Srbije koja je posjetila Instituciju i razmijenila iskustva u oblasti borbe protiv svih oblika diskriminacije. Zaključeno je da postoji prostor za jačanje regionalne suradnje i razmjenu iskustava ove dvije institucije u oblasti borbe protiv svih oblika diskriminacije koju u budućnosti treba i konkretizirati.

Dana 22.10.2014. godine u Brčkom je organiziran okrugli sto na temu „Institucionalna zaštita LGBT osoba u regiji i BiH“ na kojem su kao panelisti sudjelovali predstavnici Institucije ombudsmana za pitanja diskriminacije, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova iz Republike Hrvatske i Povjerenica za zaštitu ravnopravnosti iz Republike Srbije. Cilj organiziranja ovakvog skupa je da institucije za zaštitu ravnopravnosti iz regije, zajedno sa drugima progresivnim društvenim snagama, državnim organima, organizacijama civilnog društva, sa medijima koji su



prirodni saveznici u borbi protiv diskriminacije rade i djeluju kako bi diskriminaciju smanjivali, uključujući i zaštitu prava LGBT osoba.

Dana 26. studenog 2014. godine, u zgradi zajedničkih institucija održan je Konzultativni sastanak sa davateljima usluga u oblastima prevencije i zaštite rodno zasnovanog nasilja. Sastanak su organizirali Agencija za ravnopravnost spolova i UN Women BiH, a u sklopu međunarodne kampanje "16 dana aktivizma protiv nasilja na osnovu spola" u okviru zajedničkog projekta "Osnovna studija o uslugama za prevenciju i borbu protiv rodno zasnovanog nasilja".

Dana 19.11.2014. godine u Sarajevu, u organizaciji Europske komisije za borbu protiv rasizma i netolerancije (ECRI) i Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH organiziran je okrugli sto "Borba protiv rasne diskriminacije i netolerancije u BiH." Pored brojne delegacije na najvišem nivou iz Institucije ombudsmana, u radu okruglog stola učestvovali su predstavnici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, predstavnici ECRI-ja, entitetskih ministarstava obrazovanja, sudova, nevladinih organizacija, Regulatorne agencije za komunikacije, Vijeća za tisak, ambasada, centara za edukaciju sudaca i tužilaca i predstavnici različitih međunarodnih organizacija. Okrugli sto je bio posvećen provođenju preporuka ECRI-ja upućenih Bosni i Hercegovini, pitanju institucionalne zaštite od diskriminacije, govoru mržnje i eliminaciji diskriminacije u oblasti obrazovanja. Rad skupa pratili su brojni domaći mediji, a naglasak je stavljen na pozitivne pomake koje je Bosna i Hercegovina napravila u ispunjavanju obaveza koje proizlaze iz njenog članstva u Vijeću Europe.

Dana 4 i 5. prosinca 2014. godine u Banja Luci je održana Konferencija na temu: Utjecaj EU integracija na poštivanje i zaštitu ljudskih prava LGBT osoba. Predstavnik Odjela učestvovao je u svojstvu paneliste i govorio o iskustvima u radu na predmetima diskriminacije LGBT osoba. Na konferenciji je, između ostalog, istaknuto, da je Institucija ombudsmana jedna od rijetkih kojoj pripadnici ove populacije mogu vjerovati jer im dosadašnja obraćanja drugim organima za provođenje zakona nisu donijela konkretne rezultate.

Dana 11.12.2014. godine predstavnici Institucije učestvovali su na konferenciji u Banja Luci na temu „Kako postići djelotvornu zaštitu žena od diskriminacije u institucijama / ustanovama“ Diskusija je organizirana od predstavnika Inicijativa i civilnih akcija u partnerstvu sa Udruženjem „Zemlja djece“ Tuzla. Na konferenciji su prezentirani rezultati projekta upoznavanja žena sa njihovim pravima i to žena u ruralnim područjima. Istaknuto je da je obučeno mnogo manje žena nego što je planirano, da se veliki broj žena nije pojavio. Zapažen je veliki nivo nepoznavanja navedenih zakona, žene su istakle i da je jedna od prepreka mentalitet žena u ruralnim sredinama. Zaključeno je da je potrebno raditi na podizanju svijesti građana, posebno ugroženih kategorija, održavati seminare, treninge, edukacije na kojima bi se uputili kome i na koji način da se obrate u slučaju diskriminacije.

U periodu izvješćivanja, predstavnici Odjela za eliminaciju svih oblika diskriminacije su vršili monitoringe suđenja i disciplinskih postupaka, posjete terenu u cilju promocije, aktivnosti posredovanja između strana s ciljem sporazumnog rješavanja spora uglavnom u javnim ustanovama u oblasti zdravstva i obrazovanja. Promocija rada Institucije na suzbijanju diskriminacije vršena je i putem saopćenja za radioemisije i tv- emisije, gostovanja u emisijama i davanjem izjava, putem dostavljanja informacija različitim naučno-istraživačkim centrima u zemlji i inozemstvu, odgovora predstavnicima tiska, omogućavanjem pristupa informacijama zainteresiranim stranama kao i dostavljanjem popunjenog upitnika Ministarstvu za ljudska

prava i izbjeglice BiH u vezi sa statistikama diskriminacije na osnovu spola i seksualne orijentacije.

## JAČANJE KAPACITETA ZA ZAŠTITU OD DISKRIMINACIJE

U prethodnim godišnjim izvješćima o radu Institucije i Odjela za eliminaciju diskriminacije navedena su i detaljno obrazložena ograničenja finansijskih i kadrovskih kapaciteta Odjela, koja imaju utjecaja na provođenje zakonom povjerenih aktivnosti i situacija se, u tom pogledu, nije promijenila ni u 2014. Godini. Kao pozitivni pomaci u odnosu na prethodnu, 2013. godinu, mogu se navesti koraci poduzeti od strane Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH na uspostavljanju jedinstvene baze podataka o predmetima diskriminacije i začetak sudske prakse, što je podrobnije obrazloženo u prethodnim poglavljima ovog Izvješća.

Suštinski izazov u radu Institucije predstavlja sama nedorečenost Zakona o zabrani diskriminacije jer je članom 7. predviđeno da je Institucija ombudsmana „središnja institucija za zaštitu od diskriminacije“ ali ostaje nejasno što to podrazumijeva, odnosno u kojoj mjeri su drugi organi i institucije dužni poštovati nalaze ombudsmana, što npr. sa sudovima trenutno nije slučaj. U praksi se dešava da pojedini sudovi ne poštuju stav ombudsmana utvrđen Preporukom da je osoba bila žrtva diskriminacije,<sup>9</sup> što može obeshrabriti vjeru u djelotvornost pravnih lijekova koji stoje na raspolaganju žrtvi.

Ombudsmani BiH posebno žele da ukažu na nužnost osiguranja primjene člana 24. stav 2. Zakona kojim je propisano da će svi zakoni i opći propisi biti usuglašeni s odredbama ovog zakona u roku od godinu dana od dana njegovog stupanja na snagu. Dakle, neophodno je da svi organi izvršne i zakonodavne vlasti na svim nivoima shvate značaj navedene odredbe i što prije pristupe analizi zakona i općih propisa iz svoje nadležnosti u svjetlu usklađenosti tih akata sa Zakonom o zabrani diskriminacije.

Član 16. Zakona o zabrani diskriminacije predviđa mogućnost da Institucija ombudsmana učestvuje kao treća strana na strani lica koja su žrtve diskriminacije u sudskim postupcima, ali nije jasno da li u svojstvu „umješaka“ ili „prijatelja suda“ što podrazumijeva različit stupanj uključenosti u proces. Radi navedenog, Institucija ombudsmana planira da produbi suradnju sa nevladinim organizacijama, u domenu strateškog parničenja, a u skladu sa odredbama Zakona o zabrani diskriminacije.

Ombudsmeni konačno konstatiraju da je suradnja sa institucijama na svim nivoima vlasti više formalna dok za potpuno provođenje preporuka i dalje nedostaje volja na strani odgovornih javnih organa. U pogledu odgovaranja na dopise i pružanja traženih informacija suradnja sa institucijama na svim nivoima vlasti je apsolutno zadovoljavajuća, ali broj poštovanih preporuka, naročito onih kojima se meritorno utvrđuje povreda prava ili zakona na štetu pojedinca, je na nezavidnom nivou. Institucija ombudsmana je preventivni mehanizam zaštite ljudskih prava, a poštovanje njenih preporuka je, prvenstveno, u interesu organa javne vlasti jer predstavlja najbolju garanciju da neće doći do skupih i štetnih procesa i naknada protiv države po presudama domaćih sudova i Evropskog suda za ljudska prava u Strassbouru.

<sup>9</sup> što se u 2013. godini odnosi na Općinski sud u Zavidovićima, a u 2014. godini na Općinski sud u Livnu

**ANEKS I PREGLED IZDANIH PREPORUKA U OBLASTI DISKRIMINACIJE**

Broj preporuke	Broj predmeta	Upućen organu	Povreda prava	Datum izdavanja preporuke	Realizacija	Zaprimljen odgovor
P-1/14	Ž-SA-06-788/13	KLINIČKI CENTAR UNIVERZITETA U SARAJEVU, UPRAVNI ODBOR	01 – DISKRIMINACIJA	6.1.2014.	REALIZIRANA	DA
P-2/14	Ž-SA-06-737/13	MINISTARSTVO PRIVREDE KANTONA SARAJEVO N/R MINISTRA, KANTONALNA UPRAVA ZA ŠUMARSTVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 – MOBING	6.1.2014.	REALIZIRANA	DA
P-20/14	Ž-SA-06-506/13	MINISTARSTVO KOMUNIKACIJA I PROMETA BOSNE I HERCEGOVINE, SARAJEVO N/R MINISTRA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 – MOBING	18.2.2014.	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-26/14	Ž-SA-06-895/12	JU "CENTAR ZA SPORT I REKREACIJU" SARAJEVO, UPRAVNI ODBOR	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 – MOBING	18.2.2014.	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-37/14	Ž-BL-06-365/12	OPĆINA ZENICA, SLUŽBA ZA OPĆU UPRAVU I STAMBENE POSLOVE, MINISTARSTVO ZA PROSTORNO UREĐENJE, PROMET I KOMUNIKACIJE I ZAŠTITU OKOLINE ZDK	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-14 - NA OSNOVI POLITIČKOG ILI DRUGOG UVJERENJA	10.3.2014.	REALIZIRANA	DA
P-38/14	Ž-BL-06-115/14	RADIO TELEVIZIJA REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 – MOBING	10.3.2014.	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-54/14	Ž-LI-06-34/14	JP ELEKTROPRIVREDA HZ HB DD MOSTAR	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-16 - NA OSNOVI ČLANSTVA U SINDIKATU ILI DRUGOM UDRUŽENJU	2.4.2014.	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-55/14	Ž-SA-04-1020/13	UNIVERZITET U SARAJEVU, EKONOMSKI FAKULTET SARAJEVO	01 – DISKRIMINACIJA	7.4.2014.	REALIZIRANA	DA
P-68/14	Ž-BL-06-192/14	MINISTARSTVO UNUTARNJIH POSLOVA KANTON 10 LIVNO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-12 - NA OSNOVI NACIONALNOG ILI SOCIJALNOG PODRIJETLA	8.4.2014.	NIJE REALIZIRANA	DA
P-69/14	Ž-SA-06-317/14	SKUPŠTINA KANTONA SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-18 - NA OSNOVI DRUŠTVENOG POLOŽAJA I SPOLA	8.4.2014.	REALIZIRANA	DA
P-75/14	Ž-SA-06-992/13	MINISTARSTVO ZA OBRAZOVANJE, NAUKU I MLADE KANTONA SARAJEVO	01 – DISKRIMINACIJA	8.4.2014.	NEMA ODGOVORA	NE
P-77/14	Ž-SA-06-1331/13	MINISTARSTVO PROMETA I KOMUNIKACIJA FBIH N/R MINISTRA MOSTAR	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	8.4.2014.	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-83/14	Ž-SA-06-187/14, Ž-SA-06-318/14	MINISTARSTVO SIGURNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE, GRANIČNA POLICIJA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-11 - NA OSNOVI ETNIČKE PRIPADNOSTI	15.4.2014.	REALIZIRANA	DA
P-84/14	Ž-SA-06-280/14	KLINIČKI CENTAR UNIVERZITETA U SARAJEVU	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	18.4.2014.	REALIZIRANA	DA
P-95/14	Ž-BL-06-216/14	AGENCIJA ZA BANKARSTVO REPUBLIKE SRPSKE	01 – DISKRIMINACIJA	19.5.2014.	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-96/14	Ž-BL-06-209/14	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA TUZLANSKOG KANTONA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	19.5.2014.	REALIZIRANA	DA

P-97/14	Ž-BL-06-164/14,	JU OŠ "PETAR KOČIĆ" MRKONJIĆ GRAD	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	22.5.2014	REALIZIRANA	DA
P-98/14	Ž-BL-04-253/14, Ž-BL-06-190/14, Ž-BL-06-292/14	SREDNJOŠKOLSKI DOM BANJA LUKA N/R PREDsjedNIKA UPRAVNOG ODBORA, N/R PEDAGOŠKOG VIJEĆA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-01 - UZNEMIRAVANJE I 10 - RADNI ODNOSI	19.5.2014.	REALIZIRANA	DA
P-99/14	Ž-BL-06-568/13	UPRAVNI ODBOR TRIGLAV OSIGURANJA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 – MOBING	19.5.2014.	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-102/14	Ž-SA-06-199/13	AGENCIJA ZA PRIVATIZACIJU U BOSANSKO-PODRINJSKOM KANTONU, UPRAVNI ODBOR GORAŽDE	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 – MOBING	20.5.2014.	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-121/14	Ž-BL-06-178/14	FEDERALNI ZAVOD PIO / MIO SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 – MOBING	11.6.2014.	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-129/14	Ž-SA-06-442/14	DIREKCIJA ZA KOORDINACIJU POLICIJSKIH TIJELA BOSNE I HERCEGOVINE SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-01 – UZNEMIRAVANJE	12.6.2014.	REALIZIRANA	DA
P-130/14	Ž-SA-06-179/14	EKONOMSKI FAKULTET UNIVERZITETA U SARAJEVU	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 – MOBING	13.6.2014.	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-135/14	Ž-BL-06-350/14	ŽALBENO VIJEĆE VIJEĆA MINISTARA BOSNE I HERCEGOVINE	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-17 - NA OSNOVI OBRAZOVANJA	17.6.2014.	NEMA ODGOVORA	NE
P-136/14	Ž-SA-06-511/14	MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA BOSANSKO-PODRINJSKOG KANTONA, UPRAVA POLICIJE GORAŽDE N/R POLICIJSKOG KOMESARA GORAŽDE , MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA BOSANSKO-PODRINJSKOG KANTONA N/R MINISTRA GORAŽDE	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-18 - NA OSNOVI DRUŠTVENOG POLOŽAJA I SPOLA	18.6.2014.	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-144/14	Ž-BL-06-139/14	JU CENTAR ZA SOCIJALNI RAD TUZLA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-11 - NA OSNOVI ETNIČKE PRIPADNOSTI	29.7.2014.	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-153/14	Ž-BL-06-401/14	ELEKTROPRIVREDA REPUBLIKE SPRSKE TREBINJE	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-18 - NA OSNOVI DRUŠTVENOG POLOŽAJA I SPOLA	1.8.2014.	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-156/14	Ž-BL-06-178/14	KANTONALNI SUD SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	26.8.2014.	REALIZIRANA	DA
P-174/14	Ž-SA-06-804/13	KLINIČKI CENTAR UNIVERZITETA U SARAJEVU N/R GENERALNOG RAVNATELJA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	15.9.2014.	NEMA ODGOVORA	NE
P-176/14	Ž-BL-06-40/14	MINISTARSTVO PROSVJETE I KULTURE REPUBLIKE SRPSKE BANJA LUKA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-17 - NA OSNOVI OBRAZOVANJA	11.9.2014.	NEMA ODGOVORA	NE
P-177/14	Ž-BL-06-55/14	OPĆINA JAJCE JP ELEKTROPRIVREDA HRVATSKE ZAJEDNICE HERCEG-BOSNE DD MOSTAR	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-11 - NA OSNOVI ETNIČKE PRIPADNOSTI	16.9.2014.	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-192/14	Ž-BL-06-357/14	MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA TUZLANSKOG KANTONA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-12 - NA OSNOVI NACIONALNOG ILI SOCIJALNOG PODRIJETLA	16.9.2014.	NEMA ODGOVORA	NE
P-223/14	Ž-SA-05-657/14	DRŽAVNA AGENCIJA ZA ISTRAGE I ZAŠTITU BIH, REGIONALNI URED TUZLA N/R NAČELNIKA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	29.10.2014.	REALIZIRANA	DA
P-224/14	Ž-SA-06-817/14	DRUGOSTUPANJSKA DISCIPLINSKA KOMISIJA ZA ORGANE UPRAVE U FBiH N/R PREDsjedNIKA DRUGOSTUPANJSKE DISCIPLINSKE KOMISIJE KAZNENO-	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	29.10.2014.	DJELOMIČNO REALIZIRANA	DA

		POPRAVNOGA ZAVOD POLUOTVORENOG TIPA SARAJEVO N/R DIREKTORA N/R ZAMJENIKA RAVNATELJA, FEDERALNO MINISTARSTVO PRAVDE N/R MINISTRA				
P-226/14	Ž-SA-06-890/14	FEDERALNO MINISTARSTVO ZA PITANJA BORACA I INVALIDA ODBRAMBENO-OSLODODILAČKOG RATA SARAJEVO N/R MINISTRA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-12 - NA OSNOVI NACIONALNOG ILI SOCIJALNOG PODRIJETLA	29.10.2014.	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-237/14	Ž-BL-06-640/14	PEKARA „FJOLA“ GRADIŠKA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-18 - NA OSNOVI DRUŠTVENOG POLOŽAJA I SPOLA	6.11.2014.	NEMA ODGOVORA	NE
P-249/14	Ž-SA-06-947/14	OPĆINA STARI GRAD SARAJEVO N/R OPĆINSKOG NAČELNIKA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-18 - NA OSNOVI DRUŠTVENOG POLOŽAJA I SPOLA	28.11.2014.	OSTVARENA SURADNJA	DA
P-251/14	Ž-SA-06-665/14, Ž-SA-06-843/14	OSNOVNA ŠKOLA „SAFVET-BEG BAŠAGIĆ“ SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING I 01-17 - NA OSNOVI OBRAZOVANJA	1.12.2014.	NEMA ODGOVORA	NE
P-258/14	Ž-SA-06-487/14	PARLAMENTARNA SKUPŠTINA BIH SARAJEVO	01 – DISKRIMINACIJA	1.12.2014.	NEMA ODGOVORA	NE
P-260/14	Ž-SA-06-1009/14 Ž-SA-06-1042/14 Ž-SA-06-1043/14, Ž-SA-06-1044/14, Ž-SA-06-1073/14, Ž-SA-06-944/14	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA TUZLANSKOG KANTONA	01 – DISKRIMINACIJA	1.12.2014.	REALIZIRANA	DA
P-273/14	Ž-MO-06-67/14	KAZNENO-POPRAVNI ZAVOD POLUOTVORENOG TIPA MOSTAR	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-13 - NA OSNOVI VEZE SA NACIONALNOM MANJINOM	3.12.2014.	NEMA ODGOVORA	NE
P-281/14	Ž-SA-06-934/14	MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA KANTONA SARAJEVO, UPRAVA POLICIJE N/R POLICIJSKOG KOMESARA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	11.12.2014.	REALIZIRANA	DA
P-286/14	Ž-SA-06-1176/13	UNIVERZITETSKO KLINIČKI CENTAR SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-18 - NA OSNOVI DRUŠTVENOG POLOŽAJA I SPOLA	11.12.2014.	NEMA ODGOVORA	NE
P-298/14	Ž-SA-06-471/14	GRANIČNA POLICIJA BIH SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-09 - NA OSNOVI JEZIKA	17.12.2014.	NEMA ODGOVORA	NE
P-323/14	Ž-BL-06-553/14	MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE I OMLADINE KANTONA SARAJEVO	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-18 - NA OSNOVI DRUŠTVENOG POLOŽAJA I SPOLA	30.12.2014.	NEMA ODGOVORA	NE
P-324/14	Ž-BL-06-743/14	JU DOM ZA DJECU I OMLADINU BEZ RODITELJSKOG STARANJA „RADA VRANJEŠEVIĆ“ BANJA LUKA	01 - DISKRIMINACIJA -- 01-03 - MOBING	30.12.2014.	NEMA ODGOVORA	NE